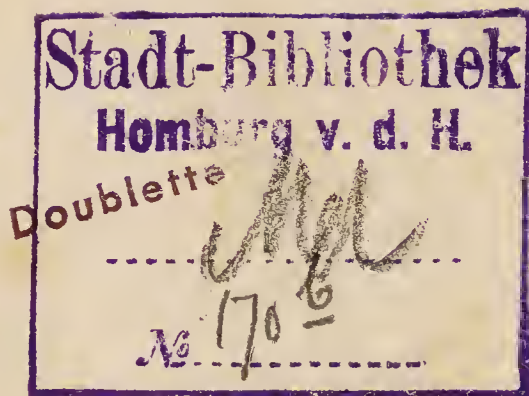
[illegible]

Dr Schellenberg

Geschenk von Herrn
Professor E. Desor
aus Friedrichsdorf.
1864.

WELLCOME
HISTORICAL
MEDICAL
LIBRARY

Stadt-Bibliothek
Homburg v. d. H.
Doublette
№ 170

ANTONII DE HAEN

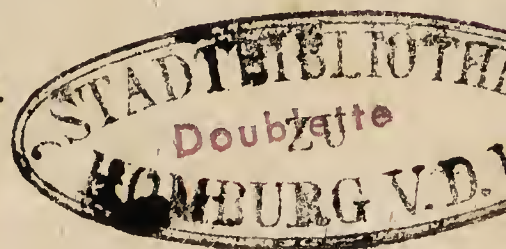
S.C.R.A. MAJESTATIS CONSILIARII
ET ARCHIATRI,
NEC NON MEDICINÆ IN HAC ALMA ET ANTIQUISSIMA
UNIVERSITATE PROFESSORIS PRIMARII,

PARS DECIMA

RATIONIS MEDENDI

IN NOSOCOMIO PRACTICO;
QUOD IN GRATIAM ET EMOLUMENTUM
MEDICINÆ STUDIOSORUM
CONDIDIT
MARIA THERESIA,
AUGUSTISSIMA ROMANORUM
IMPERATRIX
HUNG. BOHEM. &c. REGINA &c. &c.

VIENNÆ AUSTRIÆ,
SUMPTIBUS HERMANNI JOSEPHI KRÜCHTEN,
M. DCC. LXV.

ELENCHUS CAPITUM.

EXPLICATIO TABULARUM.

TABULA I.

EXPLICANS CAS. I. CAP. I.

A. Cœcum Inteſtinum.
B. Flexus ejusdem primus.
C. Ejus ſub Hepate progreſſus.
D. Flexus alter prope Lienem.
E. Ejusdem coarctatio ſiniſtro in latere ad curvaturam pone Os Ilii uſque.
F. Flexus tertius.
G. Inſignis ejusdem dilatatio.
H. Coarctatio ejusdem alia, multis cellulis conſpicua.
I. Abitus Coli in Rectum Inteſtinum.
K. Rectum Inteſtinum admodum dilatatum.
L. In medio vero anguſtiſſimum, iterumque dilatatum.
M. Inteſtinum Ileum, una cum ſuo Meſenterio lumbis firmiſſime annexum, ope peculiaris membranæ.

TABULA II.

PERTINENS AD CAS. II. CAP. I.

FIG. I.

A. Ingreſſus Inteſtini Ilei in Cœcum, quod hic penitus difforme apparet.
B. Antrum ingens Cœci Inteſtini.
C. Flexus Coli primus.

D. Fle-

D. Flexus Coli alter.
E. Coli amplificati deſcenſus ex regione lienari.
F. Prima Coli arctatio.
G. Saccus ejusdem amplus.
H. Coarctatio altera.
I. Saccus major, in quem Colon abivit.
K. Coarctatio tertia ad Coli in Ilei oſſis regione flexum.
L. Novus ejusdem in Saccum abitus.
M. Coarctatio Coli quarta, cellulis pluribus inæqualis.
N. Inteſtinum Rectum.
O. Os Ventriculi ſiniſtrum.
P. Linea punctis notata, indicans ſiniſtrum Ventriculi latus, poſt Coli ſiniſtrum flexum.
Q. Ventriculi fundus.
R. Ventriculi os dextrum punctis notatum cum pyloro, arcum dextrarum Coſtarum pene contingens.

FIG. II.

S. Inteſtini Ilei inſignis amplitudo.
T. Complanatum idem ſub alia ſui portione, ſeſe ſuperſcandente.
V. Portio Inteſtini Ilei, aliam ſuperſcandens, eamque comprimens.

NB. Menſenterium abſcidi, ne figuram turbaret.

TABULA III.
REFERENDA AD CAS. III. CAP. I.

A. Cœcum Inteſtinum.
B. Cœcum Inteſtinum ex ingenti amplitudine

mox abeuns in angustum valde Canalem, qui ad B. circumflexus, mox ante membranam D. iterum vehementer latescit.

C. Colon amplissimum.

D. Fortis membrana quæ saccum Cœci A. & amplissimum Colon C. ad se mutuo arcte colligabat.

E. Flexus Coli primus infra Hepar.

F. Colum transversum.

G. Colum in suo altero, eoque admodum alto, flexu: unde se reflectit, & pro parte sub ipsa sui portione decurrens, emergit in H.

H. Colum hic emergens, & adscendens ad I. ubi cartilaginem mucronatam in anteriora sic flexit, ut hæc, ventre adhuc clauso, curvi hami instar, antrorsum promineret.

I. Colum idem ex dicto mox loco replicatum, & ad sinistra reflexum, subducens sese sub priore sui parte, ad K.

K. Colum hic sub sua adscendente portione subdens se, in summam angustiam ad L. abit.

L. Puncta notantia angustiam, in quam abit Colum ex K. veniens; amplitudinemque, in quam mox post hanc angustiam dilatatur.

M. Colum mox iterum amplissimum.

N. Idem longo tractu arctissimum.

O. Post flexum ad os Ilii Colum denuo abit in dilatationem tuberosam primam.

Pp. Altera similis dilatatio minor.

Qq. Tertia adhuc minor.

Rr. Quarta, & minima.
S. Rectum Inteſtinum.
T. Duodenum hic a Pyloro incipiens: unde ſimul liquet hoc præternaturale Colum ſic Ventriculi ſitum turbaſſe, ut hic ſuo dextro orificio infra Colum prodeat.
U. Ingens antrum, in quod Duodenum abivit.
V. Idem antrum ſubducens ſeſe ſub Cœco A. & ſub Colo C. tegens, comprimensque anguſtam Coli portionem B. ideo tantum antro hic ſuperpoſitam, ut conſpiceretur.
W. Duodeni in Jejunum exitus.

TABULA IV
PERTINENS AD CAP. III.

A. Cœcum Inteſtinum.
B. Prior Coli flexus.
C. Deſcenſus ejus obliquus ad umbilicum.
D. Flexus ejusdem alter.
E. Flexus ad criſtam Ilii tertius.
F. Anguſtia prima.
G. Subita amplitudo ex hac anguſtia.
H. Anguſtia altera.
I. Antrum Coli ingens inter binas anguſtias.
K. Anguſtia tertia.
L. Inteſtinum rectum, ante anum abſciſſum, ut in omnibus figuris præcedentibus.

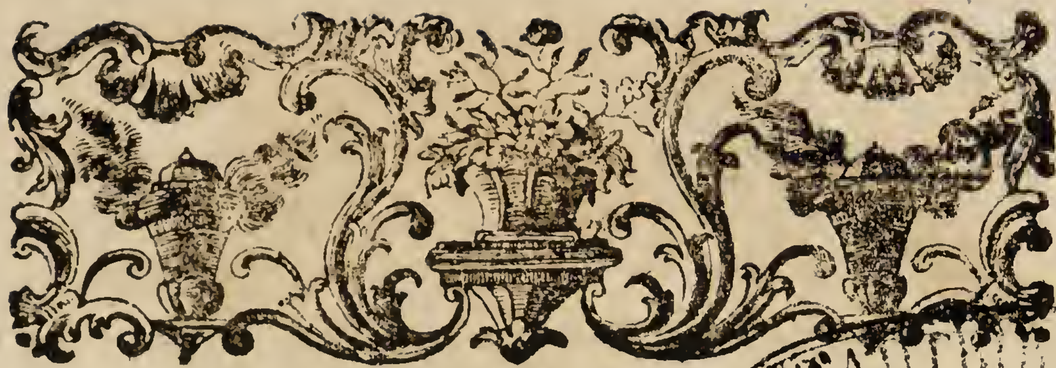
NB. Sola nimia repletione Inteſtina poſſunt reddi naturali dimenſione longiora. Si quis, quemadmodum pluries feci, longam Inteſtini portionem in Plano, ſive rotundo, ſive anguloſo, exporrigit ſic, ut undique ad

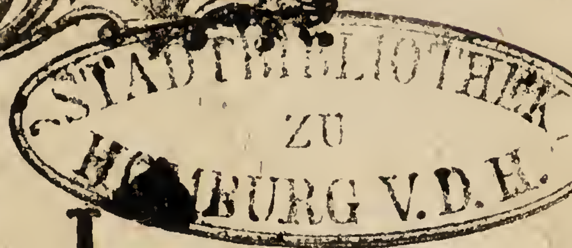
Plani

Plani hujus margines vallo quodam coerceatur, & a ſuperiore parte molliter, ne aſſurgere poſſit, tegatur; tumque, uno Inteſtini extremo ligato, aërem per alterum extremum diu, multumque inflet; videbit Inteſtinum non modo inflari, ſed elongari: elongari autem productis miris verſus Centrum plani gyris, & flexibus; cum verſus exteriora extendi nequeat.

An non ſimile ſpectaculum alii in corpore tubi exhibent nobis? Certe pluries inveni Ureteres, quemadmodum *Tom. I pag. 134.* deſcripſi, vel quod Calculus in fine ad Veſicam hæreret, ſi unus; vel quod Veſica, ad magnum Calculum contracta, urinam vix ultra admitteret, ſi uterque, urinam in Veſicam aut vix, aut nullatenus, poſſet transmittere: vidi, inquam, eosdem factos cum ab urina accumulata ampliſſimos, tum Inteſtinorum in morem varios in flexus & anfractus convolutos eſſe, ut duplam, eaque majorem, adepti longitudinem eſſent; externam Peritonæi telam celluloſam, Meſenterii inſtar, ſecum ducentes. Unde veriſimile fit, a repetitis conſtipata cum alvo Colicis, ipſa Inteſtina & elongari, & in mirificos flexus abire. Tamen etiam citra morbos Inteſtina ſic eſſe ab ipſa natura poſſe, non eſt quod negem.

CA-

CAPUT I.

DE COLICA PICTONUM.

§. I. *Colica Pictonum, a plumbo, in septimo Paroxysmo Paralysin inchoans, in nono adaugens; quæ Paralysis curata post hunc nonum Paroxysmum, non rediit in decimo, qui letalis fuit. Admonitio diagnostica, & semeiotica, de morborum ex sede tumoris & doloris determinatione. Adest in Colica hac vera Tympania, sed citra ventris tumorem; & cur? Aliena Splenis sedes. Pathognomicæ morbi Intestini Coli arctationes, & amplificationes stupendæ; etiam Rectum Intestinum, in medio vehementer exarctatum, Clepsydræ figuram refert. Ilium intestinum prope Cœcum lumbo firmissime adnatum. Inflammatio Ventriculi, non tamen penetrans. Pia Mater aneurys-*

matica, & varicosa. §. II. *Alia Colica Saturnina, cujus insultus primus levis, alter post annum gravior, cum Paralysi quidem incboante, sed cum morbo quoque curata. Semianno post tertius Paroxysmus, gravi cum Paralysi, curata in Nosocomio trium mensium spatio. Quartus post tres menses a plumbo renovatus gravissimus, sine Paralysi, convulsivus, letalis. Observationes de situ viscerum, ut* §. I. *Problema circa colorem flavum in Ileo intestino, sinistro in latere, inventum. Coli arctationes portentosæ. De causa anxietatis & doloris Præcordiorum in hoc morbo. Dantur Coli arctationes superabiles, & insuperabiles. Ventriculus ingens. Pancreas enorme. Hepar intra Costas penitus reconditum. Lien alieno in loco. Liquor sub P. M. Rubra Pericardii vasa. Cor perfecte vacuum utrumque, licet in Pulmone inflammato plurimus sanguis esset. Pleura facile lacerabilis, inflammata tota.* §. III. *Colica Pictonum, forsitan etiam saturnina, crebro, brevi, levi insultu biennio priore; altero biennio crebriore, ac graviore, tandem gravissimo, post curam fallacem cito necans. De dubiis circa certam mortem, & quid in*

his-

hisce agendum. Coli degeneratio stupenda. Mirabile Duodeni Antrum. In hoc morbo Abdominis altitudo augetur, Thoracis minuitur. Causa subitaneæ mortis. Vacuum Cor utrumque. §. IV. *Colica a plumbo, cum valido, frequenti, diuturno singultu. Gangrænæ in ea metus Cortice Peruv. pulsus. Curatio.* §. V. *Colica Pictonum a causa minus perspicua, curata.* §. VI. *Colica Saturnina, cujus Paralysis curata in Nosocomio.* §. VII. *Colica forte saturnina, una cum Nephritide calculosa, & diuturna Paralysi, cum mirabili paralyticarum partium Degeneratione. Curatio. Num tamen in hoc homine causa proegumena perseveret?* §. VIII. *Colica Pictonum incertæ originis, cujus superstes Paralysis curata Remediis, Electricitate, Balneo Badensi.* §. IX. *Colica saturnina hominem occupans, cujus Paralysis in Nosocomio curata.*

§. I. Opportunitatem Colicæ, quam Pictonum vocant, contemplandæ, multam quondam nactus, edidi anno 1745. de ea *Dissertationem*; & *Rat. Med. Tomo III. Cap.* 2. super

ejusdem cum natura, tum cura, disserui: at vero hoc academico, quem, DEO dante, absolvimus, anno, complures ab hoc morbo ægros in Nosocomio, & alibi, nactus, prætereaque locupleti observatione anatomica in hac ipsa materia dives, nequeo quin orsum jam bis filum, bisque abruptum, tertio retexam; minime super mirabili morbo philosophaturus, dictaque sæpius recocturus, sed simplices observationes, quas tum vivi, sive reconvalescentes, sive vi morbi extincti, tum postremorum cadavera docuerint, enarraturus.

Pictor L. B. annos natus 44. die 12. Decemb. 1764. Nosocomium nostrum illatus, hanc nobis Anamnesin dabat. Multa Cerussa ad Artem suam uti solitus erat, nec pauca Cobalti copia, ad peculiare, Carpenta vernice pellucidissimo, incrustandi, artificium.

Sa-

Sanus olim, primum Colicæ Pictonum insultum, elapso abhinc septennio, perpessus est, eodemque anno relapsus sexies, sexies restitutus; nulla Paralysi, nullis unquam pravis symptomatibus morbo aut junctis, aut subsequutis. In singulo Paroxysmo consueta symptomata passus erat; alvum duram, pertinacem, scybalis parvis compactis rotundis demum prodeuntem; enormes Ventris, Lumborumque cruciatus, Nauseas frequentes, Vomitus crebros, Anxietates, Noctes insomnes.

Libertatem a relapsu per integrum Sexennium conciliavit purgans, ad levissima quæque mali indicia assumptum.

Anno 1764. Martio Mense, septimum in Paroxysmum incidit, violentum quidem eum, & quinque septimanas durantem, cum Paralysi digiti

minimi, annularisque, utriusque manus, & nonnullo poſt morbum ſuperſtite languore.

Æſtate, cum ſub Jove æſtuante tota die pinxiſſet, veſperi ſe in lectum laſſus conjecit, nocte vero ob vehemens tonitru lecto exſiliens, frigore ſe diu ad feneſtram expoſuit, dein obdormivit iterum; ex ſomno vero expergefactus, intolerabilem percepit utraque pedis in planta ardorem, unaque Octavum Colicæ ſuæ Paroxyſmum. Hoc ſoluto brevi, ardor moleſtiſſimus pedum perſeveravit integro X. ſeptimanarum ſpatio, a Thermis *Badenſibus* longe moleſtior. Tandem calido *Danubii* balneo uſus, lapſus in febrem eſt, Venamque febris initio, nec non ejus die ſexto ſectus, in nonum tandem, crudeliſſimumque, inſultum incidit, una cum Convulſionibus quidem, citra Iſchuriam autem, vel Dyſuriam. Con-

tigit

tigit id circa 28. Nov. Novus advocatus Medicus propinavit emeticum, a quo mox ingens Convulſio oborta eſt, atque debilitas ejusmodi, ut ne jam jam exſpiraret, cuncti adſtantes metuerent. Paralyſis eo usque acceſſit, ut brachia Epigaſtrio altiora attollere non poſſet. Die autem 5. aut 6. Decembris ſolertiſſimus Medicus acceſſit, qui hominem diuturna ægritudine egenum, adeoque ad ſumptus morbi ultra ferendos ineptum, inveniens, conſilium dedit, ut ventrem cataplaſmate foveret, granum unum alterumque Aloës mane ac ſero ſumeret, Butyri autem recentis inſulſi, mane & veſpere, partem libræ octavam cum pane comederet.

Quo equidem conſilio incredibile quantum juvaretur æger! Ter enim, quaterve, alvus alias pertinax inde mota eſt, ſedata ſunt tormina, perdi-

tusque fere brachiorum motus utcunque emendatus. Sic 12. Dec. illatus in Nosocomium meum est.

Vix inibi receptus vomuit, vacillantibus cruribus aliquot passus conficere potuit, manus vero, carpo suo pendulas utrasque, neutiquam attollere. Alvum posuit Ovium aut Caprarum stercori similem. Adfuit ingens utriusque manus in dorso tuberculum, durumque idem, & immobile.

A die 12. Dec. 1764. ad 28. Martii 1765. Nosocomii incola, Butyrum edere continuavit, nec aliis medicamentis fere ullis usus est, ut quantum inde proficisceretur in sanitatem constaret. Tantum vagos dolores in ventre, flatusque molestos, appetitum prostratum, Enemata oleosa, Rutæ infusum cum Elix. pp. compescuerunt. Hisce cum auxiliis morigera semper alvus, non raro quidem naturalis erat,

sæ-

ſæpius vero compactos referebat globulos. Contigit frequenter hoc tempore, ut quibus olim ſymptomatibus affuturas convulſiones præſenſerat, eadem experiretur; Linguæ gravitatem, balbutiem, vertiginem, cephalæam, febrim; in convulſiones tamen proruperit nunquam.

Quinque ſeptimanarum ſpatio hominem hoc modo tractavi, rationibus poſtmodum exponendis permotus. Verum cum emendatio inconſtans eſſet, continuoque ſymptomata repeterent, illum denique 15. Jan. cum aliis, quos morbus detinebat idem, ad Machinam Electricam admovere cepi. Cum illis catena junctus, ſuſtinuit vim ejusdem ſimplicem, ſic, ut paucos primum, ſenſimque augendo, 50. ictus belle ſuſtineret: interrupte tamen; ſiquidem ſæpius renaſcente Vertigine, Cephalæa, aut Febricula, re-

movendus a Machina fuerit. Sic demum rediit pedetentim manuum motus: ut multum ſe delineando, pingendoque, exerceret; auram liberiorem, unam alteramve horam ambulando, caperet; & reſtitutus tandem omnibus propemodum functionibus, domum ſuam die 28. Martii repeteret.

Intrat die Aprilis 8. uxor, nunciatura ſanum quidem Maritum ex Noſocomio domum rediiſſe, ſed poſtquam altera die vehementi ira excanduiſſet, gelidamque copioſe hauſiſſet, unaque, ut ſuſpicabatur, vinum, lecto demum affigi, jamque convelli adeo vehementer, ut ſanguis ore perflueret: Unde enixe rogat, illum Noſocomio reciperemus. Recipitur, convulſione eodem die ceſſante. Nauſeabat, leviore febre detinebatur, abdomine dolebat, de recuperato vero artuum motu perdiderat nihil.

Mox

Mox igitur oleoſis Enematibus immiſſis, ſcybala antiqua depoſuit, vomuitque pluries. Enemate conſimili crebrius iterato, admotis ventri univerſo Cataplaſmatibus, aſſumptis Oleoſis internis, Emulſis, Paregoricis, levioribusque Neuroticis, ſedabantur utcunque ſymptomata; at vero ex tendinum ſubſultu Convulſiones præ foribus adſtare monuit. Acceſſit Amauroſis perfecta, tum & Iſchuria vera, quam Cathetere, ad duas libras urinæ educendo, ſolvimus. Dormientem videbamus leniter convelli, ſemiſopitum delirare, febricitareque; bis autem terve mori viſus, toties ad ſe redibat, Amauroſin perpetuo conqueſtus: tandem Aprilis 11. ad ſextam in aurora horam exſpiravit.

Thermometrum *Fahrenrheitianum* bis die admotum illi, quantocunque tempore in Noſocomio fuit, aut naturalem 96. graduum calorem notavit,

aut

aut uno alterove duntaxat gradu majorem. Mortuo vero eidem actutum adplicatum, notavit primis V. minutis gradum 96. idemque & altero, & tertio, & quarto V. minutorum ſpatio; ſic ut per $\frac{1}{3}$. horæ partem calor naturalis deſignaretur. Quinto autem ſpatio V. minutorum gradus 95. notabantur: ſexto $94\frac{1}{2}$. gradus, & ſeptimo 93. Conferri poſſunt cum hac obſervatione, quæ circa mortuorum calorem pluribus hujus Operis locis communicavi.

§. II. Cum homo convulſus mortuus eſſet, Legem cadavera ante binos dies, a morte expletos, aperire vetantem, obſervare debui, adeoque tunc demum aperui. Conſulenda hic Tab. I.

Solo Abdomine pro more inciſo, ejusdem Viſcera in ſitu contemplabamur, & *Hippocratem* Hepar in Thorace locantem, ut ſæpius, ita iterum hic,

omni-

omnino justificabamus. Plano quippe ad infima Costarum omnium elevato, Hepar intra Thoracem delituit universum, excepta portione Lobi minoris, Ventriculum in sinistro Hypochondrio obvelantis, Costarumque sinistrarum arcum præter propter contingentis.

Porro in hoc homine, quamdiu viscera sua in hoc situ gessit, si quopiam Jecoris vitio dextro in latere laborasset, nunquam id externus docuisset contactus. Præterea, si sinistro suo lobo intumuisset Jecur, an non facile pro eo aut Splenem, aut Pancreas, aut ipsum accusassemus Ventriculum?

Oggeret forte quis durum Ventriculi tumorem manifestum fieri, eo quod ille ab Ingestis fiat versus anteriora protuberantior, vomituque facto concidat; hincque saltem Ventriculum primario affici evidens esse.

Sed

Sed huic repono 1mo Ventriculum vario ſæpe ſpatio locari, nunc in latere ſiniſtro mox ſub Diaphragmate, alio in corpore magis in medio, aliquando æque dextro, quam ſiniſtro in latere; vel ſæpe detruſum ſub latiore Hepate, cum elongato deorſum verſus Oeſophago, ſic ut intra Umbilicum & Hepar emineat, quemadmodum pluries præcedentibus demonſtrationibus patuit. In aliis cadaveribus Ventriculus ore ſiniſtro attingebat quidem Diaphragma, verum ſic a Colo, & Hepate, deorſum premebatur, ut orificio ſuo dextro vel perpendiculariter, vel oblique, verſus umbilicum inveniretur. Simile quid tertium cadaver nos iterum docebit. Vel ſic, ut Ventriculus ingens totam Epigaſtrii latitudinem explens, poſt tympaniticum Colon abſcondatur totus, poſterioraque verſus compreſſus nulla ſui parte externo pateat contactui.

2do

2do Cadavera pluries docent Ventriculum innocuum mox a repletione, imo ſub ipſa repletione, vel ideo vomendo ſe exonerare debuiſſe, quod aut turgidus Splen, aut tumefactum Hepar, aut monſtroſum Pancreas, aut protuberans tumore Omentum, aut aſſurgentes ex Meſenterio tumores, aut caput magnitudine æquans Ren, Columve tympaniticum, quamcunque impediret Ventriculi expanſionem. Unde liquet *ex ſede tumoris, & doloris*, ægerrime ſæpe determinari poſſe, quodnam Viſcus primario affectum ſit.

Notandum tamen eſt Jecinoris molem naturaliter in nonnullis aut multum, parum, aut nihil infra coſtarum eminere margines; in aliis vero, ut in hoc, ſequentibusque cadaveribus, præternaturaliter, ac morboſe, tam alte deliteſcere.

No-

Notandum & aliud in hoc & ſequentibus cadaveribus. Tympaniam refert Colon hic præprimis, referunt aliquantum & tenuia Inteſtina. Porro inteſtina tympanitica amplitudinem æque quam altitudinem Abdominis expandendo, ſibi ſpatium conciliant, ventresque formant monſtroſos. In his vero, quos Colica Pictonum ſuſtulit, Tympanites vel ideo ventrem non expandit, eoquod ſymptomate pathognomico venter ſic contrahatur, ut, ceu planus aſſer, contingat fere prominentem Vertebrarum ſpinam, referatque perpetuantem in hoc morbo *Tetanum*. Data itaque Tympanias cauſa, Hepar, Splen, Pancreas, Ventriculus, Diaphragma, in altum ferantur, neceſſe eſt.

Hepar hujus hominis valde latum, ſic majorem, minoremve lobum unitum inter ſe habuit, ut citra vel mini-

nimum concretionis veſtigium, unicus modo lobus eſſe videretur: plaga autem albida hic medium, ibi integrum digitum lata, zonæ inſtar, univerſum viſcus a dextra parte in lævam cingebat.

Veſica fellis viciniam ſuam nihil omnino, tranſudando, tinxerat, ut bilem flavam deeſſe ſuſpicarer. Et ſane educta ex veſicula rubellam nobis ad candelæ lucem referebat ſaniem. Sed candela fefellerat, ut poſtera luce color vere aurantius demonſtrabat.

Splen ſanus, parvus, infra Coſtarum margines non prominulus, poſt Ventriculum ad dorſum adpreſſus erat. Fruſtra eum quis loco ſolito quæſiviſſet. Cum id toties viſum, & in ſequentibus adhuc obſervabitur, intelligimus *Hepatitidem* aliquando dari, in qua, in conſueto ſplenis domicilio perceptus dolor, materiæ morbificæ coctionem, & excretionem, neutiquam

designaret. Vid. *Boerhaave* Aphor. §. 923. n. 3.

Colon nunc describendum; quod prius quam enarrata Hypochondriorum viscera perlustraremus, in situ, nequid turbaretur, examinavimus. Saccus Cœci, crista ossis ilei quatuor digitis latis altior, omnino naturalis erat. Colon inde adscendebat inter Hepar & costarum arcum ad altitudinem fere Octavæ costæ: flexum inde, oblique deorsum descendebat, secundum crepidinem Jecoris, adscendebatque iterum sub Ventriculo sursum ultra costam nonam sic, ut suum lienarem dictum flexum perficeret eo in spatio, quod inter Diaphragma, Costas, Lienem, ac Ventriculum, interesset. Descensurum autem inde versus Ileum sinistrum, medio fere itinere, ex amplo angustum admodum, & tuberosum fiebat, mox vero ex Ileo sinistro prodeuns in amplum

plum valde ſaccum digiti longitudinis dilatabatur, moxque iterum coarctabatur ſimili fere longitudine, ac tandem abibat in Rectum; quod ipſum Rectum Inteſtinum in media ſui parte ſic contrahebatur, ac ſi filo conſtrictum eſſet.

Erant autem omnes hi loci coarctati vehementer craſſi, & indurati.

Conſiderato hac ratione Colo toto, facile colligimus *dolorem colicum communem* mentiri Hepatitidem potuiſſe, mentiri Splenitidem, Pleuritidemve, ſi ex ſolo loco affecto quis judicaret: Diagnoſis igitur horum non formanda morborum eſt, niſi conſultis prius ſingulorum ſymptomatis.

In Inteſtino *Ileo* plagæ multæ inflammatæ, imo hinc inde fere gangrænoſæ: quo vero loco in Cœcum intraturum erat, concreverat digiti longitudine, una cum ſuo Meſenterio, hinc,

& inde, ad Peritoneum in Lumbo, ope fortissimæ membranæ. An non hinc actionis Intestini insigne impedimentum? Et an non intelligitur inde causa doloris, quem in eadem plaga sæpe conquestus erat, & ob quem se frequenter in id latus incurvabat?

Ventriculus magnus, sex Libras medicas continens, parte dextra rugas villosæ tunicæ exhibens maximas, multas, solidasque: pone pylorum autem in villosa tunica inflammatio lata conspiciebatur, aliaque inflammatio amplior versus ejusdem lateris fundum. In tunica vero Ventriculi extima inflammatio dira, jam fuscopurpurea, correspondens exacte cum inflammatis tunicæ villosæ plagis. Concludebamus primo Ventriculum inflammatione, in Gangrænam abeunte, in tota sua substantia laborare: derasa tamen prudenter tunica interna vehementer nos er-

raſſe omnes intelligebamus; nam minime inflammata, ſed vere alba apparuit tunc tunica Vaſculoſa.

Cor parvi hominis magnum, utroque in thalamo æqualem circiter ſanguinis, ejusque grumoſi, copiam gerens. Cor dextrum flaccidius, nec in parietibus craſſius; ſiniſtrum vero ſolito longe & durius, & craſſius.

Pulmones boni, excepto lobo dextro ſuperiore, qui duritiei ſcirhoſæ fuit; non connati cum pleura, niſi leviter in dorſo.

Cranium craſſiſſimum. Dura Mater bona. Pia Mater aneuryſmatica & varicoſa tota; magis tamen in ſiniſtro, quam in dextro Hemiſphærio. Sinus ſuperiores admodum parum Lymphæ gerebant. Plexus choroidæi craſſi, longique; pallidi vero toti.

Tubera, quæ hoc hominum genus gerere in dorſo manus ſolent, eaque

mobilia vel immobilia, in hoc homine fuerant semper immobilia: nec mirum: non enim illa in tendinum Vagina, ut sæpe, sed in ossis Metacarpii secundi & tertii capitibus sedem habebant.

In morbi Paroxysmo ultimo Nauseæ aderant, Vomitus, Abdominis dolor, Febricula, Sanguinis seu sputum, seu screatus, & Capitis dolor, qui, ut ipsi a septimo Paroxysmo frequens, in hoc ultimo perquam molestus fuit. In omnibus Paroxysmis Vomitu vexatus est. In Paroxysmo octavo primum convelli cepit; forte a præpostero dato Emetico. In Paroxysmo septimo levis duorum digitorum Paralysis adfuit; gravis in nono, sed medicabilis; nulla in Paroxysmo ultimo. In ipsoque hoc ultimo vera Ischuria, & Amaurosis perpetua. In omnibus autem Paroxysmis, imo & lucidis in intervallis,

alvo

alvo emiſſa ſunt compacta rotunda parva ſcybala.

§. II. L. W. quadragenarius, 20. Nov. 1764. in Noſocomium eſt inductus. Febri acuta ante octennium; Febre tertiana novem menſium, ſponte demum fatiſcente, ante decennium laboraverat. Tinctoria arte olim, ab annis autem 12. circiter Ceruſſam in Pollinem, Pictorum in uſum, terendo, victum ſibi comparaverat. Nullis in Diæta exceſſibus ſibi nocuit, perpetuoque alvo bona gaviſus eſt.

Biennio abhinc elapſo anxietatem præcordiorum experiri cepit, idque cum maxime ſub oſſe ſterni, alvum tardiorem, ventris, lumborumque dolorem: hæc tamen omnia, Venæſectiones & Purgantia intra octiduum fugarunt.

Integra poſthac ſanitate annum gaviſus, ſecundo incidit in morbum

eundem, ſed multum per omnia graviorem: inſultûs quippe prioris ſymptomatibus nunc euns redeunsque Iſchuria, ac brachiorum inchoans Paralyſis, ſe junxerunt; ceſſante autem Paroxyſmo, ſiniſtrum genu immenſam excrevit in molem. Paucis tamen aſſumtis medicamentis, & Creta Colonienſi in charta cerulea ad genu admota, concidit genu, & rediit ſanitas, expletis octo ſeptimanis.

Ineunte Septembri morbus ipſum tertio quidem prehendit, ſed pedetentim, ita ut laborem ſuum utcumque adhuc proſequi poſſet, cum gravi præcordiorum, eaque ſub ſterno potiſſimum, anxietate. Alvus tandem penitus dies complures clauſa, purgantibus, emeticis, clyſteribus, fruſtra a Balneatore ſollicitabatur. Acceſſit dolor, a comeſtu auctus, pone umbilicum, eum in modum Inteſtina com-

pri-

primens, ac ſi inter duo veluti prœla premerentur, venterque non modo non prominulus, ut antea, ſed planus, durus, introrſumque retractus videretur.

Ab hoc tertio morbi inſultu Paralyſis ſe manifeſtavit impedito digitorum motu, impedita manuum extenſione, impedita brachiorum, humerorumque, elevatione. Thermis *Badenſibus*, ut æger prior, ita & hic uſus eſt incaſſum. Utriusque manus dorſo tuberculum craſſum inhæret, immobile, duritie oſſeum, in dextra rotundius, planius autem & anguloſius in ſiniſtra. Humerorum ac brachiorum integumenta, & muſculi flacceſcunt. Pedibus inſiſtens, toto corpore tremit.

Huic homini mox ictus electricos quinque adplicui, augendo ſenſim primo ad 50. tandem ad 100. ictus, in Corona multorum ad machinam aſſi-

 denti.

denti. Frictio partium paralyticarum, totiusque Spinæ dorſi, pannis laneis fumo Maſtiches, Olibani, & Baccarum Junip. penetratis, bis die, toto, quo nobis affuit, tempore, inſtituta eſt; idque, ut verbo moneam, religioſiſſime obſervatum fuit in omnibus, qui hocce morbo apud nos decubuerunt. Medicamenta autem interna fuêre hæc: ℞. Sap. Ven. Gum. amm. Maſſ. pil. Ruffi, Terræ fol. tart. à dr. j. Thereb. q. s. M. f. pil. gr. IV. ſumſit quovis trihorio illarum duas, cum aqua primum, dein cum infuſo Abrotani, tandem cum Uncia hujus Miſturæ. ℞. Spir. C. C. ſuccinati dr. ij. Ol. Still. Succini, Menthæ, Lavendulæ, cum ſacchari albi dr. iij. in Elæoſaccharum redacti à gtt. iij. Syrup. Enulæ Camp. unc. j. Spir. Menthæ unc. β. Aquæ ſtill. Rorism. ℔. j. Intereaque temporis Veſicans latum impoſitum Nuchæ

eſt

eſt aliquoties. Bisque in ſeptimana unc. V. Aq. Lax. Vienn. datæ.

Tandem 12. Jan. uti cepit hoc Vino medicato: ℞. Limaturæ Martis non rubig. unc. j. Cort. Magell. & Cinam. à dr. ij. Corticis Peruviani unc. j. Pulvis groſſus ſpatio 24. horarum digeratur calide cum libris iij. vini auſtriaci albi, in phiala alta chemica. Hujus vini primo ſumſit omni trihorio unciam mediam, deinde integram.

Manifeſta jam fiebat Paralyſeos emendatio; longe manifeſtior autem, poſtquam tertia uſus hujus vini medicati ſeptimana febre 12. horarum, cum diuturniore frigore interno, externorumque calore, correptus eſſet.

Cœterum toto tempore, quo in Noſocomio fuit, calor mane, ac veſpere ſemper thermometro exploratus, raro naturalis fuit, ſed ſæpe gradibus bi-

nis,

nis, nec raro tribus, aut quatuor, calorem naturalem ſuperavit.

Die 28. Martii gratia nobis acta, Artem tinctoriam reſumſit, eamque exercuit inculpate, quamdiu a plumbi tritura religioſe abſtineret; vix vero ſe eidem addicebat, quin recrudeſcerent dolores Colici, ſtercora Caprarum ſimilia laborioſe redderentur, humerique cum brachiis hebeſcere inciperent. Uxor autem, quæ in terendo plumbo ipſi ab aliquot retro ſeptimanis auxilio fuerat, idem cum illo malum conqueri cepit. Hiſtoria uxoris ſuo ordine enarrabitur.

Contingebant porro hæc Junio menſe. Utrisque dabatur largum infuſum Fol. Sennæ cum Manna. Probe autem inde purgatis pilulæ utrisque dabantur eæ, quibus maritus olim diu uſus fuit.

Tan-

Tandem 10. Julii, qua hora undique advolantes pauperes juvare soleo, homo hic Nosocomium ingressus, interea, dum suam vicem expectat, cadit, totoque corpore convellitur, facie maxime, & pectore; cum spuma non tenaci ex ore proflua. Lecto mox impositum examinantes, deprehendimus pulsum celerem, ac ventrem durum valde, & introtractum. Cessante Convulsione potus laxans, Enemata, Epithemata, Neurotica, Paregorica, Oleosa, alvum probe solverunt, & cum eadem Cerasorum, quos devoraverat, nucleos; Vena brachii secta vehementem febrem moderata est, convulsionesque fregit, ita ut per aliquot dies spe aliqua nos lactaret; verum die 16. Julii ab hora sexta pomeridiana, in secundam noctis, convulsus perpetuo fuit, convulsus periit.

Ca-

Cadaver in frigido ſubterraneo loco horas 54. conſervatum; die 19. Julii publice aperui.

Inciſo abdomine, ac late patente, nihil omnino videre præter Inteſtina erat. Nihil enim Hepatis, nihil Splenis, aut Ventriculi apparuit, excepta hujus portiuncula, Colo Inteſtino ſub cartilagine enſiformi inſidentis. Tenuia Inteſtina omnia ſolito ampliora, Colon dextro in latere, ſuoque transverſo in Epigaſtrio itinere, longe ampliſſimum.

A latere Umbilici, paulo magis deorſum, *Inteſtini Ilei* pars ita complicata erat, ut a portionibus ejusdem Inteſtini, utrimque intumeſcentibus, omnis ejus cavitas prorſum deleretur. An ſimile quid, idque durabile, verum Ileum non generaret? Probabile admodum a cauſa conſimili Ilei Inteſtini contigiſſe rupturam, *Rat. Med. Tom. IX. Cap. de Ileo.*

Paulo

Paulo inferius, *ejusdem Inteſtini portio* ex latiſſima expanſione in ſubitam ejusmodi anguſtiam abibat, ut lagenam referret ventroſam anguſticollem. Nonne a tali cauſa Inteſtini introſuſceptio metuenda? Ex utraque hac obſervatione conſtat, in Pictonum Colica non Inteſtina craſſa duntaxat, ſed & tenuia degenerare, & morboſa reddi. *Vid. Tab. IV. Fig.* 2.

Diſtentiſſimæ *Veſiculæ transſudante bile* Hepar, Colon, Jejunum, ac Meſenterii portiones profunde tingebantur. Sed undenam idem aurantius color ejusdem Inteſtini Ilei portionis, duorum pollicum longitudine, uti & Meſenterii, verſus ſiniſtram Coxam? Nec non paulo altius in ſiniſtro latere, longitudine 5. pollicum, paulo minore intenſitate coloris? *Petrus Milo*, Henrici IV. Regis Galliarum Archiater, in ſimili cadavere demonſtravit, præſente

Ci-

Citesio, inter Jejuni Inteſtini tunicas tumorem anſerini ovi magnitudine, ſinceram bilem, eamque æruginoſam, profundentem. An copioſa bilis convulſiones excitaret, effundendo ſeſe in varias Inteſtinalium membranarum plagas? An vero potius tempore convulſionum hæc Ilei Inteſtini pars, convulſione diſtracta, pro tempore Veſiculæ bilis proxima jacuit, & a vehementer transſudante Bile ſic fuit colorata?

Colon Inteſtinum diametri tribus pollicibus majoris, in latere ſiniſtro ſupra partem Ventriculi ſiniſtram transcendens, iter ſuum terminabat ad illud ſpatium, quod inter 5. ac 6. coſtam, numero a ſuperioribus ducto, interjacet. Inde ſupra Lienem deorſum reflexum, in anguſtum abibat, moxque inde amplificatum, alteram formabat anguſtiam, verſus criſtam Ilei tertiam, ac tandem, antequam in Rectum abiret,

ret, quartam digito longiorem. Vid. Tab. 2. cum explicatione.

Numquid Coli tympanitici tam alta ſedes, in his morbis pluries obſervata, non explicat illam hujus hominis, aliorumque hoc morbo afflictorum, perceptam ad præcordia anxietatem? frequentesque dolores?

Notavimus in hoc Cadavere hæc ipſa anguſta loca Inteſtini, adeo dura, & incraſſata non fuiſſe, quam quidem in præcedente, & mox ſubſequente; agitatione enim, ac contrectatione partium, aër copioſus, per inteſtina transmiſſus, hasce easdem anguſtias multum dilatabat. Nunquid in hoc homine, niſi eum convulſio peremiſſet, reſtitutio vitiatæ Inteſtini formæ adhuc non fuiſſet ſperabilis?

Coecum Inteſtinum in diverticulum abibat, quod in quavis dimenſione octo pollicum diametrum habebat.

Colo elevato, *Ventriculus* apparuit, contingens lateris ſiniſtri coſtarum arcum, & ſub Colo explens totam Epigaſtrii latitudinem, ita ut ad arcum dextrarum coſtarum formaret Pylorum; ut fig. 2. exhibet. Anteriore, eaque media ſui parte, latitudine binorum pollicum, admodum inflammatus fuit, inflammatione tamen ad intimiores tunicas non ſe penetrante. In interiore autem ejus parte, prope lævum orificium, plures inſulæ rubræ conſpiciebantur. Pylorus anguſtior, & annulo duriore incompleto munitus. Symptomata Ventriculo, in hoc homine, propria, potuiſſent ſub larva aliorum morborum imponere Medentibus, præ viſceris latitudine. Pluries Ventriculos demonſtravi ſimiles.

Hepar totum ſub Coſtis reconditum, ut digitis, oculisve, nihil ejus uſurpari poſſet; colore pallido-ruffum,

fum, & lata crepidine lividum: livor, dum præſcindebatur transverſim, mediæ lineæ craſſitudinem habebat. Situm autem adeo dextro in latere Hepar, ut nihil ejus ſiniſtrum Hypochondrium haberet.

Veſicula fellis, ovi gallinacei magnitudine, copioſam, eamque colore aurantiam, bilem continebat; ſita autem non pro more, ſed ad extremam dextram Lobi majoris oram, interne. Quippe Pylorus, ſub arcu Coſtarum dextrarum ſitus, orſumque inde Duodenum, hunc veſiculæ ſitum omnino poſcebant. Ita ut hæc minime vitioſa degeneratio fuerit, ſed conditio ſitusque naturalis.

Pancreas octo pollices longum, quatuor altum, ſed planum, pluribus in locis durius, in medio vero omnino cartilagineum.

Lien naturalis, colore, ſubſtantia, mole, poſt Ventriculum in latere ſiniſtro abſconditus, inferiore ſua parte tribus minimum digitis ab infima Coſtarum margine remotus, altiorque; ut clauſo abdomine nihil de eo tangi potuiſſet.

Itaque in hoc homine, ſive hic Hepatis, Splenisque, ſitus fuerit naturalis, ſive in repetitis morbi inſultibus genitus, non potuit ex molli Hypochondriorum attactu utriusque hujus viſceris integritas laudari: cum utrumque vitioſum eſſe potuiſſet, modo a nobis, attactu ſaltem, non indagando.

Renes boni, niſi quod dextro parum admodum adeſſet ſubſtantiæ dictæ corticalis.

Olla cranii prudentiſſime reſecta, nulloque liquido extillante ex plaga una, alteraque *Duræ Matris*, a ſerra ſauciatæ, vidimus *Duram Matrem* bonam,

nam, polyposum in sinu longitudinali sanguinem, & effusum hinc inde mucosum, ut videbatur, liquidum inter Cerebri sulcos: Pia Matre vero perscissa, vere limpidum apparuit. *Pia Mater* solito plus infarcta sanguine, haud copioso tamen.

In Ventriculis utrisque superioribus, in ventriculo tertio, & in quarto, ne guttula quidem aquæ. Nec liquor ullus in basi Calvariæ. Plexus Choroidæi crassi, & colorati. Substantia cerebri attactu veluti pinguior, & digitis adhærens.

Thoracis utroque in cavo paucula rubella aqua.

Nulla in *Pericardio* aqua; sed forte unica duntaxat dragma liquidi rubelli, quod an a transcisso Pericardio? Id enim, in extima saltem tunica sua, & in hoc homine, & nuper in puero, vasa rubra nonnulla habere manifesto licuit.

Cor utrumque ſic vacuum, ut ne guttulam aut grumum quidem ſanguinis in ſuis habuiſſe cavis certiſſimum ſit; primo quidem intuitu ad dextri cordis parietem, inter columnas, ſub iisdemque, ſanguinem ſubnigrum videre videbamur; at vero auferre eundem, abluereve conati, convincebamur nihil adeſſe ſanguinis, ſed mediam internam hujus thalami partem ex inflammatione jam gangrænoſam eſſe. Grumoſus ſanguis in ſinibus venoſis. Perſciſſa utriusque Cordis Ventriculi ſubſtantia hepatici coloris fuit.

Pulmo dexter lobo ſuperiore adhæſit, cohæſione membranacea, cum Pleura; ad dorſum vero tota longitudine. Ambo facie anteriore coloris cinerei, variegati; tota vero ſuperficie laterali, ac poſtica, præ intenſa rubedine fere nigricantes.

Co-

Cohæſio dextri pulmonis cum dorſo, non videbatur omnino fortis eſſe, cum facili negotio ſolveretur: exemtis autem Pulmonibus patuit me in hac cohæſione ſolvenda ipſam dilaceraſſe Pleuram, utpote hic facile dilacerabilem.

Sed hæc eadem *Pleura* rubebat, ſic ut totus Thorax internus panno ſcarlatino ſuccingi videretur. Primo adſpectu Pleuram a pulmonum accretorum dilaceratione ſanguine maculatam ratus, ſanguinem ter quater ſpongia nitida abluere ſatagebam, ſed fruſtra: feliciſſima enim Meningum Cerebri injectio nunquam tot vaſcula impleta exhibuit, quam inflammatio in hac Pleura, tam qua coſtas univerſas, a ſummo jugulo, ad infima quæque ſuccingit, quam qua Diaphragma.

Ruberrima hæc Pleura in cameræ ſiniſtræ inferiore ac media parte ſepa-

rata apparuit, inque bullas elata, alias pisi magnitudine, alias fabæ, unam digiti dimidii. Suspicabamur primo, ne dum Cor cum Pulmone ex Thorace solvebamus, aër inter laceratam Pleuram, Spinamque subintrasset: verum constiterat, vel antequam hæc viscera eximeremus, bullas illas jam conspicuas fuisse. Forsitan dum in dextro latere Pleuram inscius lacerabam, aer furtim subinsinuavit sese, penetransque sub facile separabili membrana bullas illas exhibuit, antequam viscera eximeremus Thoracis. Unde si de reperto ibidem aëre nihil peculiare concludere fas sit, saltem Pleura hæc & vasculosissimam esse se, contra eos, qui id negent; & vehementi inflammatione, facillimaque separatione, se admodum vitiatam esse ostendit.

§. III. *Industrius Chemicus & Pharmacopæus*, annos natus 44. a quadriennio

nio affligi cepit levioribus ac brevioribus Colicæ Pictavensis paroxysmis; a biennio autem sævioribus, crebrioribusque; sic ut quovis ferme alterno mense duobus, tribusve diebus sævirent: tandem vero prima Aprilis hujus, quem vivimus, anni, paroxysmo affligi cepit omnium sævissimo, & demum funesto; sic tamen ut dolores quandoque pluribus, paucioribusve diebus, vel minuerentur, vel conticescerent; & homo a morbi reliquis eximeretur symptomatibus.

Nihil detexit causarum Examen, nisi & vini Austriaci data occasione abusum, & Emplastrorum, quorum in compositionem Plumbum, Cerussa, Minium, aut singula, aut juncta concurrunt, copiosam ac crebram confectionem.

Gravissima omnia fuere hic Symptomata; dolor intolerabilis, prope

umbilicum potissimum, introtractio summa Abdominis, alvus ita clausa & introtracta, ut Pharmacopæus Clysma immissurus vix podicem invenire penetrareque posset, fæces alvinæ ovillorum similes, inchoansque Crurum Paralysis. Solus deerat, qui aliis vix deest, Vomitus: deerat etiam, quæ multis deest, Ischuria; sed aderat ejus loco Dysuria. Cum soluto multum Paroxysmo hoc graviore, curam lactis incepisset, vomuit aliquando idem colostratum, sed Sapone veneto multo, & Lap. cancr. superavit Vomitum. Pervenitque tandem Medicus methodo ei consimili, quam in prioribus observavi, ad tantam morbi emendationem, ut symptomata omnia multos dies silerent, & ut curru hinc inde exspaciaretur, quo vires pulchre redibant. Verum postea flatus hominem misere cruciarunt, & fere semper do-

lo-

lorem in epigaſtrio, & dorſo, lumbisque, ac ſi perforarentur, conqueſtus eſt. In Conſilium vocatus ab ejusdem præſtantiſſimo Medico *Seredi*, ſuaſi emulſiones camphoratas & paregoricas, una cum frictionibus, & dolentis dorſi fotu anodyno, enematibusque quotidianis oleoſis, continuaret. Biduoque poſt vidi illum jam ſurgentem, obambulantem, flatus commode expellentem, meliore appetitu, ſomno, alvoque, gaudentem. Tandem vero die 17. Aug. tam bene ſe omnibus functionibus habuit, ut iter quoddam cum amicis animi recreandi gratia decerneret, ad meridiem lætus menſæ cum aliis accumberet; hora autem ſecunda de rebus domeſticis componendis multa confabulatus, Non bene, inquit, me habeo; porrigite mihi acetum: dum vero illud quærunt, moritur.

Die

Die 19. Aug. ad ſecundam pomeridianam ſepeliendus erat, nec vel per horam ſepulturam differri, negotia illis in ædibus peragenda, ſinebant. Sed hora hæc eadem erat etiam quadrageſima octava a morte. Hinc legibus, quantum poſſibile, ſatisfacturus, non niſi mox ante ſepulturam incidi cadaver.

Integumentis inciſis ab oſſe pubis ad uſque ſternum, cum caſu artus ſuperiores moverem, mirabar in humeris, brachiis, manibus, digitisque, viventis ſimilem flexilitatem; vultumque obvelatum revelans, ſtupebam veluti vivi hominis faciem, minime pallidam, extenuatamque; oculis tamen turbidis & obfuſcatis. Certam autem mortem tum tempus a morte elapſum, tum irritatio inciſione facta, tum oculorum conſpectus, evidenter docebant. Pluries tale quid contingit in cadaveribus obſervare; ita, ut

haud

haud omnino universalis ea Lex sit, secundum quam quosdam Scriptores video sic certam mortem determinare, ut rigor cadaveribus proprius adsit; rigiditate nimia, nimiaque flacciditate, mortis post se relinquentibus incertitudinem.

Aperto Abdomine ilico multum in eo sanguinem effusum offendebamus: intacto tamen eo, nequid turbaremus, ad viscerum in situ examen nos accinximus.

Principio nullum *Omentum* adesse visum est, nisi supra unicum Colon. Idem tamen evolutum magis, videbatur ad 2. 3. latos digitos posse explanari. Confusa nihilominus fuit omnis Omenti idea; cum, ut mox patebit, Colon intestinum variis suis flexibus Ventriculum ad dorsum adplicaret, suoque in situ turbaret sic, ut illa Omenti portio, quæ fundo Ventricu-

li

li adnaſcitur, diſtracta omnino diffor-
misque appareret, ac nihil minus re-
ferret, quam Omentum.

Cœcum Inteſtinum ingens, pugni magnitudine dextro Ileo incumbebat, jamque Colon factum, abibat mox in anguſtam admodum formam dextrorſum; hinc autem aſſurgens, amplificabatur in pugni molem, ut Tab. III. docet. In ea porro ſua amplificatione contingebat Saccum Cœci, & membrana, fibris fortibus inſtructa, longaque, cum hoc Cœci Sacco colligebatur. Facile igitur capitur anguſtam Coli portionem ad Lit. B. compreſſam omnino imperviamque fuiſſe, quando Cœcum & Colon Materia quacunque replerentur. Et ſi quis conſideret anguſtam hanc, & compreſſam Coli portionem, non modo ſub Cœco Inteſtino, Coloque, verum etiam ſub ampliſſimo mox deſcribendo, & ad Lit. V. U.

in

in Tab. III. repræſentato, Duodeni Inteſtini Sacco, inventam fuiſſe, hanc ejus compreſſionem eo majorem intelliget. Debui autem hanc eandem portionem veluti ſupra Duodenum delineare, ut qualis fuerit, appareret.

Porro amplificatum hoc Inteſtinum Colon adſcendebat ad marginem ſiniſtrarum Coſtarum ante Hepar, nec altius conſcendens in transverſum ſe flexit; medium vero Epigaſtrium transgreſſum, adſcendit oblique ſurſum, idque ad Coſtam quartam uſque, numero a ſuperiore coſta ducto, in ipſum uſque coſtæ arcum. Hic vero loci flexit ſe, & oblique, verſus medium Epigaſtrium, ſub priore ejus adſcendente parte decurrens, aſſurgebat, jamque ab illa Compreſſione liberum abibat in dilatatum admodum, attenuatumque, ac vix ligamentoſis fibris donatum, tubum; & ſub Colo, ob-

oblique ſurſum adſcendente, ſe ſubducens, curſum ſuum conſuetum in latere ſiniſtro verſus os Ileum inſtituebat. Hoc vero in itinere primo in prætenuem canalem, qui ad Lit. L. punctulis notatur, vix penna anſerina ampliorem, abibat: inde vero mox in amplum ſeſquipollicis antrum ſe expandens, alteram formabat coarctationem, minimo digito non craſſiorem, pedis præter propter longitudine; donec ſiniſtro in Ileo flexiſſet ſeſe, formaretque iterum dilatatum quendam Saccum; ter autem adhuc affectans talem & amplificationem, & coarctationem, in Rectum tandem abibat.

Sed ab interno latere primæ Coli amplificationis', & ſupra ejusdem Coli coarctationem, & compreſſionem ad Lit. notatam, Saccus deprehendebatur globoſus admodum, ac vehementer dilatatus. Saccus hic conjunge-

gebatur expanſione membranacea cum prima Coli amplificatione, & arcte connatus erat ad Meſenterii fere centrum in Lumborum ſummitate. Expanſione autem membranea iſta prudenter ſoluta, patuit Saccum hunc ipſum Inteſtinum Duodenum eſſe, ad ſex transverſos digitos dilatatum, moxque abiturum in Jejunum. Pylorum tunc, & dextram Ventriculi partem, Duodenum ſponte monſtrabat.

Ventriculus poſt degeneraſcentem Coli Fabricam ſiniſtra ſui parte latebat, dextra vero deprimebatur ab Hepate, & a Colo ſic, ut ſub transverſa Coli parte deſcenderet, indeque emergens Pylorum formaret. Tab. III. Lit. T.

Qui hanc Anatomen non vidit, ægre capiet Pylorum tam inferne reperiri, Duodenum inde per ſex latos digitos deorſum petere, & in expoſitum mox antrum, in eadem altitudine cum

prima Coli amplificatione, abire: quippe solita Abdominis capacitas haud bene videbitur ipsi tot admittere dimensiones.

Hunc autem rogo quam altum, longumve, hoc Abdomen fuerit, attente considerare velit. Colon enim tum amplitudine, tum longitudine, enormiter auctum, Diaphragma in altum vehementer protruserat, ut id non in arcu Costarum tantummodo, verum etiam anterius in expositam ante adscenderet altitudinem. Quin & idem Colon, ab arcu costarum sinistrarum, ad duos digitos latos in dextram Epigastrii partem reflexum, indeque assurgendo se convertens in latus lævum, Hepar valde compressisse, unaque cum Diaphragmate sursum trusisse; eademque de causa mucronatam Cartilaginem in anteriora admodum incurvari debuisse; evidens est.

His

His ordine examinatis, licebat demum in causam inquirere, quæ eam nobis effusi cruoris copiam exhibebat, ut facile omnem fere vitalem cruorem, sive grumosum ad superficiem & latera molis intestinalis, sive coagulatum versus lumbos, hærere existimarem. Diu prudenterque cuncta rimati, deteximus tandem ingentem in vena Cava, mox sub Diaphragmate hiatum; ex quo dum Venam Cavam premebamus, paucus in eadem residuus sanguis exprimebatur: digitus postmodum in corde dextro inductus in Cavam, per idem foramen, seu hiatum, suo apice prodibat.

Sed quid hanc Venam dilaceraverat? Cum hæc adeo firmiter cohæreat postico Hepati magnarum Venarum ope; cumque id ipsum Hepar expositis de causis in altum fuerit vehementer elatum; eoque magis, quo Colon

ab origine ſua, uſque ad ſuam primam coarctationem, copioſioribus fæcibus, ac flatibus turgeret; facile intelligimus Venam Cavam, loco ferme immobili hærentem, continuata illa violenta Jecoris protruſione in altum, ſenſim extendi, elongari, debilitari, extenuarique debuiſſe, & tandem omnino dilacerari, ſubitamque, effuſo vitali cruore, mortem inferre.

Cor externum pingue valde: internum utroque Cavo vacuum. Liberi pulmones: ſiniſter ad dorſum tantum nexus.

Cranii aperturam inſtans mox ſepultura vetabat.

§. IV. *Eva W.* annorum 60. vidua hominis, cujus hiſtoriam §. II. dedi, quamque una cum Marito Colica Pictonum nuperrime affligi ceptam innui, domi ſuæ hoc morbo tam graviter ægrotavit, ut illi, veluti morti proxi-

ximæ, omnia Sacra adminiſtrarentur. Hæc tandem 19. Julii geſtatorio in Noſocomium illata, hanc nobis anamneſin fecit.

Variolas & morbillos in infantia perpeſſa, adoleſcentiam ſuam ſana transegit; maturius gaviſa, maturiusque privata ſuis, omni cæterum nota bonis, Catameniis. Bis nupſit, primò matrimonio gemina beata prole, altero nulla. Elapſis 15. abhinc annis, febre intermittente, ſpatio fere trimeſtri, in Hungaria laboravit. Nulla cæterum incommoda patiebatur, niſi quæ adventanti adſcriberet ſenectuti, vires quippe minores, artuum tremores vagos, cephalæam.

Duodecim ultimos annos familiam honeſtius ſuſtentaſſe ſe aſſerit, Oſſa ovilia ſicca cremando, redigendoque in pollinem, quo Vaſis, Veſtimentisque argenteis, priſcum nitorem reddere ſolent.

Hyeme autem elapſa cepit marito in plumbo terendo auxilio eſſe, brevi autem exinde colicos experiri dolores & miram quandam Ventriculi, ut ait, vacuitatem. Hauſtu Spiritus Vini, nec non externa cum eodem facta frictione, obvolvendoque abdomen pannis laneis fumo cumini imbutis, atque tegulis calefactis, ſubvenire his incommodis ſæpe ſolebat. Alvum ſegnem, durisque & exiguis Scybalis refertam, reddere conſuevit.

Quo tempore ultima Mariti defuncti recidiva incepit, quatuordecim circiter abhinc elapſis diebus, cepit & ægrotare ipſa, deperdito appetitu, debilitate majore, ventre dolente, alvo tardiſſima. Eo 14. dierum ſpatio bis ſibi injectum oleoſum clyſma, absque ullo effectu; fuitque vena, Medico jubente, ſecta. Quæ dum ſecabatur, clyſmata prodierunt ſine ullis

fæ-

fæcibus, meraca. Paucus fuit, tempore illo toto, somnus. Lecto vero necdum sese addixerat. Die vero 12. Julii enarratis symptomatibus jam multo auxioribus, brachii Venam sibi tundi curat, auctoque postmodum morbo cubare coacta est. Accessit tunc Vomitus, clausa Alvus, Stranguria, Icterus, Venter introtractus, durusque sic, ut mulier asseveret, suis sese digitis percepisse intestina sua, veluti totidem funes, contracta atque tensa in ventre esse: dolore interim omnium maximo perseverante in Hypochondrio dextro. Arcessitus tunc Medicus pilulas 20. præscripsit, duabus sumendas dosibus, unde alvum non habuit, sed vomuit. Die 17. mensis absque ullo effectu sennæ infusum bibit.

Hoc deplorando in statu, die 19. Julii ad nos, ut monui, ducta est, bis

in via animo linquens. Debilis admodum erat, grave Caput, & obtuſe dolens; venter ponderoſus, & in Hypochondrio ſiniſtro potiſſimum dolens, magisque ad attactum; lingua humida partim albaque, partim cruſta craſſiore & fuſca obſita. Icterus valde flavus. Singultus ſepties, octies, repetens; quem ſingula ſemihora, horæve quadrante, iterantem, toto morbi tempore, habuerat. Urina rara, ac pauciſſima, & ſtranguriosa; defectu non excretionis, ſed, quod pejus, ſecretionis, quemadmodum immiſſus catheter docuit. Profecto ne maritum preſſo pede ſequeretur, magnus metus adfuit.

Pulſus blandiri potuiſſet, quod cæteris ſignis pravis non conveniret; ſed bono cum pulſu, modice tantum celeri, perierat Maritus. Blandiri potuiſſet & alvus, ab admotis Medica-

camentis liquida, morigera continuo; venterque non ultra durus, introtractusque, verum mollis omnino & naturalis: ſed cum alvo bona ac facili, cum excrementis conſiſtentiæ pulmenti, cum ventre præterea molli ac naturali, Convulſiones ſuſtulerant maritum. Attamen, quid hic ſub Divinis Auſpiciis ars medica valeret, experiundum erat.

Quamdiu in Noſocomio erat, venter quamvis externo habitu, tactuque naturalis, perpetuo tamen plus minus doluit, ultimos dies paucos ſi exceperis. Lingua ſemper fuſca fuit. Ictericus cutis color perſeveravit. Urinæ, quo momento mingebantur, ſemper ita fuſcæ erant, ut e longinquo adſpicienti ſubnigræ viderentur.

Quin & morigera tunc alvus mox iterum, dum Noſocomio excepta erat, ſiſtebatur, ut toties in his morbis fit.

Unde Aquæ Laxat. Vienn. unc. iij. ipſi quovis trihorió dabantur; quas cum vomitu redderet, multumque inde debilitaretur, ſecutus ſum *Hippocratis* conſilium, jubentis Libro *de Locis in homine Foëſ. pag.* 419. ſi vomitu affectus, debilis a vomitu fuerit, ὕπνȣ φάρμακον, ſomniferum remedium, exhibere: id quod poſtea *Sydenhamo* lex perpetua fuit, poſt omnem fere ſurſum, deorſumque, inſtitutam evacuationem. Sedato vomitu, ejuſdem *Sydenhami* in cura Ilei morbi monitu, repetivi doſin laxantis, idque alternatim toties, donec a purgante alvus probe moveretur. Clyſmata emollientia, & oleoſa, interea lubricabant caprinis ſimilia excrementa. Ventrem autem ad facilem alvum, leniendosque dolores, cataplaſmata diſponebant. Jus autem carnis, ſive purum, ſive cum oleo amygdalino miſtum, parva ac

re-

repetita frequenter copia, alimento fuit. Emplaſtrum de Labdano cum granis Opii duodecim, totidemque Camphoræ, ventriculi regioni, quo vomitus citius compeſceretur, admotum fuit. Emulſa ſitim extinxerunt.

Hisce omnibus auxiliis tanta poſt triduum animadverſa emendatio eſt, ut Paroxyſmus ſolutus omnino videretur. Metum tamen nobis incutiebat creſcens in diem cum debilitas corporis, tum immanis tenuium excrementorum fœtor; teſtes utique ambo, aut prodromi ſaltem, Gangrænæ. Quapropter a 22. Julii ad 3. Auguſti, unciam pulveris corticis peruviani quotidie ſumſit, deinde per aliquot dies ejusdem corticis dragmas ſex.

Moroſitas demum ægræ corticem omnino reſpuentis, nauſeæ perpetuæ, & maxime alvus jam pultis inſtar, &

ma-

naturalis fœtoris, uſui corticis ſuperſedere ſuadebant; & tentatis nonnullis, quæ gluten, quod copioſum cum alvo, vomituque prodibat, inciderent, eliminarentque, tandem ſequens formula adeo profuit, ut & diu continuaverit eandem, & alia ultra non indiguerit. ℞. Sap. Venet. Gum. amm. Terræ fol. tart. Maſſæ pil. Ruffi à dr. j. Balſam. peruv. q. s. m. f. pil. gr. IV. quarum omni trihorio tres ſumſit. Paulatim exinde Icterus & ſymptomata morbi diſparuerunt, & ſomnus, appetitus, reſpiratio, alvus, nitida lingua, urina vix ultra fuſca, niſi diu ſtetiſſet, futuram propediem ſanitatem augurabantur. Ipſaque mulier die 19. Aug. Noſocomio egreſſa eſt, me invito, fruſtraque hortante, ut potius per unam, alteramve ſeptimanam ſuam obfirmaret ſanitatem, ne domi, bono regimine carens, recidivam pateretur.

§. V.

§. V. Famulum aulicum Colica Pictonum, cum alvo pertinacissime clausa, vomituque non compescendo, anno 1763. corripuerat, & Ileus morbus tunc audiens, ut talis curata erat. Anno 1764. adorta eundem secundo est. In tertiam Septimanam æger periculoso cum morbo luctatus, me vocat. Enemata oleosa frequenter, purgantia, & opiata, alternatim data, Epithemata & Cataplasmata, quæ Ventrem integrum, universosque Lumbos, involverent, Emplastrum opiatum ad ventriculi regionem, dataque in potum Emulsa, hominem intra octiduum, citra Paralysin, reddidere sanitati: cura postmodum religiose habita, ut in cunctis ab hoc morbo resurgentibus habenda est, ut quopiam remedio, v. g. casus prioris pilulis, alvus perpetuo libera servetur, ne malum cito recrudescat; & ut pluri-

rimo lactis uſu exſuccæ partes renutriantur, & rigidæ humectentur.

§. VI. Adam G. annorum 18. patre tinctore genitus, etiam a ſexennio tinctoriæ arti addictus, pigmentorum cum plumbo confectioni ſæpe aſſiſtens, ſanus hucusque, nec multis ab annis lecto addictus, niſi ob crus ante triennium ab equo calcitrante commolitum; cepit tandem elapſo abhinc anni ſpatio crudeli hoc morbo affligi, tertioque obſtinatæ alvi die, ex datis ſibi a Chirurgo militari pilulis quatuor, vehementer ſurſum deorſumque purgatus eſt; exinde autem dextræ manus extenſorum muſculorum Paralyſis, deinde & humeri, cum creſcente in diem hujus artus marcore, ſecuta eſt. Interea temporis levis aliquando recidiva adfuit, ſenſimque brachium ſiniſtrum eodem, quo dextrum, malo affici cepit. Quindecies

Ther-

Thermis *Badensibus* citra levamen usus est. Quin & Hydropis minæ, qui morbus quandoque Colicam hanc excipit, illum sex abhinc septimanis elapsis tenuerant, dolentibus, tumentibusque lumbis, Carpo utroque, utroque genu; hunc tamen tumorem pepulerunt frictiones assiduæ.

Die 23. Nov. Nosocomium intravit, manu utraque suo de Carpo pendula, carne singuli brachii flaccidiore, præsertim dextri. Urinæ ejus sæpe habuerunt pelliculam splendentem, splendentemque in fundo materiem. Virtus electrica in corona multorum simili morbo laborantium, principio ictibus quinque, dein auctis sensim ad 100. numerum, adplicata; pilulæ duæ ex Saponis veneti unc. j. Gum. amm. Massæ pil. Ruffi à dr. ij. paratæ, omni bihorio sumtæ; Frictio bis die cum pannis laneis, fumo aromatico

im-

imbutis, adhibita ad Spinam Colli, Dorſi, Lumborum, ad Ventrem, Artusque ſupernos, Juvenem hunc ita reſtituerunt, ut 12. Dec. lares paternos repeteret, reverſus tamen primum quotidie, dein aliquoties adhuc, ad Machinam electricam. Paralyſis ſic fugata omnis eſt.

Calor quotidie bis thermometro exploratus, paſſim 100. graduum fuit, adeoque calorem naturalem 3. aut 4. gradibus ſuperior.

§. VII. Joannes V... annum vitæ 42. agens, in longis itineribus olim multus, poſtremis annis fere ſedentarius, Cephalææ a juvene obnoxius, cætera ſemper ſanus fuit. Jam a 15. annis Cephalæam, quotiescumque ſe adoriebatur; adoriebatur autem frequenter; frigidis crurum balneis ſe fugaſſe narrat. Conſuetudinem Venam ſecandi, corpusque purgandi, nunquam habuit:

nun-

nunquam fuit Hæmorrhoidarius, nunquam Podagricus, Scorbuticus, Rheumaticus, Nephriticus, nec, ut afferit, lue venerea affectus: Gonorrhœam in juventute unicam passus, ab eaque lente curatus.

Finiente anno 1763. inter aptandos pedibus calceos tussi subita correptus, dolorem validum ad Ilium dextrum experiebatur, quem cataplasma continuo adhibitum spatio octidui fugavit. Hyeme adultiore corpus ceptum est languescere, imminui appetitus, alvus fieri segnis. Lagenam vini Burgundiaci, (adulterati forsitan) quotidie tunc, idque longo tempore, solebat ad vesperas bibere, ut corpus suum, quod alimentis nutrire prostratus vetabat appetitus, hoc vino roboraret.

Languore in Majum mensem sensim crescente, subito, eoque vehe-

menti dolore Ventris, duobus, tribusve pollicibus infra umbilicum, dextrorſum, tum & crurum gravitate amborum, ignarus a qua cauſa, corripitur. Subſequitur febris quotidiana, a Cortice peruviano, per integros 12 dies, præmiſſis præmittendis, dato, vix mitigata.

Urinam ſuam inſpexerat nunquam; jam vero in febre illam aſſervare a Medico juſſus, & rubram eſſe vidit, & arenoſam: idemque cum ſæpius ipſe, tum deinde in Noſocomio nos, obſervavimus. Nunquam tamen in eadem reddenda doluit, aut incommode habuit; tantum experitur eam a copioſiore ſabulo tardiorem, & mictum arenoſum, prægreſſa urina pallidiore, præſagire novit.

Menſe Junio iterato in Ventre dolens, evomuit purgantia, & vomitu dein continuo, ac febre laboravit.

Vena

Vena tunc tuſa eſt. Triduo poſt V. S. tertius, isque omnium ferociſſimus, Colicæ Pictavienſis Paroxyſmus eum prehendit, cum manifeſta dolentis in ventre plagæ pulſatione, cum crurum gravitate, cum articulorum genu, & malleoli, dolore. Eodemque tempore artus ſuperiores graves factæ, dolentesque, a cubitu autem ad extremos uſque digitos paralytici, cum Deltoidum emarceſcentia, & tanta omnium muſculorum humeri, ac brachii utriusque flacciditate, ut nullo modo carnem, ſed mollem potius pulpam, referrent.

Elapſis inde diebus novem, cruribus iterum potuit integris uti, brachiis neutiquam; ſanitate corporis ſenſim redeunte. Præſtantiſſimi Medici multa interna, externaque auxilia, ipſi admoverunt, eorumque conſilio Thermas *Badenſes* adivit; quorum

usu principio levari visus, brevi pejorari cepit, Ićteroque corripi, quem secum, licet debiliorem, in Nosocomium tulit. Ex eo tempore, qui nullus fuerat appetitus, aliquoties, ac veluti per saltus, ivit, redivitque, & quinquies parvum calculum cum urina, citra vel minimum dolorem, minxit.

Die 5. Nov. intulerunt hominem in Nosocomium meum. Morbus manifesto Colica Pictonum erat; Nephritis calculosa alius morbus nihil cum Colica illa commune habebat. Indicabatur Colicæ ablatio, mente ad Nephritidem attenta, utrum hæc sub cura illius mitigaretur, an vero curam sui peculiarem posceret.

Indicata hic eadem erant, quæ prioribus ægris contulerant, eaque etiam in hoc homine adhibita tanti fuere usus, ut symptomata Nephritica fere omni-

omnino conticuerint, & ut Colica Pictonum cum sua Paralysi fere evanuerit. Ergo nec Nephritico Machina electrica obfuit; quandoquidem usque ad 17. Junii, quo die Nosocomio exivit, vix minimam perceperit Nephritidis calculosæ admonitionem; quamvis a principio ad finem usque, spatio scilicet octo fere mensium, paucos dies si exceperis, ad Machinam fuerit admotus. Cæterum ad Paralysin vis electrica optime conduxit, una cum frictione cum pannis laneis, aromatico fumo penetratis, bis die facta, corporis quidem universi, potissimum vero Spinæ Vertebrarum totius, & Ventris. Profuit ad Colicæ reliquias, ejusdemque aliquot rariores levioresque recidivas, panis comestus cum copioso nostro recenti, insulsoque butyro, jentaculi more semper, nonnunquam & eo merendarum, assumto.

Porro has leviores, quas dixi, Recidivas, animadvertimus ſemper cum alvo retardante, & parvis, duriſque ſcybalis referta, contigiſſe: eodemque tempore conquerebatur lumborum, crurumque dolores, & præſertim dolorem quendam plus, minusve acutum, nonnunquam moleſtum, modo & anxium, in Hypogaſtrio dextro, verſus inguen, criſtam Ilei, & lumbi dextri principium. Ex hoc dolore præſagire ſolebat colicæ pictonicæ recidivam: & dum Colica hæc, a datis remediis, per alvum ſcybaloſam ſolvenda eſſet, experiebatur dicto mox loco, ac ſi obſtaculum quoddam impetuoſo ſibilo reſeraretur. An fabricæ inteſtinalis degeneratio quædam in hoc homine, ut ſemper in ſe gerat cauſam morbi proegumenam? an vero ex iis eſt, quibus Inteſtinum, ſoluto Paroxyſmo, non ultra contractum manet?

Cum

Cum jam dudum esset a Paroxysmo liber, cepit ad vires restaurandas, ac Paralysin efficacius emendandam, in Conserva Menthæ unciam mediam Peruviani corticis sumere, cui deinde dragma addebatur ferri limaturæ.

Mense Junio ineunte, cum gluten primarum viarum abundaret, optimo cum effectu sumsit quovis trihorio pilulas quatuor, singulas granorum quatuor, compositas ex dr. iij. Sap. Ven. & dr. j. Gummi Styracis Calamitæ, Tartari vitriolati, Massæ pilul. Ruffi. Contulit etiam dubio procul ad restaurandam brachiorum, manuum, digitorumque motum, Serræ ad ligna molliora dividenda usus, quo bis die tum ille, tum alii cum illo paralytici, primo lenissime, tandem strenue, sese debuerunt exercere, ubi remediis prioribus motum quendam paralyticæ partes recuperaverant. Thermometrum

notavit ejus calorem paulo majorem naturali.

Exivit itaque die 17. Junii ex Nosocomio, de restituta valetudine lætus, robustus, torosus, carne brachiorum, ac humerorum firma gaudens, motum brachiorum exercens expeditissime, in extendenda duntaxat manu nonnihil difficultatis ad carpum expertus. Tubercula exigua, mobilia, manuum dorso adhuc aliquatenus insidebant.

Furor tunc *Viennenses*, præprimis *Nobiles*, invaserat, ut ad morbos quoscunque sive curandos, sive averruncandos, affatim haurirent aquam, quam Ecclesiasticus quispiam Agyrta, cum Croco Metallorum, & Borace Venetorum, uti postea rescivimus, paraverat. Nobilium multorum exemplo insaniente tandem & Plebecula, homo noster quoque usus hac aqua est. Audio eum Augusto mense male admodum se inde

de habere; quemadmodum multi alii vel pessime se ab hac aqua habuerunt, vel jam Reverendi Agyrtæ manibus perierunt.

§. VIII. Monachus *Linzensis* 42. annorum, convenit me die 16. Julii proxime elapsi, qui ante elapsum abhinc triennium, ignarus, ut ait, a qua causa, in Colicam hanc inciderat, alvo nonnisi post diem quartum moveri cepta; iterumque ante annum: utraque autem vice absque ullo pravo symptomate a paroxysmo superstite. Tertium autem paroxysmum adulta æstate anni 1764. priori, alteroque, multo graviorem, perpessus erat. In nullo horum Paroxysmorum Dysuria, vel Ischuria affuerat. Mitescente ultimo insultu, jussus erat uti *Danubii* balneo tepido: quorum sub usu adverterat artus superiores nonnunquam convelli, fierique paralyticos. Emendatio por-

ro paralyſeos, cum ſe mihi primum exhiberet, talis erat, ut hæc ſolas manus, æque in flexoribus, quam in extenſoribus, perfecte occuparet.

Præſcripſi ipſi hæc remedia: ℞. Sap. Ven. dr. vj. Gum. Styracis dr. j. β. Caſtorei dr. β. Terr. fol. Tart. Maſſ. Pil. Ruffi à dr. j. Thereb. q. s. ut f. pil. gr. IV. & ℞. Tinct. Myrr. Succin. à dr. vj. Olei ſtill. Menthæ, Pulegii, Rutæ, Carui, à. gtt. ij. Redigantur cum iij. dragmis ſacchari albi in Elæoſacharum, cui adde Syrupi Menthæ unc. j. Aquæ Rutæ & Roriſmarini à unc. vj. Ut quovis trihorio ſumeret pilulas tres cum uncia Miſturæ. Dein frictio ipſi adhibita eſt bis die ad Spinam Vertebrarum univerſam, ad humeros, ad brachia, manus, ventremque, cum pannis laneis, imbutis fumo parato ex Maſtiches, Succini flavi, Gummi ſtyracis

à

à part. j. & Baccarum Juniperi partibus tribus.

Ab ipſo autem die, quo his medicamentis uti inchoavit, ſimul quoque ictus electricos expertus eſt, principio tres quotidie, ſenſim ad 50. auctos.

Octiduo ab inchoata cura elapſo, digitorum cepit edere motum: elapſis tribus ſeptimanis, manum cepit belle claudere & aperire, extendereque carpum, & digitos. Semel contigit, ut & appetitu deſtitueretur, & doloris antiqui perciperet admonitionem: unciæ autem quinque Aquæ Laxativæ Viennenſis hæc incommoda unico die abſtulerunt. Cepitque brevi poſt ſcribere poſſe. Tunc aliorum ſuaſu voluit Thermas adire *Badenſes*. Equidem necdum curatos his Thermis Colica Pictonum affectos videram: fruſtra enim ægri §. 1. 2. 6. & 7. iis uſi fuerant: at vero, cum hi curam debitam

non

non experti has Thermas adiissent, hic vero curam probe expertus esset, pertinax obsistere nolui, visurus num sic saltem conferrent? Adiit itaque ad Thermas, iisque mensis spatio usus, rediit fere integre curatus. Gratias mihi acturus tandem accessit, meque hortante spopondit, se cum interna remedia, tum frictiones, semianni spatio *Linzii* continuaturum.

§. IX. *Adamus D.* figulus, a XV. abhinc annis primum Colicæ Pictonum paroxysmum expertus est, eumque adhuc ter postea spatio VII. annorum. Hoc elapso incidit in quintum, qui vehementissimus, paralysin brachiorum post se reliquit pertinacem. Tandem & hanc iteratis purgantibus, aliisque remediis, eousque superavit, ut insequente septennio laborem suum utcumque potuerit prosequi. At vero Mense Septembri 1764. paroxysmo

va-

valido correptus, brachiorum amisit motum. Unde 15. Martii 1765. ad Machinam nostram accessit, triumque mensium spatio ejus virtute, ut & frictione, ac pilulis Sap. Ven. & Gum. amm. cum infuso Rorismarini, suis iterum laboribus aptus factus est.

CAPUT II.

PATHOLOGICA PRIORUM ANACEPHALÆOSIS.

§. I. *Ex novem nostris Ægris Colica hac afflictis, septem eam a plumbo habuerunt. Estque hæc causa frequens: 1mo quia tot sunt hujus Metalli Fossores, 2do tot, qui eo utuntur Artifices, 3tio tot Pharmacopæi, qui cum Plumbo emplastra parant. 4to quia Vina saturninis adulterantur. 5to quia saturninorum usus multiplex in Arthritide, in Gonorrhœa, Pollutione, Phthisi, Hæmoptoë, Diarrhœa, Sudore nimio. Ratio, cur saturnina plus deglutita noceant, quam in-*

inspirata? §. II. *Prognosis Colicæ Pictonum ex ipsa natura causæ suæ proximæ incerta esse demonstratur. Ignoramus an prava conformatio partium, quam morbus genuit, invincibilis jam sit, ut sæpe est; an vincibilis? Cæcum, Colon, Rectum, Ileum, Duodenum, male conformari in hoc morbo, Anatome docet. Cur ovillorum instar excrementa? Et cur qui curati talia excernunt, supponantur invincibilem eousque habere malam Coli conformationem, adeoque morbi remotam causam? Tumorum in Metacarpo Diagnosis & Prognosis incerta. Nonnulla in quorundam jactantiam.* §. III. *Morbi Symptomatum miranda varietas. Paralysis & in morbi principio, & in decursu, & in fine, imo eodem diu curato, invadit, nec ipsa in singulis eadem, nec Critica: eademque omnio affirmanda, ac neganda de Ictero, Ischuria, Hydrope, Aphonia, Amaurosi, in hoc morbo observatis. Plura Phenomena morbi inexplicabilia.* §. IV. *Post Opium, & purgantia, opus Oleosa absolvunt.* §. V. *Electricitatis in Paralysi, ab hoc morbo superstite curanda, laudes eximiæ. Proficua tamen magis illa cum, vel sine, cæteris auxiliis Artis. Non*

omnes

omnes quidem curat; ſed id neque præſtantiſſima Artis auxilia præſtant. Nec laudi ejus deperit quid, ſi vel nonnulli ultimam electricitatis potentiam triſti eventu temerarie, caſuve, experti ſint; vel ſi alii majores ipſi, quam poſſideat, vires adſcripſerint. Et ſi homo poſt admotam vim electricam moreretur, hæc ideo non magis vituperanda eſſet, quam aut Venæ ſectio, aut remedium purgans, diaphoreticum, paregoricum, emolliens, refrigerans, vitupérandum foret, ſi homo poſt tale quid aſſumptum, fato ſuo occumberet. §. VI. *Neceſſitas Anatomes ad dignoſcendas morborum cauſas.* §. VII. *Problema circa effectus Arſenici.*

§. I. Dedi priore capite numero Novem hominum, Colica Pictavenſi afflictorum, hiſtoriam, quorum tres curati quidem viſi ſunt, & nihilominus perierunt; ſex vero *hucusque* apparent curati. Addidique trium ipſorum, qui perierint, exactam Anatomen. Facile quisque cernit,

nit, hæc omnia nobis multam ſuppeditare diſſerendi copiam. Ordine progreſſurus, examinabo primum quænam potiſſimum cauſa dirum hunc morbum, in horum ſingulis, genuerit.

Plumbum accuſavit Cap. I. §. I. Pictor, §. II. Tinctor, §. III. Pharmacopæus, §. IV. Uxor Tinctoris, §. VI. Tinctor alter. Etiam Joannes V... §. VII. & Figulus §. IX. ex Plumbo ſibi morbum contraxiſſe videntur. Quod autem ex novem hominibus ſeptem morbum ſuum Plumbo debeant, confirmat abunde id, quod olim ſuper hac Colicæ Pictonum cauſa in *peculiari Tractatu, & in Tom. I. Rat. Med. Cap. IX. & Tom. III. Cap. II.* fuſius diſſerui: ſi autem latum, ac crebrum, plumbi apud mortales uſum, penitus introſpiciamus, cauſam hujus morbi frequenter etiam plumbo adſcribemus, quamvis id ab ægris, medicisve, minus accuſetur.

Eſt

Eſt quippe *primo* innumera hominum multitudo, qui noſtris in Regnis atque Provinciis Plumbi mineram effodiunt, tractant, igneque transmittunt. Endemicam autem Colicam hinc naſci *Tomo I.* & *III.* luculento exemplo patuit.

Secundo eſt quoque ingens Opificum numerus, qui ſaturnina varia parent, commiſceantque aliis cum rebus; unde eorum halitibus, ſeu vaporibus, frequenter exponuntur: quales Pictor erat, Infector, Infectoris uxor, Infector alter, & Figulus. Cujusmodi & Figuli erant, quos ſæpius ad Machinam electricam a paralyſi curatos ſuperioribus Tomis hujus Operis retuli: vaſis quippe terreis, amalgamate ſaturnino incruſtandis, operam dant.

Tertio Saturnino Vapori Pharmacopæos frequenter exponi contingit, occupatos ſcilicet ſæpe diu in terren-

do plumbo, eodemque cum oleis coquendo, ad multas Emplaſtrorum ſpecies conficiendas, quarum *Viennenſe Diſpenſatorium* ſolum tres & viginti numerat. Huic cauſæ etiam Pharmacopæus §. III. ſuum imputabat infortunium.

Quarto fatalis ars, olim in *Germania* frequens, Vina levia, acidaque, plumbi ope gratiora, ac prætioſiora reddendi, prorſum extincta necdum videtur. Quam frequenter inde hæc Colica orta ſit, optimus *Boerhaave* in Lectionibus ſuis *de Morbis nervorum*, (quas ſolers & induſtrius Vir, clariſſimus *Van Heems*, ex ſuis, aliorumque Viri immortalis auditorum ſcriptis, edidit) docuiſſe, expertusque eſſe, legitur. Probe novi necdum extinctum hoc artificium eſſe; adeoque nequeo, quin ex *Actorum Haarlemenſium* Tomo primo, anno 1754. edito, hic quid inter-

terſeram, quod fraudem poſſit detegere.

In his actis celeberrimus, nec ſine reverentia unquam nominandus *Gaubius*, candide exponit cauſas, ob quas varii Viri clari & eruditi crederent, a luſtris propemodum quinque, Colicam Pictonum adeo apud ſuos populares invaluiſſe: quarum cauſarum majorem minoremve valorem in præſentiarum minime moratus, id neutiquam ſaltem aſſerit negare ſe poſſe, quod Vini aut Rhenani aut Moſellani, facta cum varia plumbi præparatione Adulteratio, multam huc ſymbolam contulerit: equidem ejusmodi ægros noviſſe ſe, qui quamvis vinis hisce non uſi, quamvis ſobrii, imo abſtemii, in hunc morbum nihiloſecius incidiſſent; alios e contrario, qui quamvis ejusmodi vinis eſſent intemperanter uſi, viverent tamen ab eodem mor-

bo immunes: nihilominus id a nemine inficias iri posse, quod Colica pictonica ab ejusmodi vino nascatur: posse se inde testatissima exempla proferre: vina quoque hoc modo adulterata prostare venalia, se propria experientia nosse. Transit Vir Celeb. inde ad variorum fucum hunc detegendi conamina, multusque est in demonstranda incertitudine, ac vanitate, tentamenti facti cum Spiritu salis, cum Oleo Vitrioli rectificato, cum Alcalinis salibus &c. laudatque demum, approbat, & commendat, *Atramentum Sympatheticum*, sive *liquorem Vini probatorium* dictum nonnullis, a *Neumanno* descriptum, cujus en compositionem: ℞. Auripigmenti unc. j. Calcis vivæ unc. ij. seorsim singulum tere in pulverem, misce, affunde illi in Phiala Chemica unc. xij. aq. pluvialis puræ: obturato Phialæ collo, digere 24.
hor.

hor. ſpat. calore moderato, Phialam quovis bihorio agitando. Refrigeretur, &, ubi ſubſederit, decanta, probe autem obturata lagena conſerva. Qui loco diuturnioris digeſtionis coctionem dimidiæ horæ præfert, liquorem obtinebit eundem. Si hujus guttulas aliquot Aceto plumbi ſeu lithargyrii affuderis, moxque nigreſcat id, & turbetur; liquoris tui præſtantiam habes. Neceſſe porro eſſe ait lagenam probe obtures, nec crebro aperias, ne vis debilitetur liquoris: præſtare proinde in parvis admodum lagenis conſervetur, ne vileſcat totum. Vinum porro exploraturus, inſtillet aliquot guttulas in purum vitrum vino ſemiplenum: ſi vinum mox coloris fiat ex flavo rubri, fuſci, nigreſcentisve, unaque turbetur; pro majore, minoreve ejusmodi mutatione, major erit, minorve facta ſaturno adulteratio; cum

vinum minime adulteratum pallide duntaxat turbetur. Cum aliquot elapſis abhinc annis Butyrum, quod in *Belgio* non quotidie recens, ſed magnis in doliis, cum ſale aſſervatum, venale proſtat, præ terribili Boum mortalitate cari admodum pretii eſſet, eique Ceruſſam, quo pondus augeretur, ruſtici nonnulli admiſcuiſſent, Clariſſimus Vir liquore ſuo eidem admiſto videbat fuſcum id, & ſubnigrum, ac veluti cœnoſum fieri; interea dum liquor idem, Butyro non adulterato additus, nullam conciliaret coloris mutationem.

Quinto Uſus Saturninorum internus, turbam hac Colica affectorum immane quantum poſſit debeatque augere! Eſt enim internus horum longe frequentior uſus, quam vulgo creditur. Videatur modo quæ *Schröderus* in *Theſauro Pharmacologico* de Saccharo

Sa-

Saturni, ejusque Magisterio, de Spiritu Saturni, de Nitro Saturnino, de Sale plumbi volatili, deque variæ ex hoc Metallo compositionis Tincturis, referat, laudetque. Empiricus apud *Fernelium Cap. 7. de L. V.* Arthriticos saccharo Saturni curare se posse gloriatus, Arthritico id dedit: ille vero primum in Dysenteriam, postmodum in immanem Colicam, in Alvum obstructam, in Icterum tandem, incidit. Ecquis non horret detestandam Gonorrhœas quascunque plumbo curandi methodum? Antiqua Methodus est, eamque *Dispensatorium Viennense* anno 1729. editum adoptavit, in pilularum ad Gonorrhœam compositione; Dosi quidem parca; sed quam Medici & Chirurgi pro lubitu augent. Vidi formulam eorum compositam ex Saccharo Saturni Scrup. j. Cerussa dr. j. Aquæ unc. vj. qua unica mistura, co-

chleatim ſumta, homo ab inveterata Gonorrhœa liber quidem fuit, ſed brevi poſt diriſſima, ac pene letali Colica Pictonum, una cum excrementorum vomitu, miſerrime conflictatus eſt, morbique illius reliquias triſtiſſimas etiamnum, in tertium annum, experitur, & luget.

Sed & ad alia, quam ad Gonorrhœam, adhibetur. In eodem noſtro *Diſpenſatorio* pag. 264. Sacchari Saturni uſus internus laudatur, quia *refrigerat, & exſiccat, ſemen extinguit, & Venerem flacceſcentem inducit.* Præſens in Conſilio fui, apud Religioſum Juvenem, quem pollutiones nocturnæ in tabem dorſalem conjicere ceptæ erant, audivique Medicum, dum viveret, famoſum, Saccharum Saturni, veluti unicum, quod ſupereſſet, remedium, audacter, acriterque propugnantem, & ſuas admirandas hoc reme-

me-

medio patratas curas vehementer gloriantem. Fugiebat ſane Virum hunc lugubris apud *Hoffmannum in Diſſ. de paſſ. iliaca* hiſtoria Juvenis, qui, ad ſiſtendas crebriores Pollutiones, Saturni Saccharo uſus, alvo corriperetur quatuordecim dies ſic obſtipata, ut ne prodire quidem flatus poſſent, ac tandem miſerrime periret. Fugiebat, inquam, ipſum hæc hiſtoria: ſin minus, & ſi revera plumbo ſuo tot homines a pollutione curaſſet, vel floccifecit eorundem ex plumbo natas calamitates; vel has easdem non a plumbo, ſed fortuito, aliundeve ortas eſſe, ſtulte credidit.

Profecto dum video quantæ autoritatis apud plurimos Medicos ii commentarii, vel notæ ſint, quas in diſpenſatorio noſtro formulis adjectas legimus; dum ipſam multorum praxin intueor; digito forte cauſam tango,

cur Monasteriorum felices incolæ diro hoc morbo nonnunquam impetantur.

Et quid demum dicam de Tinctura nostri Dispensatorii Antiphthisica, quam uncia una & dimidia salis Saturni, uncia una Vitrioli Martis, dragma una Terræ fol. Tart. cum Spiritus Vini & Aceti à libra dimidia, componunt? utique si legant Medicastri in Nota ad hanc Tincturam, *Eam sperato cum successu adhiberi, in Phthisi, Hæmoptysi, Diarrhæa & consimilibus affectibus, ut & in sudore nimio*; Colicam Pictonum profecto vehementer propagare debent, cum hisce mox recensitis morbis turba hominum innumerabilis laboret.

Antequam hunc articulum relinquam, respondebo quæstioni, quam in scriptis proponi video, cur nempe halitus seu Vapor plumbi vias primas afficiat, non vero Pulmonem? Dico ipsos etiam Pulmones inde affectos

mul-

multis exemplis probari. Quid enim aliud docet Vox in multis meorum perpetuo rauca? Quid in aliis aphonia? Quid tuſſis, glutinisque frequens excretio, aliud docent, quam haud inculpate inſpirari venenum? Fatendum tamen eſt, idem nocere potentius, dum cum Saliva deglutitum, acido forte primarum viarum, eodemque cibi potusque more ingeſto, ſolvitur, & tunc potiſſimum conſtringendo ſolida, fluidaque inſpiſſando, nervos præterea incomprehenſibili modo afficiundo, hunc morbum generat.

§. II. Prognoſin incertam eſſe, Anatome docet. Licet enim multi integrè curentur, nemo tamen, ceſſante penitus paroxyſmo, ita morbum ſublatum eſſe affirmare poteſt, ut ea non ſit facta partium depravatio, quæ cauſam morbi proëgumenam, eamque perennem, faciat. Revocemus nobis in mentem

cau-

causam morbi proximam! Compressionem scilicet Intestinorum internam, & externam, qua & suo in cavo vehementer arctentur, & validissimo musculorum abdominalium *Tetano* arctissime inter sese comprimantur; interea dum Antiperistalticus motus cuncta sursum pellat sic, ut medicamenta, ut alimenta, ut gluten, bilis, succus pancreaticus, entericus, gastricus, imo nonnunquam ipsa excrementa, ore reddantur. Hoc ultimum si contingat, vel in ipso Ileo intestino stercora generari, haud liquida modo, sed & compacta, quod pluries in Nosocomio demonstravi, concludimus; sin minus, tunc *Baubini* Valvulæ vim superatam esse; quod salva quidem vita tolerari ab homine posse, periculosum tamen esse, prioribus hujus Operis partibus evici.

Jam non unum, sed omnia intestina posse in hoc morbo depravari, &

for-

forma ſua degenerare; abunde docuere Cadavera. Vidimus enormem Duodeni degenerationem, in alio Ilei, in omnibus Coli, in multis Cœci, in uno etiam Inteſtini Recti. In degeneri hac fabrica animadvertimus amplificationes, & coarctationes miras, in eodem Inteſtino, unde contenta in eorum cavo mire retardentur oportet, colicamque reſuſcitent: quin & in eadem coli contracta parte ligamenta peculiariter ſic contrahi, ut inteſtinum cellulas quasdam formet, in quibus moram trahentes fæces, demum non prodeant, niſi ovillorum, aut caprarum ſimiles.

Hunc nunc Tetanum, hanc Inteſtinorum contractionem, novimus poſſe penitus ſolvi, ut curati ab hoc morbo, in eundem recidant nunquam, ni novam ponant ejusdem cauſam. Sed novimus quoque manere quan-

do-

doque perpetuo has contractiones, Tetani in modum, in vita hominum; a morte autem vel solvi, ut aliis in Tetanis vidimus, & ut in Tinctore §. II. Cap. I. patuit; vel pertinaciter permanere, ut alias biduo, triduoque a morte, plus semel observavimus: tandem novimus non modo Tetani perseverantis more Intestina contracta manere, verum etiam mutatione naturalis fabricæ suæ, in ligamentosam cartilagineamque naturam, nulla amplius arte mutabilem, degenerare; quemadmodum in Pictore §. I. & Pharmacopæo §. III.

Manifestum inde fit eos, qui postquam ab hoc morbo curati sint, crebroque in colicos dolores leviores incidentes, parvos ejusmodi globulos fæcales deponant, nos aut de perseverante, aut de facile redintegrante Coli Intestini contractione, cum certio-

tiores reddere, tum in prognosi cautos; hos vero quibus, consequentibus deinde annis, naturalem maxime in modum, fæces alvinæ figuratæ deponantur, spem dare maximam fore ut talis causa proëgumena superstes in illis non sit.

At vero quid in dorso manuum, ante Carpum, tubercula illa ad Prognosin? Id mihi ab annis propemodum triginta constitit, ut, licet dentur, qui citra hunc morbum consimilia tubercula gerant, attamen illa cunctis, quos Colica hæc affligit, oboriantur, recidivamque, ni cum paroxysmo dispareant, minentur. Cum sedem habeant immobilem, mobilemve, prout vel in cellulositate, vel in vagina unius Extensorum Digitorum tendinis, vel in Periosteo, ipsove Ossis in corpore locentur; certum est mobilitatem præstare præ immobilitate,

te, præstare quoque si post paroxysmum sensim dispareant, quam si perseverent. Dixi *si sensim dispareant*: observatio enim a Clarissimo *Massuet* in *Rat. Med. Tom. III. Cap. II.* communicata, subitum tuberculorum recessum funestissimum esse probavit. Sed quam ista habent cum morbo relationem? Cur omnibus Colica pictonum laborantibus, saltem quos ego vidi numerosos, hæc adsunt? Et cur non eadem in omnibus sede? An diuturna mora eam contrahat eorundem materia malignitatem, ut subito resorpta interimat hominem?

Si nostram prognosin Observata indubitata, tot ac tanta, difficilem incertamque reddant, quid demum de eorum assertione cogitandum, qui drasticis suis remediis hunc morbum se sic curare glorientur, ut spatio 23. annorum, ex 1200. ægris paulo tantum

plus,

plus, quam 20., ſcilicet ex quinquaginta vix unus, perierint? Suſpicor vel morbum, multis phænomenis conſimilem, pro Colica Pictonum tractatum eſſe; vel paroxyſmo in hominibus robuſtioribus methodo illa ſublato, poſtliminio vero redeunte, ægros, priori Methodo diffiſos, aliis ſe curandos tradidiſſe; horum autem periiſſe complures, quorum calculum Medici priores inire, adeoque mortuorum ab hoc morbo numerum determinare, non potuerint.

§. III. Mire variant morbi ſymptomata. Convelluntur multi, unde *Colica Convulſiva* Autoribus quibusdam audit: & ſi Tetanum ventris, cum umbilici, podicisque introtractione, ut commune morbi ſymptoma, conſideremus, profecto morbus ad convulſivos referri facile poteſt, licet convulſiones alternæ non adeſſent: Plures

autem hoc ultimum convulſionis genus non experiuntur. *Paralyſis*, ut ex enarratis hiſtoriis patet, nonnullis non adfuit primo, altero, imo ne ſexto quidem paroxyſmo, adfuit demum ſeptimo, ſerioreve. Quin & quibusdam a paroxyſmi primordio contingit, cum vehementiore morbi incremento; ut male quidam eandem veluti Criſin morbi ſalutarint. Vidi qui cum morbo non quidem augeſcente, ſed diu durante, eunteque & redeunte, & paralyſin haberent, & in graviorem inciderent. Vidi alios, quibus paralyſis, declinante Colica; alios, quibus jam prorſum Colica ceſſante, ſubnaſceretur. Obſervavi quibus emendata jam multum paralyſis, ad leviſſimam Colicæ breviſſimamque admonitionem, mox gravior fieret; alios e contrario, quos ſemel curata paralyſis, etiam novo oborto

Co-

Colicæ Paroxyſmo, haud ultra invaſerit. Sic Pictor, & Tinctor, Cap. I. §. I. & II. in graviſſimo paroxyſmo, eoque ante mortem jam miteſcente, nihil in motu partium perdiderunt, ſed convulſi ſunt: materia venenata, quæ aliàs nervos motorios reddiderat inertes, nunc eosdem, numeroque longe plures, invito alternanteque motu afficiente. Contigit mihi anno 1743. ut homo Martio menſe finiente me vocaret, quem menſe Januario a Colicæ hujus paroxyſmo perfecte curaveram, quemque jam & paralyticum fieri, & gravi deinceps paralyſi magis affici, magisque vidi, citra Colicæ paroxyſmum: qui enim ſubinde levior in ventre perceptus dolor erat, adeo levem fuiſſe aſſerebat, ut niſi ſe inquietaſſent paralyſeos inchoamenta, nullatenus me vocaſſet.

Paralyſis porro hæc phænomenis miris, vixque explicandis, adoritur ægros. Vidi, ac demonſtravi in Noſocomio, Deltoidis utroque in latere ſic evanuiſſe carnem, ut ejus loco nihil, niſi membranaceum quid, tactu perciperetur; dum interea omnes humeri, cubitique muſculi, haud quidem periiſſe viderentur, ſed in ejusmodi potius mutati ſubſtantiam, idque una cum adipe, & cute, ut ſæpe eis, qui circumſtarent, Medicis, & Medicinæ ſtudioſis, faſſus fuerim, valdopere me hærere ancipitem, quo demum nomine eandem appellarem. Ad oſſa enim uſque non aliud quid percipere erat, quam mollis ſaccus æquabili pulmento plenus, ac ſi moles tota carnis muſculoſæ, tendinum, aponeuroſeon, nervorumque, in ejusmodi pultem colliquefacta eſſet. Sed & eodem tempore ceteri, qui hoc morbo labo-

ran-

rantes in Nosocomio erant, brachiorumque patiebantur paralysin, hi minus, illi parum admodum, flaccidam carnem habebant; juvenemque mirabundi conspiciebamus, qui paralysi simili motoriorum brachii nervorum, ex apoplexia nata, laborabat, cum torosa omnium musculorum firmitudine.

Ex dictis itaque patet, Incompletam esse hanc Paralysin, ita ut sensus supersit, & in plerisque motus obscurior musculorum flexorum, in paucis omnis omnino motus privatio. Calor quoque, & arteriarum superest pulsus.

Icterum in multis vidi, eumque in vigore, in incremento morbi, natum; videtur, systemate bilioso, una cum reliquo ventre vehementer contracto, bilis in sanguinem retrofluere. Nunquam autem, quod alii asserunt, icterum vidi hujus morbi criticum. Sal-

tem in femina §. IV. Cap. I. & in viro §. VII. talis non fuit.

Ischuriam olim non adverti, in hoc morbo, quamobrem in Tractatu, 20. abhinc annis edito, nullam feci ejusdem mentionem, Ex illo vero tempore eandem in nonnullis observavi, haud tamen quovis in paroxysmo: eamque his veram, illis spuriam, ut Catheter docuit. Contractio Tetanoidea universi abdominis causam utriusque Ischuriæ facit intellectu facilem; ut miremur potius abesse, quam adesse eandem.

Nondum in *Hydropem* nisi inchoantem, levique opera dispellendum, lapsos ab hoc morbo vidi. Solidorum debilitas & inertia fluidorum, a Colica Pictonum ortæ, in *Hydropem* facile possunt disponere corpus. In plerisque Methodo nostra illum prævenisse nos reor: *Amaurosin* Pictor, Infe-

ctor

ctor *Amblyopiam*, ultimo, eoque letali in paroxyſmo, paſſi ſunt. Magni *Winslowi* annoſæ de origine Nervi intercoſtalis demonſtrationes, quas Tom. III. cap. II. ut explicationis meæ baſin aſſumſi, explicant phænomeni hujus cauſam.

Vocem raucam, ſæpe vix intelligibilem, haud raro adverti. Ad Num. primum hujus capitis expoſui cauſam.

Atque ita mirabilis morbi mirabilia quædam phænomena utcumque explicantur. Pluraque in iis, quæ ſuper hoc morbo publici juris feci, exponere conatus ſum: ſed quam ibidem plurima explicandi difficultatem faſſus ſum, eandem hac occaſione ingemino. Qui enim Paralyſin explicem hominis §. VII.? Si quis pultis craſſioris & æquabilis ſimilitudinem in carne, in tendonibus, in adipe, in cute ipſa, a denegato nervorum influ-

xu, actioneque, intelligere se opinetur, explicet simul, cur in juvene ab apoplexia paralytico, adesset similis humeri, brachii, manus, digitorumque Paralysis, cum artus totius solidissima torositate? Si quis sanguinis arteriosi influxum desiderari autumet, calor profecto partis, naturali ad Thermometron auctior potius, quam imminutior, pulsusque arteriæ axillaris & Carpi plenus, fortis, æqualis, defectum non innuunt arteriosi cruoris. Et tandem musculi in hoc homine *Flexores*, cur eadem cum flacciditate motus reliquias possident? exercent? Si quisquam forte non Nervum, non Arteriam, sed ipsarum Musculi, Tendinisque, fibrarum atoniam accuset, ob quam licet Nervus & Arteria sua præstarent, inertes tamen hæ fibræ ab iisdem animari non possent; cur tunc musculi flexores, qui inertiæ ejus-

dem

dem ſunt, non, æque quam erecto-res, ad agendum inepti ſunt? Fateamur potius ingenui, in tota Oeconomia animali nimis multa nos latere; nimisque arbitrarium, atque defectuoſum, quodcunque Nervorum actionis explicandæ ſyſtema eſſe, quam ut & ejusmodi, & centenorum aliorum Phænomenon, tolerabilem proferamus explicationem.

§. IV. Quantum ad morbi curam ſpectat, arbitror me in Opuſculis meis prioribus ſufficientia experimenta attuliſſe, ut quam nunc ſecutus Methodum fuerim, eam omnium aptiſſimam eſſe judicem. Vel enim reſtitutos inde vidimus nonnullos, qui hucusque & a morbo liberati videntur, & ab ejusdem ſequelis; vel Colicam cum ejus ſequelis abſtulimus, ſanitate temporaria ſuccedente: quos eosdem aut iterata morbi cauſa, aut degener facta

a prioribus insultibus corporis fabrica vita privavit. Oleum autem, & quidquid oleosum vocatur, post Opium, & Purgantia, primas agere partes, effectus demonstrant. Crispas vias primas relaxat, involvit Toxicum, ne noceat; insinuandoque sese sua, quam aqua majorem habet, penetrabilitate, inter Intestina, & coactos globulos fæcales, eosdem solvit, redditque ad exeundum mobiles. Butyrum, quod primo Pictor, deinde reliqui ægri mane ac sero copiosum sumserunt, eundem cum oleo præstitit effectum, præcavitque, ne denuo similes colligerentur fæces. Monui jam antea *P. Milonem* desperatam alias Matronam Oleo, Butyroque solis, diu continuatis, ab hoc morbo curasse. Jamque ad Prophylaxin eo nihil præstantius esse, demonstravit exemplum fodinæ *Styriensis* Tom. I. cap. VIII. Numquid

quid Empyricus ille, hujus ſalutaris conſilii Autor, vidiſſet in *Agricola* effigiem hominis, qui ne ſibi, in ſeparando plumbo de argento, vapor noceret, butyrum comedit? Aut apud *Stockhuſium* lardi hoc in caſu legiſſet encomium? Eſt utique conſilium, quod cunctis Pictoribus, Tinctoribus, Figulis, componentibus ſaturnina Emplaſtra Pharmacopæis, Deauratoribus, ſoleo inculcare, ne Plumbi, ne Mercurii, ne aliorum Metallorum, aut Semimetallorum vapor, ipſis detrimento ſit.

§. V. Electricitatem omnibus admotam eſſe, quos in Colica Pictonum Paralyſis invaſiſſet, docuit cujusque hiſtoria. Et olim in *Hollandia*, & jam in XII. annum *Viennæ*, ejusmodi morbos, haud exiguo ſane cum ſucceſſu, ad Machinam electricam admovi. Habet equidem Ars medica auxilia multa,

ta, eaque egregia, atque efficacia, ad curandam Paralyſin quamcunque; præſertimque ad eam, quam aut Saturnus genuit, aut Mercurius: at vero comparato numero eorum, qui ſine Electricitate a Paralyſi convaluerint, cum illorum numero, quibus ſimul Electrica vis adhibita fuerit; utique hic illum longe ſuperat. Ea de re multos hujus urbis Medicos convictos eſſe vel inde colligo, quod illos Paralyticos, quos deprehenderint curatu difficiles, ad Machinam meam mittant; quorum haud paucos aut integre curatos, aut multum ſublevatos, læti recipiunt. Sicque reſponſum illorum objectioni eſt, qui cæteris potius artis auxiliis, quam vi electricæ una adhibitæ, has curas adſcribant. Si enim inito calculo conſtat plures cum Machina electrina curari, quam absque eadem, ſponte objectio ruit. Sed

cur

cur non tentemus vi Machinæ unica Paralyticos curare? Evidentior enim ejus potentia redderetur. Tentatum & hoc: Calculo autem iterato ſubducto evictum eſt, virtutem Electricam cum cæteris artis præſidiis, quæ ſolida, fluidaque ad eandem aptent, paralyſin expeditius curare, quam absque illis.

Haud tamen vel ſola, vel juncta cæteris ſuppetiis Electricitate, curari omnes, imo potius incurabiles hucusque non paucos eſſe, ultro fateor: ſed quod in aliis morbis artis præſtantiſſima auxilia haud omnes ex æquo curent, id laudi ipſorum minime detrahit, adeoque idem nihil Electricitatis detrahit laudibus. Et cunctarum gentium experimentis id evidens fit, ut ſi multos non juvet, iisdem ſaltem non noceat. Loquor autem perpetuo, ut ex ægrorum hiſtoriis patet,

de

de Electricitate simplici, in corona multorum sibi mutuo, sine substrato pavimento resinoso, assidentium adplicata: nunquam enim vi fortiore, nunquam ictu *Musschenbroeckiano*, similibusve, utimur. Hanc dico simplicem electricitatem nullo unquam exemplo cuiquam nocuisse.

Si itaque, eoquod a temeraria Electricitatis applicatione, coactisve nimium ejusdem viribus, unus, alterve male haberet, imo etiam periret, Medicus forsan existeret, qui ob id ipsum Electricitatem e foro medico præscribendam censeret; an hunc eo sapientiorem existimares, qui vellet societatem humanam igne penitus privare, eoquod multa incendia producat, perimatque homines? quod si quis Electricitatem ideo ex Medicina exulem esse juberet, quod viri nonnulli, maxime *Itali*, vires eidem, quas

non

non poſſidet, adſcripſiſſent; nonne hunc rogaremus, totam *Materiem Medicam* in ignem conjiceret, eoquod plures Medicamentis vires tribuat, quam quibus revera polleant? Certe *dum vitant Stulti vitia in contraria ruunt.*

Poſſibilis tamen res eſt, hominem poſt adplicitam Electricitatem mori; quæ tamen eadem res ideo non docet, eundem eſſe ab illa enectum. Revocemus nobis in mentem, quam tradidi hiſtoriam *Rat. Med. Tom. IV. pag.* 168. hominis, qui ad Paralyſin ex mœrore, terrore, ira, natam, annum integrum quotidie ad Machinam noſtram admotus, demum ſubitanea Apoplexia periit: cauſis chronicæ Paralyſeos & acutiſſimæ Apoplexiæ, abunde in Cadavere detectis. Si quis hunc dicat vi electrica periiſſe, nullum profecto artis auxilium datur, cui ſimilem non inuras infamiam. Ecquis

Pra-

Practicorum est, qui cum omni prudentia aut Vena secta, aut admoto Vesicante, aut injecto Enemate, aut datis vel Emetico, vel Purgante, vel Hidragogo, vel Diuretico, vel Expectorante; hominem quandoque brevi non viderit pereuntem, absque eo tamen, quod mortis præ foris adstantis præsagia aut notasset, aut notare potuisset? Utique subdolæ, latibuloque absconditæ Leti causæ, ex improviso, ac veluti proditorie, hominem insiliunt quandoque, & conficiunt. Sed an ob idipsum omnia mox enarrata Artis præsidia proscripserit quis? Profecto vel nulla unquam Medicina juxta *Mortagniana* principia facienda est; vel ejusmodi infortunatis in casibus auxilia artis suum sibi debitum servabunt honorem, morsque non illis, sed immutabili hominis fato, adscribunda erit.

§. VI.

§. VI. In recensendis illis, quæ nos docuit Anatome, non immorabor: suo enim loco & ea, quæ præsertim ad Colicam Pictonum pertinent, & quæ ad universam Pathologiam, Capite I. enarravi: dein attuli præcipua paulo ante, de Prognosi verba faciens: denique explicatio Tabulis singulis adjungenda, hæc omnia enucleatius dabit. Hoc unice hic notaverim, quod sectio anatomica hominum, hoc morbo denatorum, talem degenerem partium fabricam nobis exhibeat, ut parem sibi ingenio fingere nemo mortalium posset; quodque eandem ob causam impossibile sit tolerabilem utcunque morbi ideam citra Anatomen formare. Cum igitur hujus morbi rara admodum Anatome describatur, mirarine oportet Autores plerosque, qui penetrare in morbi naturam moliti sint, adeo inter sese di-

versa, adeo contraria, adeo aliquoties absona, & intolerabilia congessisse, & effutiisse?

§. VII. Notare juvat Pictorem Cap. I. §. I. Crurum ac pedum ardorem, pruritumque intolerabilem, spatio decem septimanarum passum fuisse, eumque a *Badensi* balneo auctiorem: quem utique reliqui, qui Colica eadem laborantes hic exhibentur, experti non sunt. An Cobalto, Arsenicæ mineræ, quo usum illum sua in arte Anamnesis refert, hoc symptoma adscribendum? Forte. Mulier enim *Rat. Med. Tom.* 9. *pag.* 252. quæ Arsenicum sumserat, intolerabilem quoque crurum, pedumque pruritum, longo tempore, sine levamine, conquesta est.

CAPUT III.
DE TETANO.

§. I. *Historia Tetani hominem perimentis, qui Colica Saturnina quondam laboraverat, & in Tetano morbo symptomata hujus Colicæ gravia passus est; Ventris nempe contractionem tetanoidæam; excrementa ovillorum instar; urinæ tam Incontinentiam, quam Impotentiam; Amaurosin; & qui a morte etiam malam Coli Intestini conformationem ostendit. Tetanus hic febrem sociam habuit, fuitque Maxillæ primum, tum Dorsi, dein Ventris, & tandem Crurum; brachiis perpetuo immunibus. Libræ 12. sanguinis semper inflammatissimi detractæ, pulsum moderari non potuere. Sudor perpetuus. Urinæ fere bonæ, plerumque arenam ruffam, nonnunquam spicula splendentia, habuerunt. Mors 20. die. Rigor non Cadaveris, sed convulsivus. Quid in dubia morte agendum? Serum probabiliter inter P. M. & Cerebrum collectum. Repetitur admonitio cautelæ in collocanda sede tumoris ac doloris, ne imaginario viscerum situ fallamur. Quædam de Intesti-*

 norum

norum Susceptione. Cor utroque in Thalamo perfecte vacuum, onustis iterum sanguine pulmonibus. §. II. *Historiæ duæ Tetani, multis phænomenis nostro consimilis.*

§. I. Æger, qui nobis de Tetano agendi occasionem suppeditavit, in Capite I. *de Colica Pictonum* referendus fuisset: verum quia Tabula IV., adjectæque eidem notæ, ea, quæ ad Colicam illam pertineant, explicabunt abunde; & præterea letalis hominis Tetanus magis, quam Colica, scenam ultimam clausit; malui tristem casum titulo *Tetani* recensere.

Egi de Tetano pluribus *Tom. VI. Probl. IX.* Cum autem dies diem doceat, pluraque ex eo tempore observaverim, quibus priora mea emendari, perficique queant, notabilem hic dabo ejusdem historiam.

Simon M. annos 30. natus, figulino labore victum quondam quæritans, Co-

lica

lica pictonum, abeunte, ac redeunte, adeo misere conflictabatur, ut operi huic demum valediceret, & a triennio Fornacum Cæmentarium ceperit agere.

Die 28. Aprilis hujus anni frequentem ac molestam experiebatur Oscitationem, vagumque sinistri maxillæ articuli dolorem: Die sequenti sacram Peregrinationem cum uxore susceptururs, in Templo quodam Tetano correptus est. Venamque ilico sectus, ingressu difficiliore domum reversus est.

Die 2. Maii, adeoque die 6. morbi, in Nosocomio me inter pauperes convenit, cum Maxillæ Tetano, ejusdemque leviore dolore, dorsi prætерea inchoante rigiditate, ac deglutitione incommoda; pulsu interim magno, æquali, parum febrili; alvo deficiente.

Suasi Clysma ilico injicerent, secarent in pede Venam, Cataplasma

calentis fumi equini Maxillæ, Genis, Temporibusque obvolverent, & uteretur Emulſo camphorato paregorico.

Die 3. Maii, morbi ſeptima, melius ſibi eſſe ajebat, nos vero id haud ita deprehendebamus. Suaſi ipſi in Noſocomio maneret, cum is ejus morbus non eſſet, qui itum, reditumque, in Noſocomium admitteret. Manſit. Animus fuiſſet autoritate & exemplo Doctiſſimi Viri *Watſon*, in *Epiſt. ad Soc. Reg. Angl.*, electrinas experiri virtutes: verum morbi mutata facies aliud agendum juſſit, quinque Electricitatis ictibus tantum adplicitis.

Febris enim maxima finiente die ſeptima ſe Tetano adjunxit, &, poſt dorſi enormes dolores, Opiſtotonos. Exinde uſque ad completos viginti morbi dies, hominem hunc ceu *Circes* incantamentis, in rigidam ſtatuam mutatum vidimus, dolentem, inquietum,

ſe-

ſeque vel continuo agitantem, vel ab aliis moveri, centies lecto eximi, in eumque remitti, flagitantem. Frequentiſſime percipiebat primo in infimo Ventre, deinde in Ventre ſuperiore, tandem in Dorſo, ceu unico de puncto, dolorem oriri; qui actutum corporis cum inferiorem, tum ſuperiorem partem, in ligneam duritiem, dolentiſſimo cum ſubſultu, tenderet. Deglutitio toto illo tempore raro impoſſibilis, plerumque plus minus difficilis. Per omnem fere morbum pulſus plenus, vibrans fortiter, durus plerumque, ac celer; poſt 12. Libras ſanguinis ſemper inflammatiſſimi, in octo V. S. detractas, vix unquam moderatior. Alvus ipſi ſæpe globuloſa, ovillorum ſtercorum inſtar, ſæpius tamen pulmento ſimilis. Venter quoque aſſeris inſtar durus, rigidus, & introtractus. Perque to-

H 4 tam

tam ægritudinem fere ſudor, paucior, profuſiorque, perpetuus, ſub mortem viſcidus. Urinæ nunquam reſpondentes, aut inflammatoriis morbis, aut ſpaſmodicis; erant enim ſemper coloris aut flavi, aut fuſci, cum bono paſſim enæoremate, & plerumque cum arenulis ſive in fundo, ſive in pellicula ſupernatante, ſive ad vitri latera, ſive aliquando ubique. Arenula hæc haud quidem ab initio conſpicua fuit, verum ubi 3. 4. 6. 10., & ſub finem vitæ, ubi 20., & ultra, horas conquieverant urinæ; copioſior ac citior die morbi 14.; poſtmodum præter arenulam ſpiculas multas, ſplendidasque lotium geſſit, cum levi hypoſtaſi; pridieque mortis urina, qua æger aut ſola, aut fæcibus miſta, ſe ſe, lectumque conſpurcaverat, jam denuo in vitrum micta, arenas trihorio poſt oſtendere cepit. In morbo toto ſomnus

nus paucus, isque a paregorico tantum, ſæpius tamen ne cum illo quidem. Reſpiratio non valde mala, poſt 15. diem autem admodum anheloſa, quando ſimul ſubdelirium incepit, deinde delirium, primum inconſtans, deinde perpetuum, furibundumque aliquando. Sæpius etiam contigit, ut in deliramento anheloſius reſpirans, mox blandius reſpiraret, ſi ipſi aut loqueremur, aut aliquid ingerere tentaremus: ita ut phantaſia terrifico occupari objecto videretur, quod non ſic, ſi parum reſipiſceret. Convulſiones clonicas ſeu *alternantes*, paſſus nunquam eſt, neque ſub mortem; ſed validum, univerſumque, tendinum ſubſultum. Horis 26. ante mortem oculi fixi, pupillæ dilatatæ, & ne ad admotam quidem candelam vel minimum ſe contrahentes. Calor a die ſeptimo, quo in Noſocomium venit, ad mor-

tem uſque, 101. 102. 103. grad. Remedia externa, internaque, fere ea omnia fuere, quæ mox in recenſenda omnium Sæculorum in hoc morbo medicina, enarrabuntur. Obiit morbi completis 20. diebus.

Totus fuit a morte rigidus, etiam brachiis: quæ tamen ſola fere ſemper ſervaverant flexilitatem: non rigiditate cadaveris, ſed inflexilitate omnino inſuperabili. Verane ergo mors nondum adeſſet? Cum nuperrime in *Siciliæ* Regno de certa morte, ob ſummam hanc rigiditatem, dubitatum ſit; utpote minus morti, quam convulſioni tribuendam; multa tentavimus ſpirituum, pulverumque acrium, in nares inflatione; continua frictione; Electricitatis applicatione; thoracis palpatione, ut ejus inde figura mutaretur; Venæ ſectione; aëris per os inſufflatione; Clyſterum, eorumque etiam ex

fumo

fumo tabaci paratorum, immiſſione; uno verbo ea, quæ Magni Viri *Morgagni* & *Sanctorini* in dubia feminæ morte inſtituerant, imo his plura, ordine inſtituimus: cumque ſexta a morte hora eadem rigiditas inſuperabilis perſiſteret, Cadaver in loco admodum frigido horas 48. ſervavimus.

Tunc demum Cadaver aperui. Rigor jam multo minor, nec eo multorum Cadaverum ſuperior, dorſum ſi excipias: maxilla autem diduci, ſine plurima vi vectis, non potuit.

Ossa Cranii reſecta, & ſanguinis effluxit tantillum, & una alteraque uncia aquæ. Dura mater bona. Pia Mater ſupra lobum Cerebri poſteriorem utrumque quidem, magis vero ſupra ſiniſtrum, infarcta ſanguine ſic, ut purpuraſceret univerſa. Sub Pia Matre humor effuſus, qui lentus, albidus.

bidusque, videbatur, idque ad lobos utrosque ubique; eadem vero perſciſſa, tenui ſero ſimilis liquor apparuit. An ſerum id, quod in Olla Cranii auferenda effluxit, ſub Pia Matre quoque hæſerat? Certe inter utramque Meningem hæſiſſe nulla veſtigia docebant, neque ſigna aderant, id cranium inter ac duram locatam fuiſſe meningem: hæc enim adeo fortiter quovis in puncto cum Cranio cohæſit, ut cranium majori cum vi nunquam viderim avelli: & imprudentia aliqua Serra utramque Membranam propinqua in plaga vulneraverat, ut liquor inde facile elabi potuerit. Certius hoc affirmare potuiſſem, ſi in Chartis meis, in quibus vel mox a ſectione, vel & ſub eadem, viſa reperta noto, invenirem notatam a me Piæ Matris a Cortice Cerebri ſeparationem, in qua copioſior Lympha potuiſ-

tuiſſet locari: cum autem id ibidem non inveniam notatum, nec memoria ſuggerit, hanc quæſtionem in medio relinquo.

Ventriculi Cerebri ſuperiores vacui omnino; proceſſus Choroidæi pallidi, poſteriore parte hydatici. Ventriculus tertius, & quartus, pariter vacui. In Occipite ſub Cerebello cochleare plenum ſeri rubelli.

In abdomine lente ac prudenter aperto, ſitus Viſcerum noſtram attentionem primam fixit. *Omentum* bonum, medium Ventrem tegens, adeoque ineptum ad Epiplocelen. Hepar dextro in latere ſitum ſic, ut lobus ejusdem minor vix digiti lati ſpatium in ſiniſtro latere occuparet. Idem vero ſiniſter lobus ſub cartilagine ſcutiformi trium fere pollicum altitudine ac latitudine conſpicuus erat: dexter autem lobus ſub Coſtarum marginibus

pror-

prorſum delituit. Id quod iterum adnotandum, pro morbis ex viſcerum ſitu dignoſcendis, commendabam Auditoribus; ne quis ſemper quærat dextris ſub coſtis eminens Hepar, inque medio Epigaſtrio ſub Sterno Ventriculum: maxime cum hæc iterum ſic viſa fuerint, clauſo thorace, quando viſcera abdominis a coercente Peritonæo liberata, deſcendendi nanciſcuntur occaſionem.

Ventriculus, pedis præter propter magnitudine, exacte ſiniſtrum Hypochondrium explebat.

Lienis ſitus poſt Ventriculum, plus in dorſo, quam in latere, parvusque idem, & infra octavam Coſtam vix eminens; ſic, ut, in ſuſpicione morbi ſplenici, fruſtra quis eum ſiniſtris ſub coſtis quæſiviſſet. Cæterum & ipſe, & Hepar, ſanum utrumque. Veſicula gerebat Bilem non multam, non ſpiſſam, colore flavam.

Cæ-

Cœci Inteſtini ſaccus in pelvi erat, ad digitum latum ab inguine dextro. *Colon* adſcendens inde recondebat ſe poſt Coſtas, pergens usque ad Coſtam nonam; unde paulum reflexum juxta crepidinem jecinoris, mox in ſiniſtro latere quinque latorum digitorum profunditate deſcendebat, anguloque ibidem facto, adſcendebat oblique ad altitudinem octavæ Coſtæ; flexu autem ibidem facto, deſcendit tam profunde in Ileum, ut inguini incumbens facile veram Coli herniam, data occaſione, generare potuiſſet: porro vergens inde ad mediam pelvim, reflexit ſe digiti longitudine valde amplificatum, atque ilico plurimum anguſtatum: reflexum iterum inde verſus pelvis medium, in amplum valde antrum abibat, denuoque anguſtatum demum Rectum formabat. Vid. Tab. 4.

In medio abdomine invenimus Inteſtini Ilei *Introſuſceptionem*, longitudine geometrici pollicis, ſuperiore parte ab inferiore ſuſcepta, cujus ſigna in vita nunquam affuerant. Frequenter introſuſceptiones obſervamus ejusmodi, convulſione forſitan ante mortem natas, quandoque numero plures, leves, facileque explicabiles; ſed etiam nonnunquam fortes adeo, ut vix videantur ſubita convulſione naſci: cujusmodi unam deſcripſi, *Tom. I. pag.* 139. Abſonam non judico eorum ſententiam eſſe, qui inveteratas ejusmodi, indiſſolubilesque Introſuſceptiones, ſalva vita tolerari poſſe credant; licet ſemper cauſæ proegumenæ ſint Ilei morbi.

Ren ſiniſter dextro triplo major, durus admodum in ſubſtantia dicta corticali; dexter autem mollis.

Cor bonum, utroque thalamo perfecte vacuum.

In Cavo *Thoracis* ſiniſtro aquæ rubellæ unciæ duæ, in dextro unciæ quatuor.

Pulmones anteriore ac laterali ſuperficie obſcure griſei, ac variegati, qua autem Dorſo, ac Diaphragmati accumbebánt, lividi toti; intus vero plurimo ſanguine rubicundi, & turgidi; accreti nullibi.

§. II. Hiſtoriam Tetani, in quo ſudor perennis; aquæ aliquot unciæ in Cavo Thoracis; pulmo uterque multo ſanguine refertus, præſertim ad dorſum; ſeri copia pauca in Encephalo, adeoque noſtræ hiſtoriæ in multis ſimilem, *Valſalva* notaverat, referente Cl. *Morgagno* Ep. X. Miles quoque, qui, quod ebrius integram noctem humi cubaſſet, Opiſthotono affectus moreretur, inventus a *Bontio*

fuit, *Observat. I. Tract. ult.* cum vitalibus ac naturalibus Visceribus integris, habere in Cerebri Ventriculis viscidam materiem, glutinosam, luteam, vitello ovorum perquam similem, sed admodum fœtidam; Meningum quoque vasa valde turgida sanguine bilioso.

CAPUT IV.

DISSERTATIO DE TETANO, EJUSQUE SPECIEBUS, NEC NON DE CURANDI EUM METHODO, A PRIMIS MEDICINÆ SÆCULIS, IN NOSTRA USQUE TEMPORA, OBSERVATA.

§. I. *Præcipuorum Scriptorum, qui de Tetano egerunt, Catalogus.* §. II. *Genus & species ejus.* §. III. *Multiplices ejus causæ.* §. IV. *Symptomata morbi numerosa, cum continui, tum remittentis, tum intermittentis.* §. V. *Prognosis mala, primo ex* Hippocrate, *deinde ex reliquis Autoribus.* §. VI. *Sedecim articulis enarratur curatio,* &

& Hippocratica, & reliquorum Autorum. In horum ſeptima cura Hippocratis, *per aquæ frigidæ affuſionem, explicatur. In articulo undecimo expenduntur Opii in Tetano vires. In decimo quarto quæritur, an Tetani curam liceat exſuſcitata febre tentare? & in ſequenti, an ſudoribus? Tandem articulo poſt decimum ſexto, occaſione Quæſtionis, Num Tetanus aliquando urina judicetur? diſſeritur primo de vera mente* Hippocratis circa urinam genituræ ſimilem, *oſtenditurque, illum, hac appellatione utentem, genitalem liquorem neutiquam intellexiſſe: diſſeritur deinde* de Arenoſa urina, *tam in Tetano, quam in omnibus morbis Acutis, diverſisque Chronicis. Saltus ſanguinis ex ſauciata Arteria proſilientis, conſpicitur aliquando in eo, qui ex ſecta tantummodo vena, jactu violento, profluit.* §. VII. *Subjunguntur Hiſtoriæ ſeptem propriæ Obſervationis.*

§. I. MOrbus hic inter ſumme periculoſos numerandus, a primis Medicinæ temporibus exercuit multum, torſitque Medentium

animos, tam in intellectu pathologico, quam in suscipienda curatione.

Exorsi namque *ab Hippocrate*, invenimus eum morbum graphice descripsisse variis operum suorum locis. Libro de *Vict. Acut.* pag. apud *Foesium* 402. 403. Libro de *Morbis* primo, pag. 449. Libro de *Morbis* tertio, pag. 491. Libro de *Internis affectibus*, pag. 561. Libro de *diebus Judicatoriis*, pag. 57. *Coacarum* n. 361. 362. *Aphorism.* Sect. 5. n. 6. qui Textus recensetur quoque Libro *de Crisibus*: & sect. 5. n. 17. 20. 21. 22. *Epidem.* 5. pag. 1159. *Epidem.* 7. pag. 1220.

Deinde *Galenus* in variis horum *Hippocratis* textuum Commentariis plura adjecit.

Aretæus Cappadox, de *Caus. & Sign. Acut.* Lib. I. Cap. 6. & de *Curat. Acut.* Lib. I. Cap. 6.

Cælius Aurelianus, lib. de Acut. Lib. III, Cap. 6. 7. 8.

Pe-

Petrus Foreſtus Lib. 10. Obſ. 111. 112. 113. una cum Scholiis.

Hollerius in Coac. n. 361. 362. in eosdemque textus *Jacotius*.

Duretus in Enarr. ſuper Cap. 2. *Holl.* de Morb. intern. *Proſper Alpinus*, Med. Method. Lib. 10. cap. 8. *Schenckius* referens obſervata *Mathiæ Cornacis*, Viennenſis ante 220. abhinc annos Medicinæ Profeſſoris, *Fernelii*, *Benedicti*, *Cardani*, *Jacchini*, *Avincennæ*, *Benivenii*, *Valeriolæ*, & tandem ſua propria. *Heurnius* in Aphor. Sect. 6. n. 39. & Sect. 2. n. 26. *Paræus* Lib. 9. cap. 8. *Capivaccius* Prax. Med. pag. 219. *H. Cardanus* de adm. cur. n. 15. & de ſubtil. lib. 2. *Bontius* de Met. Med. in Ind. Orient. *Hildanus* Cent. 5. n. 9. *Riverius* lib. I. Cap. 6. de Conv. *Helmontius* Libr. de flatibus pag. 401. & de Febr. pag. 129. *Stalpart van der Wiel* Tom. 2. obſ. 27. *Wepferus* Libr. de aff. Cap.

pag. 497. 537. *Petrus Bayrus* Pract. Libr. 2. Cap. 20. *Paulus Sorbait* Prax. I. pag. 222. *Joannes Chr. Langius* Tom. 2. pag. 140. *Heysterus* Obs. 372. In *Burneti* Thesauro, *Puerarius* part. I. pag. 332. *Sennertus* Libr. 1. part. 2. cap. 28. *Morgagni* Epist. Anat. n. 10. *Ill. Præses L. B. van Swieten* Comm. Tom. I. §. 230. 234. Tom. 2. §. 704. 712. 787. 817.

Augere in immensum Catalogum possem, omnes Autores, qui super hoc morbo scripserint, referendo: sed cum animus sit, recensere duntaxat eos, qui ad Morbi causas, ad Phænomena, ad Prognosin, & ad Curationem, aliquid præ cæteris attulerint; cumque, qui id præstiterint, plures, quam nunc recensui, me hucusque lateant; ulteriori Autorum recensioni non immorabor.

§. II. Consultis omnibus his Autoribus, *Tetanus* primo est nomen

mor-

morbi generale, quod cunctas complectatur species. Deinde est nomen, quo species morbi prima apellatur, in qua corpus recta convellitur, seu tenditur, indurescitque. Altera morbi species *Emprosthotonos* est, si in priora; & tertia species est *Opisthotonos*, si in posteriora flectitur corpus. Datur & *Pleurothotonos* quarta species, quam quidem *Mercurialis*, & *Sorbaitius* negarunt, *Valsalva* vidit, utrum in latus non notans, meusque æger aliquoties sinistrum in latus contractus fuit: jamque Nosocomium meum mulierem habet, quæ a violenta colli contorsione *obstipo capite* laborans, per intervalla in lævum latus sic incurvatur, ut Romanam Litteram C. referat. Homo quoque apud *Fernelium* Lib. 5. cap. 3. *Pleurothotonicus* fuit.

Differt *Tetanus* a convulsione, quod Tetanus sit contractio perseve-

rans; convulſio autem Tetanus duntaxat fulmineus, minusque fortis, ita ut a partium naturalium ſive vi, ſive pondere, ſuperetur: unde haud immerito hanc *Clonicam* vocant a κλόνεω, κλονέομαι, concutio, agito; illam vero a τέινω, tendo, conſtringo, *Tonicam.*

Deſcribitur hic Tetanus ut univerſi corporis, vel ejusdem tantummodo partium: Maxillæ inferioris, ejusque ſive alterutro in latere, ſive in utroque; Brachii, Pedis, Oculi, an Strabiſmi ſpecies? Penis, an Satyriaſis? Linguæ.

§. III. Cauſas ejus deſcribunt a Repletione, Evacuatione, Exſiccatione, Acrimonia: præterea a Capite dum febres ſupervenerint; a Vulneribus, Contuſionibus, Ulceribus, in loco tendinoſo, nervoſo, muſculoſo; ex Abortu; a Cervicis vehementi ictu, a contorſione, contuſione, & percuſ-

ſione

ſione tendinum ejusdem; a graviore onere Colli tendinibus diutius impoſito; a jugi tendinum decubitu ſuper durum ſtratum; ab aſperrimo frigore; a potu meraco; a decubitu ſub Jove poſt vini, ſpirituumve, uſum copioſum; a vino copioſo tempore vulnerum ſumto; a gelidæ aquæ potu, eo tempore quo vulnera mundari, conſolidarique videntur; ab ichore intus retento; a febre; a puncto in Venæ ſectione nervo; a vomitu valido; a nimia alvo; a ſuppreſſo febrili ſudore; a lue Celtica; a carie antri Higmori; ab abundante Pituita; a punctura Draconis marini, *Piterman* dicti, piſcis; ab Utero; ab affecto ore Ventriculi bilioſa & æruginoſa materia; a Fungis; a materia latitante Podagrica; ab Angina Cynanche, Synanche, Paraſynanche; a ſanguine pituitoſo, bilioſo; a monſtroſo Verme *Schenckius* proprii

filii tetanum defcribit: a Vermibus Duodeni, ac finiftri Ventriculi orificii, numerofis, teretibus, magnis, *Heyfterus* Ancillæ cujusdam Tetanum vidit: *Riverius* a vermibus communibus: a Tuberculo in gena dextra mulieris, furunculi inftar, dimidii ovi magnitudine, per fcalpellum ablato. &c.

Harum caufarum nonnullas prædifponentes confiderant, alias excitantes, plures denique ad caufam morbi proximam conftituendam per fefe fufficientes. Caufam autem proximam, vel acre ftatuunt, vel irritans quoddam, Nervis, five in origine, five in itinere, adplicatum.

§. IV. Symptomata morbi ordine fequente recenfent. In principio Ofcitatio adeft, quam folum *Cœlium Aurelianum* notare reperio, quamque nofter æger crebram, moleftamque, paffus eft. Maxilla inferior ad fuperiorem

rem conſtringitur, his alterutro in latere, illis in utroque: *Triſmum* vocant: & quidem in nonnullis cum muſculorum Gelaſinorum una ex parte, quem *Spaſmum Cynicum*; in aliis utraque ex parte, quem *Riſum* appellitant *Sardonicum*; ceteris vero nihil hujus. Quibusdam a principio febris adeſt, aliis in decurſu morbi, major, minor, nonnunquam prægrandis, pluribus vero nulla. Oculi lacrymantur multis, rotantur, contrahuntur. Dorſum, Collum, Artusve, flectere nequeunt. Vox difficilis, Aphonia quibusdam. Dolor dorſi ſæpe tantus, ut ægri ejulent amare. Suntque nonnunquam ejusmodi Convulſiones momentaneæ, ſeu ſubſultus potius, in rigido corpore, ut ni ægri detinerentur, lecto exſilirent. Deglutitio difficilis eſt, & aliquando impoſſibilis, fitque tunc deglutiendorum per nares reditus. Re-

mit-

mittente quandoque per horas tetano, adsunt intolerabiles præ dolore *Crampi*. Vigiliæ ad Opiata passim rebelles, & si dormitur, somni sunt pauci, breves, terrifici, cum rigidorum tendinum subsultu. Sudores multi, fortes, in multis continui fere. Quibusdam ab initio, aliis ad finem, delirium mite, aut ferox, multis nullum. Aliis urina rite fluit, alii ejusdem aut incontinentiam patiuntur, aut stimulum perpetuum, aut suppressionem. Miri, vagi, inguina quandoque quasi dilacerantes, variosque in corpus affectus edentes, dolores in ventre percipiuntur.

Porro non omnes eodem modo hæc symptomata affligunt. Nonnullos enim, ut jam monitum est, in principio invadunt, alios in decursu morbi, alios ad finem; multaque sunt, quæ non eundem hominem impe-

tunt,

tunt; multa, quæ non ſæviunt furore continuo. Sæpius in noſtro homine dolor mitis, maxillæ relaxatio ad duarum linearum hiatum, deglutitio longe expeditior, vox intelligibilior, tetanus mitior. Imo quibusdam conſtanti lege Maxillæ tetanus ut vigili pertinax, ſic dormienti reſolvitur. Quandoque ſymptomata tetani remittunt penitus, ægro exinde aut ſaneſcente, aut moriente.

Aut moriente inquam. Eſt enim Tetanus Morbus continuus vel continuo remittens, vel plane intermittens. Vidit *Hippocrates* tetanum ſic euntem, redeuntemque, ut æger intermedio tempore obambularet, resque perageret ſuas. Obſervavit *Fernelius* paroxyſmum Opiſthotoni, bis, ter, quotidie invadentis, idque non æſtate, ſed hyeme; non unica hyeme, ſed quotannis. *Wepferus* in Sanctimoniali

no-

notavit quinque Paroxyſmos, quinque horarum ſingulos. Et alius ille *Wepferi* Tetanus trium menſium; isque integri anni *Valisnerii*, ad non ad hanc claſſem referendi ſunt? Imo *Aretæus*, & *Foreſtus*, adeo chronicos Tetanos referunt, ut per totam ægrorum vitam non curentur.

§. V. Prognoſin dedit *Hippocrates* in Aphor. Sect. 5. n. 6. & Libro de Criſibus, ſic ut quarto die mors adſit, utque hunc diem effugientes, ſaneſcant. Quam ſolam *Hippocratis* prædictionem, alias ita accuratus *Celſus*, hoc loco negligenter recenſet, ac ſi aliam non dediſſet *Hippocrates*. Etenim Libro III. de morbis, tetano affectos perire ait 3. aut 5. aut 7. aut 14. die, quos ſi effugerint, ſaneſcunt. Epid. 5. & 7. *Telephanus* die 3., & *magnæ navis Præfectus* die 13. aut 14. obiit. Libro autem *de internis affectibus* ait hos

ægros

ægros longiſſime ad 40. diem vitam trahere.

Obiter hic notemus iterum, quod alibi notavi toties, doctrinam *Hippocratis* omnium imperfectiſſime ſæpe tradi in Aphorismis; in cæteris vero ejus ſcriptis exponi, limari, limitari, extendi. An evidentius exemplum datur hoc de Tetano Aphorismo? Ut profecto manibus, pedibusque, eorum in ſententiam abeam, qui cenſeant Aphoriſmos, ſaltem multos, ex magni Viri pugillaribus deſumptos eſſe, in quibus, quæ obiter hinc inde vidiſſet, ne mente exciderent, ſcripto mandaverit, per otium, ulterioresque obſervationes recudenda, & explicanda. Sed ad rem.

Benivenius, *Foreſtus*, *Bontius*, *Heyſterus*, *Morgagni*, aliique notaverunt cum *Hippocrate*, ſanitate aut morte intra diem quartum Tetanum termina-

nari, id eſt, intra horas paucas, diemque unum, alterum, tertium, quartumque: ſed & cum illo obſervarunt quovis die aut mori, aut convaleſcere ægros hos, usque ad 20. 30. 40. diem. Homo, cujus hiſtoriam *Tom. 6. probl. 9.* dedi, obiit die nono. Hic noſter die 20. & femina apud *Ill Præſidem* non diu poſt 30. morbi totius, 24. autem Tetani diem, convaluiſſe videtur.

Sed neque cum ultima *Hippocratis*, multorumque Autorum, diei quadrageſimæ obſervatione, vitæ, mortisque ultima meta terminatur. Monuerat *Hippocrates*, *artem longam eſſe, vitamque brevem*: unde quæ necdum illi viſa ſunt, viſa ſunt deinceps aliis. *Puerarius* pluribus menſibus affectum & perdurantem vidit, & curavit. *Valisnerius* apud Celeb. *Morgagni* hominem demum poſt annum ſanavit. *Wepferus* Tetanum ultra 63. dies perſeverantem

cu-

curasse legitur. Imo rariores dari Tetanos, qui nec perimant, nec tota hominis vita curentur, *Aretæus* & *Forestus* scripto reliquerunt. Atque hæc de Prognosi quoad tempus.

Morbum semper admodum periculosum esse, sive sine ulla remissione aut intermissione decurrat, sive cum illis, uno omnes ore Autores fatentur. De priore quæstio non est; de posteriore exempla innumera prostant. *Foresti* puerperæ tetanus remiserat sic, ut Medicus immisso digito fauces posset explorare; attamen periit. Ipse *Hippocrates*, experientia edoctus, intermittentem Tetanum minus quidem continuô periculosum pronuntiavit, minime tamen periculo expertem. Et noster, cum aliqua Tetani maxillæ inferioris remissione, ac notabiliore adhuc totius corporis, Vocisque ac Deglutitionis integra fere restitutione,

mortuus eſt. Imo rem ab ipſo Medico teneo, qui præſens præſentem vidit hominem, qui Tetano univerſo affectus, dum e balneo aquæ calidæ educeretur, Balneum omnem pepuliſſe morbum exclamaret; ſic quidem ut integram curationem adſtantibus demonſtraturus, per cubile incedere, progredique inciperet: qui tamen vix momento elapſo humi procumberet, ac moreretur. Febris præſens, abſensve, prognoſin Tetani non mutat. *Hippocrates* Aph. Sect. 4. n. 57. diſerte notat febrim non eſſe de natura Tetani, ſed illi epigenomenam. Notanturque in Scriptis Medicorum plurimi ſine febre Tetani: unde multos morbi curam febre artificioſa inſtituere voluiſſe mox in curatione tradenda patebit.

§. VI. *Curatio* hæc ex iisdem Autoribus ordine nunc tradenda eſt.

In-

Indicans omnibus idem, ſcilicet Tetanus. Eadem cunctis *Indicatio*; auferendus enim morbus eſt. *Indicata* vero multis eadem ſunt, multis iterum diverſa, & oppoſita.

Ac 1mo quidem ab ipſo *Hippocrate*, in noſtra usque tempora, fere omnes venam ſecant, idque iterato; quoties cum vis morbi id peteret, tum vitæ concederent vires.

2. Nec differunt multum in frequenti uſu Enematum emollientium, imo mere oleoſorum; uſuque laxantium per alvum, ſtimulantiumque, & ſuppoſitoriorum.

3. Multi eo ſcopo purgantia laudarunt, ut a capite, collo, artubusque, revelleretur materies.

4. Solemnius autem apud pleroſque nihil inunctione rigidarum partium cum oleo, oleo roſaceo, laurino; oleo Caſtorei, Macis, Caryo-

phyllorum aromaticorum, Anethi, Therebinthinæ; cum Spiritu vini aut Tincturis, Spiritibusque medicatis, cum unguento Martiato, Althææ, Agrippæ; cum unguentis & linimentis paratis pinguedine Vulpium, Canum, Felium, Daxarum, Cervorum, Ursorum, Luporum, Leonum, quæ pinguedines essent inserendæ Anseri, Anserque tunc veru torrendus, ac diffluens inde pinguedo in usum foret asservanda: sic tamen, ut primam pinguedinem abjicerent, ultimamque in vas aceto semiplenum exciperent, & cum hoc ita comparato corpus fricarent.

5. Vesicantia, & Sinapismi, nonnullis laudantur.

6. Balnea aquæ *calidæ*, etiam integra; integra olei balnea, curarunt multos. *Celsus* jam commendaverat. *Guillandinus* apud *Heurnium* ad 26. Aphor.

Sect.

Sect. 2. Virum Tetano affectum curavit, immergendo in cadum olei totum. *Albertinus* vocatus ad Chemicum, nefarium hominem, qui fracta infortunato lagena, in qua diuturnos post labores venenum præsentissimum perficiebat, vidit illum convulsione tonica instar serpentis contorquere se, oculis & lingua protrusis: cum pleraque auxilia nihil opitularentur, *Albertinus* dimisit hominem totum in tepidum oleum, eo cum successu, ut cessaret Tetanus. Fomenta oleosa, quæ hominem integrum involverent, multi laudarunt. Et olei Embroche *Bayrus* Sereniss. *Pedemonti* Principem cito ab Opisthotono liberavit.

7. Frigida Balnea, Gelidæ aquæ affusionem, multi laudarunt, autore *Hippocrate* Aphor. sect. 5. n. 21. & Libr. III. de morbis.

Curam ejusmodi aggrediebatur nunquam, nisi debitis cum cautelis: ut nempe Tetanus ab ulcere non oriretur; ut juvenem bene carnosum morbus invaserit, mediaque æstas sit. Nec universalis fuit ipsi Methodus curandi. Cæteris enim operum suorum locis jubet ægrum calefacere balneo, foco, linimentis, fomentis, utere aut vesica contentis, actu, potentiave, calidis, Vino &c. imo post *calidæ aquæ affusionem* homines obvolvere linteo, obvolutosque in lecto detinere. Itaque apparet evidenter magnum Virum distinxisse accurate & ægrorum naturam, & diversam morbi cum materiam, tum symptomata; curamque ex oppositis remediis præscripsisse sapienter. Unde *Cælius Aurelianus*, *Paulus Ægineta*, multique sequentium sæculorum Medici, *Hippocratem* injuste criminati sunt, Aphorismi doctrinam

nam per reliqua ejusdem opera non explicando.

Cæterum hanc ipſam Gelidæ affuſionem debito in caſu factam, ſapientes practici laudarunt. *Schenckius* refert *Avincennam* ſcripſiſſe: „ Ex his, „ quæ juvant habentem Spaſmum „ communem, qui nominatur Teta- „ nus, & Tenſio, facta a *materia fri-* „ *gida*, eſt ut ſubito in aqua demer- „ gatur frigida, ſecundum quod dixit „ *Hippocrates*. Nam corporis exterio- „ ra inſpiſſantur, & innatus calor in- „ terioribus quaſi confortatur, & re- „ ſolvitur materies. Non enim tamen „ omne corpus tolerans hoc, a timo- „ re tutum, ſed corpus forte, juve- „ nile, carnoſum, quod ulcera non „ habet, & in æſtate. *Plures enim per* „ *hoc jam evaſerunt*. „

Valeſcus de Taranta Lib. I. Cap. 21. De Morb. Cerebri. „ Iſto modo cu-

„ ravi juvenem 20. annorum, de quo „ desperabatur in *Morlanis*, quamvis „ non multum erat carnosus. Habui „ fere 24. urceos plenos aquæ, & „ quatuor viri ipsum ægrum erectum „ tenuerunt. Ego autem omnes ur- „ ceos evacuavi supra colla, & omnia „ inferiora membra ejus, & statim „ posui eum ante ignem, & post ho- „ ram unam & dimidiam unxi ipsum „ a collo usque ad postremum spon- „ dilem, ac tibias & brachia, cum „ Dialthæa, & Martiato, & Agrippæ, „ cum oleo Castorei, & dedi sibi bro- „ dium pullæ, & fere nihil amplius „ feci, & in eadem nocte curatus fuit, „ cum Dei auxilio. Alium curavi in „ *Burdigalis*, qui erat Anglicus, sed „ iste fuit corpulentus, per modum „ superius dictum. „

Sennertus Lib. 1. part. 2. Cap. 28. ad quæstionem, an aquæ frigidæ affu- sio?

ſio? „ Ita ex *Hippocrate*, & *Galeno*,
„ inquit, debitis conditionibus. Ita
„ enim calor nativus, clauſis poris
„ cutis intus cogitur, & per accidens
„ abſumitur morbi materies, ſeu a
„ ſubita aquæ frigidæ affuſione corpus
„ frigore concutitur, & materia ner-
„ vis adhærens excutitur. Etſi vero
„ *P. Æginetæ* hoc remedium impro-
„ batum eſſe ſcribit a poſteris, quod
„ & ipſe rejecit, tamen reperti ſunt,
„ qui poſt eum id uſurparunt; inter
„ quos eſt *Valeſcus*. „

8. *Cucurbitæ* tam ſiccæ, quam ſca-
rificatæ, a multis medicis eventu ſæpe
fortunato adhibitæ ſunt; at vero cum
id, quod avellendorum humorum gra-
tia fit, nonnunquam tenſos nimium
nervos irritare queat, eventum ali-
quando ſiniſtrum ſortitæ ſunt.

9. *Medicamenta acria, aromatica, ac
maxime viroſa*, ab ipſo *Hippocrate*, &

Aretæo, in noſtra uſque tempora, Autores adhibuerunt tantum non omnes; quæ ore aſſumenda, Clyſtere injicienda, naribus aut inſufflanda, aut attrahenda, ulceribus, quo reſorberentur, affricanda, cuti tandem admovenda eſſent. „ Caſtoreum, ait *Aretæus*, „ trium obolorum pondere aſſidue „ bibere expedit. . . Cæterum ſi ægri „ nihil deglutiant, Caſtoreum cum „ oleo in anum immittendum eſt. „ Multi poſt Arabes Caſtoreum ore aſſumendum dederunt a doſi ſcrupulorum duorum, ad dragmas duas, in Melicrato, vel Aqua nervina. Caſtoreum intus & extus dare jubet *Proſper Alpinus*: *Hollerius*, & *Duretus* confirmant. Curam ſuam fortunatam Viri Patricii, ad 40. diem cum Opiſthotono conflictati, *Benedictus* præſertim Caſtoreo acceptam refert; a quo tunc lacteus humor cum urina prodibat.

10.

10. Oleum multi bibendum dederunt summo cum effectu. *Valisnerius*, loco coenæ oleo amygdalino dato, annosum Viri patricii tetanum vicit. Multi Autores oleo ore & ano immisso corpus totum perluendum jubent; imo ore, & gutture, placide continere, quo strictæ fauces laxarentur.

11. Ad Opium & Narcotica multi confugerunt. *Hippocrates* fomenta parabat ex Semine Hyosciami cocto cum oleo, eique tunc addito Vino. *Aretæus* oleo Crocino partes rigidas involvebat. *Schenckius* Theriacam, Mithridatium *Cardanus*, ore data laudaverunt. Memorabilis *Bontii* textus est, quem ne quid contrahendo perdat, exscribam totum; *ex Libello 2. de Method. med. qua in Indiis Oriental. uti oportet.* Cap. de *Spasmo* „ Inprimis vero ha„ benda est ratio, inquit, sævissimi „ Symptomatis, doloris nimirum,

„ cui,

„ cui, omiſſa tantiſper cauſa princi-
„ cipali, ſæpe cogimur occurrere.
„ Quod commode fiet *Laudano Querce-*
„ *tani*, *Philonio*, ſive *Euphorbio*, ſed
„ præcipue *extracto Croci*, quod infra
„ deſcribemus. Fortaſſe Sciolus quis-
„ piam negabit his remediis, propter
„ vim ſtupefactivam, ac narcoticam,
„ nervisque inimicam, eſſe utendum.
„ Specioſa quidem hæc prima fronte
„ videntur, ſed tamen vana ſunt:
„ nam præterquam quod calidiſſima
„ hujus climatis temperies hoc requi-
„ rat, *certiſſimum eſt in tali neceſſitate ſine*
„ *his ægrum evadere non poſſe.* „ Me-
retur certe Medicus hic fidem haud
modicam, eo quod majorem forte
experientiam hujus morbi, quam Eu-
ropæus quisque Medicus unquam ha-
bere poſſit, ipſe habuerit: videte mo-
do, quomodo hoc caput inchoet.
„ Qui apud nos in *Hollandia* rarus eſt

Spaſ-

„ Spaſmus, hic in Indiis tam familia-
„ ris eſt affectus, ut merito inter En-
„ demios, ac Populares morbos, nu-
„ meretur. „

12. *Fimus equinus* partibus tetano affectis ſummopere laudatus *Ambroſio Paræo* fuit. Ter cum illo adhibito felix, ut poſtmodum enarrabo, nihil fere in hoc homine, de quo agitur, lucratus ſum.

13. Ex *Hipp. Libr. de intern. affect.* videmus Tetano oriri a ſuppuratione κυνάγχης, vel ϛαφυλῆς, vel ἀντιβραγχίων, vel etiam (Libro de Diebus judic.) ἀπὸ συνάγχης. *Foreſtus* hiſtoriam refert, eandemque obſervatione veterani cujusdam Medici, haud omnino raram in praxi eſſe oſtendit. *Valſalva* & talem Tetanum vidit, egoque in me ipſo, ut deinceps narrabo, expertus fui. In hoc genere Tetani *Foreſtus* damnavit Trochleæ uſum ad os diducendum,

auto-

autoritate forte *Cœlii Aureliani*, qui tamen Trochleam aut ſimile Inſtrumentum repudiando, de Tetano ex Angina nato non egit. Laudarunt Trochleam hanc, adhibueruntque cum ſucceſſu *Pareus*, & *Hildanus*. Trochlea hæc me in hoc morbo mox ſummo periculo eripuit.

14. Curam excitata febre moliri nonnulli ſunt, id ſibi ab *Hippocrate* præceptum eſſe arbitrati in *Aphoriſmo* 70. *Sect.* 5. „ A quartanis correpti, „ convulſione non admodum corri„ piuntur, ſi vero prius corripian„ tur, & poſtea quartana ſupervene„ rit, liberantur. Et Sect. 2. ne 26. Fe„ brim convulſioni ſupervenire melius „ eſt, quam convulſionem Febri. „ Et maxime Sect. 4. N° 57. „ A convul„ ſione, & *Tetano* detento, febris „ ſuperveniens ſolvit morbum „ *Hierophylum* & *Aſclepiadem* febre excitata

Te-

Tetanum curandum esse voluisse, *Cœlius Aurelianus* accusat: invehiturque acriter in *Hippocratem*, veluti idem diserte præcipientem in his Aphorismis; a qua sententia se esse alienissimum profitetur. Profecto si sedato animo *Hippocratem* pervolvimus, pluribus Operum suorum locis de Tetano agentem, non est, quod idem prorsus negemus. Quid enim aliud ex textu Libri *de vict. acut.* colligemus? Si enim a natura *febris non excitetur*, somnusque, atque urinæ concoctæ, *sudoresque judicatorii* non contigerint, Vinum creticum vinosum, una cum internis, externisque emollientibus, & *calidæ aquæ affusione*, exhibendum esse docet: et Libro *de intern. aff.* Absinthium, Lauri folia, Hyosciamum, Thus, in vino albo cocta, admisto oleo valde calefacta, corpori & capiti adhiberi; postea vero disponere in lecto

cto ægrum *ut sudet vehementer*. Igitur videtur deficiente febre, febrem excitare voluisse. Convenitque idem cum ejusdem monitis sapientissimis, quibus præcepit nobis attentionem ad ea, quæ natura quandoque per se facit in morborum curatione, ne hujus ignari eandem suo in opere turbemus, neve defectu attentionis illam imitari negligamus. Eodem profecto modo, quo febrem in Apoplexia producendam esse Schola Medica jubet, quia Natura spontanea febre Apoplexiam curasse observata est. Fatendum tamen est, similia præcepta quandoque hoc principio solummodo inniti, *ut extremis in morbis extrema tententur auxilia*, ut habet Aphor. 6. sect. 1.

Ut enim extrema auxilia prodesse aliquando apparent mirifice, sic quoque eadem nocere non ignoramus. Et ejusdem Scholæ doctrina, qua febrim

brim nonnunquam excitare jubemur, discimus etiam humores lentos hominem occidere, si in vehementiores excitentur motus. Imo enarrandorum ad finem hujus Capitis casuum alter, Tetanum, superveniente valida febre, letalem redditum docebit. Hinc hanc sententiam cum Schola Arabica moderari conatus *Avincenna*, Ephemeram duntaxat febrim producere suadet. Sed quis febrim producturus, adeo arbiter rerum, versatusque in arte est, ut non plus febris generet, quam voluerit? Quotidie animadvertimus eodem anni tempore, ab iisdem omnino causis, alios tertiana febre corripi, alios ephemera, alios acuta, vel etiam inflammatoria; prout vis adplicatæ causæ in peculiarem cujusque Diathesin agere possit. Novimus, si candide loquamur, nos tantos in Tetano, & Apoplexia, moderatores

non esse; præterquam quod etiam moderata febris possit nocere. Nonne levi febre, a natura genita, Apoplecticum *Numeni* filium periisse candidus tradiderit *Hippocrates*? Ea itaque omnia, quæ, ni juvent, occidunt, nunquam temere, sed & circumspecte, & si possibile, nunquam nisi convocato Sapientium Virorum consilio, bene perpensa, & trutinata, admoveantur.

15. Sudoribus curandi Methodum laudarunt hi, illi condemnarunt. Dixerat *Hipp.* Lib. *de Vict. acut.* de Tetano agens, ut supra vidimus: „ Huic „ nisi febris accesserit, & somnus, & „ quæ consequuntur urinæ coctæ, su„ doresque judicatorii &c. „ & paulo post deficiente natura, ægrum sic a Medico disponi jubet, *ut exsudet vehementer. Bontius* sudores cum maxime hic laudavit: hæc ab una parte: sed ab altera veridicus ubique *Hippocrates* nar-

narrat *Magnæ navis Præfectum* in Opisthotonum, tertio a contusione die, incidisse cum *sudoribus*, obiisse tamen sexto ab illinc die. Scripsit *Coacar.* N. 361. *Funestum est etiam sudare in Opisthotono.* Imo *Aretæus* jussit cohibere sudores: *Cœlius* abstergere eosdem, ne noceant frigefacti.

Numquid igitur ad Problematis explicationem facit id, quod habet magnus *Morgagni* Epist. anat. med. N. X. §. 3., ubi scilicet, postquam retulisset *Valsalvæ* Juvenem die Tetani quinto obiisse cum sudore plurimo, toto morbo profluente, hæc judiciose subjunxit: „ Porro multus sudor, qui
„ perpetuo perfluxit in eo juvene,
„ num id levaminis attulit, ut ma-
„ nus, pedesque, nonnihil movere ce-
„ perint? Sane *Bontius* . . . inter cæ-
„ tera commendat, quæ sudorem mo-
„ veant. Sed hic fortasse utilior est,

 „ cum

„ cum affectio frigori successit, cui „ temere calefactum corpus exposi- „ tum fuerit. „

Hinc intelligeremus saltem ab Hippocrate, & laudatos sudores, & damnatos fuisse, prout Tetani causa eosdem aut posceret, aut repudiaret; eandemque ob causam *Aretæum*, ac *Cœlium*, eo modo scripsisse. Sane noster homo, qui a refrigerato corpore prius calefacto in Tetanum non incidit, cum perpetuis sudoribus mortuus est.

16. *Urinarum excretiones* Medicorum plures in Tetano consuluerunt, præeunte *Hippocrate* Coac text. 362. πυρετώδεα ὀπισθοτονώδεα γονώδεες ȣρήσιες λύȣσι. Opisthotonum, si ad eum febris accesserit, urinæ genitales, urinæ genituræ similes, solvunt. Nondum in Medicina definitum est, quid significet τὸ γονωείδες *Hippocratis* in uri-

nis.

nis. Ad hoc nihil aptius, ac convenientius erit, quam ipſum Autorem cunctis conſulere in locis, in quibus de hac urina verba fecit.

Epid. Libr. 3. *pag.* 1066. Qui in Dealcis horto decumbebat, priusquam redderet urinas turbatas, reddidit urinam, quæ habebat ἐναιώρημα οἷον κρίμνα γονοειδέα. Hic nonniſi 40. die poſt multas ærumnas judicatus eſt. *Foëſius* reddidit totum textum ſic. „ Urinæ tenues, in quibus varia inerant ſuſpenſa quædam, in medio innatantia, hordei toſti, non exacte moliti, craſſioribus fruſtulis, fere ſimilia, *genitaleque ſemen referentia.* An ergo in hac urina enæorema, & quid ſimile genitali ſemini habebat, & quid craſſius moliti hordei toſti ſimile? hic notemus τὸ γονοειδὲς enæorema fuiſſe.

Philiſtis Epid. Lib. 3. pag. 1070. die ſecundo habet οὖρα λεπτὰ, διαφανέα

εἶχεν εναιώρημα γονοειδὲς: die 5. moritur. Eſt iterum hic, genituræ ſimile illud, enæorema.

Epid. 6. pag. 1170. in *Perintho* τὸ γονοειδὲς, τὸ τοιῦτον ὅτι κρίσιμον. „In *Pe-* „*rintho* genitale idipſum quia criticum.„ Hic hypoſtaſin formaſſe videtur, quia judicatorium dixit.

Theodori conjugi die quinto ὖρα τρυφνὰ, ὀποέιδεα, ὔρησε τῇ ἕκτῃ ἐν νυκτὶ, ὀλίγον. τὸ ὀρῦμενον τῷ κάρφει εἵλκετο, γλίσχρον, γονοειδές. „Die quinto urinæ „acerbæ, ſucco herbarum ſimiles. Se- „xto die minxit paucum in nocte, in „quo quid, quod dum feſtuca trahe- „batur, glutinoſum, & genitali ſimile „erat.„ Ergo τὸ γονοειδὲς in urinis *Hippocrati* fuit vel enæorema, vel ſedimen, quod feſtuca ex urina elevatum, mucoſum quid & genituræ ſimile, referret: in *Philiſco* & *Theodori conjuge*, non laudabile, nam ambo mortui ſunt:

in

in eo, qui in *Dealcis horto* decumbebat laborioso & diuturno cum judicio fuit: in *Perintho* criticum. Semen autem ipsum genitale non fuit; nam & in urina *Conjugis Theodori* erat.

Consulamus Commentatores, antequam pergamus ultra. *Hollerius* in hunc textum: „ Tales urinæ genituræ similes, albam, tenacem substantiam referentes, in febre Ardente cum Convulsione, malas esse, „ quod ab eliquatione fiant: sed si a „ copia pituitæ crassæ ac viscidæ convulsio, cum febre, materia illa pituitosa coqui potest, excernique. „

Et *Jacotius* τὸ ὖρον γονοειδὲς ait ab *Erotiano* intellectum esse τὸ ὖρον λεύκον, καὶ παχὺ, urinam albam & crassam. Videatur *Erotianus* ad Litteram T. Laudat autem ille hunc textum *Hippocratis*, ac si eundem legisset in Libro *de locis in homine*, qui hoc tempore in illo

non legitur. Periiſſetne igitur quid de hoc libro poſt *Erotiani* tempora? An vero lapſus *Erotiani* memoriæ eſt? Textum autem *Jacotius* explicat ſic. „ Conſentaneum eſt ergo Opiſthotonon, cujus cauſa eſt frigida, craſſa, „ lentaque pituita, nervos implens, „ urinis ejusmodi, quæ repente, & „ affatim funduntur, aliquando ſolvi, „ humore per calorem febrilem attenuato, & ad renes atque ureteres „ converſo. „

Atque hæc de eo, quod geniture ſimile in ſola urina: verum deſcripſit *Hippocrates* idem quoque in materia alvo excreta. Sic ſaltem colligendum eſt ex Textu *Coac.* 186. *τὸ γονοειδὲς δίελθον*: porro *δίελθον* de urina dici apud *Hippocratem* non ſolet, ſed de alvo. Evidentiſſime autem *Coac.* n. 455. *κοιλίη ταραχώδης, διαδιδοῦσα σμικρὰ, γονώδεα, μυξώδεα.* „ Alvus turbata, exhibens

„ pau-

„ pauca genituræ ſimilia, mucoſa. „ Quæ *Duretus* ibi explicat de „ Colliquamento tenuium Inteſtinorum, „ quorum adeps liquitur, ac dejectiones edit veluti opimas, id eſt, albas „ & leves. Liquitur autem adeps a „ vi tabifica, tum ardoris Hepatici, tum „ Bilis, abradendo Inteſtinis moleſta. „

Foëſius in hunc textum commentando, ſic cum exponit, ut hac appellatione deſignetur materies alba, pituitoſa, albuminea, ſive per alvum, ſive per urinas, excreta. Imo *Hippocrates* Prorrhet. pag. 35. apud *Foëſium* (non in textu, nam in eo Foëſius cum *Charterio* legit τόνῳ ἔικολον, in ſua vero œconomia Hippocratica γόνῳ ἔικολον.) *Hippocrates*, inquam, γόνῳ ἔικολον vocat flatus crebros, qui ſimul mucoſam educerent materiem. *Galenus* textum hunc per τόνῳ & γονῳ, utraque ſcilicet lectione, explicuit.

Tandem & vomitu reddita materies a Filiolo *Hegesipolis* Epid. 7. pag. 1225. hac appellatione describitur. ἐτελεύτησεν, ἐμέσας μικρὸν, βραχὺ, Φλεγματῶδες, ὥστε δόξει οἷον γονὴν. „ Moriebatur, postquam vomuisset materiem paucam, brevem, pituitosam, „ genituræ similem. „

Patere igitur videtur voce hac antiquorum intelligi materiem albam, mucosam, crassam, adeoque semini genitali similem, sive urinis, sive alvi depositione, sive molestis cum flatibus, sive etiam vomitu, emissam: in urinis vero eam peculiariter designare vel enæorema, vel hypostasin, albam, mucosam, crassam, quæ, ut cæteræ urinæ bonæ, cum aliis bonis signis, salutem; sine iisdem nihil boni, nihil nisi κρισιμὸν μὴ κρινὸν significet. Adeoque haud incongruum *Erotiani*, *Hollerii*, *Jacotii* sententiam esse, de tali alba,

ba, mucoſa, atque Tetanum ſolvente urina, id exponentium: de genitura autem admiſta ne cogitandum quidem eſſe, cum quod *Hippocrates* id æque Feminarum, quam Virorum in urinis obſervaverit, tum quod idem non minus in alvo, vomituque, excretis, quam in urinis, ſæpius adnotaverit. Numquid viri Patricii apud *Benedictum* urina alba lactea, qua judicatus videtur, huc referenda? Vide ſupra ad No. 10.

Tetanodeus noſter homo nunquam in urinis hoc album, mucoſum, craſſum, ſive enæorematis, ſive hypoſtaſeos in modum, exhibuit, adeoque neque inde ſpem nobis fallacem dedit: arenoſam vero ejus urinam, ſupra deſcriptam, me non leviter decepiſſe ultro fateor. Dudum quippe erat quod advertiſſem, monente *Boneti* ſepulcreto, arenulas eorum ſæpe urinas

ge-

gerere: quos aut Calculi aut Nephritidis calculosæ signa, nunquam concomitata essent; sæpiusque ejusmodi arenulas bono sane omine sive febribus jam absolutis, sive eisdem declinantibus, sive etiam vigentibus, comparuisse notassem.

Ex quo *Viennam* appuli, attentionem meam ad hoc Phænomenon excitabat *Præses illustrissimus*, occasione cujusdam numerosæ familiæ, in qua constans idem observaretur; salutemque præ foribus adstare, ex tali urinarum arena, mihi certus prædiceret.

Elapso abhinc quadriennio, cum lucem videret immortalis *Morgagni* immortale Opus, vidi demum observationibus ejusdem clinicis hanc observationibus statuminari sic, ut in regulam practicam converti debeat. Etenim *in Epist. Anat. Med. VIII. §.* 10, ægri cujusquam morbum referens

„ Eo

„ Eo res, inquit, intra quinque, haud
„ amplius dies, deducta erat, ut lo-
„ quendi etiam facultate amissa, pro
„ deposito, & jam jam morituro, ab
„ omnibus haberetur. Mihi vero,
„ quantulumcunque in præcipiti casu
„ liceret, neque antea, neque tunc
„ omittenti, urinarum quæ fluere
„ pergebant copia aliquid speculæ
„ relinquebat: quam mox nonnihil
„ auxere animadversæ perminutæ quasi
„ arenulæ, quæ confertissimæ uni-
„ versa vitrearum matularum interna
„ latera propemodum operiebant: hoc
„ enim mihi in ægris pluribus adno-
„ tatum felicis morborum solutionis
„ indicium, nunquam fallax *ad id tem-*
„ *pus deprehenderam*. Et sane æger
„ paulo minus male habere, & jam
„ loqui &c. „ Epistola autem XLIX.
§. 21. asseverat clarus ille Autor, ne in
unica quidem febre, cujuscumque de-

mum

mum Classis, generis, aut speciei esset, ne in ullo quidem sexu, aut ætate; quin præterea nec in capitis doloribus acerbis, & apoplecticis quibusdam affectibus, nonnunquam etiam senilibus, Prognosticum unquam fefellisse, nisi forsan semel; quando vel in fine morbi, vel in declinatione, vel etiam vigore, adparerent in lotio, præclara luce conspecto, arenulæ tenues, vitreæ matulæ lateribus adhærentes, nonnunquam tamen in urinæ superficie natantes, subrussæ ut plurimum, subalbæ perraro, quales semel in juvene conspexerat.

Porro æger noster arenulas subrufas vel ad vasis latera, vel ad urinæ superficiem, vel ad fundum, sæpe etiam in omnibus his locis simul, in una, duabus, tribus, pluribusve de die emissis urinis, hoc ordine minxit; die 6. quo mansit in Nosocomio, uri.

urina unica rufas arenulas ad latera vaſis vitrei depoſuit. Die 7. quatuor vaſa urinaria adhibita hodie, habent leve albumque ſedimen, & arenulas rufas, in pellicula ſplendida ſupernatante. Die 8. urinæ omnes colore, odore, copia, bonæ; leve quoddam ſedimen paucas intra horas ponentes, & ad latera vaſis arenam rufam, inque fundo, gerentes. Die 9. urinæ per omnia naturales, ſingulæ & ſediminis quidquam, & tenuem arenam multam habent. Die 10. ipſiſſimæ quæ heri, urinæ. Die 11. urinæ depoſitæ ſexies, ſolito paulo coloratiores; prior, & altera, pauciſſimas gerunt arenulas; reliquæ omnes leve, atque ſubalbidum, ſedimen habent ad fundum: attamen & hæ 24. horis ſervatæ, arenulas ceperunt hinc inde formare. Die 12. ſemel ſciens comminxit ſeſe; veſpere,

ſpere, & bis nocte, minxit in vitrum. Hæ tres urinæ coloratiores leve enæorema ad fundum dimittunt, arenasque gerunt rufas, prioribus craſſiores. Die 13. ut pridie: enæorema verſus fundum gerunt, & arenæ quid habent omnes: arenam autem non monſtrant, niſi hæ 15., illæ 20. horas, conquieverint. Die 14. urinæ omni dote bonæ, omnes brevi enæorema formant, deponunt; jamque intra tres quatuorve horas copioſiorem, quam unquam, arenam, & ad fundum, & ad parietes vitri, demittunt. Die 15. omnes quatuor urinæ hodiernæ boni odoris, & coloris, cum enæoremate, quod & album, & ſpiculis ſplendidiſſimis, pleniſſimum erat. Etiam ad vitri latera talia ſpicula: ineſt autem multa cunctis arena. Nocturnæ ut diurnæ. Die 16. colore, odore, copia, bonæ urinæ omnes, multum & arenoſæ, &

ſplen-

ſplendidæ, & leviter hypoſtaticæ. Die 17. omnia eadem. Die 18. comminxit ſe nocte. Die 19. in excipulum urinam una cum alvo emiſit; ſed ad 4. pomeridianam libram mediam urinæ reddidit, quæ trihorio poſt jam arenam exhibebat; ſequentes pariter. Die 20. ſuo letali urinas in lectum dimiſit.

Quandoquidem itaque arenularum copiam, per omnem propemodum morbum conſtantiorem, obſervaveram nunquam, ſpei nonnihil, fateor, mecum tacitus alebam: quamvis ſecundum regulas artis ex urina, alvoque laudabilibus, nihil unquam augurari meis Auditoribus ſoleam, cæteris ſignis cum illis non correſpondentibus, imo funeſta quæque prænunciantibus. Eventus quoque docuit hujus ultimæ obſervationis veritatem. Quapropter mortuo homine, qui nulla calculo-

ſæ, aut arenoſæ Diatheſios veſtigia in cadavere monſtrando, ſpem ſalutis ex ſua urina, conſtanter, & abunde areno-ſa, facere potuiſſet, Auditores ſerio monui hunc caſum bene adnotarent, utpote nullam dari, citra exceptionem, regulam, aperte docentem.

Nec eſt, quod quis vel ideo hanc urinam arenoſam, minoris faciendam in noſtro ægro fuiſſe, exiſtimet, quia ſpicula ſplendida ſalina ſæpius in ea-dem comparuere: etenim hæc ſpicula in urinis acute laborantium, quocun-que in morbi ſtadio, non illaudabilia eſſe, conſtanti obſervatione experi-mur.

Abſolvi ſic omnia, quæ de cura Tetani omnium Medicinæ ſæculorum promiſeram; ſupereſt, ut quænam noſtro in ægro inſtituta fuerit, paucis enarrem. Profecto horum enarrato-rum plurima ipſi adplicavimus. Ve-

nam

nam ipsi secuimus octies, summa semper urgente necessitate; & ultimo quidem 12. morbi die; sanguine semper inflammatissimo, semel iterumque tanto jactus subsultu, ut non venam, sed arteriam pertusam esse, quis suspicatus fuisset, qui ad arteriam immediate venæ subjectam, impetuoseque pulsantem, non attendisset. Ultimo morbi octiduo, licet celer adhuc esset, magnusque pulsus, cruorem ultra emittere non ausus, reliquis artis auxiliis usus sum. Aquæ frigidæ affundendæ casus non extabat, quoniam nec valde carnosus erat, nec media æstas, sed frigore, varietateque, Martio similis, Majus: quin nec casus erat, in quo ipse, si adfuisset, *Hippocrates*, frigidam affudisset, ut paulo ante vidimus. Præterea auxiliis ad febrim generandam, proliciendumque sudorem, in febre perpetua, per-

petuoque ſudore, opus non fuit. Cæterum Caſtoreum, Moſchus, Camphora, Opium, Oleum copioſum ore aſſumtum, & in anum injectum; Fimus equinus; Cataplaſmata ex rebus emollientiſſimis, adjecta copia multa flor. Chamom. parata; Aqua calida forma balnei crurum integrorum, forma fomentorum Ventri, dorſo, collo, maxillis, admota perpetuo; Potus ſubacidi, blandaque emulſa; Veſicantia, & Epiſpaſtica; Peruviani corticis vires in nervos explorandi tentamen, adhibita ſunt.

Si ſimilem ægrum Noſocomium deinceps ſuſciperet, an Vena, ſi id indicaretur, ſecta, ac corpore emollientibus cujuscumque generis involuto; tuta cura tentari non poſſet plurimo Caſtoreo, uſu Opii prudente, Cortice peruviano multo; ut ſcilicet motu humorum moderato, ut mitigatis dolori-

loribus, ut humectatis emollitisque undique nervis, Cortex peruvianus, quo facilius in Nervos, atque Tendines ageret, aptaretur? Neque enim lubenter iis concederem, qui in casu, quo cuncta emollienda sunt, vim corticis peruviani indicationi adversam crederent: ignota nobis ea illius vis est, atque facultas, qua & in rigidis fibris & in flaccidis, & in humore spissiore, & in tenuiore, inordinatos nervorum in febribus motus, & tensionem relaxet, compescat, hominemque reddat sanitati.

Cætera, quæ ad Anatomen spectant, Tabula 4. exponet, unaque docebit ex degeneri Coli fabrica, cum historia anamnestica collata, hominem hunc vera Pictonum Colica quondam laborasse.

§. VII. Subjungam nunc, quas promiseram, proprias meas Tetani observationes.

1mo Annos 20. natus, anginam passus sum, quæ neglecta in suppurationem abivit, cum perfecto maxillæ Tetano. Cum summas angustias ad 14. diem sufferrem, alius Medicus advocabatur, qui illico largam venæ sectionem instituit; deinde, eo jubente, Chirurgus, Trochlea tenui inducta, maxillam magno cum labore sensim diduxit, donec tandem strepitum in faucibus perciperem, rumpereturque abscessus, unde copia ingens puris putridissimi ore prosiliit, & nonnihil quoque in gulam illapsum est. Purgante iterato dato, intra paucos dies convalui. Hic ipse ille ab *Hippocrate* supra notatus casus est.

2do Anno 1741. die 9. Aprilis, femina innupta, quadragenaria, me

ac-

acceſſit, narrans multis ab annis in lævo latere infra coſtas ſe acerbe dolentem; anxietates præterea, flatus, borborygmosque continuos expertam; cum undique ſolatium fruſtra quæſiviſſet, ſeſe curæ tradidiſſe Agyrtæ: qui vehementer omnia ſurſum, deorſumque evacuando, dolorem quidem mitigaſſet, verum debilitatem magnam, ſpaſmos, & Catameniorum ceſſationem, ipſi produxerat. Trimeſtri ſpatio ab hac crudeli cura elapſo, ſpaſmus prehendit maxillam talis, ut nihil ore aſſumere, niſi unius olim elapſi dentis foramine, poſſet. Spiritu vini fovebat, fricabatque maxillam; tertio Tetani die me convenit. Pulſus debiliſſimus, ac tardus erat, licet horæ quadrantis iter, ut ad me veniret, conficere debuerit. Durities muſculorum Maxillæ magna non fuit. Externe oleoſa penetranti-

bus miſta applicui, Veſicans ad Nucham latum admovi, & præſcripſi Neuroticam miſturam.

Altero die lecto affixa me vocat. Video Tetanum maxillæ rigidiſſimum, faciem & oculos rubros, pulſum fortem, celerrimum, vehementem itaque febrem, lumborum dolores, jumentoſam urinam, deglutitionem adeo impoſſibilem, ut per nares exeant deglutienda. Hic ſane febris ſupervenerat Convulſioni die quarto, & nihilo ſecius in pejus ruebant omnia.

Venam ſecui, & enemate laxante rite operato, Clyſmata nutrientia omni quadrihorio curavi injici. Cataplaſmata emollientia oleoſa tenſis circumdedi partibus. Trihorio poſt Venæ ſectionem febris, rubor, calor, remittunt multum. Sanguis nec inflammatus fuit, nec aut tenuis, aut diſſo-

ſolutus. Quæque jumentoſa apparuerat urina, eadem jam ſedimen album, flocculentum tamen, dabat. Pulſus nunc æquabilis, bonus, plenior longe, fortiorque, quam pridie in ædibus meis fuerat.

Sed cum tanta rerum emendatione Tetanus idem, eademque deglutitorum per nares reverſio. Amiciſſimus *Velſe* curam, me hortante, ſuſcepit mecum. Medicinam internam, externamque, in magis neuroticam mutavimus.

Die 11. Aprilis poſt inſomnem pene noctem, ſummo cum labore deglutivit quædam. 12. Aprilis Nox inſomnis. Deglutitio fere impoſſibilis, Pulſus æquabilis, ſed debilior. Enemata nutrientia abſorbentur tota, ſæpiusque repetuntur.

Aprilis 13. clonicæ convulſiones per noctem frequentes, quibus durantibus maxilla relaxata cum magno oris

hiatu fuit; clonica vero convulſione ceſſante, rediit mox tonica colli, dorſique. Pulſus debilis jam & inæqualis. Frigus extremorum. Mentis jugis præſentia. Ad horam 10. diei ſuæ 8. mente præſens expiravit ore ſponte aperto; ita enim quotquot morti afſuerant, nobis teſtati ſunt. Negabatur nobis Anatome. Vidimus in cadavere, octo a morte horis elapſis, ſic clauſam maxillam, ut aperire illam, niſi ſumma cum vi, nequiremus. Ore ſic vi aperto, mali nihil adſpeximus in faucibus. Lingua tumebat. Exterius ad Cartilaginem ſcutiformem & ad os yoidis comparebat tumor. Sed ultra examinare vetabamur.

3. Faber lignarius 22. annorum, procerus admodum juvenis, menſe Decembri 1741. me vocabat, Tetano corporis univerſali afflictus. Narrabat febre tertiana pertinaciore laborantem,

cor-

cortice peruviano ſe ab ea, elapſis paucis abinde ſeptimanis, liberatum eſſe. Continua febre ſe nunc, validaque Diarrhœa, & univerſo torqueri tetano. Epidemica Diarrhœa illo tempore cum febre graſſabatur, quæ poſtulabat Emeticum. Fruſtra id ipſi dedi. Diarrhœam nec involventia, nec opiata, nec adſtringentia, compeſcuere. Tetanus quoque univerſalis neque Balneis Aquæ calidæ, ejusdemque fomentis, neque emollientiſſimis unguentis, & cataplaſmatibus, ullatenus ceſſit. Febris autem indies augebatur. Cum nihil juvaret, ob ſummam primarum viarum putrilaginem præſcripſi ipſi hanc miſturam: Rob Ribeſiorum unc. ij. Spir. Sulph. per Campanam gtt. xv. Aquæ Cort. Citrei unc. vj. Laudani liquidi Sydenhami gtt. xx. Laudanum addebam, ne acida augerent Diarrhœam. Quovis

bi-

bihorio quartam misturæ partem assumsit; evacuata illa, renovabatur.

Altero die melius habuit, & unicam tantummodo alvum putridam deposuit. Die 3. levamen majus. Die 4. Tetanus ita emendatus, ut lecto movere, ex eodem surgere, cum difficultate incedere, imo in proxime inferiorem Contegnationem laboriose descendere posset. Putrida alvo utcumque pergente, misturam continuavi, quotidie minuendo, usque ad 10. usûs illius diem.

Sanus abinde vixit usque in Junium Mensem 1742. Incidit tunc eandem in febrem, Diarrhœam, Tetanum; ignarus a qua causa ajebat. Vivebat intemperanter. Priorum memor dedi illico eandem misturam; die altero omnia symptomata cessabant. Sub ejusdem anni finem tertio rediit idem, sed levior, morbus; unica mistura ces-

cessans. Formulæ copiam tunc sumsit, ut ilico, redeunte morbo, ea uteretur. Cauponarius inde factus, ac Vino, Cerevisia, Vinique spiritu abusus, nunquam in similem morbum relapsus est totis postea annis, quibus ejus uxori ac liberis medicinam feci.

In recensendis Tetani causis, vidimus illum ab Autoribus putrilagini hærenti ad præcordia, aut in intestinis, adscribi. Præsens historia hoc confirmat.

4. Anno 1756. susceperam in Nosocomium juvenem, gallico morbo sic laborantem, ut pessima ulcera in corpore, potissimum vero in Capite, prostarent. Haud diu eum in cura Mercurii sublimati habueram, quin ab acri materia nervos, tendinesque, in ulceribus rodente, in completum maxillæ tetanum incideret. Dabam emulsum cum Opio & Camphora; de

quo

quo tamen multum ſumere, in principio ſaltem, deglutitio fere impoſſibilis vetuit. Maxillas autem & tempora ſimo equino calente, ſæpe renovato, involvi. Die altera deglutitio melior, die tertia tetanus curatus. Mercurio eodem poſthac curatus eſt.

5. Anno 1757. menſe Novembri, ſuſcepi in Noſocomium juvenculam 28. annorum, quæ a duobus cum dimidio annis cariem patiebatur Antri *Higmori*, quæ ſane multum nobis faceſſit negotii. Cum variis auxiliis internis, externisque, totum hunc ſinum depuraſſemus, ac patiens belle haberet, incepit anni 1758. die 8. Martii, denuo in eodem dolere; die autem ſequenti adeo vehementer, ut perfectus maxillæ Tetanus naſceretur, ſic ut neque loqui, nec deglutire vel minimum poſſet. Cataplaſma emolliens adplicabatur ea veſpera. Decimo vero

Mar-

Martii, cum Tetanus 28. horis jam perſiſteret, fimum equinum circumpoſui. Opium lubenter a principio cum Caſtoreo dediſſem; deglutiendi autem impotentia id vetuit. Opio tamen agendum ratus, elutis primo communi Clyſtere Inteſtinis, injici cum unciis ſex juris carnium grana Opii duo curavi. Obdormivit inde, evigilanti autem rigor muſculorum paulo remiſſior erat, nonnihilque cepit deglutire poſſe. Tertio die enemate repetito ſolvebatur Tetanus. Opiône an fimo? An auxilio alterum alteri fuit?

Ex illo tempore ſinum maxillarem magis depuravimus, magisque, Cariem autem ejus metuendam Corticis peruviani copioſo, diuturnoque uſu, ſive abegimus, ſive averruncavimus. Dolorum recrudeſcentiam opium interea ſedabat. Tandem craſſa, &

obe-

obeſa facta, exivit 1758. die Julii nona. Reſcivimus diu poſt ipſam ruſticano labore ſe egregie exercere.

6. Anno 1757. die 7. Decembris, veſpere, in plena ſanitate, deprehendor ſubita vertigine, cum momentanea mentis abſentia, momento poſt iterum ſaniſſimus, niſi quod ad præcordia nauſeoſum quid obſervarem, levioresque ventris dolores. Venam mihi tundi curavi, & cubitum petens purgans ſumſi, quod ſequenti die egregie operabatur. Die hac, nempe 8. Decembris, multis Convivis gaudens, ſobrie tamen comedi & bibi. Nocte vero inſequente incido in Dyſenteriam crudelem, ſanguineo-mucoſam, cum univerſi corporis Tetano. Convenit ſummo mane die 9. Decembr. optimus, dum viveret, Medicus *Erndl*, qui gravem valde morbum ratus, mox *Ill. Præſidem* adiit. Hic autem brevi

poſt

post sua visitatione me honorans, una cum Claro Viro *Erndl*, suspicabatur an non forte podagrica aliqua materies; Podagra enim leviori aliquoties decubueram; vertiginem oberrando excitasset, eademque purgante irritata, Dysenteriam, Tetanumque generasset? Sin minus; an primis in viis hærens corrupta materies ejus abundantiæ esset, ut post actionem purgantis multa adhuc superstes, atque mota, hunc morbum generasset? Porro tetanus erat non maxillæ, sed colli, dorsique rigidissimus, lumborum paulo minus rigidus; sic ut aliquid alimenti, aut medicamenti assumturus, statuæ instar, erigendus essem, lumbis nonnihil se flecti patientibus.

Utrique suspicioni satisfaciebant (purgans enim prægressum erat) primo acrioribus ad pedes, & crura, admotis Epispasticis; quæ eo versus, si

qua podagrica materies oberraret, illam allicerent. Secundo Decoctis & Emulsis oblinientibus, atque involventibus, tum ore, tum enematum ope, assumtis; quæ cum adhibito prudenter Opio, dolores sopirent, tensa laxarent, acria involverent, nervosque ab acrium irritatione defenderent. D. O. M. his conatibus opitulante, Tetanus 12. horarum spatio cessavit, & intra septem dies, citra ullam Podagram, perfecte convalui.

7. Casum notabilem gravissimi Tetani in Nosocomio visum, retuli *Tomo VI. probl.* 9.

CAPUT V.

DE FEBRE MILIARI, AC PETECHIALI.

---

§. I. *Pro more iterum non vidimus hoc anno Petechias aut Miliaria. Idem & alii Medici testantur*

tur Viennæ, *in* Hungaria, *in* Silesia. *Ex sententia ill.* Trallesii *Milliaria & multum factitia sunt, & nunquam critica. Idem evincunt Clarissimi* Kölderer *observata.* §. II. *No. 1. in Exanthematum materie Cl.* Pringle *nimis sero me aggreditur. Enarratio rerum, quæ putatitiam hanc Crisin mihi primo dubiam, tandem falsam esse, demonstrarunt. No. 2. Morbi Carcerum, & Nosocomiorum, cum morbis Exanthematicis malignis, maxime cum malignis Miliaribus, plurimum conveniunt; iidem tamen minime sunt. No. 3. Exanthemata non semper evitari possunt, quia impurus, infectusque aër, non semper potest evitari. No. 4. Laus Tractatus Cl.* Pringlæi de Morbis Castrensibus. *No. 5. Male Cl.* Pringle *intellexit, quæ* Wratislavienses, *egoque, de Camphora notaveramus. No. 6. Petechiarum sedem in sola Epidermide me collocasse injuste accusor. No. 7. Vindiciæ manium* Diemerbroeckii. *Gangræna nonnunquam citra separationem sanescit.* Diemerbroeckiana *confirmantur* Trallesianis. *No. 8. Argumenta quinque adversus Clarissimi* Pringle *systema, de differentia Petechiarum ab omni alio morbo exanthemati-*

co. No. 9. Non disputandi pruritu, sed inevitabili praxeos docendæ necessitate, a Cl. Viri opinione recessi. Demonstratur diversitatem, in morbis observatam, non morborum Naturæ, sed diverso Methodo, deberi. Ostenditur hæc diversitas, eaque occasione illud Turgere Hippocratis *examinatur, quod tantam in praxi diversitatem non induxisset, si a solo* Hippocrate *legitimus hujus significationis sensus petitus fuisset: sensu quippe Hippocratico raro turget materies; non Hippocratico, turget semper. Vomitoria Acutorum principio dari Hippocraticum non est; & frustra quidam id ex ejus operibus probare nituntur. Solum Studium Hippocraticum aptum est, quod in viam devios reducat.*

§. I. Transiit cum Bono DEO iterum, pro more, Annus academicus sine Miliaribus, aut Petechiis; cum in Nosocomio, tum in urbe, & suburbiis; apud ægros, qui mihi, ad consilia vocato, obtemperarunt in toto regimine, in abstinentia

a

a Medicina, *Cl. Trallesio* pulverulenta dicta, & præsertim in quotidiana lecti refectione. Vidi quidem Pulicum morsus, quos Petechias; vidi sudamina, quæ Miliares pustulas; sive Collegæ expertissimi, sive Medicinæ Tirones, salutarunt: tales autem minime fuisse, nisi in regimine, vel in medicamentis peccaretur, rerum eventu intellexerunt.

Igitur hæc medicæ artis prudentia effecit, ut id, quod a tot retro annis cum scripsi, tum publice docui, undique confirmaretur, ac demonstraretur abunde: Utque me, ægros sic gubernantem, propria experientia de hisce Exanthematibus *ultra* scribere vetat; ita & mecum Medici complures, eandem Methodum secuti, eorundem in morbis Exanthematum, aut sua in praxi raritatem testantur, aut omnimodam absentiam. Nominare

in hac urbe medicos poſſum, qui in multa, eaque honeſtiore, praxi verſantes, ne ſemel quidem ſuis acutis in morbis hæc Exanthemata viderint.

In Hungaria ſi ullibi, hæc Exanthemata famoſa ſunt, & quidem ſic, ut multa praxi exercitati Medici candide mihi faſſi ſint ad illa promovenda ſe cogi: ſiquidem eos officio defuiſſe ſuo plebs clamitet, ægro ex acuta ægritudine citra efflorefcentias pereunte; Petechias, ac Miliaria, ut ſalutaria naturæ molimina ad vindicandum a morte ægrum, arbitrata. Interim clariſſimi in Hungaria Viri, qui Hippocratice edocti, magnam praxin, ſpreta vulgi opinione exercent, teſtantur mihi æque raras ſeſe ſuis in ægris haſce efflorefcentias obſervare, quam ego eas obſervo in meis. Cum evictum ſit Mortalium millenos ab acutis morbis quotannis perire, qui

pri-

primario morbo ſuſtinendo apti, ſecundario illi perferendo inepti ſint; Medici profecto illi, de quibus loquor, Medicinam in Beato illo Regno ſic facientes, ſubditos quotannis millenos, alioqui perituros, AUGUSTISSIMÆ IMPERATRICI REGINÆ conſervabunt.

Sed & Potentiſſimus Boruſſorum Rex, quod hac de cauſa gaudeat, habebit. En quæ Perilluſtris, & in Medicina practica verſatiſſimus *Tralles*, ad me nuper ſcripſerit 14. Aug. „ Triginta jam anni elapſi ſunt, cum *Hirſelbergæ*, urbe *Sileſiæ*, amoena, & „ montana, ſita ad Bohemiæ confinia, „ morarer, uno omnes ore mihi aſſeverarunt Miliaria in urbe, ejusque „ confiniis, Endemicum morbum eſſe, „ quotannis ſternentem, & perimentem magnam hominum catervam. „ Hujus ſane cauſam tunc temporis in

 „ Me-

„ Medicos referre non auſus, eam „ potius refudi in propinquam urbi „ paludem, potiſſimum *Lanciſii de noxiis Paludis effluviis* ſcribentis, autoritate. Verumtamen aliquot deinceps annis ſymbolam huc Medicos „ conferre ſuſpicari cepi; quippe „ certior factus, quod urbis illius „ Medici medicamenta calida ægris „ offerent; quod ægrorum, ut ſudores prolicerentur, calefacerent „ conclavia, eumque in finem ægros „ altero ſuper alterum pulvinari contegerent, quod demum iisdem non „ propinarent alios, quam calefacientes potus. Cauſam igitur prædisponentem credidi quidem Paludis „ effluvia eſſe; calidam autem Methodum excitantis cauſæ vice fungi. „ Aſt vero haud ita pridem eadem in „ urbe degenti mihi, aſſeruerunt „ egregii duo ibidem Medici, Anti-

phlo-

„ phlogiſticæ Methodi Patroni, *Lud-*
„ *wig*, & *Hausleutner*, *Miliarem mor-*
„ *bum*, quo toto tempore praxin ibi-
„ dem exercuiſſent, *ſibi penitus eſſe igno-*
„ *tum :* ſuos proinde Prædeceſſores
„ morbi Miliaris veros artifices, fa-
„ brosque fuiſſe, plusquam demonſtra-
„ tum eſſe. „

Sed audiamus magnum *Tralleſium* in Tractatu in Quarto *de Terreis remediis*, quem quinquennio abhinc edidit, pag. 356. & ſeq. „ Quid,
„ quod ſatis paradoxon multis lectu-
„ rorum videbitur, ſine omni hæſi-
„ tantia, contra vulgares, & ad hunc
„ diem valentes medendi regulas,
„ præfracte aſſero, poſtulare boni Me-
„ dici officium, ut, quantum fieri
„ poſſit, prudenter *exanthematum ge-*
„ *neſin arte ſua caveat*, aut ſi id fieri
„ ſalvis ægrorum rebus nequit, ut
„ quam parciſſimam ſaltem eorum

 efflo-

„ efflorescentiam sagaci auxilio redde-
„ re allaboret. Quod assertum pu-
„ gnans cum plerorumque Medentum
„ praxi, ut verum esse nihilominus
„ clarissime perspiciatur, pragmaticam
„ quæstionem injicere liceat, *an exan-*
„ *themata in ulla febre sint salutifera?*
„ Clamant omnes, audio, *utique sæpe!*
„ cum iis exclusis tot ægri reddantur
„ sanitati pristinæ. Sed pace rogata,
„ & pauco obstrepentium, inque me
„ hæreticum debacchantium silentio
„ impetrato, adhuc semel quæro:
„ An cruoris inspissationes, an vaso-
„ rum obstructiones, an capillarium
„ canaliculorum inflammationes, an
„ sanguinis putrilaginosæ corruptio-
„ nes, an tenuissimorum vasculorum
„ erosiones, & disruptiones, ulla in
„ febre salutiferæ? . . Insto igitur
„ porro: si obstructiones, inflamma-
„ tiones canalium &c. in febribus

„ non

„ non ſalutiferæ, etiam id de exanthe-
„ matibus non poterit prædicari,
„ cum ſemper ea obſtructiones in-
„ flammationes &c. ſupponant: at-
„ que quando Medici quidam minus
„ recte aſſerunt, *Multos mori cum fe-*
„ *bre, neminem a febre*; ego rectiſſi-
„ me affirmaturus ſum, *multos equidem*
„ *ſalvari cum Exanthematibus*, *neminem*
„ *ab Exanthematibus*.„

Si *Auſtria*, ſi *Hungaria*, ſi *Sileſia*, unde gaudeant, habent; habebunt etiam aliæ *Romani Imperii* Provinciæ. *Tomo IX. pag.* 98. 99. 100. cum publico communicavi teſtimonium viri eruditi & clariſſimi *Kölderer*, *Memmingæ* in *Suevia* Phyſici ſenioris, & Conſiſtorialis, quo patuit & miliaria nunquam critica ipſi viſa eſſe, & bona Methodo evitari. Beavit me idem digniſſimus Vir Epiſtola, Diſſertationis in formam, data anni, quem viximus,

11. Maji, digna profecto, quam, ni in longius devolutum opus me brevem esse juberet, hic insererem totam. Exordio miratus ille, pravæ doctrinæ, methodique, tot inveniri Patronos, quos *Viennæ*, nonnisi inter Barbitonsores aut expectasset, aut quæsivisset, in hæc demum verba erumpit: „ Profecto in tam clara luce magis „ mirari quorundam Medicorum cæ„ citatem, quam sanare eandem præ„ staret; ni mentis æquitas sperare „ juberet falsam Theoriam, ejusque „ Culpam, non tam pertinaciæ, sed „ incuriæ potius, & commisso erro„ ri in dignoscendis morborum cau„ sis, ortum debere suum. „ Longus ideo est in certo quopiam Miliarium genere describundo, quod vel morbum auferendo criticum nuncupari debeat, vel quod morbo dudum devicto demum efflorescat; verum idem

idem hoc genus totum ad Miliaria vera non esse referendum, multis demonstrat exemplis: præcipue cum nullam febrem comitem sibi habeat, adeoque tertium veluti genus morbi constituat, quod vel, neque Criticum, neque Symptomaticum sit, vel si sic velis, ut Cl. *Hoffmannus* docuit, Criticum in quopiam Chronico duntaxat morbo. Dolet autem vehementer Clarus Vir hoc ultimum genus a nonnullis Medicis ad vera Miliaria transferri, quæ *ipsi* regimine, aut methodo, aut utrisque pravis, in morbis acutis, inflammatoriisque, generant. Describit mihi quoque plures historias Miliarium ejusmodi, quæ ego pluribus hujus Operis Tomis olim ostendi, dudum sanato acuto morbo prodeuntia, veluti suscepti olim, aut domi, aut in aliis Nosocomiis, contagii reli-

quias

quias esse; ille vero cuidam Lymphæ stagnationi adscribit.

„ Sed quis, inquit, nunc Medicus
„ hæc Exanthemata, silente etiam ex-
„ perientia, diceret *Critica*? sanæ
„ nullus mentis compos. Quis porro
„ Petechias inprimis, quæ non raro
„ Peripneumoniæ, & Pleuritidi, aliis-
„ que apertis inflammatoriis morbis,
„ junguntur? Quis Miliaria puerpe-
„ rarum alba, ubi febrem adesse in-
„ flammatoriam omnia docent sym-
„ ptomata, & ubi quo copiosiora, &
„ faciliora exanthemata prorumpunt,
„ eo proximiores Leto sunt ægræ?
„ Aphthæ infantum apud nos morbus
„ est endemius, multos in tenerrima
„ ætate perimens: hunc semper multo
„ deteriorem sum expertus, si simul,
„ quod sæpius contingit (idemque
„ sæpius in Anglia contingere *Huxha-*
„ *mus* fidem facit) Miliaria apparent.

„ Quis

„ Quis ergo & hæc? Et quale tandem
„ in omnibus recenſitis his morbis in-
„ flammatoriis venenatum Miaſma,
„ quod expellere debemus, accuſan-
„ dum venit, ſi, ut experientia do-
„ cet, Miliaria & Petechiæ perpetui
„ inflammationis ſint comites, hæcque
„ eo pejor fiat, quo largior eorum
„ numerus? Et cur non eadem omni-
„ bus iſtis febribus ratio, quæ tam
„ frequenter *æque* exanthematibus (ſi
„ morbus ſiniſtra; aut plane omiſſa
„ cura, in pejus ruit) *ac* reliquis ſym-
„ ptomatibus, inflammationibus pro-
„ priis ſtipatæ ſunt? Nonne ſatis
„ apud eos conſtat, a ſoluto partium
„ ſanguinis nexu & ſeroſa ejus parte
„ a ceteris inde ſegregata, ſuam hæc
„ exanthemata trahere originem?
„ Quid aliud niſi hoc ſibi vult Diabe-
„ tes, tam ſæpe in his morbis infauſto
„ omine accidens? Fugitne quosdam
his

„ his morbis, præcipue Puerperarum „ Miliaribus, demum ab eo tempore „ noſtros comprehendi cæpiſſe homi- „ nes, quo lautiores vivunt, & diæta „ calidiore utuntur ? Qui ergo iſta „ regimine calido, tanquam ſalutife- „ ra, expellere ſatagunt, quid hi aliud „ faciunt, niſi ut ſtudio diſſolvant ne- „ xum ſanguinis partium; inflamma- „ tiones peſſimas creent; oleum in- „ fundant igni, & ſic morbum neceſ- „ ſario adaugeant? „ Tandem me in adverſis conſolatus, „ Nova quævis „ doctrina „ inquit (quam hujus Epiſtolæ initio juſto nomine *Nov-anti-quam* appellat) „ omni ævo adverſa- „ rios habuit comites: at ſortem *Har- „ væi* mallem tamen ego experiri, „ quam cum cæcis per omnem vitam „ cœcutire, famæ enim mendacia de- „ riſit ſemper conſcia mens recti, ve- „ ritasque triumphavit hucusque.

§. II.

§. II. Sufficerent hæc omnia ad demonſtrandam, quam clamo a tot annis, propugnoque, veritatem, adeoque ad hoc ipſum caput terminandum, niſi adverſus eandem Clariſſimum *Pringle*, Virum, quem magni ſemper & feci, & facio, dudum inſurrexiſſe intellexiſſem; & ad cujus Animadverſiones dudum reſpondiſſem, niſi ille, more inter eruditos repudiando, vernacula ſcilicet lingua ſua, in altera, & tertia editione ſui, a me ſæpius laudati Operis *de Morbis Caſtrenſibus*, contra me ſcripſiſſet: jam vero cum Vir quispiam doctiſſimus, ipſius, meusque amicus, hæc mihi ex Anglico ſermone gallica fecerit, reſpondebo illi hoc Capite, ſiquidem præcipua ejus contra me gravamina circa Miliaria verſantur.

Ac primum quidem cum Viri, in Arte tanti, venia id mihi aſſerere li-

ceat, quod in hac disceptatione nimis sero me adgrediatur: utpote qui & ad hanc materiem, & ad illa, quæ præterea hac occasione mihi objicit, in singulo fere novem *de Rat. Med.* Tomorum, in antecessum, satis respondi, abundeque. Multo sane labori pepercisset hos omnes Tomos pervolvendo, non patrio, sed latino, ut inter Eruditos decet, sermone exaratos; quorum suspicor nullum post *Tertium* ipsum legisse, neque etiam præter *Theses de Febribus*, alia Opusculorum meorum, in quibus tamen omnibus ea dudum refutavi, quæcunque ipse contra me postlimio edidit, & repetivit.

Dignetur itaque Vir dignissimus id attendere præprimis, quod quæcunque ille, ex consuetudine *recentiore* suæ patriæ, de Miliaribus atque Petechiis, censet, nullo modo queant id falsum

red-

reddere, id negare, id quominus centies visum sit efficere, quod Medici *Hippocratis*, *Sydenhami*, *Boerhaavii* principiis imbuti, in *Austria*, in *Hungaria*, in *Silesia*, in *Imperio*, in *Italia*, hæc exanthemata aut nihil omnino, aut vix saltem, observent. Neque quod credat ipse Miliaria fere critica esse, id meam assertionem, qua primo vix, deinde nullos, in Nosocomio ægros, cum iisdem Exanthematibus, habuisse me testatus sum, ullo modo infirmare, ullo modo non veram, non existentem, reddere potest. Acta refero, Facta enarro, quorum multis ab annis millenos testes numero, eosque inter nonnullos *Anglos*, quos ipse de hisce, si lubeat, percunctetur: Acta, inquam, quæ nullius contraria infirmet opinio, quæ nullius contraria obscuret observatio; contra quæ nulla Scholarum commenta, nulla

Patriæ præjudicia, præſcribent unquam.

Hæc igitur, cum ita ſe habeant, Vir clarus id male interpretari non poteſt, quod ita de veritate earum, quas narro, rerum convictus, ut eſſe convictior nequeam, cum ipſum, tum quotquot cum ipſo ſentiant, minus recte opinari credam. Quod autem alii minus recte opinentur, ut ego ſaltem credo, aliunde proficiſci non arbitror, quam quod, quæ in Scholis principia hauſerunt, nondum ad ſeveras artis regulas, ſeu ad Lapidem lydium, probaverint. Profecto ſola Obſervationum frequentia primam mihi ſuſpicionem formavit, ne res ſic, ut credebatur, ſe haberet. Suſpicio hæc reddidit me propriæ opinioni diffidentem: diffidentia ad maturius compulit examen. Videbam quippe, idque in Civitate magis, quam in Noſo-

co-

comio, die quopiam Critico Miliaria oriri, morbum levari, & hæc eadem Miliaria die vere critico cum febris ceſſatione ſiccari, ſanitatemque hinc conſequi perfectam. Sed 2do. videbam hæc exanthemata ſæpius die non critico, quam critico naſci, & nihilominus alio bono die critico morbum cum exſiccatione exanthematis perfecte judicari: id quod intellectu mihi paulo difficilius videbatur; non ideo quod plane inſolitum eſſet, verum eo, quod nonnihil cum conſuetis obſervationibus repugnaret. Videbam 3tio idque frequentius, ſive die bona, ſive mala, exortum exanthema cum morbi, eousque benigni, incremento tanto, ut æger vel ſummopere periclitaretur, vel ad plures abiret. Saltem tunc excretionem Miliarium, utut ſalubrem aliquando mihi creditam, & criticam, longe crebrius vidi ſympto-

maticam fieri, ac letiferam; idque frequenter in iis, qui morbum primarium ad usque excretionem Exanthematis sic tulissent, ut spem perferendi, emergendique, probabilem facerent. Itaque ad omnia attentior, inque cæteras morbi excretiones animum advertens, vehementer dubitare cepi, utrum iis in morbis, quos eo usque Miliaribus judicari credideram, judicium Miliaribus, an aliis evacuationibus, adscriberem. Quippe semper in ejusmodi Crisi, aut urina hypostatica erat, aut erat flava, ac pulti similis alvus, aut hæmorrhagia quælibet, aut perspicuus observabatur sudor, aut plura horum simul. Sin vero minus; aut recidiva erat febris, novæ Criseos indiga, aut peribat æger.

His ita observatis, & cum frequenti morte ægrorum, quam Milia-

ria illa, quæ omnium ore ſymptomatica erant, inducebant, collatis, in eam ſententiam facile abivi, quod conſuetæ Evacuationes criticæ, non vero Miliaria, morbum ſolverent; quodque, ſi non perpetuo, paſſim ſaltem Miliaria ſymptomatica eſſent, tum in illis, qui ſervarentur, tum præſertim in his, qui perirent. Confirmavere autem hanc ſententiam obſervata confertiſſima.

Verum me aliud torquebat. *Viennam* appuleram, de horum exanthematum frequentia perſuaſus; nec me opinio fefellerat, ſiquidem in quovis fere acuto morbo aut adeſſe exanthemata viderem, aut a Medicis expectari: meque etiam utpote Climatis ignarum, de hac critica excretione endemica, ad quam promovendam, nutriendamque quivis Medicus intendere animum deberet, Medici perhu-

maniter commonefaciebant. Interim ego ægros acutos in Nosocomio publico tractare orsus, haud inveniebam hanc crisin ita endemiam esse, quandoquidem inter centum priores ægros unicus modo afficiebatur Miliaribus, qui per imprudentiam meam eadem cum duobus aliis ægris communicabat. Quo nunc acutos morbos in Nosocomio frequentiores demonstrabam, eo pauciores, quibus exanthemata prorumperent, observabam; & si quandoque uni, alterive prorumpebant, (quos Regimen, & Medendi methodus, antea ad illa disposuerant, hi nullam in observatione mutationem inferebant. Quid porro inde concluderem? Nisi, cum alibi tot homines, apud me vix ulli, exanthemata acquirerent, Regiminis ac Medicamentorum tam aliorum, quam meorum, exactam inter sese comparandam esse rationem.

Con-

Conſtitit tunc luce clarius, bonos complures, imo optimos Medicos, patria opinione abreptos, regimen, ac medicamenta ſic dirigere, ut ægri Acutorum exordio in ſudorem, ejusque opera in exanthema prorumperent; alios vero, quibus meliora finxerat præcordia Titan, haud ita numeroſa, numeroſiora tamen, quam apud me, in ſuis acute laborantibus exanthemata habere. Sollicite & hujus cauſam rimatus, detexi 1mo contra Medicorum mentem, imo clam illis, ægros ex præjudicata opinione operoſe cooperiri; id quod & mihi in ægris urbanis, inexpectato quandoque intranti, obſervare contigit. 2do Pulverum teſtaceorum creberrimum uſum, methodo antiphlogiſtica præponi. 3^tio *Viennæ* nullatenus laudabilem obtinere morem ægros quotidie, ſemel ſaltem, vel reponendi in lecti-

cam, lecto sic admotam, ut ægri debiliores videantur tantummodo in eodem lecto loco moveri; vel, si id vires ferant, in sedili collocandi; & sordida indusia nitidis tepefactisque aliquoties permutandi; quæ profecto omnia ad exanthemata averruncanda inevitabilis esse necessitatis, certa experientia affirmo. Tandem 4to Petechias & Miliaria, quandoque contagiosa reperta, posse cum ægris, nolente ea Medico, communicari ab advenientibus ad se amicis, Necessariis, Confessariis, Medicis; dum ab his, qui pravo exanthematum genere laborant redeuntes, ægros alios necdum affectos conveniant. Adeoque quamdiu nostra Methodus non fiet ea cunctorum, mirari minime oportere aut me, ant alios, exanthemata nonnunquam in ægris observare: præterquam quod in Regione, quæ iisdem

dem ita ſcatet, ægri illi, in quibus jam magna adeſt humorum corruptio, in Petechias, vel Miliaria, facile incidere ante mortem poſſint.

Atque hæc ſufficiant, ut Digniſſimus *Pringle* cur ita ſcripſerim, ac ſcribere debuerim, clare intelligat. Transferat animo ſeſe *Londino Viennam*, cogitetque attentionem in res meam, totque annorum experientiam, cum propriam, tum eorum qui, quo ego modo, medicinam faciunt: an non clare perſpicit rem illius mihi evidentiæ eſſe, ut aſſerere intrepidus auſim, errare eos, qui Petechias, qui Miliaria, & inevitabilia, & critica eſſe, ſtatutiment? Errare proinde quoque, qui cum ipſis ſentiat, Cl. *Pringle*? Animadvertat Vir ſincerus non levem, non heſternam, non precario aſſumtam, quam tuear, ſententiam eſſe; ſed potius talem, quæ oppoſi-

tio-

tiones non metuat; cogitet quantæ evidentiæ hæc mihi debuerit ſententia eſſe, quod primum contra omnes ſolus, quod unicus, quod homo inermis, promere eandem auſus fuerim; egregiorum Medicorum oppoſitiones, ineruditorum calumnias, ingratorum diſcipulorum deliramenta, omniumque tardiorem, ac meæ, ad ſenium jam vergentis, vitæ tempore vix ſperabilem convictionem, animo præſago bene auguratus: concludat potius ſalutem populi, quam tueri, promovereque munus id, quod *Auguſtiſſima noſtra incomparabilis* mihi imponere, quôque me honorare dignata eſt, & mentem veri conſciam, eo me impuliſſe: quo profecto modo non eum in publicum prodire poſſe per ſe novit, qui *vaga opinionum commenta*, quæ dies deleat; qui *Cerebella hominum & potentes nugas*, quas Veritas vix exor-

tas

tas dispellat; mundo obtrudere satageret.

Respondere præterea debeo ad peculiares quasdam Viri Clarissimi ejusdem accusationes. Primo inducit me veluti *Anglos* suspicantem in aëre puro, sereno, renovato, suis ægris conciliando, incurios. Profecto nec scripsi talia, nec cogitavi. Provoco Virum Celeberrimum, ut mihi vel Verbulum, quo id insinuassem, monstret: si vero quæ de prava *Germaniæ* consuetudine notavi, hæc veluti de *Anglia* dicta ipse putet, proprio id tribuat, non meo errori.

2do Accusat me Vir doctissimus, quod *Miliaria* & *Morbos* dictos *Carcerales*, Morbos ex ipsius sententia maxime a se mutuo dissimiles, turpe confuderim. Negare profecto ipse non potest morbos carcerales, ab hominum multitudine angusto in carcere, diutur-

tur-

turno in tempore, in ſua ſpurcite, incluſa natos, multam cum illis Petechiis & Miliaribus gerere ſimilitudinem, quæ ab aëre non renovato, multorum hominum, arctiore ſpatio incluſorum, propria tranſpiratione fere peſtifero, gignuntur: neque ego paritatem produxi ultra. Quod vero eundem eſſe morbum hunc utrumque non credam, potuerat ex Tractatu *de Febribus*, ex *Ratione medendi*, ex *Vindiciis meis* adverſus *Ill. Halleri* Apologiam, intelligere; utpote qui ibidem Miliarium in Europa nativitatis Epocham ſive ad medium, ſive paulo ante medium XVII. Sæculum fixerim; Epocham utique longe poſteriorem, tempore illo, a quo Cl. *Pringle* ſuam morbi carceralis hiſtoriam orditus eſt.

3. Dum Cl. Vir hæc Exanthemata negat impuro ab aëre apud *Anglos* Medicos naſci, non ſatis attendit ad impu-

puritatis aëris frequentem inevitabilitatem, tam in Nosocomiis, quam in Castris; quando numerosissimi ægri, malignis morbis affecti, una decumbunt; nec advertit ad ea, quæ scripserit ipsemet, narrando quo casu peruviani Corticis in Gangræna detexerit efficaciam; scilicet dedisse se corticem 39. Militibus maligne decumbentibus, quorum 35. aëre prius depurato servasset; aëre vero non depurato, numero duplo minores homines se duntaxat potuisse servare. Ergo etiam Medici *Angli*, velint, nolint, debent quandoque exanthemata suis in ægris ab hac causa videre, quemadmodum nos illa, ab eadem causa, videre nonnunquam cogimur.

4. Minus æquum de me judicium fert Vir Clarissimus, dum me sugillat, veluti de ipsius Libro de *Morbis Castrensibus* inique judicantem. Ni tertium

tium Tomum meum ab ipſo lectum eſſe ex ipſius ſcriptis certo ſcirem, minime lectum eſſe aſſererem; nunc, non bene lectum, ſed extremis modo labris delibatum eſſe, conqueri debeo. Scribendo enim ibidem pag. 42. *Doctiſſimus Pringle Febres Caſtrenſes nervoſe deſcribens*: & pag. 19. *Merito ergo clari in arte Viri, tot nominibus laudandi, Huxham & Pringle apud Anglos . . . qui Methodum ſuam cum publico communicarunt, debitasque ob id gratias eis referimus*: an ſic, inquam, ſcribendo, veluti de ipſo, ipſiusque opere, minus æque judicaſſe ſugillandus fui? Vel ne ſugillarer, oportuiſſetne me in omnia ejus verba juraſſe? Quantumcumque *Hippocratem* veneramur, Veritas tamen, & producta magis experientia, jubent nos ab eodem recedere quandoque: ideone iniquum de ejusdem operibus judicium ferimus?

§.

5. Stomachari in me Vir egregius videtur ob verba mea pag. 15. ejusdem *tertii Tomi* : „ Quantisne „ effertur laudibus in Malignis Camphora , veluti collapſas vires blande „ reſtaurans , & ſomnum ipſo opio „ tutius adducens ? Conſulite modo „ egregios Viros *Huxham* , & *Pringle*. Aliud tamen experti in Epidemia anni 1699. eruditi Medici „ *Vratislavienſes* „ acſi illum vel erroris incuſaſſem , vel alienam affricaſſem doctrinam. Profecto horum me neutrum intendiſſe, ex ipſo eodem contextu palam fit.

Primo enim ſi Clariſſ. *Pringlæum* laudaſſem unicum , poſſem videri tale quid ipſi affricaſſe ; ſed cum & ipſum laudarim , & *Cl. Huxhamum* , quorum hic poſtremum de Camphora , ille primum docuerit , profecto debuiſſet duntaxat ex textu meo arripuiſſe id,

quod ſuum eſſet, quodque eſſet *Huxhami*, *Huxhamo* relinquere.

Sed ſecundo, Camphoram hac virtute pollere, & eruditus *Pringle*, & clarus *Huxham*, & ego cum illis, & nobiscum ipſi *Breslavienſes* Medici ſupra laudati, firmiter, niſi me animus fallit, credunt omnes. Quapropter quando Medici *Breslavienſes* in ſua graſſante Malignitate plus a Camphora detrimenti, quam emolumenti, obſervaſſent, me profecto alio fine hasce eorum quærelas non attuliſſe, quam ſtupendæ malignorum morborum varietatis oſtendendæ gratia, omnes æqui lectores judicabunt, qui ibidem pag. 19. & 20. vident me ſuas Camphoræ vindicaſſe laudes, adſcriptasque eidem tum a *Pringlæo*, tum ab *Huxhamo*, nec non a me, cunctisque per orbem Medicis, vires blande reſtaurantes, atque pacantes, malignis

in

in morbis; qui maligni morbi ab illis *Vratislavienſium* indicati anni 1699. omnino differrent: æque atque ibidem vindico Venæ ſectionem frequentem in ea Pleuritide, quæ omnino ab illa differret, quam anno 1676. *Sydenhamus* obſervaverat: æque ac eodem loco Hæmorrhagias varias laudo in morbis illis, qui eſſent ab iis diſſimiles, in quibus *Toloſates*, & *Lugdunenſes*, easdem eſſent experti letales. Itaque non Camphoræ laudibus quid detrahendi, non eos, qui eadem in Malignitate uterentur, vituperandi, animus mihi aut fuit, aut eſſe potuit; ſed unice id demonſtrandi, quod morbi ſic nonnunquam varient, ut quibus remediis aliàs obtemperarant, jam iisdem potius exaſperarentur. An Viri Clariſſimi ſententia alia a mea eſt? Cur ergo ob eandem me male habet?

6. Eſt quoque novæ accuſationi reſpondendum : ,, Nec ſola macula-
,, rum (Petechialium) ſcribit vir cl. *ſe-*
,, *des cuticula eſt* , ait *Haenius*, nihil ad
,, cutim adtendens, acſi cutis non eſ-
,, ſet, ſed cuticula, vera Petechiarum
,, ſedes: miror id vehementer: quan-
,, doquidem nec cellulis, nec vaſcu-
,, lis, quod ſciam, cuticula gaudens,
,, rubicunda ab inflammatione reddi
,, nequit: neque poteſt effuſus hanc
,, inter cutemque cruor has maculas
,, gignere, quibus epidermis eleve-
,, tur, id, quod in hac eruptionis
,, ſpecie videre mihi contigit nun-
,, quam. ,,

Raptim nimis mea Virum Cl. legiſſe eſt quod doleam. Si ſic ſcripſiſſem ,, Nec ſola macularum ſedes cu-
,, ticula eſt. *Pontius*, *Fernelius*, *Mo-*
,, *rellus*, ſedem quoque in *cute*, in
,, adipe, & carnibus, imo in ipſo

de-

,, detexere Periosteo ; ,, si, inquam, sic scripsissem, jure meritissimo me carpere debuisset, sedem morbi nonnunquam in sola Epidermide statuentem : verum cum, nulla cutis in sequentibus mentione facta, sic pergo: ,, Nec sola macularum sedes cuticula ,, est. *Pontius*, *Fernelius*, *Morellus*, se- ,, dem quoque in *adipe*, & carnibus, ,, imo in ipso detexere Periosteo; ,, utique Vir egregius concludere debuisset, me cutem cum cuticula intellexisse, cum deinceps nullam amplius cutis mentionem faciam, quam ceteroquin inevitabiliter facere debuissem. Cum sententia itaque mea clara est, genuina est, eademque cum ea Cl. Viri est, an gravem adeo Virum decuit, ob unicam forte grammaticam, quæ irrepsisset, mendam, mihi seriam adeo litem intendere?

7. Non approbat Vir Cl. quod iis adſtipulem Scriptoribus, qui ſedem Petechiarum in adipe quoque ac carne quærant; quodque alienus non videar a *Diemerbroeckii* ſententia, qui ſibi imaginatus eſſet, easdem uſque ad Perioſteum proſequi ſe poſſe, atque a Perioſteo, ſeu de baſi lata, illas paulatim verſus cutem extenuari: „ Si itaque „ *Diemerbroeckius* viderit, inquit doctiſ- „ ſimus *Pringle*, hasce ſubſtantias „ pyramidales, ſic gangrænoſas; quan- „ tane earundem gangræna ad baſim „ fuerit neceſſe eſt, dum earum api- „ ces integram fere cutem contegant! „ Quid, quod etiam tunc æger ſa- „ neſcere poteſt? Neque hoc modo, „ verum etiam ſaneſcere citra gangræ- „ noſarum partium ſeparationem, id „ quod tamen in gangræna fieri con- „ ſuevit? Evidens igitur eſt, aut er- „ raſſe *Diemerbroeckium*, aut diſcrepaſſe

Pe-

„ Petechias ejus tum a meis, tum ab
„ *Haenianis.* „

Reſpondeo primo, quamquam cadaverum Petechiis mortuorum anatomen, veluti utcunque forſitan temerariam, nunquam inſtituerim, me nihilominus cum ſupra laudatis Scriptoribus, tum præſertim *Diemerbroeckio*, Anatomico ſane audaciſſimo, plenam ſemper fidem adhibuiſſe: maxime cum hic rei licet apprime gnarus, in gratiam tamen increduli Chirurgi nova inſtituta demonſtratione, convicerit Chirurgum. Nulla itaque ratio exigebat Claro huic cum Anatomico, tum Practico, imaginationem hac in re, erroremve, adſcribere. *Si* enim ea quæ vel nos latent, vel captu difficilia cenſemus, ob id ipſum, ſine contrariis experimentis, aliorum imaginationi, aut errori, tribuamus; de Autoritate in Medicina actum eſt, for-

temque propriis noſtris demonſtrationibus expectemus eandem.

Secundo dico, ni cavillare velimus, eousque ſaltem geometram fuiſſe *Diemerbroeckium*, ut ſi in quovis cutis puncto Petechiæ extarent, ſaltem ab earundem ſingula, ſeu ab apice, ſingula pyramis duci non poſſet, cujus inſideret Perioſteo baſis: adeoque obſervationem hanc ſæpius ab eo factam fuiſſe videri in Petechiis, quæ in cute rariores, quæ a ſe mutuo comparebant remotiores.

Tertio ajo Petechias adeo profundas a *Diemerbroeckio* nonniſi in Cadaveribus eſſe obſervatas, ideoque inde concludi id non poſſe, quod etiam in reconvaleſcentibus tantæ fuerint profunditatis: ut proinde illa, circa defectum ſeparationis gangrænæ facta difficultas, ſponte cadat.

Sed

Sed Quarto & in reconvaleſcentibus Gangrænam adeſſe poſſe notabilem, & citra ejusdem ſeparationem poſſe curari, expertus affirmo. Ex multis, quibus id edoctus ſim, unicum memorabor exemplum. Sclopeto manu vulnerata, & gangrænoſa, digitisque hinc inde ſemipendulis, homo in meum Noſocomium ducebatur, a viro clariſſimo *Jaus*, Chirurgiæ, dum viveret, Profeſſore dexterrimo; qui mecum curam conſtanter ad finem proſequutus eſt. Epoto decocto Corticis peruviani, ſiſtebatur pars gangrænæ præcipua. Sumtibus Noſocomii parciturus, Corticis pulverem dedi; aſt brevi, quæ antea ſanæ comparuerant, purpuraſcebant nunc partes, livebantque. Aucta pulverum doſi, crevit livor, gangræna proſerpſit. Reddito decocto Corticis, intra triduum livor diſparuit omnis,

 cu-

cute, adipe, carne, ſanis. Repeto tamen experimentum cum magna copia Extracti corticis, at vero livor mox varia vulnera deſœdabat, proſerpebatque confeſtim: Decocto reddito, Gangræna ſtabat, ac ſine ſeparatione mutabantur lividæ partes, etiam quædam a vulneribus remotiores, in ſanam conſiſtentiam & colorem. Ter, quater, ſpatio ſex ſeptimanarum hoc experimento repetito, eventus idem ſemper fuit. Igitur præterquam quod inde diſcamus, ſolo experientiæ tentamine modum corticis variis ægris exhibendi conſtare; abunde patet homines, ut a lividis, purpureisve in cute Petechiis, aliquando citra cutis ſeparationem, epidermide forſan in ſquamas hinc inde fatiſcente, perfecte ſanantur; ita pariter a Petechiis ejusmodi profundioribus, citra partium gangrænoſarum ſeparationem, ſanitati reddi

di poſſe. Puto ſimilia hisce obſervata in 3. & 7. Tomo hujus operis, circa deſperatum Ileum morbum me communicaſſe.

Denique Quinto ſi egregius *Pringle* dignetur lectu digniſſimum opus *de terreis Medicamentis* Clariſſimi *Tralles* conſulere, arbitror ex factis ibidem demonſtrationibus, minus eum alienum fore a Petechiis, præter cutem etiam in intimioribus corporis partibus, copioſe reperiundis, ac *Diemerbroeckiana* egregie confirmantibus.

8. Clariſſimi Viri *Pringle* ſententia eſt, quemadmodum Variolæ, Morbilli, Scarlatinæ, Eryſipelas, & Miliaria; utpote omnia generis inflammatorii, animoſiore humorum circulo pulcrius prodeunt, extantque, verſus mortem autem magis concidunt; Petechias e contrario, ut putrefactionis prolem, lentiore ac debiliore circula-

tio-

tione erumpere foras ; hincque haud raro easdem ſub mortem, imo poſt mortem, prorumpere : nec unquam vidiſſe ſe a regimine calido, datisque ſudatoriis, petechias communibus in acutis prorupiſſe ; Petechias ergo a Miliaribus *eſſentialiter* differre : eandemque ob cauſam ſe *Sydenhamo* adſtipulari non poſſe, qui Petechias *ſponte ſua* raro efflorefcentes, in Peſte tamen & Variolis confluentibus, ex vehementiſſima ſanguinis inflammatione prodeuntes deſcripſit.

Multa hic reſpondenda habeo. Primo quod Vir Cl. *ſolas* excipiat Petechias, ut quæ calido regimine & medela in acutis non prodirent, an hinc ſaltem tacite cum *Sydenhamo* non concedat pleraſque Miliarium eruptiones, poſito tali regimine, contingere?

Secundo, vidit Autor exiſtumatiſſimus ſupra, teſtimonio Viri Cl. *Köl-*

de-

derer, Miliaria eo copiosiora prorumpere, quo major adsit in corpore putrefactio, quo homo interitui proximior. Quod hic Vir ille expertissimus testatur in *Suevia* fieri, id in *Austria* frequentissimum fit. Ergo neque hinc a Petechiis differunt Miliaria.

Tertio nihil in *Germania*, in *Austria*, nihil *Viennæ* crebrius, quam hominem utraque hac eruptione, eodem tempore ipsum invadente, in summo periculo versari, morique: ita ut, si nonnulli inde convalescant, plebs, ac præcipue Matronæ, illos Medicos *Æsculapio* pares clament, qui exanthema utrumque generando, promovendoque, malignum quodcunque de corpore eliminarint: sin vero moriantur, Medicos nihilominus culpa quavis absolvant; utpote qui & unam & alteram excretionem promovendo,

nihil

nihil eorum, quæ ad ſalutem potuiſſent conferre, intentatum reliquerint.

Quid, quod *Huxhamo* teſte, uno, eodemque Epidemiæ tempore, & Petechiæ malignæ, & maligna *Miliaria*, & malignæ *Aphthæ*, una quandoque prodeant? Imo eodem in homine, ſic ut Petechiis Miliaria ſuccedant? *Huxhami* profecto obſervationibus junctis cum iis, quæ in *Germania* obſervari mox dixi, non diverſiſſimam Petechiarum, Miliarumque naturam eſſe, ſed idem corruptionis, idem circulationis vitium, aperte evincitur.

Et quid aliud evincunt Eruditiſſimorum Virorum *Donckers*, *Glaſs*, & *Allioni* experimenta; quibus *hic* Miliaria, *illi* Petechias, purgantibus præverti & poſſe, & deberi, demonſtrarint? Sane nullus video, hoc Cl. *Pringlæi*, de eſſentiali horum binorum exanthematum differentia ſyſtema defen-

fendi poſſe, eo ſaltem modo, quo ipſe defendere id, atque propugnare, ſatagit.

Hucusque tacite præterii ea, quæ Cl. *Pringle*, & alii eruditi Viri, de ſanguine putride diſſoluto in morbis malignis, deque eodem in Inflammatoriis phlogiſtice ſpiſſo, diſſeruerint: verum hæc experientiæ refragari docuerunt experimenta numeroſa, quæ retuli *Tomo I. a pag.* 101. *ad* 109. *Tomo II. Capite toto de Puogenia. Tomo III. Capite toto tertio. Tomo IV. Cap. VI. pag.* 202. *Tomo V. Cap. I. pag.* 3. 4. 5. *Tomo IX. a pag.* 68. *ad* 78.

Inde ſcilicet conſtitit in Febribus malignis, in Petechiis, in Miliaribus, in maligniſſimis Variolis, in Ægris, qui uno eodemque tempore & Petechias haberent, & Miliaria, ſæpius ſanguinem de Vena ſecta prodiiſſe ſive concretum, ſive inflammatorium; & ali-

aliquando inflammatorium quidem ſic, ut cruſtæ moles eam rubræ inſulæ aut æquaret, aut ſuperaret: conſtitit præterea, per eadem experimenta, ſanguinem eodem in morbo nunc diſſolutum prodire, nunc inflammatorium; imo eadem in Venæ ſectione illum uno in vaſculo diſſolutum, phlogiſticum in alio, conſpici: Epidemias præterea dari, in quibus ægri non prius febre liberentur, quam, ubi poſt denſum antea ſanguinem, demum is diſſolutus prodeat; ut teſtis oculatus vidi: imo in Angina, Peripneumonia, Rheumatiſmo, inflammatoriis, qui morbi anno 1747. & 1748. graſſarentur, ſanguinem in quacumque ejuſdem Miſſione pelliculam tenuem habuiſſe, mollemque eandem, & ſubalbidam, pellucidam fere, & gelatinoſam, ſub qua puls atro-rubra, non cohærens, ſerum vix ullum a ſeſe ſeparans, inven-

lenta ſive Sanguis talis in multis ſtillabat de vena potius, quam fluebat: in non paucis tamen bono jactu exſiliens, nihilominus ſub tenui illa pellicula diſſolutus erat; haud raro tamen alio atque alio in vaſe diſſolutior.

Si dignetur Cl. *Pringle* ad hæc omnia adjungere Clariſſimorum *Valſalvæ*, & *Morgagni* Obſervationes in *Epiſt. anat. med.* 49. videbit ea, quæ a 12. fere annis *Viennæ* docui, & demonſtravi, a magnorum illorum Virorum obſervatis confirmari.

Conſtat enim ex iis omnibus 1mo Sanguinem craſſum & phlogiſticum ſæpe eſſe in febribus malignis; in malignis adeo Variolis, ut maculæ rubræ, ut ſputum ſanguinis, ut mictus cruentus, ſeſe iisdem jungant; denique æque in Petechiis, quam in Miliaribus.

2do. In febribus epidemicis, cum vehementi viſcerum inflammatione,

ſanguinem a principio ad finem diſſolutum apparuiſſe.

3^{tio}. In morbis omnium conſenſu inflammatoriis, ſanguinem uno die inflammatoriam ſpiſſitudinem exhibuiſſe; paucis autem horis, dieve, elapſis, ſummam diſſolutionem: inflammatione interim creſcente.

4to. Imo morbos acutos dari, qui non judicentur, niſi ſanguis in ultima V. S. diſſolutus appareat.

5to. Miliaria & Petechias eodem tempore corpus obſidere, adeoque non ex diverſa ſanguinis conditione oriri.

6to. Æque putridis, quam inflammatoriis in morbis, in eadem Venæ ſectione, ſanguinem æquali vi exeuntem, in vaſa ejusdem formæ, & capacitatis exceptum, uno in vaſe vere pleuriticum, in alio penitus prodire ſolutum; idemque phænomenon in plu-

pluribus V. S. eodem in morbo ſenſim augeſcente factis, obſervari.

7mo Homines ſanos bene multos eſſe, quibus ſanguis ex conſuetudine quotannis miſſus, craſſitiem phlogiſticam perpetuo referat; pluribusque gravidis, Venam ex prophylaxi ſectis, apparere ſimilem.

Quæ ſi ita ſe habeant, ecquis demum eſt, qui, ex ſoluto, denſove cruore, aut morbi naturam definiat, aut methodum condat medendi? Numquid *Hippocrates* hanc de ſanguine judicandi incertitudinem ſubolfeciſſet? Miramur ſaltem eum in Urinæ, in Alvi, in Sudoris varietate notanda, adeo accuratum, & ſcrupuloſum, tam altum circa Varietatem ſanguinis obſervare ſilentium.

Sunt profecto pulcra nonnulla, quæ Phyſiologi, & Pathologi, de noſtro vitali liquore commentati ſint;

expeditque ejusdem in morbis naturam, variationemque contemplari, an forsitan aut ex multorum Medicorum observatione annosiore, eaque chartis, ne memoria excidat, mandata, ad Diagnosin, Prognosin, & Curam, certius quidquam adornari; aut saltem an ab erroneis principiis avocari Medicina posset? Postremum hoc mihi hucusque videtur priore sperabilius. Ex quo enim memorata experimenta publici juris feci, fateri non erubesco me, indies quamvis ad omnia attentiorem, vix tamen in iisdem quidquam profecisse, &, ut unquam proficiscar, vereri; eoquod clare videam naturam humoris, quem nosse gestio, ab omnibus notis in rerum natura liquidis alienissimum, eundemque in omni, cui a tot annis insudavi, examine, potius quid non esset, quam quid esset, mihi indicantem: examine tandem Che-

Chemico, in quo maximi Viri exercuerint ſe toties, liquorem noſtram vitalem ſic inverti, mutarique, ut id, quod fuerit, evaneſcat; id vero, quod nunquam fuerit, aut eſſe potuerit, ſubſtituatur. Et quid liquidum memorem? Admirandæ Machinæ, hoc ipſum liquidum ex rebus alieniſſimis conficiuntis, conſervantis, reparantis, natura nos latet, ſtructura intima nos fugit, idque unice nobis, ſi aures audiendi habeamus, occlamat, OMNIPOTENTEM ARTIFICEM, arcana & imperſcrutabili lege, ſic Machinam noſtram, ſolidis, fluidisque conſtantem, condidiſſe, ut talis ſit, qualem ipſe velit, ſolusque intelligat; haud vero talis, qualem limitatiſſimum ingenium humanum ex paucis, iisque imperfectis, principiis ſibi conetur fabricare, & in fabricando ſuam fateatur, velit, nolit, imbecillitatem.

Quarto etiam Generalis nimium ſententia illa Viri Cl. eſt, quam hac occcaſione de neceſſitate circulationis majoris ad Variolarum eruptionem neceſſaria, protulit. Profecto & *Sydenham*, & *Boerhaave*, & omnes mecum Practici, obſervarunt, vel ob id ipſum non prodire Variolas, quod circulus humorum ſat moderatus non eſſet. Deinde vidiſſe me homines a Variolis mortuos, papulis pulcerrime extantibus, *Rat. Med. Tom. II. cap.* 1. teſtatus ſum; *Viennæ* & Miliaria a morte pulcre extantia plus ſimplici vice vidi. Unde etiam ſponte concidit, quod de modo generationis Petechiarum, ab eo Variolarum, & Miliarium diverſo, inde conatur concludere.

Quinto *Sydenhami* ſententia, quam amplecti ſe poſſe eruditus *Pringle* negat, videtur tamen cum ab ipſo *Sydenhamo* ſufficienter adſtructa eſſe, tum

omni-

omnibus, quæ hic ſcripſi, confirmari: Naſci ſcilicet Petechias, quando expulſis crudo in morbo ſudoribus, ſanguis inſpiſſatur, Febris vim auget, ſenſimque demum corrumpitur; ut etiam hinc petechias majori cruoris inflammatione generari evincatur: quod autem ea in parte ultra *Sydenhamum* ſe progredi dicat, ne in Peſte quidem Petechias *Criticas* eſſe credendo, eadem ſane in parte, ſi tamen conſtat petechias in Peſte *vere* criticas *Sydenhamo* viſas eſſe, ab ipſo *Pringlæo* diſſentire vix auſim: cenſeoque ſi, relicta in Peſte altera *Sydenhami* methodo, alteram abundantiſſimæ Venæ ſectionis ſequeremur, atque in ſumma ejusdem malignitate Corticis Peruviani locupletem uſum faceremus, nos in Peſtis curatione, DEO dante, fore fortunatiores.

Sexto. Longus Vir Doctissimus est in proferenda Methodo, quam in Petechiis, Miliaribus, Febribus malignis, communibus Febribus, observat, ejusdemque egregios effectus laudat. Inde vero concludere ipsi placuit, quæ adversus ipsius methodum protulissem ego, sive simplicem Theoriam, sive coactam aliis cum febribus, quæ tota natura inter se differunt, Analogiam, sive præcepta tantum quædam generalia, tum *Hippocratis*, tum *Sydenhami*; hæc omnia aptiora esse ad Scholarum disputationes formandas, quam ad Medicinæ Tyrones in praxi erudiendos.

Cum Viri præclari venia respondeo primo, ex illis, qui æque, atque ille, tum in castris, tum in urbibus obsessis, medicinam in Nosocomio fecissent, me convenientiam inter sese magnam morborum Nosocomiorum, com-

communiumque malignorum, didiciſſe: deinde eam horum differentiam, quam *Pringlæus* ita urget, haud ita *Huxhamo* viſam eſſe: Tandem Petechias & Miliaria plurima inter ſeſe conſimilia habere, nec in multis ab his ad malignitatem converſis, differre morbos Carcerum, Navium magnarum, Noſocomiorum, ſupra ſatis, abundeque probatum. Similitudo hæc aut probata, aut negata, Methodum in omnibus aut conſimilem rogat, aut abſimilem. Ergo quæ contra Viri doctiſſimi peculiarem de tanta horum morborum differentia ſententiam attuli, non tricas, non Scholarum diſputationes ſæpiunt, ſed ad Medicinæ Tirones in praxi erudiendos faciunt ſummopere.

Verum acrior hæc in me animadverſio clariorem reſponſionem urget, ad quam adornandam Operæ precium

 erit,

erit, nostram utriusque praxin intueri; & inquirere, an demum inventa in eadem diversitas, in Morborum quoque Phænomenis aliquam inducat forte diversitatem?

Ut itaque, quæ animo cogito, libere proferam, certissimum esse judico, Regiones esse, quæ pravis hisce exanthematibus plus minus perpetuo scatebunt; quasdam rarius; alias rarissime: quamdiu certa morbos acutos tractandi Methodus, singulis in Regionibus aut consueta, aut cum effectu nunc inducta, obtinebit principatum. A magno meo præceptore *Boerhaavio* studium *Hippocraticum* & *Sydenhamianum* edoctus sum; edocti eodem tempore mecum idem studium Beatarum *Brittaniæ* Insularum medici numerosi sunt. Horum multi acriter, laudabiliterque, hoc studium prosequuti, cum iis tamen, quæ in Schola

Boer-

Boerhaaviana didicerant, patrium medendi morem, quem in *Mortono*, *Leystero*, aliisque, non approbaverat *Sydenhamus*; rectene, an secus, postea constabit; plurimum comiscuerunt. Hoc qui fecerint, forsitan inde alia observant febrium phænomena, quam puri puti *Boerhaaviani*. *Boerhaavium* pressse secutus ego in praxi, *Sydenhamum* legi perpetuo, consuluique, præprimis vero *Hippocratem*. Ea, quæ ad aërem tum purum, tum tepidulum; ea, quæ spectant ad intermissam nunquam lectorum refectionem, quam ex præcipuis causis esse censeo, cur morbos malignos raro videam; ea, quæ ad abstinentiam a medicina testacea, & pulverulenta, cujus inanitatem, & damnum, sole meridiano clarius demonstravit illustris *Tralles*; ea tandem, quæ ad abstinentiam ferme perpetuam ab Emeticis acutornm principio, nisi

ge-

genius morbi peculiaris id jubert, pertinent; puto ex tribus, quos mox laudavi, Medicinæ totius principibus Viris, me hausisse, causamque præcipuam esse, cur minus infelix in praxi fuerim, morbosque malignos, atque exanthematicos viderim rariores. Felicitatem meæ in Acutis praxeos nuperrimus Autor *Anglicus* Melli, Aceto, simpliciorumque, aut herbarum, aut cerealium Decoctis, quibus *Hippocratis* ad exemplum impense utor, adscripsit.

Itaque quæ *Tomo I. Rad. Med.* publice testabar, idem constanter hucusque observavi; observare autem effectuum præstantia debui. Unde ejusmodi pulveres nunquam ægri mei assumunt, nisi rariore exemplo sit orta ab acido febris, & nisi infantum, gravidarum, ac quarundam puerperarum morbi, poscant eosdem.

De-

Deinde ab *Hippocrate* edoctus sum, Emetica raro, imo rarissime, quocunque Acutorum in genere, indicari, imo prohiberi ab Eodem, cum exemplo proprio, tum doctrina toties repetita in *Aphorismorum* Sectione I. No. 22. & 24. Sect. 4. No. 17. & præcipue in genuini ejusdem libri fragmento *de purgantibus*. Edoctus idem sum a *Sydenhamo*, qui licet hac in re patrio mori paulo *indulgentior*, emetica in acutis minus parce, quam *Hippocrates* dedit, attamen propria, eademque tristi, experientia monitus, nos quoque serio monuit ad Morborum naturam attendere, eosque Acutos, qui emetica ferant, studiose indagare, & internoscere ab iis, qui eadem minime tolerent. Edoctus a *Boerhaavio* sum, nunquam Emetica in febribus Acutis, nisi urgente quapiam necessitate, præscribere, sic quidem, ut necessitatem illa dandi

cla-

clare exposuerit, *Cap. de Vom. febr.* §. 658. & 659. eadem cæterum dare vetuerit Cap. eodem a §. 653. ad 657. & absolute prohibita declaraverit in omni sive febre, sive inflammatione, licet etiam os fœtidum & amarum; licet ructus, nausea, morsusque Ventriculi adessent, *Inst. Med.* §. 1202. N. I. & seq. Ab hoc, inquam, Venerabilissimo Triumviratu talia edoctus, talia in praxi observavi, & in *Hollandia* casus rarissimos, *Viennæ* necdum ullos habui, necessitatem in Acutatorum principio indicantes Emetici.

Opposuerunt aliquando mihi Viri *Anglici* clari summam suæ carnivoræ gentis Voracitatem, strenuorumque vinorum ac cerevisiarum ingluviem; sed in hisce *Anglicam* gentem, *Austriaca*, Nobilioribus quoad potum exceptis, si non exsuperet, an saltem non æquat? Attamen Medici qui secundum horum

Vi-

Virorum Principia Medicinam in *Germania* exercent, casum emetica porrigendi perraro offendunt.

Conantur, fateor, Emetica in plerisque hisce morbis dandi necessitatem *Hippocratis* firmare Autoritate; hosque inter egregius *Thomas Glass* in Libro, cujus titulus: *Commentarii duodecim de Febribus ad Hippocratis disciplinam accomodati*, prolixum suum septimum Commentarium huic materiei discutiendæ integrum dicans. Laudo summopere eruditi & experti hujus Autoris, ut Commentarios omnes, sic & hunc septimum; omniaque adopto, quæ omnium fere *Hippocratis* operum quam plurima, *Galeni* multa, *Celsi* selectiora, *Sydenhami*, *Borelli*, *Ballonii*, *Hoffmanni*, *Donckersii*, & *Huxhami* egregia, in unam veluti tabellam congessit, ut totum cum Veterum tum Recentiorum doctrinæ conspectum, unico nobis intuitu

tuitu daret. Simile quidpiam & ego quondam molitus ſum *Cap. I. Tom. III.* hujus operis.

Utrique ergo, eodem ſcopo, noſtros labores expoſuimus publici judicio, haud tamen idem exacte utrique concluſimus. Cum itaque nobis ambobus doctrina *Hippocratis* fundamentum ſtruat, utrique etiam noſtrum magna clarorum Virorum adſtipuletur caterva, omnino neceſſe erit in cauſam inquirere tam differentis concluſionis.

Qui ſententias *Hippocratis*, ejusque ſequacium, a *Cl. Glaſs* collectas conſulit, mox detegit illum Virum clariſſimum in omnibus morbis, ſive inflammatoriis, ſive exanthematicis, ſive communibus febribus, ſive acutis illis febribus lentis, quas alii nervoſas, alii malignas, alii meſentericas, nominibusque iterum aliis alii inſigniunt, illud *turgere materiem* τὸ ὀργᾶν *Hippocratis*,

tis, fere univerſale reddidiſſe; interea dum ego in mea Autoritatum recenſione *Tomo tertio* perrarum idem ſtatuam. Numquid forſitan extrema arripuimus ſinguli, interea dum medium tenuere beati? Id autem credere vetat numeroſa utriusque experientia, qua æque hujus turgeſcentiæ raritas, quam crebritas, luculenter confirmari videtur. Quæ igitur tam portentoſæ cauſa diſcrepantiæ?

Eſt certe Methodi medendi varietas. *Hippocrates in Libro de Purgantibus* ſcribebat §. 19. *Qui validis febribus decumbunt, his non ante febris remiſſionem pharmaca dare oportet.* §. 20. *Sin minus cunctandum ſaltem ne citra* 14. *diem.* §. 26. *Quare per validas febres de pharmacis purgantibus vereri oportet.* §. 27. *Sed tamen ubi res alvi ſubductionem poſtulat, Enematum uſus, quotiescunque viſum fuerit, tuto initur magis.* Hæc ille ibi: jam Apho-

rifmorum Sect. 1. No. 24. *In acutis affectionibus raro, & in principiis, purgante utendum, atque hoc* (fi tamen faciendum eft) *diligenti prius adhibita cautione faciendum. Eft equidem* Aph. 4. No. 10. *purgandum in valde acutis, fi turgeat materia, eadem die; morari enim in talibus malum eft.* Verumtamen Aph. I. No. 22. *Concocta purgare & movere oportet, non cruda, neque in principiis, nifi turgeant.* Exceptionem itaque in lege de crudis non movendis fecit, fi nempe turgerent.

Hanc nunc exceptionem an frequentem, an ipfa lege ordinaria crebriorem, credidit *Hippocrates*? Neutiquam: tunc enim convertendo omnia, exceptionem in legem generalem mutare debuiffet, legemque in exceptionem. Quod autem fecundum generalem legem crediderit evacuantia non effe in Acutis, eorumque principiis, danda; clare expofuit ultimis

lau-

laudati mox Aphorismi verbis, *plurima vero non turgent.*

Quare, dum Aph. 4. No. 17. emeticum petentia symptomata describit, ut *appetitum dejectum, oris Ventriculi morsum, tenebricosam vertiginem, & os amarescens*, diserte tamen vetat, ne emeticum demus præsentibus licet hisce, emeticum alias poscentibus, symptomatibus, si febre laboret, sed Ἀπυρέτῳ ἐόντι.

Dum *Heurnius*, qui quantæ experientiæ Vir, quantique in praxi nominis fuerit, neminem latet, in *Hippocratis* fragmentum *de Purgantibus* commentatur, *Scripsit*, inquit, *Hippocrates raro initio purgandum esse; nam raro orgasmo concita fertur materies morbifica:* & in hæc verba *Hippocratis*: „ Quare „ per validas febres de pharmacis pur- „ gantibus vereri oportet. „ *Nondum coctionis signis apparentibus*, ait, *ut tensis hypochondriis, flammea urina ac tenui,*

contumaci in obstructione, aut Viscerum in Phlegmone, in essentialibus etiam febribus, dum æstus adhuc plena sunt omnia: ne rapidi potentia pharmaci conflagrantia Viscera Phlegmonem concipiant, partesque sanæ colliquescant. Quanti autem Clysmata ab *Hippocrate*, vetitis pharmacis, commendata *Heurnius* fecerit; Clysmata videlicet ex *malacticis & leniter subducentibus*, sic testatur. *Ita enim subducitur fuliginibus ex Intestinis focus, & squalor alvinus madescit, & consequio succorum ἔυπνους redditur æger, bonis suis rebus: nam a mole alvina premi solebat Diaphragma.*

Quando nunc in *Hippocratica* Methodo considero a Venæ sectione ardorem, copiam, vimque sanguinis minui; totum corpus emollientibus, refrigerantibus, solventibus, ut puta, melle, aceto, hordei decocto, intime perfundi, ac penetrari; dolores, anxietates, Ventres tumidos, emolliente epi-

epithemate aut cataplaſmate calente, large appoſito, miteſcere, ac conſidere; excrementa & impuritates primarum viarum, quæ tumefaciendo Inteſtina Thoracem arctaverant, vitalemque interturbaverant functionem, ac præterea humorum circulum per Aortam, Venam cavam, innumeraque oriunda ex iſtis vaſa, impediverant comprimendo; hæc, inquam, excrementa, impuritatesque, datis melle, aceto, decoctis, emendari, ſolvi, reddique mobilia, & aut ſponte ſua copioſe ſatis ac quotidie, aut enematum ope, de corpore eliminari: ſi tunc ad hæc omnia Medicorum omnium Sæculorum numeroſa teſtimonia, experientiamque; ſi quæ a *Boerhaavio*, nec non a Magnis mei temporis Medicis fieri vidi; ſi denique quæ propria 30. annorum experientia didici, adjungam; convincor penitus, methodum

medendi dari, qua materies casu duntaxat perraro in Acutis turgeat; imo qua sicubi turgere videtur cepta, brevi haud ultra turgeat.

Quid, quod sæpissime observaverim, materiem veluti turgentem iis in ægris, qui vel in aliis Nosocomiis, vel propriis in ædibus suis, bis, ter, sive emeticum, sive purgans, sive utrumque, assumsissent, antequam in meum Nosocomium inducerentur? Hancque tamen turgescentiam ab Hippocratica Methodo continuo ad moderamen, & brevi ad integram quietem perduci? Crudam profecto materiem, necdum, aut vix, turgentem, violentia evacuantium turgidam reddi, ex *Hippocrate* & *Heurnio* mox evictum est. Alii ægri post assumtum Emeticum, quod, ut Emeticorum fere omnium natura est, æque per inferiora, quam per superiora egit, dum in nostrum Nosocomium

nimium inferuntur, conqueruntur nihilosecius appetitum prostratum, vertigines, nauseas, os amarum, flatus, & borborygmos. Et plerumque plus de hisce conqueruntur, quam qui, nec Emetico, nec purgante assumto, in Nosocomium inferuntur: utrique tamen hi ad normam Hippocraticam tractati, ab his incommodis, ni aliquando morbus sit natura superior, brevi liberantur.

Simplicem hanc Medicinam continuamus ad Crisin usque, imo aliquantum adhuc post eandem. Notarunt toties Medici & Medicinæ Studiosi, ægros nostros acutos, præter Missiones sanguinis, & Enemata; præter Epispastica & pediluvia; præter Mel, Acetum, Nitrum, hordeique decoctum; assumsisse nihil nisi Misturam, quæ quotidie renovabatur, compositam ex unc. ij. Rob. Sambuci, Dragma

Nitri, & unc. vj. Aquæ Sambuci. Adverterunt hisce omnibus auxiliis urgentia primum symptomata deleri, vires insurgere, appetitum redire, obrepere somnos, corpus molli transpiratione humescere, signa utique omnia coctionis, Crisimque blandam, sæpius sine, quam cum, notabili perturbatione, contingere. Dedita opera formulam, quamvis plurima variatione eandem, eidemque Indicationi satisfacientem, mutare possim, minime muto, ne Auditores mei suspicarentur mutationem a necessitate indicari. Post Crisin autem bis, ter, purgans blandum, alterno, tertiove die, datum, cum paregorico singula purgationis die, omnem paginam absolvit. Ne autem quid Tyronibus quondam desit, dum apud ejusmodi ægros facturi Medicinam sint, qui ob hanc simplicitatem & Artem, & Artificem floc-

ci-

cifacerent; soleo iis innumeras dictitare formulas, quas, data opportunitate eidem indicationi aptatas, nunquam vero pulverulentas, præscribere queant.

Porro repeto materiæ turgescentis, in morbis inchoantibus acutis, Raritatem talem apud nos observari, qualem *Hippocrates*, meo saltem judicio, suis in ægris observavit, descripsit.

Objiciet mihi quispiam ab ipso *Hippocrate* Epid. 7. pag. 1238. emeticum in principio Acutissimi morbi datum fuisse; præterea in Libris Epidemiorum ab ipso morbos conscribi complures, qui hanc turgentis materiæ raritatem negent, qui ejusdem frequentiam palam clamitent: quæ cum ita se habent, textus *Hippocratis* priores esse secundum *Epidemiorum* observata explicandos, non vero hæc secundum illos.

Reſpondeo primo Hiſtoriam ex 7. *Epid.* Pueri *Epicharmi* hic nihil demonſtrare: ſic enim ſcribitur: „ *Epichar-* „ *mi* puero ex deambulatione & potu „ cruditas, ἀπεψίη, contigit. Poſtri- „ die autem mane, ſuborta anxietate, „ epota aqua cum aceto & ſale, pitui- „ tam vomuit, poſteaque rigor pre- „ hendit, in febre lavit, pectus do- „ luit. Tertio die ſub ipſum crepu- „ ſculum ſopor exiguo tempore deti- „ nebat, delirabat, & febre acuta ve- „ xabatur, morbum gravate ferebat. „ Quarto pervigil mortuus eſt.„ Dico hanc hiſtoriam nihil demonſtrare; vel aqua cum aceto & ſale data fuit, ut Medicamentum ad corrigendam putridam ad præcordia materiem; vel ut emeticum. Si prius, nihil ad rem noſtram facit; ſi vero poſterius, conſtat & blanda quoque emetica Veteres dediſſe, contra id, quod plerumque

cre-

creditur; & emeticum tale *ante febris invasionem* propinatum fuisse: qui legit attente historiam, id clare cernit. Probatur itaque inde nihil.

Respondeo secundo, me quoque similes Epidemicorum morborum rationes, spatio 30. annorum observasse, inque chartulas conjecisse meas; minime tamen me inde dictorum concludere subversionem. Dudum in *Tomo* hujus operis *tertio*, a Veneranda Antiquitate, Medicisque celebrioribus subsequentibus, & modernis, Regulam mutuatus eram, secundum quam in hisce se gerere deberent Medentes: sic quidem, ut consuetæ observationes quasi cessarent, novas subministrante recens nata Epidemia; novæ tamen hæ, cessante Epidemia, cederent antiquis, consuetisque. Sic quidem, ut æque male, æque magno ægrotantium damno, & hi agerent, qui, juxta no-

va

va recentis Epidemiæ obſervata, omnes deinceps febres communes tractandas eſſe autumarent, quam ii, qui more febrium communium, quamcunque novam Epidemiam gubernandam eſſe ſtatuerent. Ingenuus, ac candidus *Sydenham*, exemplo ſui Emetici, Matronam occidentis, mutationem neceſſariam Methodi, epidemia aut ceſſante, aut mutata, manifeſto docuit.

Poterunt itaque ex univerſa cunctorum ſæculorum Medicina volumina craſſa componi, quæ morborum multorum, in quibus turgida materia fuerit, denſum referant agmen. Latent hæc neminem. Sed nemo rerum gnarus, ex hisce ullam contra conſuetas naturæ leges, contra conſuetam tractandorum morborum Methodum, concludet præſcriptionem.

Proinde ſi Regulæ Exceptionis demum Regulæ omnium tractandarum

ægri-

ægritudinum fiunt, universa praxis susque deque vertitur; Natura turbatur; simplices morbi redduntur compositi, alieni, errabundi, confusi; symptomata subnascuntur, quæ morbus alias ignorasset; & medicatio redditur æque onerosa Medentibus, quam Ægrotantibus damnosa.

Animo profecto moveor, quotiescunque mihi, ingentem *Baglivium* pervolventi, hæc ejus nota occurrit: *Prax. Med. Libr.* I. „ Quando ego solus, „ inquit, ægrorum meorum curam „ suscipio, raro tales malignas febres „ observo: sed incepta ab aliis cura„ tione, neque secundum oracula „ Naturæ, neque divini Senis præce„ pta; mille differentiæ, & gravia „ accidentia occurrunt, quæ frequen„ ter soboles sunt methodi depravatæ, „ non vero Naturæ morbi, licet hæc „ passim, ac quotidie, in praxi succedant.

Dum

Dum proinde aliis in Regionibus *Hippocraticæ* medendi ſimplicitati ſupponi videam, quovis acuto in morbo, remedia longe alia, & fortiora; Emetica, Catharſes, Pulveres omnis generis teſtaceorum, Contrajervam, Serpentariam Virginianam, Myrrham, Camphoram, Crocum, Spiritum Cornu Cervi, Spiritum Mindereri, Theriacam Andromachi, &c. dum ſub horum exhibitione notem catervam Symptomatum, quæ Hippocratica Methodus deprehendit longe rariſſima; materiem frequenter ibidem turgere, cum in principio, tum in morbi decurſu, quam raro nos cum *Hippocrate* turgentem obſervamus: dum ibidem quoque triſtis intueor Naturam ipſam a tali agendi ratione coactam, cum in coctione, tum in criſi, violentia quadam agitari, turbarique; ſic ut morbi acuti quicumque ingentem mor-

mortalium turbam orco ſemper immolent; interea dum Morbi iidem hic *Hippocratica* methodo tractati, & longe pacatiores tranſigantur, & numero longe pauciores necent; abeſſe nequeo, quin cauſam hujus in morbis differentiæ in Methodi differentiam conjiciam.

Hinc quamvis *Anglorum*, Nationumque aliarum, medendi conſuetudinem directe non damnem, nemo tamen mihi in malam partem vertere poteſt, quod cum *Baglivio* Divina Senis præcepta conſuetudini illorum præferam. Nec quis vitio mihi vertet, ſi, quod toties feci, vel ideo doleam Medicinæ ſortem, quod *Hippocratem* aut male interpretando, aut turpiter negligendo, tantopere a vero Naturæ tramite receſſerit, quantopere ad illam, tanto ſub Magiſtro, acceſſiſſet. Tandem nemo mortalium jure

me

me reprehendet, concludentem hoc ſimplex *Hippocraticum* Studium unice aptum eſſe, quod, unde turpe receſſeramus, ad id nos feliciter reducat, efficiatque ut ſalutarem artem, qualem ab *Hippocrate*, & germanis ejus ſequacibus, accepimus, novis poſteriorum ſæculorum inventis, perficere, ditare, ornare, valeamus.

Supereſt in animadverſione Cl. *Pringle* contra me Conamen refutationis eorum, quæ *Tom. I. Rat. Med.* de variis Alcalium, cum Urina & ſanguine commiſtorum, effectibus diſſerueram; additque Clarus Vir cauſam, cur ab ipſo diſſentiam, ſitam in errore quopiam ſe deprehendere, quem contra chemica præcepta commiſiſſem. Profecto multoties errare me fateor: attamen ab hoc erudito Viro non expectaſſem, ut ex ſcrupuloſa mea in experimentis meis capiundis, edendiſque attentione,

ne,

ne, quam adhibere ſoleo, ſi quem forſan errorem commiſiſſe me crederet, hunc cauſæ adeo craſſæ attribuiſſet. Verum grandeſcente hoc Volumine nimium, non reſpondebo ad novam hanc quæſtionem, quæ præterea a materie, quam nunc tractamus, aliena prorſum eſt; alia data opportunitate ad eandem reſponſurus, & ſimul demonſtraturus, ni fallor, haud ita tutum Alcalinorum in Acutis uſum eſſe, quam quidem Clariſſimi Viri experimenta id innuere videantur.

CAPUT VI.

VARIA.

§. I. *Recenſio Scriptorum, qui uno, alterove abhinc anno, de* Uva urſina *ſcribere ceperunt, multisque in caſibus ejus virtutes mecum laudarunt. De modo, quo hoc Medicamentum agat.* §. II. *Nova experimenta, quæ Syſtema* Irritabilitatis *&* Senſibi-

ſibilitatis, *penitus ſubvertant. Inconſtantia hujus generis experimentorum. Cordis thalamus uterque vacuus haud raro invenitur, ſive a defectu ſanguinis, ſive cum ejusdem abundantia. Ruberrima Pleura univerſa ſe eſſe vaſculoſiſſimam, adeoque Inflammationi aptiſſimam, oſtendit. Nova Clar.* van Doeveren *in hanc rem experimenta.* §. III. *Laus Collyrii ex Liquore Hepatico Muſtellæ fluviatilis.* §. IV. *Kermes minerale, & Antimonium Diaphoreticum non ablutum, crudam in pectore materiem ad coctionem diſponere, coctamque expellere, neque cum acidis emetica fieri; probatur ex* Boerhaavio, *Scriptoribus* Viennenſibus, *& obſervatione propria frequentiſſima.* §. V. *Laus Gelidæ aquæ in Hæmorrhagiis. Regulæ in Hæmorrhagiis obſervandæ. De ſputo ſanguinis Hepatico.* §. VI. *De Viperarum cura.* §. VII. *De Inoculatione.*

§. I. UVa urſi multis experimentis dedit occaſionem, pluresque ut aliquid conſcriberent, excitavit. In *Novellis* dictis *Salutaribus* annuntiatum anno proxime elapſo Tra-

Cta-

ctatulum vidi, in quo Autor experimenti infelicitatem conquestus, *Vaccinium Buxi foliis* Uvæ ursinæ præfert. Certe si hac planta illam præstantiorem expertus sit, ipsius erit experimenta pandere, ut universum genus humanum debitas ipsi gratias rependat.

Vir Clarissimus, improbo labore suo ad amplificandam Medicinam natus, *Michaël Girardi*, Patavinus Medicinæ Professor, edidit finiente anno 1764. Opusculum, cui Titulus: *De Uva ursina, ejusque, & Aquæ calcis, vi Lithontriptica, Novæ Animadversiones, Experimenta, Observationes.* Historiam Botanicam præmittit, deinde Analysin Chemicam, cum liquoris ab hac planta parati, in immissos Calculos efficaciam, denique vires ejus in corpore humano enarrat. Extat ibidem Epistola Cl. Viri Praxeos Medicæ in Schola Patavina Professoris, *Jacobi de Scovolo*, quæ

duos caſus; & Autoris ipſius Obſervationes, quæ caſus ſex referunt: in quibus Uva urſi nonnullis multum, aliquibus plurimum, profuiſſe demonſtratur.

Doctiſſimus Göttingenſis Profeſſor *Murray* diſſertationem in quarto edidit, cui titulus: *Commentatio de Arbuto, Uva urſi, exhibens deſcriptionem ejus Botanicam, analyſin Chemicam, ejusque in Medicina, & in Oeconomia, varium uſum.* Ad uſum medicum refert primo aliquot experimenta Viri, in arte præſtantiſſimi, univerſis Medicis acceptiſſimi, *Werlhoff*, nec non Cl. Virorum, *Vogel*, *Tauber*, *Pallas*, quorum alii inſigniores, alii debiliores, ſubinde nullos, obſervarunt effectus: deinde duo propria experimenta habet, notabilis efficaciæ.

Literas varias ex variis Regionibus excepi, quarum aliæ nullum reme-

medii effectum notant, quamvis diu, constanterque usurpatum esset; aliæ vero præstantissimum.

Tribus hominibus idem hoc anno incassum dedi, duobus autem effectu insigni.

Frequens nunc hujus Arbuti usus per omnem Europam dabit brevi exactam ejusdem, determinatamque historiam. Viribus enim planta iisdem ubique pollet, sive fuerit in *Styria* collecta, unde primam habui, sive in *Austria*, in *Suecia*, in *Italia*, in *Gallia*.

Occupantur nunc, ut video, animi multorum, inquirendo, qua demum facultate Uva ursi ferat opem? Examen Chemicum ad id laudabile admodum est, modo attendamus 1mo partium vegetabilium naturam operationibus chemicis sæpe ita mutari, invertique, ut id, quod tunc referant, a Chemia potius, quam a Natura,

poſſidere videantur. 2do Carere Chemiam admiranda, neque ullo modo imitanda, tali Machina, qualis corpus animale eſt; adeoque effectum medicamenti cum hujus, tum alius cujuscunque, Analyſi chemica vix leviter adumbrari. Si in liquore quocunque Calculus intabeſcat, ac diſſolvatur, Spiritus Nitri dudum docuit menſtrua dari, quæ Calculum ſolventia, ab humano corpore, non niſi diluta, ferantur; diluta vero ut ferantur a corpore humano, vix in calculum agant: præterquam quod etiam ſic a corpore ferri poſſent, ut ſunt, dum Calculum ſolvunt, tamen humoribus noſtris ita diluantur, & immutentur, ut vix eundem referant liquorem. Qui tandem ex ſapore, odore, analogia, ratiocinando, vires ſimplicium determinare auſint; ut præter propter ſuccedunt conjecturando in

non-

nonnullis, ita in aliis, ut in Cortice peruviano, v.g. oleum, operamque & perdidere, & perdent perpetuo. Equidem ſi cauſam caperemus, quæ efficiat, ut homines complures, quibus calculus certo certius in Veſica eſt, nonnunquam per plures intermedios annos, ſæpe ne per omnem quidem vitam, eosdem præſentes percipiant; ut Hiſtoria medica, per Anatomen confirmata, toties docuit; forte virium Uvæ urſinæ facilitaretur explicatio. Sed & prius, & poſterius, nos æternum, opinor, latebunt.

Neque hucusque conſtat cur aliæ, præ aliis Regiones, aut careant fere, aut ſcateant, hominibus in urinoſo Syſtemate calculoſis. *Auſtria* ſane iisdem abundat. *Italia* minus. Peragranti quippe mihi, ab elapſo retro quinquennio, amoenam illam Regionem, conquerebatur celeberrimus Lithoto-

mus nullam invenire se posse, & ne *Mediolani* quidem, populosa urbe, in quo suam exerceret artem: affirmantibus itidem Medicis hujus morbi ibidem raritatem. *Venetorum* potentissimam Rempublicam eadem felicitate gaudere, *ex Epist. Anat. Med.* 42. Clariss. *Morgagni* evincitur. Et *Poloniæ* Regno insolitum morbum esse testabatur mihi haud ita pridem Dexterrimus magni Regis *Poloniæ* Chirurgus primarius; causamque, rectene an secus? esse rebatur, quod uvæ ursi baccæ frequentissimo in usu essent, a Rusticis quotidie venales in Foro expositæ. *Hanoveriana* Ditio videtur beatitudine eadem perfrui. Clarissimus *Haller* inter 230. cadavera, quæ in *Göttingensi* Theatro secuit, duo modo narrat se invenisse, quorum systema urinarium calculos referret; addendo tamen systematis biliosi sibi tanto frequentiores

ap-

apparuisse. Nec minus *Schafhusianus* ager ab illo malo immunis in N. C. Eph. Dec. I. anno 2. Obs. 39. notatur.

Vina, aqua, lac, caseus, præprimis inter causas numerantur. Et certum est Vina alia aliis prona magis esse ad dolia, quibus conservantur, crasse incrustanda; Aquas fluviatiles ob id ad cibum potumque præstare, præ fontanis, ac putealibus; cum illa vix, plurimum hæ crustas lapideas ahenis, in quibus frequenter bulliant, affigant; Caseum quoque edulium esse, Calculosorum tormentis excitandis, augendisque, aptum: ac nihilo secius suppeditat nobis historia Medica exempla bene multa hominum, maxime infantum, qui citra ullum Vini usum calculo laborent; variarumque bestiarum, quæ sola aqua usæ, urinosos tamen calculos gesserint. Quantum ad Aquas, certum quidem est,

ejusmodi dari puteales, ac fontanas, quæ ahenum incrustent crassissime; id quod *Viennensium* ahena testantur, ad fabros, qui crustam vi depellant, toties mittenda; at vero haud minus certum est, teste laudato supra *Murray*, & ahenis *Göttingæ*, aquæ decoquendæ dicatis, enormes innasci crustas, ut fabri ferrarii crebro debeant eas malleis excutere suis, & morbum ibidem rarissimum esse. Caseum adamant omnes Nationes: Lacte Mortalium plerique, ex quo in lucem prodierint, utuntur, Matris, Nutricis, Animalium: cur tamen integræ Nationes, aut Civitates, adeo præ cæteris fortunatæ?

§. II. Plura hoc anno Nosocomium observanda dedit, quæ ad *Irritabilitatis*, & *Sensibilitatis* quæstionem pertineant. In Spina ventosa tecta plurium puerorum, similiter affectorum, alii vehementer doluere, alii minus, alii nihil

om-

omnino , licet multum contrectares partem: argumento incertitudinis experimentorum, quæ in animali, ad partium ſenſibilitatem explorandam, inſtituuntur.

Vidimus Cap. I. §. I. Cordis thalamum utrumque grumoſo ſanguine æqualiter fere repletum. §. II. Cordis dextro in ventriculo gangrænoſi, utrumque Ventriculum ſanguine vacuum ſic, ut ne guttula quidem, grumulusve, inveniendus eſſet: copioſo tamen ſanguine in illius ſinibus venoſis, in pulmonibus, & alibi, præſente. §. III. Cor utrumque poſt Hæmorrhagiam vacuum. Cap. III. §. I. Cordis ventriculus perfecte vacuus uterque fuit, pulmonibus plurimo ſanguine ſcatentibus. Hoc anno unicum modo Canem vivum aperui, ejusque morientis attente ſum phænomena contemplatus: iterum in hoc cane,

ne, quod toties antea, clare vidi, ſanguine haud ultra per pulmonem tranſeunte, cor tamen ſiniſtrum multo ſanguine repletum. Undenam, quæſo, pulmone penitus ad mortem obſtructo, copioſus ſiniſtro in corde ſanguis? Et cur tanta cauſa irritante præſente, quievit tamen? Pulcra *Proſperi Martiani* obſervatio hic addenda eſt. Reverendus Juvenis Dominicanus, curatus a *Proſpero* ab Hæmoptoë ſpumoſiſſimi ſanguinis, poſtmodum incidit, ſuſcepto frigore, in Peripneumoniam, die 20. letalem. En hujus anatomen. „ Pulmo totus ſanguine „ repletus, mirum in modum tumi„ dus apparuit, ita ut non vaſa tan„ tummodo turgerent, ſed per totam „ ſubſtantiam ſanguis conglobatus „ Scirrhi duritiem æmularetur, Nulla „ alia tamen læſio in eo adparebat. „ Cor, & circumſitæ Venæ, ſangui-

ne

„ ne mirum in modum repletæ in-
„ ventæ ſunt, & in latitudinem im-
„ modicam diſtentæ, *imo & ſiniſter cor-*
„ *dis Ventriculus ſanguine repletus erat.*
„ Turgebant pariter venæ omnes, quæ
„ per Coſtas diſſeminantur; & in ſum̃a
„ totum malum in ſanguinis plenitu-
„ dine conſiſtere videbatur. In *Sect. V.*
Aph. n. 12. *pag.* 458. *Edit. Rom.* 1626.
En iterum pulmonem, cætera ſanum, cruore autem replente induratum, adeoque transmittentem nihil, & nihilominus cor ſiniſtrum ſanguine adeo repletum. Undenam, rogo iterum, adeo repletum id? Et cur irritatione præſente tanta quieſcere potuiſſet, ſi ea vera forent, quæ *Cl Haller* ſuis experimentis eviciſſe ſe ſcribit? ſcilicet
„ ſiniſtram auriculam, & cor ſini-
„ ſtrum, ideo citius mori, quod
„ pulmonibus nihil ultra ſanguinis
„ transferentibus, haud amplius a
ſan-

„ ſanguine irritentur. Deinde ſenſim „ Ventriculum dextrum, noviſſime„ que dextram auriculam, quoque „ quieſcere, eoquod non acciperent „ ultra a cavis venis, quo irritarentur, „ ſanguinem. Econtrario ſi Venas „ cavas, Aortamque ligaſſet, deinde „ vulnere lato aperuiſſet pulmonalem „ Arteriam, tunc Cor ſiniſtrum, utpote „ irritatum ſanguine, qui ex Auricu„ la in Ventriculum, & ex Ventricu„ lo in Auriculam moveretur, diu„ tius, imo per horas, in mortuo ani„ mali vivere: interea, dum cor de„ xtrum, ejusque Auricula, deſineret „ vivere, expulſo omni ſanguine per „ pulmonarem apertam arteriem, nec „ novo per ligatas affluente Cavas. „ Oportere autem Ventriculum de„ xtrum integre eſſe evacuatum, ſi, „ ne ſe ultra moveat, velis: tantam „ enim eſſe irritabilitatem Cordis, ut

re-

„ relictum in eo vel pauculum san-
„ guinis non sinat Ventriculum quie-
„ scere. „ Profecto subvertitur enarratis supra observationibus omnis per irritabilitatem tentata Vitæ, Mortisque, explicatio. Phænomena in vivis animalibus apertis conspicua, factaque in cadaveribus observata, circa Vitalium Viscerum, sive impletionem, sive vacuitatem, adeo inconstantia sunt, ut nulla Physiologiæ superstruendæ fundamenta inde peti possint.

Vidimus Cap. I. §. II. Pleuram totam quantam, utroque Thoracis in cavo, a summo jugulo ad Diaphragma, etiamque tota sua, qua Diaphragma succingit parte, instar ruberrimi panni rubram, a costis facile avellendam: ut hi, qui vasa aut multa, aut ulla, Pleuræ adesse negent, præsentes, quo de contrario convincerentur, optassem: quam-

quamquam anno præterito, ut ſuo loco monui, ſimile quid in Noſocomio demonſtratum ſit. Eſt ſane hæc Hiſtoria adjungenda ad 4.*Caput Tom.IX.* in quo de Senſibilitate Pleuræ ex profeſſo egi, iisque in anteceſſum reſpondi, qui ex hac recenti obſervatione Pleuræ inflammatiſſimæ, Pleuritidis tamen ſigna in vita non teſtatæ, ſenſibilitatem eidem negarent, tribuerentque Pulmoni. Etenim ex hujus Cadaveris Anatome patuit, ambos quoque Pulmones & a lateribus, & ad integrum dorſum, inflammatos fuiſſe ſic, ut præ rubedinis intenſitate inciperent nigricare. Cum igitur neque Peripneumoniæ ſigna, ſed fugacis tantum ſub finem Aſthmatis, citraque dolorem, affuerint, ſenſibilitas æque Pulmoni, quam Pleuræ, negabitur. Senſibilitatem porro ex ejusmodi Phænomenis nullatenus poſſe aut affirma-

mari, aut negari, eodem *Capite Tom. IX.* argumentis ab *Aretæo Cappadoce* ad nostra usque tempora petitis, satis abundeque probavi.

Sed quid de hac re plura? Certamen hoc, quod solius veritatis studio animatus inivi, facile nunc aliis cedere possum, qui eodem ducti principio, idem inire ceperunt. Prodierunt in *Diario Eruditorum anni* 1752. quod tantum nuperrime rescivi, experimenta Cel. Viri *Grandclas*, & ibidem 1756. & 1757. ea Clariss. *Lorry.* De eadem quæstione sub idem tempus scripserat Clariss. *Van Delli*, Medicus Patavinus in Epist. I. Anno 1756. in II. & in III. anno 1758. Insurrexit anno 1764. in novum systema Experimentis suis contrariis Medicus Parisiensis tractatu peculiari.

Hoc vero ipso, quem vivimus, anno, prodiit Opus in Quarto omnis

generis doctrinæ medicæ præstantissimæ plenissimum, gravissimum, Autore suo, pulcerrima *de Vermibus* dissertatione præclare noto, dignissimum, hoc titulo: *Gualtheri van Doeveren specimen Observationum academicarum.* Caput XIV. autor dicavit experimentorum suorum, de hac quæstione editorum, Historiæ. Sane ancipites hæremus, quid in eadem impensius miremur; an accuratam attentionem ad omnia, quæ experimentum minus fidum reddere possint? An diffidentiam ubique sui? An in experimentorum difficultate patientiam? An in his, quæ pluries suis oculis viderat, quæ multi cum ipso clare conspexerant, enutiandis scrupulositatem? An denique generosum animum ad experimenta eadem, haud laboriosa non minus, quam tædiosa, ad undecimam usque vicem repetenda? Etenim *quater Lugduni Ba-*

tavo-

tavorum, ſemel *Pariſiis*, ſemel *Trajecti ad Rhenum*; *Groningæ* autem, in cujus alma Academia Profeſſoris munus & occupat, & ornat, quinquies. Undecies itaque repetita ab illo experimenta eadem, luce meridiana clarius vindicarunt Irritabilitatem iis omnibus partibus, quas vel cum Ill. *Hallero* ab omni ſæculo omnes Medici irritabiles eſſe agnovere; vel *Ill. Haller* aut dubitanter illam tantum aſſeruit, ut *Veſiculæ felleæ*; aut negavit, ut *Hepati*: *Cordi* ſcilicet, experimentis novem; *Diaphragmati*, ſeptem; *Muſculis rubris*, tribus; *Oeſophago*, uno; *Ventriculo*, quinque; *Inteſtinis*, tredecim; *Veſiculæ felleæ*, duobus; *Veſicæ urinariæ*, tribus; *Venæ cavæ inferiori & ſuperiori*, duobus; *Hepati*, unico; *Pulmonibus*, duobus; *Cuti* quoque, duobus. Vindicarunt autem eadem experimenta ſentiendi facultatem *Duræ Matris* vici-

bus decies & ſepties; *Tendinum*, ipſorumque *Aponeuroſeon*, bis in homine, in Brutis vero trigeſies & nonies; *Pericranii*, quater; *Pleuræ*, bis; *Hepatis* evidentiſſime ſemel.

Sic denique hæc Chimæra, quæ, quod vix ſeri nepotes credent, millenorum Medicorum animos permovit, pellexit, faſcinavit; quæ eo provecta erat, ut fundamentum Phyſiologiæ, ac Medicinæ firmum, inconcuſſum, immutabile, atque æternum, ſtruere crederetur; quæ prolixioris illuſtris *Halleri* Operis totam baſin facit; hæc, inquam, more demum omnium hucuſque fictorum ingenio ſyſtematum, fatiſcit in auras, & pudore ſtupendæ ſui animi levitatis ſuos aſſeclas confundit, mœſtitudineque vel ideo explet, quod cunctos hosce labores & irrevocabiles annos, *Hippocratico* Naturæ ſtudio, cujus unica cultura artem ſalu-

lu-

lutarem promovere, augere, ornareque potuissent, inconsideranter suffurati sint.

§. III. Quæ anno proxime præterito notavi, de admiranda virtute Liquoris Hepatis piscis, quem *Mustelam fluviatilem* vocant, in oculorum maculis, & albugine; ea experimentis, admodum repetitis, hoc anno confirmare gavisi sumus. Unde abesse nequeo, quin hoc præclarum remedium etiam atque etiam commendem.

§. IV. In morbis pulmonicis multis maxime autem in inflammatoriis, experimenta cum *Kermes minerali*, & cum *Stibio diaphoretico non abluto*, vicibus innumeris instituta, Nosocomium felicissima experitur, in duodecimum jam annum. Qui clinices ignari, in suis Musæis, aut apud Furnos suos, vires Chemicorum præparato-

rum arroganter determinant, hæc præparata chemica, ob majorem vim irritantem, in cruditate Acutorum noxia, ob vim emeticam quoque suspecta, habent.

Magnus *Boerhaave*, qui, ut de viribus cæterorum Chemiæ præparatorum, ita quoque de horum efficacia, certo, tutoque scribere poterat, eo-quod sententiam non pronunciaret, nisi effectibus eorum in humano corpore bene exploratis; de hisce medicamentis alia profecto cogitavit, & promulgavit. Chem. part. ult. Procesf. 116. sic scripsit de Antimonio Diaph. non abl. *Materies hæc si ita rite parata, semidragmæ copia hausta; vix aliquid sensibilis mutationis adfert, nisi quod respectu Nitri fixantis, adhærescentis, moderate aperit, hinc in acutis boni quid præstat. Et paulo post: Non facit anxietates, nauseas, vel vomitus, sed benignam stimulationem: plus mali a calce abluta.*

Sal-

Saltem, ajunt, nocet, ſi vel acidum in ventriculo eſt, vel acida una degluciuntur: tunc enim emeticum fit, acidis Regulum denudantibus, eumque a ſulphure liberantibus.

Conſulamus præter Cenſores hos theoreticos, iterum practicotatum *Boerhaavium*. En formulam ejus in anxietate, periculoſiſſime ſuppreſſis ſputis peripneumonicorum orta. ℞. Laudani puri gr. ij. Flor. Sulph. Sperm. ceti, Stib. Diaph. non abl. à dr. j. M. f. pulv. tenuis, dividendus in xij. partes æqual. Capiat æger omni trihorio unum, cum unc. i. ij. miſturæ acidæ mox deſcribendæ.

Facile prævideo fore, qui ſuſpicentur Opium, ne vomitum excitet, Stibio a *Boerhaavio* additum eſſe: ſed legant, quam ille priori mox ſubdiderit, formulam, *Vel* ℞. Flor. Sulph. dr. ij. Olibani Scrup. j. Sperm. cet. dr. ſemis.

Stib. Diaph. non abl. dr. j. M. f. pulv. divid. in XII. doſes. ſumat unum omni hora cum unc. j. hujus Miſturæ: ℞. Oxym: ſimpl. unc. iij. Syr. V. rad. aper. unc. ij. Decocti Hederæ terr. unc. x. Nitri puri dr. j. M. Aſſumta fere tota miſtura erit cum ultima pulverum formula; ſic ut æger ad dr. j. ſtibii diaph. non abl. dragmas decem aſſumat Aceti, & unc. j. cum dr. vj. mellis aceſcentis: qui autem pulveres ſtibio adduntur, ii ſane illud ab aceti actione non defendent.

Ergo videmus a magno hoc, & in practicis verſatiſſimo Viro, Stibium diaphoreticum non ablutum in Acutis morbis laudari, & neutiquam emeticum prædicari, idque ne tunc quidem, quando cum acido miſtum aſſumitur.

Confirmarunt *Boerhaavii* experientiam Medici illi, qui hac in urbe Noſocomiorum ſuorum clinicam Hiſto-

riam

riam publici juris fecerunt: omnes enim hoc ipsum remedium una cum acidis & præscripserunt, & laudaverunt.

Sed quid plura? Anno 1762., Aprili mense peracuta Pleuroperipneumonia tali decubui, ut, præ indomabili morbi cruditate, die morbi sexto spes esset intercisa omnis, egoque sputorum defectu jam jam viderer suffocandus. In hac rerum angustia *Illustrissimus Præses*, qui amore plusquam fraterno mei curam gerebat; & expertissimus *Schreibers*, qui observantia plus quam filiali, mihi diu noctuque assistebat, præscripsere mihi has formulas: Oxym. squill. unc. ij. Stibii diaphoretici non abluti dr. j. Aq. Hyssopi unc. vj. Misce. ℞. Kermes mineralis gr. xij. Sacchari albi dr. ij. Misce. F. inde pulv. N. xij. Quorum quovis bihorio unum sumsi cum uncia

 mi-

misturæ. Nec tantum dabant mihi Kermes minerale, Stibiumque non ablutum, cum acida mistura, sed cum potu dicto *Limonada*, cuius v. vi. Libras hausi quotidie, & cum jure carnium, plurimo Citrei succo saturato, quo nutriebar. Absque ulla intermissione hisce remediis usus sum quinque dierum spatio, ac deinde paulatim imminutis, per octiduum. Simulque Vesicans dolenti lateri admotum est. Effectus horum omnium fuit, ut *nunquam nausearem, aut vomerem*, ut sputorum maturorum ejectione, alvo & urina criticis, somno, appetituque sensim restitutis, die undecimo perfecte judicarer. Omnibus hisce toties institutis, & confirmatis experimentis, evincitur, tum Kermes minerale, tum Antim Diaph. non ablutum, & crudam mateciem ad coctionem disponere, & expellere coctam:

vomi-

vomitum autem aut nauſeas, ſi rite parata fuerint, excitare nunquam, etiamſi cum acidis miſceantur, imo potius ſalutarem eorum vim ab acidis adjunctis animari & augeri. Nœ riſui ſe exhibent, qui experientia practica deſtituti, de medicamentorum viribus ſententiam ferant, eosque, qui ex praxi meliora norint, publice condemnare auſint. Utinam Chemici imitarentur exemplum Clariſſimi R. Laugier, Viri inter Principes Chemiæ & Botanices noſtri ævi facile numerandi, qui quantumcunque Vegetabilium, Foſſiliumque effectus, in corpore humano, eminenti ſua ſcientia ſæpius determinare poſſit, id nihilominus moris habeat, ut rerum multarum aut efficaciam, aut inertiam, aut etiam nocumentum, a ſedulis, attentisque practicis, inquirendum eſſe, ſuos moneat Auditores!

§. V.

§. V. Curam Hæmorrhagiæ Pulmonis & Ventriculi, Gelida aqua egregie promoveri, hac hyeme Auditoribus demonſtravi; utriusque hujus exemplum uno, eodemque tempore, Noſocomio præbente.

Joannes N. . . a cantu validiore Hæmoptoen puer paſſus, nunc trigenarius in eandem relabitur. Quæ cum bis jam vena ſecta non ceſſaret, ægrum quarto die in Noſocomium ſuſcepimus. Mox tertio venam tudi, & brevi poſt, ſanguine copioſius profluente, quarto; ſimulque dedi frigidæ aquæ libram, brevique poſt alteram hauriendam: frigidum præterea emulſum, frigidam miſturam, quæ compoſita erat ex Boli Armeniæ dr. ij. Sang. Drac. dr. j. Syrup. Roſ. rubrarum unc. j. Laudani puri gr. ij. Aq. Plantag. unc. vj. cujus cochleare ſumſit quavis dimidia hora. Octies vena ipſi tunſa

fuit,

fuit, minus ob hæmorrhagiam, quam ut ægrum ab omni calore, ardore, tussi, titillatione gutturis, ac febre præservando, phthisin pulmonalem, alioquin hic metuendam, averruncaremus: id quod etiam, dante DEO, feliciter successit. Sanguinem Vena eductum primo crassum, deinde semper vehementer inflammatum, reperimus: Urinas autem principio rubras, ac fere subjugales, ultimis diebus perpetuo hypostaticas. Ita ut, cum sanguine, & urina acuti febrilis morbi, nunquam, nisi forte momento ante Venæ sectionem, febricitaverit.

Maria Anna, Custos ægrarum, Vidua quinquaginta & aliquot annorum, macilentissima, a 20. ad 30. Januarii doloribus ad præcordia cum diarrhœa cruenta vexata, incidit morbi die undecimo in subitum trium librarum sanguinis vomitum. In lectum deposita,

quæ

quæ pallida ſemper, nunc erat pallidiſſima, extremis frigida, pulſu debiliſſima. Nulla proinde Venæ ſectio hic facta eſt, ſed intra pauca minuta duæ gelidæ Libræ datæ, Medicamenta etiam eadem, quæ viro Hæmoptoico, & potus, & omnia frigida, præſcripta ſunt. Enemate bis mediam Libram ſanguinis non multum concreti, alvo eduximus. Hæmorrhagia hiſce factis non rediit; debilitas, frigus, vertigo, a nimia jactura humorum orta, intra 14. dies ceſſaverunt.

Igitur 1mo in Hæmoptoico Vena ſecta octies eſt, in femina ne ſemel quidem: quot enim hanc in illo ſigna indicabant, tot in iſta vetabant eandem. Neque ſolum ſputum ſanguinis nos ad Venæ ſectionem determinabat, verum metus tum futuri ſputi, tum febris; qua præſente, Phthiſis ſemper metuenda eſt; qua abſente in-

integra ſperatur ſanitas, quam & noſter adeptus eſt. Eſſe tamen haud raro ex Hæmoptoë in Phthiſin diſpoſitionem plane inſuperabilem ultro fatemur.

2do. Hæmoptoico alvum non movimus unquam, feminæ autem pluries. In vomitu quippe ſanguinis corruptio, ac peſſima febris, metuenda eſt a ſanguine eo, qui ex Ventriculo ad Inteſtina delatus, moram in illis trahit: in Hæmoptoe autem nulla ejusmodi ratio occurrit. Eſt præterea alvi deponendæ conatus Pulmoni, quam Ventriculo, hoc in caſu periculoſior, ut leges Phyſiologicæ docent. Quin in Hæmoptoë raram non nocere alvum, tam ex Diæta, cunctisque aſſumtis, vix ſtercora generantibus, colligimus, quam ex iis, qui crura fracti, aut Aneuriſmatis operatio-

tionem passi, alvi depositione integras haud indigent septimanas, animadvertimus.

3^tio^. In hoc genere morborum, in quo motus nocet omnis, facile quisque videt, quotidianam lecti refectionem, quam pag. 217. tantopere necessariam esse ad exanthemata præcavenda, monui, locum habere non posse: sed & metum exanthematis morbus, febris expers, non facit; si vero febris invincibilis, Hæmoptoës comes, generaret Miliaria, augeret quidem periculum, sed ad periculum majus, ægrum intempestive movendo, incurrendum, nos permovere non debet. Unica vero hic timenda a decubitu perpetuo esset ad Nates, & ad Os Coxygis, excoriatio; nisi hæc ignota plane nobis esset, has partes in omnibus ægris unguento, ex albumine ovi, cum spiritu vini parato, quotidie semel

mel bisve adverſus excoriationem munientibus.

4to. Utrisque aqua gelida data fuit, utrisque Medicamenta eadem, eademque Alimenta; ſed omnia frigida: ſolum jus carnium tepidum, ac fere frigidum. Viro lac frigidum dabatur cum gelida aqua miſtum; feminæ autem ob acidum Ventriculi non dabatur. Utrisque humeros ac femora ſollicite ligavimus ſic, ut ſanguine in artuum arterias intrare valente, per venas autem redire impedito, minor fieret ad apertas arterias humorum impulſus. Aëre ſubtepidulo fruebantur utrique. Viro omnia quæ aſſumere debebat, majori copia dabantur ad ſingulas vices, quam Feminæ; erat enim in hacce cavenda omnis Ventriculi ſauciati expanſio, ne trumbi, ad vaſorum extrema nati, ſolverentur, a quo metu in Viro liberi eramus: ſic nihi-

lominus ut in eo caveremus, ne nimium nutrimenti una vice in sanguinem admissum, pulmoni oneri esset.

Rogabit forte quisquam, an a gelido, eoque copioso potu, metus inflammationis non adsit; siquidem a gelido potu Pleuritis, Peripneumonia, Gastritis &c. toties natæ observentur; præcipue vero quando sanguis, quod in Hæmoptöe frequenter ad inflammationem dispositus, actuve inflammatus est?

Respondeo morbos inflammatorios recensitos haud contingere a gelido haustu, nisi quando cursu, cantu, ira, vino, humores valide moti, ac condensati sunt; unde eadem aqua gelida non nocebit multis, qui citra validum humorum motum, momento antea excitatum, sanguinem spuunt, vomuntve: sed & Venæ sectiones, motum humorum refrænantes, in cau-

caufa erunt, cur frigidus potus minus noceat; præterquam quod ipfa Hæmorrhagia motum humorum nimium jam in nimis debilem, ut in femina noftra, commutaverit. Multis etiam Hæmoptoicorum fanguis per fe tenuior, condenfatione quadam emendaretur, & ad continuandum fputum redderetur ineptior. *Multis Hæmoptoicorum* dico: nam Viro noftro perquam fpiffus erat fanguis.

Atque hæc de metu inflammationis; fi quis autem metueret, ne faltem gelidæ actione polypofus fanguis fieret, adeoque polypos ad vitalia loca, letalesque alibi generaret obftructiones; hic non videretur attendere ad Adftringentia, quorum fane effectus idem præftaret. Hæc enim, quamvis theoretice difficulter in fanguinem intrare admittentes, practice autem certo certius intrare concedentes, omnes uno

ore in Hæmorrhagiis laudamus, & præſcribimus, absque eo, quod ejusmodi nocumenta inde adnotemus. Videtur gelida primo, univerſo corpori horrore incuſſo, vaſa omnia corporis conſtringere, apertaque claudere; id quod Gelida omnia, in quavis Hæmorrhagia, ſive interne, ſive externe, applicata ſint, præſtare ſolent: ſed ſecundo, eadem frigida aqua, Ventriculum refrigerando, ſuum frigus communicat cum Diaphragmate, cum ſubjecta Aorta, & Cava vena, cum Corde, ac Pulmone, motumque proinde ſanguinis moderari, &, quominus qua data porta exilire poſſet, ſalubriter condenſare videtur.

Sexennium & plus eſt, quod hocce experimentum in Hæmoptoë, aliisque Hæmorrhagiis, incitantibus ad id me Medicis Italis, laudare frequenter debuerim: cujus, qui hiſtoriam inte-

gram

gram nosse avet, adeat *Ill. L. B. van Swieten* Comm. Tom. IV. a pag. 38. ad 42.

Haud abs re erit animadvertisse, feminam nostram spatio plus quam undecim annorum, quo Ægrarum mearum Custos fuit, acutis, imo inflammatoriis morbis, *septies* in Nosocomio decubuisse: ab acuto autem morbo, quem abhinc quadriennio passa esset, perpetuum pondus, levioremque in Hepatis Regione dolorem esse conquestam; hac vero Hæmorrhagia, a Ventriculi & dolore, & pondere, penitus liberatam esse.

Hippocrates sputum sanguinis, & a Pulmone deduxit, & ab Hepate. *Coac. No.* 408. & 450. In hanc rem meretur legi *Prosper Martianus* pag. 457. 458. & *Ballonius* Epid. j. pag. 41. Si Hepatitis salubriter Hæmorrhagia naris dextræ judicetur, insalubriter ea naris lævæ, non video, cur etiam Hepar

non poſſet ſe Pulmone, aut Ventriculo exonerare. Eſt equidem difficilior, ſimulque periculoſior, exitus morbi, ita ut *Hippocrates* priore textu dicat: *Quicunque ſpumoſum ſanguinem, ſpuunt dextrum hypochondrium dolentes de Hepate ſpuunt, & multi pereunt*; in altero vero textu abſolute *mori* teſtetur; attamen & tales evadere experimenta practica docent, magis autem ſi Ventriculo ſeſe Hepar exoneret, quam ſi Pulmone. Saltem cuſtos noſtra ab antiqua Hepatis labe per Vomitum ſanguinis trium Librarum, Libramque quartam alvo egreſſam, penitus liberata eſt.

§. VI. Curæ Viperarum, proxime præterito anno, memini, ejusque numeroſiora promiſi experimenta, in Morbis cutaneis pertinaciſſimis, inque ſumma Debilitate. Plurima equidem hoc anno experimenta feci, ſed, de-

fe-

fectu copiosarum Viperarum, non tot, quot volui, ac debui. In nonnullis minime profui, in aliis ad stuporem usque. Curabo in annum sequentem copiam Viperarum tantam ex *Italia* adferri, ut curam hanc magis elucidare queam.

§. VII. De Variolarum insitione, ejusque incertitudine, atque periculo, sat superque Tomo IX. egisse videor; nec forte scriptis ultra opus erit, cum exempla jam loquantur ubique. Eo jam deventum est, ut Viri in arte graves, ac venerandi, inoculationem non amplius profusis, ut quondam, encomiis, propagare nitantur; sed potius ipsius incertitudinem, & infortunia palliando, mitigandoque, a præcipiti ruina præservare, si fas sit, studeant. Qua sane in re candore ipsis innato, candore ubique scriptorum suorum resplendente,

Hi-

Hiſtorias bene multas, minimeque ſuſpectas, infelicioris inſitionis cum publico communicant. Inter alia Typis prodiit nuperrimo menſe Aprili ſcriptum, Autore integerrimo, honeſtiſſimo, atque ad augendam Medicinam nato, confirmans *Roterodamenſem* Hiſtoriam nobilis Angli *Manſon* (errore ſcripſi in Tomo IX. *Anderſon*) qui cum duos ſuos Filios veneno varioloſo, ab eruditiſſimo, atque inoculandi expertiſſimo Medico, infici curaſſet, juniorem peſſimis variolis, peſſimisque earundem ſymptomatis, die 14. ab inſitione, & 7. aut 8. ab incepto morbo, lugubri morte amiſit; nullo interim in Cadavere ab Anatomes Profeſſore vitio partium invento, præter nonnulla, (& quænam illa?) vermium indicia. Relatum & ibidem video id, quod Medicus ingenuus, teſtis obſervaverit autoptes, Puero ſcilicet

cet quadrienni ab ipſa peracta inſitione pejus ſolito fuiſſe, brachium ab ipſo ſuppurationis exordio incredibiliter doluiſſe, idemque ab inflammatione tumuiſſe inſigniter, ac vehementi cum dolore gelatinoſi humoris magnam exſudaſſe copiam, dolores exinde minores quidem fuiſſe, attamen per integras perſeveraſſe hebdomadas; quamvis hoc in brachio nihil eſſet, quod non in altero, factum. Pari ingenuitate refricatur nobis ibidem memoria quinque filiarum Viri clariſſimi *Schuſter*, quæ ab inſitionis peritiſſimo *Roederer* inoculatæ, ſingulæ deinceps variolis naturalibus laborarunt.

Afferuntur, fateor, quibus inoculationis infamia utcumque veluti tegatur, ratiunculæ: verum in quantum horum Virorum mihi perſpicua ſinceritas eſt, judicare debeo eosdem

 haud

haud ultra velle inoculationem inde propugnare, ſed ad tetras has Hiſtorias id omne adhuc adferre, quod vel præoccupatiſſimus animo homo ad cauſam deſperatam defendendam proferre poſſet. Id, quo firmius credam, Epiſtola me cogit ab egregio Viro, inoculationis recentiſſimo, ſimul ac candidiſſimo Propugnatore, ad me his diebus data; in qua ingenuus fatetur ſe lapſu temporum erga inoculationem minus fieri præoccupatum, lubenterque eandem inutilem totam eſſe habiturum, ſi Variolas naturales tractandi Methodus ea, quæ in præſentiarum obtineat, inveniretur fortunatior. Quis autem clarum Virum non miretur, quis illum ſibi, quod in litigioſis imitetur, exemplo non proponat, dum ipſe ad feliciorem Methodum obtinendam viam pandere ſtudeat, attentionem poſcendo ad id,

quod

quod ſibi a clariſſimo Profeſſore *Petropolitano* ſcriptum eſſet; nimirum *Petropoli*, inter 116000. cives Ruſſos, anno 1764. decem modo homines a Variolis periiſſe, eo quod Balneo vaporis, cutem molliſſimam & tranſpirabilem, reddente, in variolis utantur quotidie; Balneum autem ſic parari, ut fornaci ingenti, ad determinatos gradus ferventi, gelida aqua adſpergatur copioſa, quæ in vaporet confeſtim reſolvitur: Variolas hac arte & commode erumpere, & feliciter matureſcere; cæteris vero aliarum nationum civibus urbis, qui ejusmodi balneo non utantur, obſervari variolarum eandem, quam alibi lugeant, mortalitatem.

Gratiis ipſi de communicata adeo memorabili obſervatione actis, rogo ut Diſſertationem legat *Jenæ* anno 1745. a Doctiſſimo Viro *Daniele a Raasveld* editam, in qua pag. 34. hæc ver-

ba leguntur: „ Ipſo hoc anno decur-
„ rente *Clariſſ. D. Daniel Fiſcherus, Hun-*
„ *garus, Ill. ac Rev. D. Nicolai Comitis*
„ *Epiſcopi Cſaky de Kereſtzech Archia-*
„ *ter, & Ac. N. C. Collega &c.* elegan-
„ tem edidit commentationem, *Er-*
„ *fordiæ Thuringorum* impreſſam, de
„ remedio ruſticano, Variolas per bal-
„ neum primo aquæ dulcis, poſt vero
„ ſeri lactis, feliciter curandi, in co-
„ mitatu *Arvenſi*, Hungariæ ſuperio-
„ ris, cum optimo ſucceſſu adhibito.
„ In hac commentatione Doctiſſimus
„ Autor pag. 11. recenſet, qua ratio-
„ ne varioloſos tractaverit ad imita-
„ tionem incolarum comitatus *Arven-*
„ *ſis*, anno 1727. & 1728. Scribit:
„ Graſſabantur quoque apud *Scepuſien-*
„ *ſes* variolæ epidemicè, cumque &
„ tenuioris ſortis homines auxilium
„ ſæpe domeſticum, ut hic loqui
„ amant, expeterent, autor illis fui,

„ ut

„ ut varioloſos ſuos balneo tractarent, „ & quidem ſtatim quam primum „ ægrotare inciperent, cum ſtricto „ obſervato regimine mox deſcriben- „ do, & cautelis ſequentibus, donec „ vigori priſtino varioloſi reſtitueren- „ tur. Regimen quod penes uſum „ balnei obſervabant, erat tempera- „ tum, idque nec calidum nimis, nec „ frigidum, uti *Thomas Sydenhamus* „ poſtulat *Obſ. med. circa morb. acut.* „ *Hiſt. & Cur. acut. Sect.* 3.

Videt itaque Vir humaniſſimus ex praxi civica *Petropolitana*, & ruſticana *Hungarica*, certiorem, tutioremque Methodum Variolas naturales curandi inventam eſſe; adeoque non defectu ejusdem exiſtentiæ, ſed applicationis, plures mortalium a naturalibus Variolis occidi, qui alias ſervarentur.

Præterlabi hic nequeo occaſionem monendi eos, qui Methodum *Tomo II.*

Rat. Med. Cap. 2. traditam, aut difficulter admiſerint, aut ſuſpectæ habuerint fidei, ut attendant, an Balnea crurum, manuumque, aquæ calidæ, aut aquæ calidæ cum lacte, bis die, ab ipſo exordio febris varioloſæ, ad uſque varioloſarum papularum exſiccationem; quibus etiam balneis tota humeſcat Conclavis Athmoſphæra, interea dum corpus tepido aut calente, ſed diluente maxime potu, in perpetua ad tranſpirationem diſpoſitione ſervatur; cura interea religioſe habita ne præ calidiore athmoſphæra, loco materiæ tranſpirabilis, ſudores, qui corpora exſiccent, ob idque tranſpirationem inhibeant, proliciantur: videant, inquam, illi, an noſtra Methodus ob id ipſum etiam non potuerit, debueritque eſſe felix, ob quod ea *Hungarorum & Petropolitanorum* feliciſſima habeatur? Et an cura eadem, curæ

ræ cuicumque alii prælata, eandem cæteris Nationibus non pareret felicitatem, quam calidiore in climate *Hungaris*, & in frigidiore *Russis*? Sperandum est fore, ut *Galliæ* Regnum, quod Insitionis incertitudinem, ac pericula, iteratis exemplis experitur, ad ejusmodi methodum stabiliendam, animum serio advortat. *Batavis* dudum hæc res & cordi fuit, & successit; maxime cum inoculationis incertæ, infidæ, homicidæque, plura apud se exempla luxerint: sic quidem ut Amplissimus Senatus *Haganus*, hoc ipso elapso vere, Inoculationem, cui ea in urbe nonnullæ exteræ familiæ suam prolem submittere decreverant, publico Edicto vetuerit. *Amstælodami* pauci admodum inoculati hoc anno sunt, quos inter puella nobilissima, quæ, nulla Variola ad insitionem rite, si qua unquam, peractum suc-

ce-

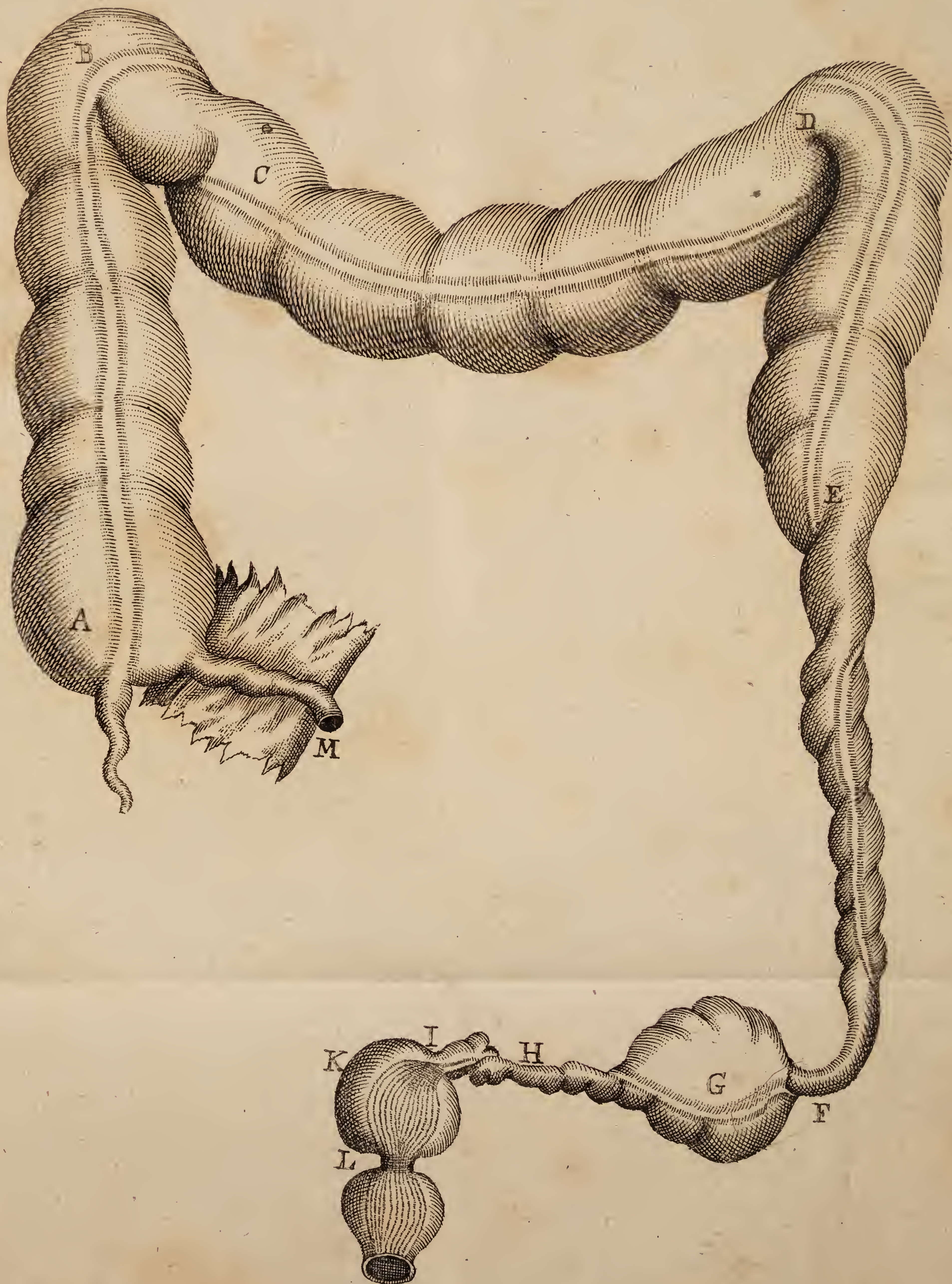
cedente, ſe per omnem vitam fore ab hoc morbo liberam certo certius credere juſſa erat, attamen in naturales variolas demum incidit. Atque hæc de hac materia ſatis.

ERRATA.

Pag.	Lin.		
64.	4.	reſtituerunt *lege*	reſtituit.
-	12.	ſuperior	- ſuperavit.
67.	9.	factæ	- facti
71.	5.	corticis	- corticis quo-
79.	3.	ſi	- ſi (tidie
158.	16.	ne	- n°.
169.	10.	cum	- eum
203.	ult.	viximus	- vivimus
222.	1.	ſpurcité	- ſpurcitie
241.	1.	lenta	- venta
249.	17.	ſæpiunt	- ſapiunt
254.	13.	Acutatorum	- Acutorum
278.	14. & 15.	etiam ſic	- etiam ſi
313.	13.	Vir-	- Viri
315.	11.	vaporet	- vapores

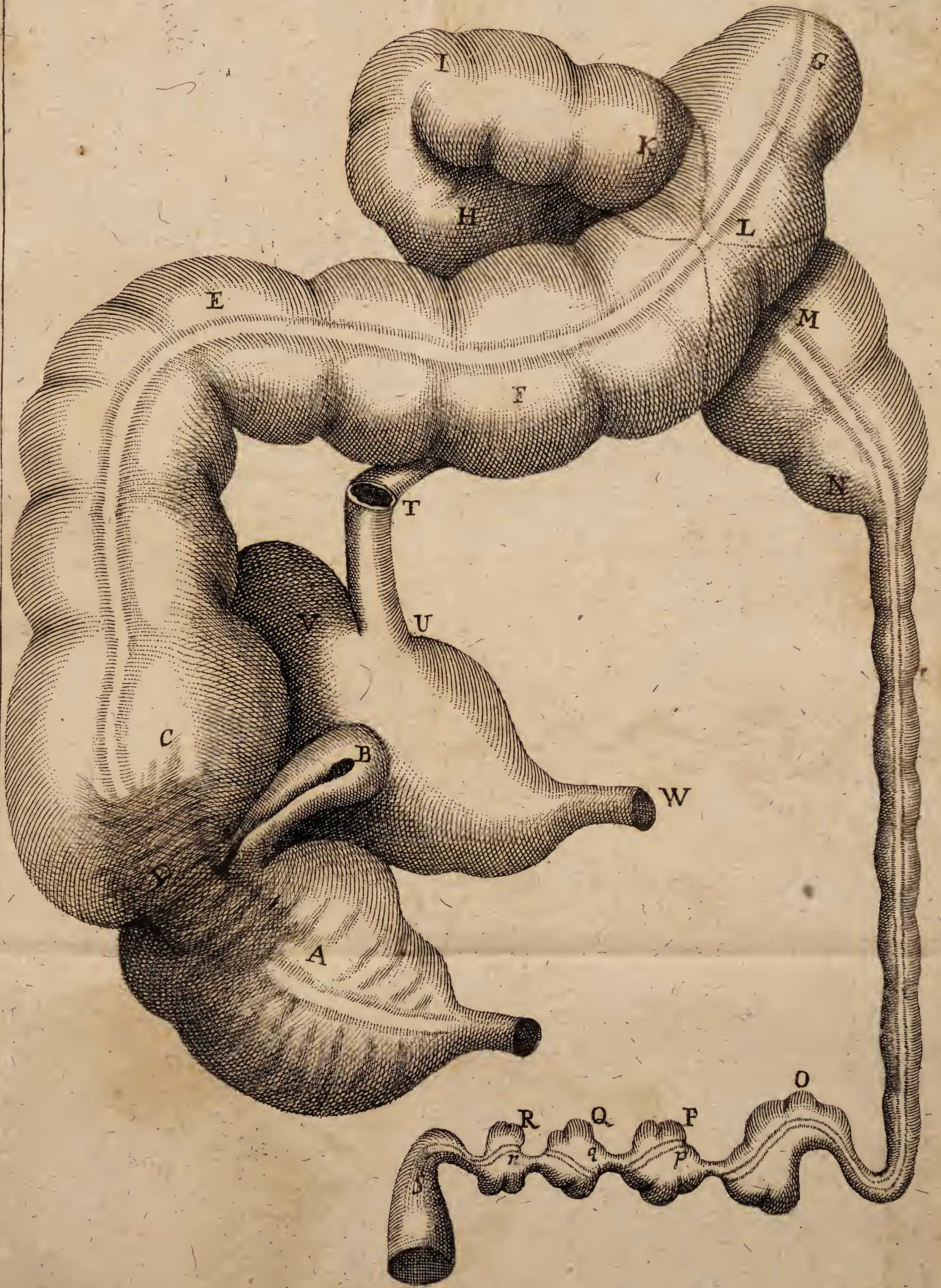
TAB. I.

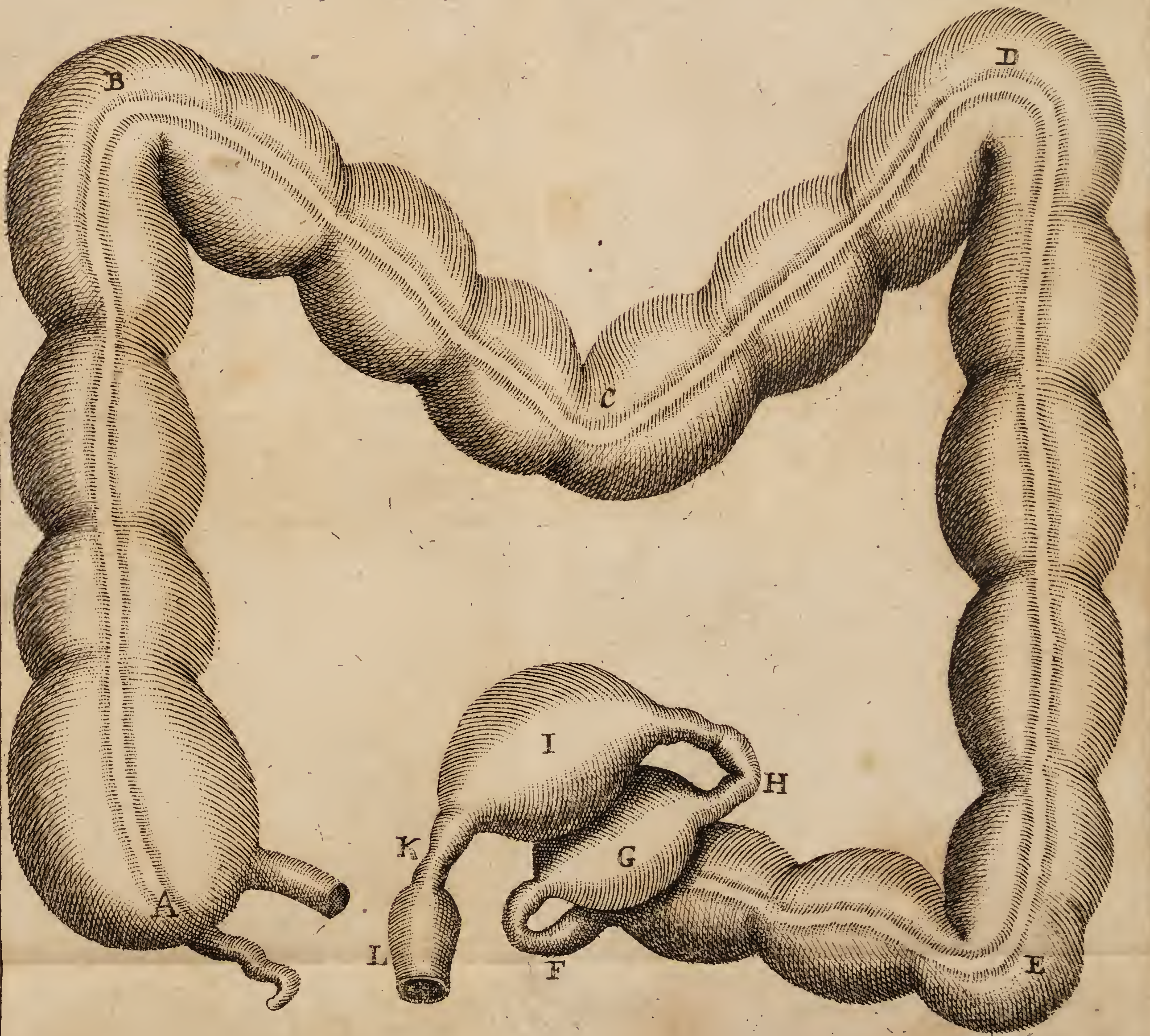
TAB. II.

TAB. III.

TAB. IV.

ANTONII DE HAEN

S. C. R. A. MAJESTATIS CONSILIARII
ET ARCHIATRI,

NEC NON MEDICINÆ IN HAC ALMA ET ANTIQUISSIMA
UNIVERSITATE PROFESSORIS PRIMARII,

PARS UNDECIMA
RATIONIS MEDENDI

IN NOSOCOMIO PRACTICO;
QUOD IN GRATIAM ET EMOLUMENTUM
MEDICINÆ STUDIOSORUM
CONDIDIT

MARIA THERESIA,
AUGUSTISSIMA ROMANORUM
IMPERATRIX,
HUNG. BOHEM. &c. REGINA &c. &c.

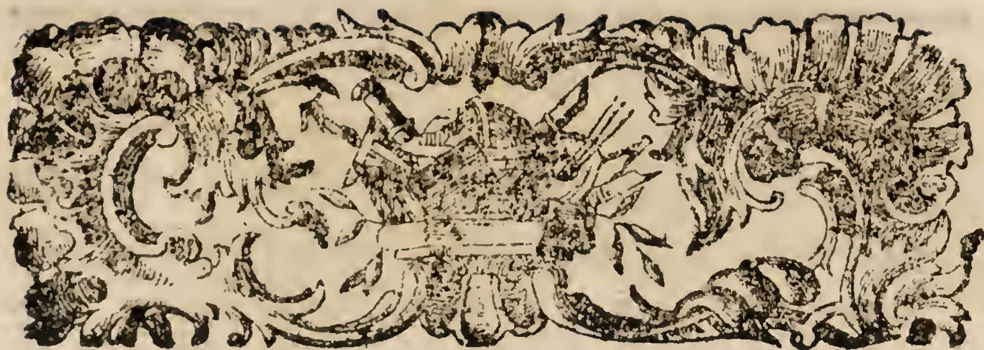

VIENNÆ AUSTRIÆ,
SUMPTIBUS HERMANNI JOSEPHI KRÜCHTEN.

M. DCC. LXVII.

ELENCHUS CAPITUM.

CA-

CAPUT I.

DE FEBRIBUS INTERMITTENTIBUS.

§. I. II. III. *Febres Intermittentes tres pertinaces, quarum prima, alteraque, quodam Decocto curatæ, sine Cortice Kina; tertia partim eodem, partim Cortice. De triplice tumorum genere, quos febres intermittentes generare solent. De abusu evacuantium remediorum in genere tertio tumorum horum. Duæ Crises indurationis in Hypochondrio sinistro, per naris sinistræ Hæmorrhagiam; imperfectiores tamen, & cum alia crisi metastatica junctæ. Trium harum febrium posterior, tertiana primum fuit, dein quotidiana, ad tertiam usque vi-*

cem recidiva. Quædam de incertitudine determinandi naturam febris, a priore ejusdem paroxysmo. Calor naturali calore major in frigore febrili, cum algore, & universi corporis concussione. Intermittentium quandoque æstus major, quam Acutorum. Suspecta Crisis, quæ per extrema manuum pedumque fit. Kina nonnunquam parva dosi rebellem febrem curat, reseratque certo sensu Obstructiones. §. IV. Omnes notæ febrium intermittentium Methodi recensentur, omniaque auxilia, quæ, ab omni ævo, a Medicis, Empiricisque, ad nostra usque tempora, ad febris hujus curam adhibita sunt. Si qua forte remedia desint, hæc postea facile suas erunt ad classes, hic expositas, referenda. Epicrisis ad singulam Methodum.

§. I. Multiplices adeo sunt, quas Nosocomium, quasque nonnunquam quidam extra Nosocomium casus suppeditant, observationes, ut quid seligam ex illis, quid ordine prius, quid posterius referam, hæream an-

anceps. Exordium tandem hoc anno à Febribus intermittentibus capere visum fuit, 1.mo quia hæ Febres multam sibi vendicant praxeos partem. 2.do quia præcedentibus hujus operis tomis rarius egi de illis. 3.tio quia difficilis sæpe earum Medicina est. Tandem 4.to quia video juniores Medicos, quantiscunque meritis lauream apollineam adeptos, sæpe vacillantes; & an ne forsitan Vulgi Febrifuga, Agyrtarumque Arcana, Methodicæ curæ, quam in schola Medica didicerant, præferenda non forent, anxia mente perquirentes. His universis de causis primum nonnullas Intermittentes Febres pertinaciores, Symptomatibusve graviores, enarrabo; & adjuncta, quam singulis adhibui, methodo medendi, cunctas deinceps medendi methodos ad suas quasque classes referam, & exponam.

Vir quadragenarius, hortulanus, anno 1765. febre intermittente autumnali laboravit; a primo in alterum paroxyſmum quartana, deinceps vero per mediam hyemem uſque tertiana. Die 23. Jan. 1766. me convenit, adhuc tertianarius. Moleſtum patiebatur a febre aurium ſuſurrum, ventris ſuperioris pondus, viriumque defectum. Tempus febrim abigendi ratus, corticem peruvianum non dedi protinus, ſed decoctum admodum ſolvens, quo & febrim, & febris tollere effectus poſſem. Formulam adſcribam, cum poſtmodum ſæpius ejusdem mentio habenda ſit. *Rad. Gram. Taraxaci* ã. *Lib.* *jβ. minutiſſime conſciſſa, & diu tuſa, coque aqua pura bihorio: Colaturæ prælo fortiter expreſſæ Libr. iij. adde: Oxymell. ſimpl. Libr. β. ſal. polychr. dr. vj. Unciam ſumat quovis bihorio.*

Si-

Siluit ad hæc febris. At vero tinnitus aurium continuabat, tumor sinistri Hypochondrii dolebat, tussisque matutina vexabat. Iteravi decoctum, jussique bis die ventrem, maxime qua durum, fricaret ante fornacem, unguento composito ex *Ung. martiato* & *Oleo laurin.* ā. *unc. j.*

Elapsis abinde quinque diebus, antiquas quærelas renovavit, febre omnino liber. Indicationi relictæ morbificæ in corpore materiæ satisfacturus, repetivi eadem remedia: sed tormina ventris accesserant molesta. Suspecta hæc sæpe hic. *Citesius*, *Cabagnesius*, *Sennertus*, ex intermittentibus sic natam viderunt Colicam *Pictonum*. Consilio *Baglivii* diuturno florum *Chamomillæ* infuso hæc divici.

Continuatis sedulo his omnibus, materia febrilis a sede, quam in Hypochondrio sinistro occupaverat, & ex

Ventre, quem universum torminibus vexaverat, subduxit sese, Collumque undique deturpavit tuberculis. Sponte hæc evanuere. Mox vero furunculi varias obsident corporis plagas.

Sed aliud quid contigerat notabile. Tumor sinistri hypochondrii remisit quidem, collo sensim tumente; at simul larga admodum *naris sinistræ* hæmorrhagia accessit.

An descripta hæc sæpius ab *Hippocrate* crisis Splenis infarcti? Videtur; sed multiplex hic morbi universi crisis; & quidem Splenis, Hæmorrhagia sinistræ naris; totius autem materiæ morbificæ, tumoribus colli, & furunculis.

Triplicis generis tumorum, febre intermittente oriundorum, naturam distinguimus. Primum genus eorum, qui in Ventre, nec raro in Hypochondrio lævo, nascuntur: nullius illi discriminis; imo ejus genii potius, ut eos-

eosdem exoptaret *Sydenham.* Sic enim agens de Febr. interm. Ann. 1661. . . 1664. „ Observatu non indignum est, „ inquit, quod cum febres autumna- „ les *teneram ætatem* diu cruciarint nul- „ la spes sit easdem abigendi, donec „ Abdominis regio, circa Lienem præ- „ cipue, indurari atque tumefieri oc- „ ceperit: iisdem enim gradibus, qui- „ bus hoc symptoma supervenerit, Fe- „ bris etiam fugam meditatur. Ne- „ que ex meliore aliquo Prognostico „ morbum hunc brevi abiturum dixe- „ ris, quam si sedula animadversione „ suboriri hoc symptoma perspexeris. „ *Idem porro in Crurum tumoribus obtinet,* „ *qui in Adultis aliquando spectantur.*

Hoc sic se habere, ut *Sydenham* monuit, quivis experiuntur Practici; quodque de tenera ætate, quoad ventris tumorem scribit, & adulta habet ætas; sed crurum œdema frequentius. Vix

curamus hæc; utpote aut ſponte ad reditum virium, aut levi frictione, diſparentia.

Alterum tumorum genus eſt, quo vir noſter laborabat; quippe quod viſcera vel thoracis, vel ventris, altis infarcit obſtructionibus: quibus debellandis multo ſæpe labore, multoque eſt opus tempore: præcipue quando Icterus, quando Hydrops, quando Rachitis, adjunxerit ſeſe. Huc mirifice eam curam, quæ viro huic adhibita eſt, conferre, experientia plurima conſtat. Quod ſi oppilatione viſcerum maximam partem ſoluta, ſuperſtes ægrum debilitas tenet, Aquæ Marte divites, Mars ipſe, ejusque varia præparata, Cortex Cascariglias, Peruvianus, Tamariſcus, & quæcunque alia ex ditiſſima *Boerhaviana* claſſe ſecundi generis cardiacorum petuntur, hanc debilitatem emendant: potiſſimum ſi

aër,

aër, si regimen, si corporis motus, si frictiones, eundem collineant in scopum.

Tertium tumorum ejusmodi genus illud est, quod neglectis in principio febribus, natisve a febre obstructionibus, materiem irresolubilem, tam alte infixam in visceribus habet, ut in scirrhos hæc cancrosque abeant; ut Icterus niger, isque irresolubilis, nascatur; ut Hydrops sive simpliciter Ascites, sive Cysticus, adjungat se: unde demum ab intermittente febre via ad lentam sternitur, calamitosamque sæpe mortem.

Hoc in statu nihil vitam, tolerabiliorem alias, diuturnioremque, reddere calamitosiorem, brevioremque consuevit, quam multus evacuantium usus. Vel enim nihil, vel parum, vel multum, operabuntur. Si multum, vires prorsum demunt, quandoque in

indomabilem causam non agunt; interea dum humores minus pravos, qui vitam sustentassent, attenuando corrumpant. Si vix, aut nihil, hæc remedia evacuent, dissolvunt humores tamen, causamque hydropis adaugent. Cap. 2. luculento exemplo hoc confirmabitur.

§. II. Anni 1765. Dec. 3. juvenem 18. ann. suscepimus intra Nosocomium, cujus en historiam. Improbo labore dimidii anni, victu autem miserrimo, incidit demum in febrim quotidianam, cujus id singulare, quod frigus 12. ferme horas duraret, tumque demum ardor subsequeretur & cephalalgia.

Hanc febrim octiduo passus, narrat se septies sursum, quaterque deorsum, ab assumto Emetico, multa ejecisse, nono morbi die venam sectam esse, nariumque subsecutam hæmor-

morrhagiam; omnia autem citra vel minimum morbi levamen.

Die 15. morbi Libra ſeſquialtera vini, aqua commiſti, pota, frigus febrile domari conatus, incidit mox in Dyſenteriam quatuor dierum: qua Rhabarbaro ceſſante, æſtum immoderatum frigoris loco experiebatur.

Suſcepto in Noſocomio valida febris advertebatur, pulſus durus, anxium pectus, cephalalgia vehemens, calor 103. graduum in Thermometro *Fahrenreitiano*. Unde ſanguinis unciæ X. de brachio dextro eductæ ſunt. Moxque denſam cruſtam ſanguis utroque formavit in vaſculo. Febris vere Paracmaſtica, quarto exinde die, ſine ſpectabili aut perturbatione critica, aut evacuatione, ſic ceſſavit, ut diu poſt levis febricula ſupereſſet, dolorque in lævo Hypochondrio multum vexaret.

An-

Antiphlogisticæ Methodo Febris acuta cesserat.

Ab 8. Dec. ad 11. admodum vibrans in pulsu motus observatur, cum Hæmorrhagia unciarum duarum, naris quidem utriusque, sed sinistræ potissimum, mane; vespere denuo solius naris sinistræ, sesquiunciæ. Pulsus Dicrotus, *Solano* narium hæmorrhagiæ index, observabatur nunquam; sed, ut monui, pulsus mire vibrans, nunc utroque in carpo, nunc in alterutro magis, integro biduo fere.

Critica igitur solutio, ut in priore ægro, ita & in hocce, animadversa est, ast imperfecta: cessavit namque lateris sinistri dolor post hæmorrhagiam narium, potissimumque sinistræ; at vero ex hoc tempore quærelæ perpetuæ exaudiuntur doloris in Hypochondrio dextro, qui ad noctem ingravesceret, junctumque sibi molestum

ha-

haberet ardorem. Dolor porro iſte, ardorque, ad finem menſis uſque, regularem paroxyſmum 3. 4. horarum quavis nocte obſervarunt.

Remedia hoc tempore mutari ſæpius oportuit. Antacida quandoque danda erant, quod manifeſtum Ventriculus teſtaretur acorem: nonnunquam antihelmintica, quod vermium præſentiam cum peſſimus juvenis victus, tum præſentia quædam Vermium Symptomata, innuerent. Nulli tamen prodierunt.

Nec dolorem ardoremque varii generis Epithemata, Cataplaſmata, Unguenta, Emplaſtra, vel hilum temperarunt. Bilis autem defectum, obſtructionemve, quam alba atque argillacea excrementa indicabant, Sapo venetus cum Aloës tantillo, paucorum ſpatio dierum emendavit.

An-

Anno 1766. a 1. Jan. ad 13. uſque, cæpit pomeridiano tempore frigere, horæ, bihorii, ultraque ſpatio, rariſſime notabili aliquo ſubſequente calore. Sic ut ob paroxyſmum mediam poſt noctem, huncque pomeridianum, Febris eſſet quotidiana duplicata. Cortex neceſſario nunc indicatus, appetitum reſtituit quidem, diurnumque paroxyſmum fregit, at vero nocturnum minime; qui conſtanter frigore bihorii, calore, ardore, dolore dextri hypochondrii, per aliud bihorium vexabat. Fracto quinimo diurno per corticem peruvianum inſultu, lenta febricula, magna cum inquietudine, ſucceſſit.

Interim quam demum morbi ſedem figeremus, ancipites fluctuabamur. Hepar affectum eſſe, cum indicare locus, tum alba argillaceaque excrementa innuere poterant; at bilis reſtituta functione, nihil eo in loco mutatum fuit.

fuit. Ventriculus acore affectus videri poterat, vermibusque venter; sed idonea ad hæc remedia incassum data erant. Et ut Symptomata nos de sede naturaque morbi certiores non fecerant, multo adhuc minus Viscerum situs: quem adeo varium, adeo sæpe alterum pro altero collocatum, olim deprehenderamus, ut convicti essemus, nos in vivo homine situm viscerum sæpius non, nisi conjecturando, assequi. Id saltem patebat, juvenem duram suam, ac miserabilem vitam, impune non gessisse; gravemque atque pertinacem in eo latere, quæ miram hanc febrim aleret, ingeminaretque, adesse originem.

Quapropter die 16. Jan. cepi ipsi dare Decoctum saturatissimum graminis, &c. ut ægro priori; Epigastriumque bis die inungi, ac fricari curavi, unguento quod ex ung. Arthanitæ & Martiato ā unc. j. Gumm. ammon. aceto

to ſoluti dr. iij. compoſitum erat. Quod unicum remedium internum externumque, diutiſſime autem continuatum, frigus nocturnum alterna primum nocte, tandem integrum, ſuperavit; paulatimque primo dolorem, poſtmodum ardorem, fugavit. Sub hac cura rediit adhuc album atque argillaceum excrementum; continuato tamen remedio brevi evanidum; cum alvo tandem terna quaternaque ſingulo die, torminoſa ſæpe, nunc liquidiore, nunc compactiore, ſemper autem flava, pulcre curatus eſt; ſic ut 15. Febr. ædes maternas repeteret, Decoctoque ibidem per Menſem adhuc uſus, firma atque robuſta valetudine frueretur.

§. III. Ruſticus 18. annorum, gracilis, temperamenti bilioſi, in pueritia tuſſi convulſiva, diuturna admodum, male habuerat; exinde vero ſaniſſimus, corpus jam ante ætatem obfirmatum,

at-

atque induratum, ruſtico, labore, habebat. Medio Junio proxime elapſo, febre tertiana ſic corripi ceperat, ut priores tres paroxyſmos hora 9. matutina experiretur, reliquos quinque ad 3. in aurora. Frigus 3. aut 4. imo ſemel 6. horas, cum ſenſu interni externique algoris, univerſique corporis concuſſione durabat; calor moleſtus, haud vehemens tamen, ſimile fere temporis ſpatium emetiebatur. Unicum vero ſymptoma, toto tempore febris, valida ſcilicet ac ſicca tuſſis, frigoris æque quam caloris tempore, vexabat ægrum: cæterum nulla unquam cephalalgia, nullæ nauſeæ, vomitusque, non Ventris tormina, nec ullum conſuetum febrium intermittentium Symptoma, affuerunt. Febris vero paroxyſmo abſoluto, Cephalalgia oboritur, quam in noctem uſque patitur, ſi lecto inhæreat; brevi vero amittit, ſi exſurgat.

gat. Abſoluto paroxyſmo, mox fames adeſt, & urget; totoque die intercalari ſaniſſimus, ſummo cum appetitu comedit, digerit, & naturaliter quotidie egerit.

Rogatus nullisne eſſet medicamentis uſus, reſpondit pulverem a Chirurgo datum in primo paroxyſmo fuiſſe, qui nihil operaretur: die autem poſt primum paroxyſmum libero Electuarium ſumſiſſe, quod bis vomitum, bis moviſſet alvum. Tandem, ſexto paroxyſmo ingruente, a vetula ſpiritus vini hauſtum, multo cum pipere, propinatum eſſe, cum ea tantum mutatione, ut frigus pro more adeſſet, eique ſolito intenſior calor ſuccederet, ſeptimus autem & octavus paroxyſmus more ſolito pergerent.

Sanus autem, ſi quis unquam, ſe nobis ſtitit altera ab octavo inſultu die, petiturus auxilium. Ipſo autem

hoc

hoc die hora matutina nona, ea ſcilicet hora, qua tres priores paroxyſmi adorti erant, febris rediit; ab eodemque die, eadem præter propter hora, quotidie adfuit: ſic ut 9. Julii, dum ſuo de pago rediiſſet, eundem in ipſo *nono* quotidianæ febris inſultu videremus. Inſultus porro hi nullo modo differrebant ab iis tertianæ; tuſſis in utrisque moleſta, cum abſentia quorumvis aliorum febris ſymptomatum, cum Cephalalgia poſt abſolutam febrim, quæ pro more jacenti diu perſtabat, ſurgenti vero exulabat brevi; cum appetitu mox a febre valido. Unica tamen hæc obſervata diſparitas, quod licet in utraque fere æquale eſſet caloris frigorisque tempus, tempus tamen durationis univerſi paroxyſmi febris quotidianæ dimidium tantum eſſet ejus, quod Tertianæ expleverat paroxyſmus. His bene conſideratis,

febrim in quotidiana æque diuturnam patiebatur, ſed jam in duas diviſam: in tertiana octo horarum, horarum quatuor in quotidiana.

Hic attente omnia conſideranda ſunt. Quæret forte quiſpiam an, a datis ad Tertianam remediis, Tertiana in Quotidianam tranſierit? Sciat autem is Quotidianæ Paroxyſmum jam adfuiſſe, antequam miſturam diluentem, atque attenuantem quam ad Tertianam dederam, deguſtaſſet. Hanc ille poſthac in Quotidiana, poſt paroxyſmum, ſine ulla morbi mutatione aſſumſit.

De induſtria noto quosvis hujus quotidianæ Febris Paroxyſmos eorum ſimillimos fuiſſe, qui Febrim Tertianam conſtituiſſent; eo quod Medici nimis univerſaliter videantur differentias, ut vocant, eſſentiales, inter utriusque hujus intermittentis febris paroxyſmos,

ag-

agnoſcere. Notavi pariter horas invaſionis ſinguli paroxyſmi utraque in febre; quia etiam juſto generalior eſt eorum aſſertio, qua ab ipſius primi paroxyſmi invaſionis hora, dieique tempore, internoſci doceant, cujusnam generis intermittentis futura hæc febris ſit. At vero nos & in hoc juvene, & in innumeris aliis, talem obſervavimus horum ſignorum inconſtantiam, ut lex firma ex ejusmodi obſervatis condi nequeat: ſed de hac quæſtione poſtea latius.

Juvenem tunc in Noſocomio detinui, uſque ad Auguſti finem: ſic ut quæ nunc enarrabuntur, ſub noſtro contigerint conſpectu.

Quotidiana hæc febris novem conſuetos paroxyſmos abſolvit; in decimo vix levem percepit admonitionem æger.

Obſervavimus *momento* ante paroxyſmum nonum, & levem illum deci-

mum, juvenem cum pulſu lento, pleno, forti, pancratice valentem: Frigoris invadentis momento eundem concuti, deque Viſcerum ſuorum conquerentem algore. Solus apex naſi, non lobi aurium, nec frons, nec genæ, nullaque pars externa univerſi corporis, frigebant attactu, quantumvis de eorundem frigore vehementer conquereretur. Ipſumque Thermometrum Fahrenreitianum gradum 101, ſcilicet 4. 5. 6. gradus caloris ſupra naturalem, ſignabat. Pulſus interea æqualis, fortis, naturali ejus modice tantum celerior. Vix læſa Reſpiratio.

In termino illo, qui finis frigoris eſt, principiumque caloris, calor thermometri idem fuit. Reſpiratio tunc celerior fortiorque.

In æſtu febrili notabat Thermometron 104. gradus, qui in multis acutis nec major eſſe, nec diu tantus perſta-

re

re ſolet. Pulſus jam vix eo celerior, qui in frigore febrili, ſed paulo fortior.

An frigus unice a minore attritu? Unde ergo tanti frigoris perceptio, tremor, concuſſio, quando calor, thermometro exploratus, aliquot gradibus calorem tranſcenderet naturalem?

Medicamenta autem data ipſi hæc fuere. In frigore febrili bibit ſingula hora calidum vaſculum decocti *Avenæ*, cujus binis in libris manipulus florum *Sambuci* infuſus, ac Mellis puri unciæ duæ commiſtæ erant; idemque in ſubſequente æſtu continuavit: Paroxyſmo autem abſoluto, evacuavit quotidie Libras duas *Aquæ avenæ*, miſtas cum unciis duabus *Rob. Sambuci*, & dragma *Nitri puri*. Continuavit hoc ultimum remedium diu a ceſſante jam febre, eo quod levior Ventris durities, quæ ſub febre

 quo-

quotidiana percipi ceperat, hujus ſub uſu diſparere deprehenderetur.

Liber itaque a febre Ruſticus, integra videbatur frui ſanitate; id unice alienum a ſanitate habens, quod pro læte rubicundo colore, qui, ipſo, ejusque fratre, teſtibus, vultum in ſanitate ornaverat, color nunc conſpiceretur ferme icтericus, quamvis cæterum nulla ſigna Icтeri adeſſent, jamque omnino molleſceret Venter.

Ceſſante febre hac, mox arena copioſa, & in urina, & ad vaſis latera, obſervari cepta, multoties poſthac in urinis comparuit, flava aliquando, potiſſimum autem ſubrubra.

Contigit autem, quotidiana febre penitus ceſſante, ut juvenis perciperet dolorem in parte pulpoſa pollicis pedis ſiniſtri, nec niſi tertio die eandem indicaret nobis. Parvum tumorem tunc vidimus, ſuppurantem. Criſin for-

forte naturam huc versus molientem suspicati, cataplasmate emollivimus eum, biduoque post aperuimus. Effluente vix semicochlearis quantitate puris, totum mox consolidatum fuit. Unde accidens quidem illud, criticum autem minime fuit: οὐδὲν γὰρ ὀλίγον κρισιμὸν *Galenus* dixerat; & quæ sequuntur, id confirmant.

Si tamen criticum naturæ molimen fuisset, suspecta hæc crisis fuisset. *Coacarum No.* 68. damnaverat *Hippocrates* critica ad extremas manus pedesque conamina. Τὰ, ἐν χερσὶ, καὶ ποσὶν ἐρυθήματα ὀλέθρια Et *Epid.* 2. apud *Foësium* 1003. „ Quemadmodum „ Timenei sorori, ex valido morbo „ quid ad digitum abscedebat: οὐχ „ ἱκανὸν δὲ δέξασθαι τὴν νοῦσον; sed quia di„ gitus non erat locus aptus ad exci„ piendam materiam morbificam, re„ cidivam femina passa est, & periit.

„ Et *Epid.* 4. *pag.* 1131. „ Undecimo die, bono, critico, ad dextræ manus digitum majorem inflammatio, ſeptimoque poſt abſceſſum die mors. „ Miſerrime morientem vidit *Ill. Præſes* hominem, cui Pleuriticus dolor tertia morbi die in extremis pedibus reſediſſet. Nunquid loca hæc nimis cum tendinoſa, tum nervoſa, quam ut acrem morbi ferant materiem? An defectu celluloſitatis ſufficientis non poſſunt hæ partes morbi copioſam locare, transmittereque materiem? Quæcunque ſit hujus obſervati cauſa, obſervatio facta confirmataque ſufficit nobis. Sin tamen exempla proſtent hominum, poſt ſimiles criſes ſanatorum, admittimus ea libenter; cum vel ſub ejusmodi critico molimine, Natura viis aliis eliminaverit tunc id, ad quod eliminandum extremitates digitorum ineptæ fuiſſent; vel caſus rariſ-

ſimus

ſimus exiſtat, qualem *Ill. Præſes cap. de Pleurit.* deſcribit. Sed rariſſima exempla non deſtruunt Naturæ & *Hippocratis* leges, quæ, id, quod ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ contingit, continent.

Interim nos dolentem juvenis pedem ad maturationem, ſeu potius ad exitum materiæ diſponentes, nemo condemnet. Noſtri enim officii eſt, ſi v. g. ad Coxam, ad Oculum, aliave *inidonea* loca, morbi materies copioſa jam adeſt, ſuaque turgeſcentia immanes creat dolores, exitum ipſi parare quantocyus, ne moram trahendo deſtruat, quas obſidet, partes.

Sed e diverticulo in viam. Conſolidato brevi hoc ulcuſculo, color manſit fuſco-flavus. Inquietus de illo, exploravi, quid ſolvens noſtrum Decoctum, quod priori & alteri ægro profuiſſe ſupra conſtitit, hic efficeret, media ejus uncia ſingulis horis data.

In-

Interim die nono ab ultimo paroxyſmo elapſo, inopinato contigit, ut juvenis noſter, mox a levi ac frugali prandio, quod ad undecimam antemeridianam in Noſocomio datur, frigore per horam, perque alteram horam calore, corriperetur; conſueta Cephalalgia ſubſequente.

In frigore febrili thermometron gradum caloris naturalis præter propter notavit, gradum ſcilicet 95. Orto vero calore febrili 101. gradum, ſummoque in æſtu gradum 105. Pulſus in frigore celer, vix fortis; in calore non celerior, ſed fortior.

Finito toto intra bihorium paroxyſmo, dolor capitis duas adfuit cum dimidia horas. Poſtquam appetitus rediit, cum cæteris optimæ ſanitatis ſignis.

Altero die ad meridiem brevior leviorque paroxyſmus. Porro utitur, ut

ut olim, in frigore ſebrili infuſo ſuo florum Sambuci, & extra Paroxyſmum Decocto ſolvente, nudius tertius præſcripto.

Tertio die inſultus gravior. In ſeſqui alterius horæ frigore thermometrum notavit gradum 101. in calore autem vix integræ horæ gradus 106.

Ad eandem circiter horam febris quotidie rediit, corpus in apyrexia ſanum relinquens, uſque ad Paroxyſmum xviii. Eo autem abſoluto, æger nocte vix dormivit, anxius fuit, ſaporemque veluti putridorum piſcium conqueſtus eſt. Unde ad 8. matutinam ſumſit unc. iiß. *Aquæ Laxativæ Viennenſis*, pariterque ad horam 9. Hora 11. inde alvus compacta copioſa, & hora dimidia poſt laxa alvus, in frigore febrili adhuc ter, bisque poſt febrim. Frigus ſub actione purgantis trium tan-

tum-

tummodo horæ quadrantum, vix ullus calor.

Sequenti die vix obſervata febris: nulla febris die tertio, quarto, quinto, ſexto. Recidiva igitur quotidiana febris ceſſaſſe videbatur perturbatione purgantis.

Sed color ictericus interim perſeverabat. Proſequebatur ob id accurate Decoctum in 22. diem.

Septimo autem apyrexiæ die febris quotidiana tertio rediit, trihorio poſt prandium, atque ita ad eandem fere horam quatuor ſibi ſubſequentibus diebus: ea tamen cum differentia, ut ſolum frigus, vix ullus calor, adeſſet; quæ quo demum pacto ceſſaverit, mox patebit; præmiſſis aliquot obſervationibus.

In omnibus octodecim Paroxyſmis Recidiva primæ quotidianæ thermometrum ſemel, ut monui, gradum 95. notavit, cæterum vero ſemper 99. aut

100.

100. aut 101. Igitur ægro algorem internum, corporisque molestam a frigore concussionem, amare conquerente, calor fere semper 4. 5. gradibus fuit naturali major. In summo calore thermometrum gradum 104. 105. 106. 107. 108. signabat; quales gradus vix unquam, nisi paucis admodum horis, febres acutæ, peracutæ, acutissimæque, notare consueverunt. Patet inde intermittentes febres magnam in solidis, fluidisque, inducere mutationem, lentos humores coquere quidem, ac vasa, certo modo inertia, stimulando animare, debitumque in motum sæpe excitare posse; verum quoque humores aut nimis dissolvere, aut difflatis subtilioribus, inspissare; fibrisque, quæ, quo agant, non stimulo, sed restaurante cardiaco indigeant, summam flacciditatem, invincibilemque atoniam facile conciliare. Cum id tot exem-

pla

pla confirment, limitato ſane ſenſu vis intelligenda proverbii eſt : *De intermittente*, ac præſertim de *Quartana, non ſonat Campana.* Unde & regula petenda eſt, intermittentem febrim aut linquendi ſibi, aut abigendi ; ut mox patebit.

Sitis in paroxyſmis his, frigoris tempore maxime, intenſa ſic, ut bihorii ſpatio Libras 4. 5. 6. infuſi ſui evacuaret.

Notavi ſuperius Paroxyſmos tres priores Tertianæ febris hujus juvenis ad 9. matutinam, quinque poſteriores ad tertiam in aurora invaſiſſe. Quotidianam primam exacte ſervaſſe horam nonam matutinam, quæ non ultimorum, ſed priorum Tertianæ Paroxyſmorum erat hora invaſionis. Quotidianæ vero Recidivam priorem adortam juvenem ad meridiem eſſe, primo quidem mox ubi pranſus eſſet, reliquis autem diebus ſine prægreſſo prandio.

Tan-

Tandem constitit Quotidianæ Recidivam alteram bihorio trihoriove serius invasisse. Confirmant hæc, quæ supra monui, de incertitudine genium febris, naturamque determinandi, ex tempore primæ invasionis.

In hac demum altera Quotidianæ recidiva, seu intermittente febre quarta, lassitudo perpetua animadvertebatur, virium notabile appetitusque decrementum, nocturni sudores, insomnia, inquietudines tantæ, ut, ne tandem hæc febris cum corpori noxia foret, tum morbos inferret alios, justam nobis incusserit formidinem. Sistendam ergo arbitrati, dedimus ægro dragmam Corticis Peruviani ad 6. vespertinam; alteram dragmam ad 10., tertiam sequenti mane ad 6., & ultimam ad horam primam pomeridianam. Febris nec eo die, nec sequentibus,

ad aſſumtam quotidie mediam Chinæ unciam, unquam rediit.

Stupenda autem erat, quam a primo die aſſumti Corticis obſervabamus, mutatio. Mox enim vires exſurgebant, redibat appetitus, animus erigebatur, bona alvus, bonæ urinæ, eæque nonnunquam pulcre hypoſtaticæ, comparebant; &, quod maxime notabile, pertinax ſubictericus color ſenſim diſparebat, intraque decem dies plane aberat. Sic ineunte Septembri perfecte ſanus Noſocomio exivit, corticem per unam, alteramve ſeptimanam adhuc ſumturus. Domi ſuæ continua ſanitate fruitur hucusque.

Numquid Cortex Chinæ, febrim virtute febrifuga tollens, ſimul ſua reſtaurante facultate Syſtema bilioſum emendavit, ut remediis ſolventibus æger poſtmodum non habuerit opus? Videntur ejusmodi exiſtere caſus: ſed ne nos iidem

iidem justo audaciores reddant, caveamus. Omnino enim credibile videtur Decocto resolventissimo, quatuor prope septimanas usurpato, Viscerum ac potissimum Jecinoris, multum reseratas obstructiones fuisse, ut demum superveniens virtus chinæ roborans, opus reliquum absolverit. Febris enim Tertiana, Quotidiana deinde bis recidiva, & cutim pertinaciter defœdans subictericus color, non merum, non simplicem, non causa materiali carentem, febrilem motum notabant, sed vitium quoddam jecorarii Systematis, quod primo virtute solventis remedii multum emendatum, demum penitus vi restaurante Corticis devictum est.

§ IV. Plures profecto ejusmodi historias elapsus proxime annus Academicus suppeditavit: verum cum earum relatio fastidiosa forsan prolixitate displiceret, sermonem abrumpo, meque

ad neceſſaria quædam Corollaria converto; quæ ſuggeſſit varia methodus febres intermittentes curandi, & ab aliis, antequam ægri ad nos venirent; & a me, poſtquam curæ meæ traditi eſſent; adhibita.

Methodos has varias, diviſas in hæc, quæ fieri in paroxyſmo oporteat, & in illa quibus extra paroxyſmum opus ſit, optimus *Boerhaave* compendioſe recenſet *cap. de febr. interm.*

In frigore febrili vult *ut aperientibus, ſalinis, alcalicis, mineralibus, diluentibus, oleoſis, blandis, calore, motu, fotu, frictione*, utamur; hunc in finem dedimus ægris noſtris infuſionem calide potandam florum Sambuci in aqua Avenæ, cum melle & nitro; in calore autem *Aquoſa, calida actu*, commendat, *cum ſubacidis aperientibus nitroſisque permiſtis, vel & Cichoraceis, ſimilibusque blandis aperientibus, quiete*. Tandem ſudoris tempore

pore prodeſt *Ptiſana vinoſa*, *juſculis carnium*, *decoctis temperatis*, *ſudori urinæque reddere materiem*; *ſicque hæc non vi caloris*, *medelæ*, *ſtragulorum*, *exprimere*, *ſed copia aucta promovere*, *quam blandiſſime & diu.* Quæ æger noſter ultimus in frigore febrili ſumſerat, cum in brevioribus ejus paroxysmis quoque prodeſſent, caloris, ac ſudoris tempore, continuavit eadem. Mutamus hæc in aliis, prout ægri mutatione opus habere videntur.

Quæ autem extra febrilem inſultum facienda ſunt, ſic enarrat: Primo quidem Emeticum dandum: *Quin abundanti colluviei in primis viis . . . vomitorium ſæpe prodeſt tollendæ*, *dando ante Paroxyſmum eo ſpatio*, *quo ante hunc effectum præſtet. Id faciendum cognoſcitur ex victu*, *morbis*, *ſymptomatibusque prægreſſis*, *nauſea*, *vomitu*, *ructu*, *tumore*, *halitu*, *ſordibus linguæ*, *gutturis*, *palati*; *anorexia*, *amaro-*

re oris, vertigine tenebricosa : & absoluta operatione dato opiato sedatus ante febrim tumultus sit.

2. Purgans; quod vir magnus iisdem cum indicationibus, tum cautelis, quam Emeticum, dandum censet.

3. Suadet utrumque hoc remedium minus evacuandi, quam stimulandi, scopo. *Ut & prodest idem dum stimuli instar movet utrumque.* Utrumque autem repudiat, deficientibus his binis indicationibus. *Aliter nocet*, inquit, *dum debilitat, liquidissima elicit, digestiones hic imprimis necessarias, turbat, sicque diuturnitatem morbi, vel & mortem producit.* Dura, sed vera, in eos sententia, qui emetico, & purgante, vel alterutro, omnem intermittentem febrem aggrediuntur!

4to. Sudorifera. *Frigus & febris sudorifero hic tollitur sæpe, dum aliquot ante tempus cognitum futuri paroxysmi horis,*

li-

liquido aperiente, diluente, leviter narcotico, repletur corpus ægri: deinde una hora ante malum excitatur ſudor, & continuatur, donec binæ ultra tempus initii paroxyſmi elapſæ ſint horæ.

5to Venæ ſectionem; quam non niſi *caſu* prodeſſe ſtatuit.

6to Tenuem, exactamque diætam, *caſu* tamen unice proficuam.

7mo Corticem Peruvianum: *Si autem febris autumnalis vehemens, corpus ex ægritudine debile, morbus jam aliquo tempore duravit; neque adſint ſigna internæ inflammationis, neque collecti alicubi puris, neque obſtructi admodum hujus illiusve viſceris, cortice peruviano abigetur.*

8. Epithemata, & Epicarpia.

9. Inunctiones ſpinæ dorſi.

10. Adſtringentia epota.

Commentari hæc decem curationis capita animus neutiquam eſt, cum exſtent conſummatiſſimi Illuſtriſſimi Præ-

ſidis in hæc commentarii: lubet autem univerſam praxim percurrendo, examinare in quavis ſive Methodo, ſive Empeiria, quid boni, quod imitere, inſit; quid mali, quod evites; quid ineptum, quod abjicias; quid demum periculoſum, quod damnes. Recenſionem hanc junioribus medicis, quibus hæc ſcribo, utilem fore puto.

Ordinem inverto, inchoaturus ab Articulo ſexto, qui de tenui exactaque Diæta agit. In quavis enim indicatione ea, quam vitalem vocant, perpetuo obtinet principem locum.

Igitur *Primo*, ad febrim intermittentem curandam, Authores quosdam Diætam exquiſitam atque tenuem commendaſſe meminit *Boerhaavius*. *Celſo* referente *Heraclides Tarentinus* hanc diætam vehementer commendaverat; ipſeque *Celſus*, licet *Heraclidi* hac in re non

aſſen-

aſſentitur, videtur primis 14. diebus, tentaſſe eandem.

Hippocratem hujus ſententiæ non fuiſſe, prima Aphoriſmorum ſectio fidem facit: *Tulpius* Quartanariis funeſtam fuiſſe exemplis evicit: *Boerhaavius* caſu tantummodo profuiſſe narrat.

Illud interim verum ab altera parte eſt, pleniore Diæta homines non raro impetus febriles augere, ipſamque perpetuare febrim; nec facile curari eos, qui ſuos liberos a febre dies epulando, commeſſandoque, tranſigunt: regula ergo ſtatuenda eſt, ne in alterutrum inclinando quis peccet.

In omni ſeu acuto, ſeu chronico morbo, indicatio vitalis cæteris prævalet indicationibus. Si vires vel copioſiore nutrimento, quam digerere ſubigereque queant, opprimantur; vel ſi debiti defectu nutrimenti fatiſcant; merito veremur, ne morbus na-

turæ prævaleat, succumbatque ægrotus. Quamobrem, si bene appetat ille, si bene digerit, egeritque, Victu utatur eo, qui ad has facultates conservandas requiritur. Viribus sic manebit aptus, qui crudam morbi materiem concoquat, expellatque concoctam. Sanus si laute, si multum, comedere consueverat, plura utique illi erunt, quam isti, qui tenuius, concedenda. Qui bis ter comedere, dum valebant, soliti, etiam his ob consuetudinem consulendum: plus hyeme, ob majorem voracitatem, quam æstate: plus hominibus nationis voracioris, quam illis, qui frugalioris sunt. *Et quibus semel, aut bis, & plura vel pauciora, & per partes,* (offerri conducat) *videndum. Concedendum autem aliquid & consuetudini, & tempestati, & regioni, & ætati.* Aph. Sect. I. n. 17. Ipsaque tota hæc sectio pulcherrimas regulas

gulas continet, quas ſecuti Practici, ordinata recte Diæta morbi curationem promovebunt.

Peccant itaque adverſus has *Hippocratis* leges, morbosque pejores periculoſioresque reddunt, qui nihil niſi tenuem diætam crepent, ne ægri morbum, ut ajunt, nutriant. *Hippocratis* præcepto, & exemplo, ægris noſtris, febre intermittente laborantibus, alimenta damus talia, tanta, totiesque, quam & conſuetudo, & facilis eorum tolerantia, concedunt. Sin vero pluribus aſſuetis jam præ vi morbi viſcera iisdem ferendis non ſint, nos, & præparatione tenuiore, & parciore quidem, ſed frequentiore exhibitione, id reparare ac ſupplere conamur. Ægris, qualis noſter juvenis erat, carnes teneriores, olera, levia farinacea, quibus a puero aſſueverunt, vinique modicum, quo vix carere noſtrates queunt.

unt, concedimus, quamdiu viſcera hæc commode ferunt. Contrario autem modo in Noſocomio fit, ſi homines paucioribus, tenuioribusque aſſueti ſint, ne majore ſolito copia Viſcera onerentur. Ceterum hac elapſa adhuc æſtate Medicinæ Auditores viderunt languentem, acuto in morbo, Coctionem, cauta plenioris victus conceſſione ſic emendatam, ut brevi morbus ad Criſin aptaretur; qua inſtante, ad ejusdem aureas *Hippocratis* leges, nonnihil iterum de hoc victu pleniore detrahebatur. Cæteroquin id quod *Tulpius*, ut ſupra memoravimus, idem quivis advertere Practici, exquiſitiore Diæta ægrorum vires ſic minui, collabique, ut coctioni impares in morbum cum pejorem incidant, tum protractiorem.

Secundo *Emetica* laudantur. Eaque alii exhibent remoto admodum a futuro

turo paroxyſmo tempore, ut diu compoſitus ſit, qui corpori inde concitatus fuerat, motus: alii, ut hic monet Celeberr. *Boerhaavius*, paucis ante Paroxyſmum horis; quo morbi materiam turbent ſic, ut exquiſitam intermittentem febrim pertinaciter non perpetuet.

Hippocrati ſane ignotum conſilium non fuit. Libro de *Affectionibus* pag. apud *Föeſium* 520. Si autem *quartana prehenderit*, inquit, ἢν μὲν ἀκάθαρτος ᾖ, *ſiquidem impurus fuerit*, *primum quidem caput purgandum*, & *tribus aut quatuor interjectis diebus* φάρμακον διδόναι ἄνω, κατὰ ἀυτὴν τὴν λῆψιν, medicamentum ſurſum evacuans exhibendum eſt ſub ipſam febris acceſſionem. *Celſus*, & apud Celſum *Aſclepias*, idem ſuadent.

Salubre *Hippocratis* conſilium imitati quivis ſapientes Practici ſunt, *ubi impurus æger erat*. Eſt duplex hic notan-

tanda impuritas: altera eſt ea, in qua jam ante morbum viæ primæ ſordibus ſcatent; altera quando, etiam citra has prægreſſas ſordes, ea febris epidemicæ intermittentis conſtitutio eſt, ut fere ſemper quid corruptæ bilis ad præcordia colligatur, qualem *Sydenham* Sect. 1. cap. 3. deſcripſit. Aſt vero tertio præter ejusmodi impuritates *Boerhaave* emeticum laudat, quatenus ſtimulando moveat materiam febrilem, turbet eandem, confundatque; quo, fracto febris impetu, exquiſita ipſa, diuturnaque, deſinat eſſe.

Triplex hæc Emeticorum indicatio Medicos movit permultos, ut fere nunquam curam febris intermittentis, niſi ab Emetico, inchoarent, & bis, ter, pluriesque repeterent, ſuamque in curandis intermittentibus febribus ubique jactarent felicitatem. Et ut Expertiſſimus *Thomſon* in Tomo 4. Act.

Edimb.

Edimb. fortunatam ſuam 20. annorum Praxin laudat, qua Emeticum det eo frigoris febrilis momento, quo æger primas nauſeas experitur; aut ſi non in frigore, ſaltem mox ad nauſeæ in calore principium; ita innumeri alii hanc methodum, tanquam præſtantiſſimam, commendant, laudant, obſervant.

Hæc tamen *Hippocratis* conſuetudo non fuit, non fuit animus. Cur enim monuiſſet adeo circumſpecte non eſſe dandum, niſi hominis id poſceret impuritas, Emeticum? Nec veretur *Sydenhamus* inter febris protractæ, imo lethalis cauſas, Vomitoria referre. Ipſeque *Boerhaavius* datum Vomitorium præter tres datas indicationes *nocere* ait, *dum debilitat, liquidiſſima elicit, digeſtiones hic imprimis neceſſarias, turbat, ſicque diuturnitatem morbi, vel & mortem producit.* Hinc toties Practicorum Libri;

bri; hinc toties nos, hujus Methodi universalitatem lugemus.

Ubi vero id dandi vera indicatio est, ut detur brevi ante Paroxysmum, Votorum pluralitas est. Sub ipsam accessionem ab *Hippocrate* datum jam vidimus. *Amatus Lusitanus*, qui multas eo modo feliciter patratas a se curas jactat, *hujus Evacuationis*, inquit, *die paroxysmi ratio assignatur talis, quia commotione agitata materia, facilior ad expulsionem redditur: quam divinus Senex contemplatus in Quartana, die paroxysmi, pharmacon dare mandat.* Adstipulatur *Forestus* quoque *Libr. 3. de Febribus, Quidam,* ait, *in initio hujus febris vomitum provocant, & ante paroxysmum, vel initio paroxysmi: hujus remedii tanta vis est, modo recte instituatur, ut multi hoc unico praesidio convaluerint.* Dabat *Thomson*, ut vidimus, illud quoque in frigore, aut calore, ad primas nauseas: *Sydenham*

vero

vero & *Boerhaave*, videntur in ſuæ quisque nationis diſpoſitione id notaſſe, ut ſi dandum emeticum eſſet, illud daretur adeo mature ante futurum inſultum, ut turbatio corpori inde nata ſedari paregorico poſſet, priuſquam adeſſet acceſſio. Hinc nulla regula generalis eſt. Obſervatio regionis, tempeſtatis, temperiëi, ætatis, ſexusque, adeo ab *Hippocrate* commendata, regulam determinat.

Tertio *Purgantia* laudantur. *Hippocrates* ea conditione, ut ſupra, Vomitorii, ita & hic Purgantis, extitit laudator. Et primo quidem in eodem Quartanario, cui ob impuritatem docuerat emeticum dandum eſſe, *rurſus*, inquit, *aliquo intervallo interjecto, aliud Medicamentum deorſum purgans*, ἐν αὐτῇ τῇ λήψει, *in ipſa acceſſione, dandum erit.*

Subjungit autem mox hæc de Tertiana febre; in qua nullum emeticum suasit; *cum febris tertiana detinuerit, si impurus tibi æger videatur, quarto die medicamentum purgans dandum est.* Φάρμακον hic simpliciter dixit, non addendo ἄνω vel κάτω; unde quidem Emeticum æque, quam purgans, quis forte intelligeret; verum cum, notante *Galeno* pluribus in locis, *Hippocrates* nihil ad φάρμακον vel ad φαρμακεύειν addendo, Purgans alvinum intelligat; cumque *Foesius* diserte notet, hanc ejus significationem in confesso esse apud omnes, qui vel minimam habent ejus dictionis notitiam; certo videtur hic de alvina purgatione *Coüs* locutus. Repetitque idem de Tertiana præceptum iisdem pene verbis *Libr. 2. de morbis.*

Intentione itaque *Hippocratis* in Emetico, & Purgante dandis, eadem existente, condemnantur consequenter omnes,

omnes, qui quacunque intermittente in febre Purgante opus esse contendunt. *Sydenham* & *Boerhaave* limitarunt cum *Hippocrate* usum purgantis; ultra citraque hos limites utrique condemnarunt idem. Equidem *Sydenham* in intermittente autumnali, cum æger a datis quadrihorio ante paroxysmum remediis sudatoriis jam sudaret, dabat scrupulos duos, *Pil. coch. Maj.* in Mistura spirituosa; ut sudare pergeret; non autem proprie sic egit purgandi scopo, *verum ut binis illis contrariis sudandi & dejiciendi motibus, eodem tempore excitatis, paroxysmi processum confunderet, atque interturbaret*: de qua methodo postea pluribus. Unde demonstratum est *Sydenhamum*, non minus quam *Boerhaavium*, purgantia in intermittente febre condemnasse, nisi quando corpora omnino impura essent; quo unico in casu *Hippocratem* purgantia lau-

dasse, citatis ejusdem textibus constitit.

Confirmatur hoc ex eo, quod cum docuisset impura corpora purganda esse, deinceps ostendat quid agendum sit Medico, si pharmaco opus esse ipsi non appareat: Hic nulla sive Emetici, sive Purgantis, ultra mentio fit.

Juvenis noster a prima quotidianæ febris recidiva visus est purgante, ante accessum dato, curatus. Sed & vera hic aderat indicatio id dandi.

Hoc demum, & non alio, sensu, intelligimus fortunatas per purgantia curas, quas tot laudibus cumulant Autores; v. g. *Monavius* in Epist 37. Libr. 2. Epist. *Cratonis*, aliorumque. Hoc unico sensu suæ *Agarico*, ut febrifugo, laudes manent, dum Veteres ad dragmam i. ii. illum brevi ante febrilem porrigerent accessum; ut apud

Do-

Dodonæum, & in adjectis ad *Dodonæum* notis, videre est.

Quarto laudatur *Venæ sectio*, & merito quidem. Est enim aliquando metus, ne in plethoricis, a valido febrili motu, humor copiosior circumductus, noceat stagnando, obstruendo, inflammando, repagulaque diffringendo sua. Sed ait *Boerhaavius* Venæ sectionem prodesse casu duntaxat; haud vero ex *Botalli*, ejusque sequacium sententia, veluti ad intermittentem febrim curandam per se opportunam. Quapropter illam *Sydenhamus* jure rejicit, veluti infidum auxilium, quod ni febrim illico confodit, ejus curam procrastinat, imo cum cæteris male adplicatis letum accelerat.

Quando igitur suam fortunatam praxin laudabat D. *Chomel*, ex dato, hora ante paroxysmum, largo Chamomillæ cum cremore tartari decoc-

to, inſtitutaque mox inde Venæ ſectione; eum Plethoricos maxime in cura habuiſſe credibile ſit. An *Gallis* tamen, centenis ſæpe Venæ ſectionibus aſſuetis, Venæ ſectio in febribus minus nocuiſſet? Præcipue cum *Riverius* in Cent. 4. ſimilem curam exemplis, & quidem uno in ſeptimeſtri gravida, confirmet? Sed credibilius potius profuiſſe Miſſionem ſanguinis ob Plethoram. *Foreſtus* v. g. qui Venæ ſectioni aſſuetus non erat, dum ipſi poſt tertium Quartanæ paroxyſmum Vena ad incipiens animi deliquium ſolveretur, nec quartum paroxyſmum inde haberet, videtur præ plenitudine ſoluta tantum tuliſſe a vena ſecta præſidium.

Aliter vero cum Hæmorrhoidum evacuatione res ſe habet. Quamvis enim multum abſit, ut cum priſcis Medicinæ patribus unicam Quartanæ febris

bris ab atra bile duceremus originem, inficias tamen nemo ibit etiam ab atra bile gigni Quartanam. Bilis autem atræ per hæmorrhoidas evacuatione, causa febrigena immediate, atque directe evacuatur, ut sic demum febris cesset. Notabile quod in rem *Forestus* notat Libr. 3. Obs. 41. Hominem Quartanarium, quem cæcis hæmorrhoidibus laborare intellexerat, bono esse animo jussit: *nam hæmorrhoidibus apertis a Quartana facile liberari posset, cum & Præceptor meus BENEDICTUS FAVENTINUS, in tollendo Quartanam; præcedentibus universalibus remediis, pro indubitato experimento habebat, ut venæ hæmorrhoides secarentur. Secundo refert quoque GUARNERIUS se vidisse Præceptorem suum JACOBUM FOROLIVIENSEM DELLA TURRA, nobilem quendam curasse solis remediis, quæ hæmorrhoïdes provocabant.*

Verum hic V. S. commode in ano fieri non potuit, cum Venæ hæmorrhoïdales potius exulceratæ essent, & ob hoc ingentes dolores inferebant. Quare accito Chirurgo, qui ulcera curabat aptis remediis appositis: unde tandem hæmorrhoïdes apertæ sunt, & fluere ceperunt, multam virulentiam effundentes: ita, ut a febre quartana hoc modo liberatus fuerit.

Itaque hæmorrhoïdum fluxus primo prodesse *casu* potest, in universo vasorum systemate abundantibus humoribus, ut de Venæ sectione dictum: secundo prodesse potest Quartanæ auferendo proximam causam, infarctum nempe systematis Venæ portarum, ab atra bile. Minimeque inhærentes systemati Veterum, qui Quartanas semper, Tertianas nunquam, ab atra bile oriundas statuebant, fatemur Tertianas æque quam Quartanas, si forte atra bilis in iis peccat, hæmorrhoï-

dum

dum fluxu, aut levari insigniter, aut penitus curari posse.

Quinto recensentur *Sudorifera.* Varia intentione, modoque, dabantur. Ac primo quidem, quemadmodum ex *Sydenhamo*, ac *Boerhaavio* supra dictum est, ut corpus in apyrexia repleretur liquido aperiente; horaque deinde aut bihorio ante invasionem excitaretur sudor, promoveretur que eo usque, donec bihorium a tempore quo febris adesse debuisset, praeterlapsum esset. Huc porro bene multa auxilia facere credidere Veteres, ut mox patebit. Secundo, sine peculiari sudoris ante paroxysmum provocatione, calidis, aromaticisque medicamentis, & attenuantibus, corpora toto apyrexias tempore, replebant, ut attenuatis sic probe humoribus, frigus febrile, tandemque febris ipsa, praecaveretur. Huic scopo legitur *Myr-*

rha adeo profuisse, ut in febre intermittente curanda de palma cum *Cortice peruviano* decertaret. Vulgus *Gentiana*, *Galanga*, *Absinthio*, *Centaurio minore*, *Marrhubio*, *Helenio*, *Imperatorio*, *Schordio* &c. tota in apyrexia copiose datis, frigus febrile corripit, sistit, ac febrem feliciter sæpe curat. *Galenus* Salsamenta commendabat, & *Sinapi*, suumque *Diatrion piperion*. Nunquid *Muisio* laudata sat larga Salis ammoniaci dosis, huc non referenda?

Tandem 3.tio mos multorum erat hæc sudorifera non dandi, nisi 1. 2. 3. 4. horis ante expectatam febris invasionem, corpore simul ad sudores calidiore aëre, integumentisque, disposito. Sic Juvenis noster magnam *piperis* quantitatem cum *Spiritu Vini* sumserat. Antiqua sane, celebratissimaque Methodus! *Celsus* ante accessionem *Allium* comedere jubet, aut *piper* cum *a-*

qua

qua calida bibere. Hoc *Bartholinus Cent* 5. *n°*.48. oris ſeptentrionalibus familiare præſidium notat, eoque *Zelandiæ* Epiſcopum ſe curaſſe feliciter. Cyathus *Vini Hippocratici*, quo *Varandæus* ante Paroxysmum utebatur; Hauſtus *Spiritus vini* cum *Aqua Roſarum*; aut *Vini* hauſtus, cui *Agrimonia*, cui *Millefolium* aut *Verbena*, aut *Abſinthium*, &c. infuſa, multorum autorum: *Raji* in *Catalogo Plant. Angl.* hauſtus *Vini* generoſi, cui *Viſcus*, *Oxyacantho innatum*, infuſum ſit: Pulvis magno *Heurnio* commendatiſſimus, qui ex *Nucis moſchatæ uſtæ*, *nucleis Perſicorum*, & *Amygd. amararum*, ā ſcrupulo, compoſitus, cum vino ante paroxyſmum exhibebatur: Specificum *Hartmanni* in ſua *pr. chimiatr.* *Spiritus ſalis ammoniaci in Aqua Centaur min.*, vel *Cichorei*, ante paroxyſmum exhibiti, donec homo ſudoribus difflueret: *Rulandi* & *Riverii* Methodus, ope *Spiritus*

ſul-

ſulphuris, aut *Spiritus vitrioli*, ſudores ante paroxyſmum eliciendi: *Fonſecæ* ſecretum, pulveris *Betonicæ* dragmas duas in *Ovo* dandi, quadrihorio ante acceſſum: *Riverii* exhibitio *ſalis Abſinthii*, *cum ſucco Citrei*, ſudores cum regimine ante paroxyſmum eliciens: *Ægyptiorum* mos dandi dragmam pulveris *Chamædryos*, calido in jure, brevi ante paroxyſmum: *Pulvis Pannonicus*, *Specificum Michaelis*, Præparata *Bezoardica* multorum Autorum, *Theriaca Andromachi*, *Diaſcordium Fracaſtorei* & *Sylvii*, *Philonium Meſue*, *Requies Nicolai*, *Orvietanum*; quæ omnia cum Vino, brevi ante Paroxyſmum, corpore ad ſudorem diſpoſito, exhibentur: hæc, & ſimilia, Autoribus commendata, & laudibus ſæpe in cælum elata, ad hanc ſudatoriam curam referenda ſunt.

Quo tandem Clysma *Ægyptiorum* referam, cujus in ſua Med. Methodi-

ca *Prosper Alpinus* meminit, compositum ex Libra Decocti *Majoranæ* cum unciis III. *olei laurini, quo sane,* inquit, *& in aliis, & in me ipso, olim quartana vexato, summa cum utilitate usus sum, & nonnullos quartanarios tribus tantum Clysteribus sanatos vidimus.* An clysma hoc venis cum bibulis, tum paucis Coli lacteis, absorptum, humorum motum auxerit, pepuleritque sudores? Pertineret tunc ad hanc classem.

Quid demum cogitandum de Decocto *Raparum*, quo Abbatem *Guarnerius* curaverat, & quod in Epistolis laudat *Crato a Craftheim*? An, quia abjecto cortice, primæque decoctionis aqua, rapæ cum nova aqua coctæ exprimerentur, illeque succus cum butyro insulso, ac saccharo mistus, potui daretur, sumto simul quovis mane pulvere quinque *nucleorum Persicorum*; an, in-

inquam, ad ſudorum referendum Methodum erit?

Celeberrimus *Mead* in *Mon.* & *Praec. Med. Quamquam nec illud hic obſervare alienum erit*, inquit, *me pluries, cortice ipſo votis non reſpondente; pulvere ex floribus Chamaemeli, Myrrha, ſaleque Abſinthii, adjecto paulo Aluminis, compoſito, febres intermittentes depuliſſe.* An attenuando, diſponendoque ad ſudores, ad hanc quoque Methodum *Meadii* pulvis referendus?

Pulvis febrilis Pharmacopaeae *Viennenſis* huc quoque referendus videtur.

Triplici modo vidimus homines a ſuis Medicis ad ſudorem diſpoſitos fuiſſe: verum quartum multi addebant, eumque efficaciſſimum. Frictione, balneo, motu, curſu, ante invaſionem, imo ipſa, ſi contingeret, in invaſione, homines in profuſos ſudores ſolvebant, cum ipſum Vulgus, tum quoque Medici-

dici. Hoc ſedulo faciamus *Celſus* Autor eſt. Quin & frictionem, & motum, & curſum, conſuluere plures, una cum calidorum remediorum aſſumptione. Ita *Platerus Tom.* 2. *Cap.* 2. Simile quid *Boerhaave* quoque ſuadet. Eſtque ars curandi frequentiſſima Plebejorum & Ruſticorum.

Cuncta igitur, quæ ad hanc 5. Methodum retulimus, eo collineant, ut corpus diſponatur ad ſudores, & ut illi maxime eliciantur tunc, quando febrile frigus inſtat, promoveanturque bihorio ultra conſuetum invaſionis tempus.

Profuiſſe pluribus hanc ſudatoriam Methodum ultro fatemur; ſed & aut non profuiſſe ſæpe, aut multis nocuiſſe, cum Scriptores Medici notarunt, tum ſæpe vidimus. Prudentia igitur, judicioque in ea adhibenda opus. Si enim febris ſalutaris, ſi homini neceſ-

ceſſaria, ut ſæpe fit, hac autem arte abigatur; quid non timendum mali a relictis obſtructionibus, ad quas ſolvendas ſalubrem hunc motum natura excitaſſet? Nonne juvenem ſic demum Hydrope periiſſe, qui hac arte curatus erat, *Foreſtus* memoriæ tradidit? In comperto præterea eſt homines hac arte febres continuas, ardentes, anomalas, malignasque, ſibi conſciviſſe. Unde *Bartholinus* loco ſuperius laudato addit conſilium eſſe, quod & *non paucis* profuerit, & nocuerit *multis*.

Non ergo Cortex Peruvianus, quod febres intempeſtive ſuffocet, ſolus accuſandus eſt: violentia deſcriptæ mox Methodi non minus cortice intempeſtive curat.

An *Arſenicum*, quod frigus febrile, febrimque totam, præcaveat, huc referam? Præſtaret referre non debuiſ-

ſe.

ſe. Quidquid laudis *Lemmery*, *Wepferus*, *Meyerus*, ex relatu aliorum; quidquid laudis *Friccius*, medicus Ulmenſis, *Libro de virtute venenorum medica*; & in Actis *Moguntinis Joannes Chriſtianus Jacobi* propria, ut ferunt, experientia, Arſenico ut ſpecifico febrifugo, tribuant, exemplisque confirmare ſatagant; teſtimonia deleterii, nullaque arte cicurandi, Veneni, tot, tantaque *Vienna*, & haud ita pridem Exercitus, dederunt, ut cum magnifico *Werlhofio* de Arſenico agente *Obs. de Febr. pag.* 42. dicam „ Valeant mali-
„ gna pharmaca, & plena aleæ, cum
„ & magis exploratas, & ſecuriores
„ medelas, quarum præbia, quoad
„ opus ſit, augere, & continuare
„ poſſis, benigna largiatur natura. „

Sexta Methodus ea eſt, quæ per Epithemata, eaque ad carpos utrosque potiſſimum, eorumve alterutrum, quan-

quandoque, ſed rarius ad axillas poplitesque, admota, febrim tollere annititur.

Optimus *Boerhaave* in Mat. Med. duas Formulas dedit, quarum prior magni *Boilæi* erat, qui in Libro de *util. Phil. exp. exert.* 5. *cap.* 7. refert ea ſe a febre quotidiana violenta, uſitatis immorigera præſidiis, liberatum fuiſſe. Eſt autem hoc: R. *Uvar. Corinth. Summit. Lupuli, Salis marini*, ā. *unc. ij. Contuſa in pultem applica ad Arterias.* Addit *Boilæus*, licet aliquando ſucceſſu caruerit, plures a quotidiana & tertiana id curaviſſe. Addidit & aliud hoc: R. *Summitat. Rutæ viridis unc. ij. Sem. Sinapi dr. ij. Contuſa exhibe ad Epicarpia.*

Famoſus hic ab omni ævo *Ranunculus* fuit, maxime *pratenſis* dictus. Præterquam enim quod ad Anthraces Bubonesque peſtilentiales, ad omnes Glandularum tumores, Colliqne præ-

ſer-

ſertim Scrofulas, hanc plantam contuſam Priſci adhiberent, inſigni quoque laude eam in cura intermittentium cumularunt. Primam ſpeciem *Ranunculi montani*, quam ob id, *fieberkraut*, appellarunt, contuſam adplicabant Carpis; monentes ſedulo tamen ne diutius applicatam ægri ſinerent, cum rodendo ipſos nervos, tendinesque, affeciſſe, plures ingenti ſuo damno experti eſſent. Videatur *Dodonæus* cum additamentis *Lobelii*, *Cluſii*, ac *Ravelingii*. *Sennertus Libr.* 2. *de Febribus*, *Cap.* 20. *ſub finem*, hominis meminit, qui a diuturna Quartana, Scapulæque dolore acuto, ejuſmodi Epicarpio, quod puſtulas excitabat, curatus fuit. Pluriesque Epicarpium iſtud alii Autores referunt ab Agyrtis adplicatum; ut & ſimile quid refert *Ill. Præſes in Comment.*

Rondeletio ſummis laudibus extollebatur Epicarpium, quod parabatur

ex *Foliis Sambuci*, *Salviæ*, *Pedis columbini*, (id eſt, Geranii columbini, ſive Geranii alterius Dioſcoridis) *Fol. Rutæ*, ā. *m. β. Flor. Calthæ pauxillo, ſalis comm. m. j. cum Vino tritis.*

Martini Rulandi Epicarpia conficiebantur ex *foliis Rutæ*, *Salviæ*, *Burſæ paſtoris*, *tritis cum aceto.*

Felix Platerus ſua parabat ex *fol. Thlaſpi*, *Plantaginis*, *Burſa paſtoris cum aceto.* Vel etiam ex *ung. populeo, quocum commiſtæ telæ Aranearum* : cui *Lotichius* adhuc *grana quatuor Opii* addebat. Imo ſolum Acetum, pane bene imbibitum, *Plater* laudabat.

Heurnius Helleborum, (qualem non addidit) felix Epicarpium dediſſe meminit.

Crato ad *Camerarium* profuiſſe notat Epithema *Spiritus vini* linteis excepti ad *Ventriculum*: additque ſe haud Carpis duntaxat, verum articulis omnibus, *Ur-*

Urticæ radices cum aceto tuſas admovere.

Riverius laudat Cataplaſma calidum, aromaticum, Ventriculi admotum regioni.

Borelli affinis legitur feliciter intermittentes febres curaſſe foliis *Pentaphylli cum ſale*, Stratum ſuper Stratum poſitis, initio paroxyſmi ad Carpum dextrum.

Boyleus loco laudato ſupra recenſet *Fuliginem Caminorum cum Therebinthina.*

Acta Edimburgenſia Tomo 2. *Erigerum* ſeu *Senecionem vulgarem*, in pultem contuſum, & *Cardiæ* frigide applicatum, referunt.

Apud *Riverium* laudatur Epicarpium Emplaſtri *Strobelbergici.*

Curatos aliquos ab Agyrta vidi Epicarpio, linteo incluſo, quod abiturus revelavit: erat *Sinapi* paratum, ut in menſa utímur. Ab alio vidi *Andromachi*

chi Theriacam admoveri. Vidi quoque febres epicarpiis curatas nonnullis rediisse.

Sed quid his immorer diutius! Finis scribendi non daretur, si memorare vellem *Amuletha* collo, âliisque corporis appensa partibus : ut *Tralliani lapidem ætitem*; ejusdem *Scarabæum* in Linteolo fulvo Collo appensum; *Foresto* commemoratos *pilos*, de gena detractos Hircorum; *Sanguinem* de primis Virginum Catameniis; *Lacertam viridem* appensam; *Vermiculos ex Dipsaci capite* apud *Dioscoridem*; *Araneam vivam* nucis inclusam putamini, collo donec moriatur appensam, vivamve *locustam*; *Francisci Jöelis Cantharides*; aut *Nicoli Florentini*, & *Tiengii Amstelodamensis annulum*, qui in auriculari digito gestatus, abigeret Quartanas; *Ranam vivam* pugno inclusam donec moriatur, tumentemque manum reddat;

ut

ut ſilentio præteream adhuc plura, quæ ſuperſtitionem ſapiant, ut *Scedulas Lucæ*, & ſimilia potius tacenda.

An revera omnia hæc Epicarpia, Epithemata, Amuleta, febrium intermittentium abſolvere, ut ferunt, curationem? *Boilæi* utique, *Rondeletii*, aliorumque clarorum virorum ſpectabilior fides, autoritasque eſt, quam ut illis diffidamus: videturque haud contemnenda ea eſſe irritatio, quam acres fervidæque res carpis, loco utpote tendines complures, nervosque pene nudos gerenti, inferre queunt. Verum ſi legamus, audiamusque, horum pleraque tunc admota, quando aut longiore tempore remedia alia bene multa, quæ febrim quidem nondum fugare, ad fugam nihilominus diſponere potuere, adhibita ſunt; aut una cum reliquis, methodice inſtitutis, conjunguntur: ſi *ſecundo* bene perpendamus

 mo-

monita hinc inde adjuncta de hisce non applicandis, nisi coctionis signa comparuerint, ceteraque artis præsidia fuerint admota: Si tandem tertio horum scriptorum candidiores consulentes, non minus experimenta fefellisse, quam juvisse, intelligamus; consequitur id, ut 1mo statuamus incertum esse an revera ejusmodi res febrim fugarint: & ut 2do fateamur plura horum ob sui naturam apta videri, qui fugent eandem. Consequitur tertio, si secundum verum sit, ambiguum esse, utrum hæc adplicata externa febrim curent, materiem febrilem excitatis pustulis ex corpore revellendo, an vero motum febrilem turbando confundendoque duntaxat? quo posteriore in casu febrim intempestive tollendo vehementer nocere illa posse, ex præcedentibus patuit.

Sep-

Septima Methodus comprehendit inunctiones & frictiones thecæ vertebrarum, brevi ante futurum febris insultum. *Guarnerius* laudator extiterat hujus praxeos; ejusque exemplum *Forestus* in recidiva Quartanæ septuagenarii sui Avunculi secutus „ spinam „ dorsi inunxi, inquit, a nucha inci- „ piendo, usque ad clunes descenden- „ do, oleo anethino & chamæmelino „ simul mistis, & post inunctiones pan- „ nos lineos calide apponendo. Cum- „ que ter hanc inunctionem in ipsa ac- „ cessione absolvissemus, miraculi in- „ star non solum rigor cessavit, verum „ etiam febris in septuagenario de- „ siit.

Felix Platerus iisdem oleis, quibus *Forestus*, spinam dorsi inungebat, sed simul interna remedia, frictioni soli non fisus, dabat.

Cardanus curat. 24. hora frigoris ſpinam unguente inungebat quod ex *Gentianæ ſucco, Oleo ſcorpionum, & Anſerina compoſitum pinguedine* erat.

Riverius valde laudabat talia minus tanquam febrifuga, ſed potius tanquam rigorem, febris ſymptoma moleſtiſſimum, mitigantia, ægrisque ad Diaphoreſin diſponendis apta.

Proſper Alpinus Emplaſtrum, quod Gallo Medico in ſecretis erat, ut ſingulare quid laudat, cujus hæc erat formula: *R. Farinæ tritici cribratæ, thuris maſculini,* ã. *unc.* II. *f. cum ſucco Menthæ Emplaſtrum*, quod linea petia exceptum, calidum ante acceſſionem adhibeatur ad ſpinam dorſi, ad caudam uſque, & quoad ſponte decidat teneatur.

Et profecto confirmat experientia noſtra laudes iſtas. Jam triginta anni ſunt, quod ſummo effectu in quartana rebelli has frictiones inſtitui. To-

ta Methodi hujus intentio cum ea methodi ſudatoriæ ſupra expoſitæ, parte convenit, quæ frigus præcaveat, eliciat ſudorem, ſicque totam denique jugulet febrem. Tuto itaque in pertinaciore intermittente, quam fugare & licet, & expedit, adhibetur.

Quæſitum olim fuit an Inunctio & *Frictio cum Mercurio* fuget Quartanam? Creditum hoc antiquis Medicis fuit, quod viderent homines Lue Venerea vel Quartana laborantes, ab utraque ſanari 1mo Decocto ſaturatiſſimo *Bardannæ*, in Vini & Aquæ a p. æq. facto, cui ſub finem addebant *folia ſennæ*; quod Decoctum ſub ſtragulis calefactis ſudores per horam unam alteramqua fortiſſimos eliciebat, poſtque ſudorem purgabat, & 15. aut 20. diebus continuis dabatur; poſtea vero detractis *foliis Alexandrinis*, & absque regimine ad ſudores, dabatur adhuc per

30.

30. 40. dies: quo modo a *Petro Pena* Chirurgo, *Henricus III.* Galliarum Rex a Lue celtica curatus legitur apud *Formium*. Hac porro Methodo etiam curari Quartanarios *Velschius* memoria prodidit.

2do Ex *Varandæo*, *Borello*, *Riverio*, usu Decocti saturati *Rad. Chinæ* & *Antimonii*, patet curatam Luem gallicam fuisse: sed & eodem Decocto Quartanas brevi curari memorat *Arcæus Libr. 8. de curandarum febrium ratione.*

3tio. *Frictione Mercuriali*, ut in magna collectione de Autoribus Siphylicis a *Luisio* edita, patet, Lues venerea curabatur feliciter: sed & simul observaverat *Ballonius Libr. 2. Epid.* & Luem, & Quartanam, hac inunctione una curatas esse. Unde eo pervenere nonnulli, notante *Velschio*, ut eodem remedio & Quartanam, & Luem Neapolitanam, indigere crederent: alii ve-

ro

ro id saltem opinarentur, si Venere laborantes homines, simul paterentur Quartanam, eos & ab hac, & ab illa, instituta frictione mercuriali, liberari.

Hanc porro observationem generaliter veram non esse docuit *Ill. Praeses* in Comm. ad §. 9. „ Quartana Pur„ gantibus, inquit, Vomitoriis, Sudo„ riferis, frustra tentata, imo per me„ diam salivationem, ut vidi, constan„ ti typo pergens, tollitur Cortice Pe„ ruviano.

Videntur ergo haec sic concilianda esse, ut Quartana in homine Venereo, non a Lue Venerea, sed a causis communibus, epidemicis, oriunda, Mercurio non curari credatur; Quartana vero, quae non ab his causis, sed ab ipsa Venere ortum habet, una cum Lue venerea, frictione mercuriali tollatur.

Octavo laudatur & *Adstringentium* usus. Dedit in sua Mat. Med. *Boer-*

haa-

haavius, duplicem horum formulam, quarum prima eſt Decoctum admodum ſaturatum ex herbæ totius *Plantaginis latifolii unc. X.* & *Rad. Tormentillæ rec. unc.* II. Decoctis cum unc. XL. aquæ; cujus æger uncias tres ſingulo bihorio ſumat: altera formula pulveris eſt, quem *Dr.* I. *Alum. rup. dr.* II. *Nucis myriſt.* & *gr.* XII. *Boli armeniæ* componunt, hora ante Paroxyſmum ſumendum.

Fuit etiam Priſcis hæc culta Methodus. Expedit in *Libr.* 2. *de Morbis.* apud *Foëſium pag.* 471. 472. videre juſſum *Hippocratis*, de aggrediunda Tertiana poſt tertium inſultum purgante, ſi id indicetur: ſin vero non indicetur, Acetabulo *Radicis Pentaphylli* in aqua tritæ: febre vero nec ſic abeunte, ſudorum ope internorum externorumque auxiliorum provocatione.

Dioſ-

Dioſcoridis & *Aëtii* monumentis conſtat idem. Laudata hic deprehendimus præter *Tormentillam*, aliaque, quæ *formulæ Boerhaavianæ* continent, *Agrimoniam*, *Genicula Verbenæ*, *Pentaphyllum*, *Semina Heliotrophii* &c.

Prodeſſe ejusmodi remedia egregie queunt, quando ægri a febre debilitati ſunt, aut ex propria Diatheſi ſolida flaccidiora, aquoſiores humores, nervosque ſimul valde irritabiles, habent: roborantur quippe hinc ſolida, fluida condenſantur; hominesque hoc pacto vel febrim melius ſuſtinent, vel irritabilitate imminuta, novo vix afficiuntur inſultu. An ideo Cortex *Quercus*, *Tamariſci*, *Capparidum*, febrifuga audierunt? An *Cortex Peruvianus*, licet occulta ſua virtute febrim æque in arido, ac in ſucculento, corpore, curet, tamen etiam in hac Octava Methodorum claſſe vi ſua adſtringen-

te febrim abigat? Ruri profecto qui aptis præsidiis carent, vires *Corticis Quercus*, aliorum *Adstringentium* hunc in finem innocue explorare posse videntur.

Ultima tandem Methodus ea est, quæ Cortice Kinæ, seu Peruviano, febrem intermittentem sistit. Longo sermone hic opus non est, quum egregii Viri *Morton*, *Sydenham*, *Richa*, *Torti*, *Collegium Wratislaviense*, *Mead*, *Huxham*, *Pringle*, *Werlhoff*, *Boerhaave*, & cum maxime *Ill. L. B. Van Swieten* in Comm. ad Cap. *de febre intermittente*, nec non in iis, quæ ad Caput *de Hæmoptöe*; & *de Phthisi*, adnotata ab Illo sunt, clara in luce rem collocarint. Quod si quis peculiaria quædam observata adjunxerit, ad quæ colligenda Nosocomium nostrum occasionem suppeditavit, clare intelliget:

1mo. Corticem Chinæ ſaluberrimum remedium eſſe omnium febrium, quas abigere & licet, & oportet. Intermittentes igitur hic principio recenſemus, quæ morbos tales conjunctos non habent, qui febre, ceu medicamine, indigeant.

2do. Febres hemitritæas, quæ conſuetis medicamentis cito non obedientes, in malignas, pernicioſasque, brevi abirent.

3tio. Febres illas, quæ internas ſuppurationes, ut puta Pulmonis, Hepatis, Uteri, Renum, aliorumque Viſcerum; quæque abſceſſus Coxæ, aliorumque Articulorum, comitantur: eoquod humorum corruptioni, a reſorpto acri naſcenti, medeatur Cortex, pus pro ichore aut ſanie bonum conficiat, vires refocillet ægrotantis, & morbum ſic aut diuturniore tempore tolerabiliorem reddat, aut fortunatiore caſu integre curet.

 4to.

4to. In febribus malignis, putridissimis, sive continuæ remittentes eædem sint, sive etiam continuæ. Ad confirmationem horum vide collectas observationes in *Rat. Med.* 3. pag. 37. ad 70. & ab 182. ad 194. *Tom.* 4. pag. 161. *Tom.* 5. toto capite primo. *Tom.* 6. pag. 199. 208. 209. *Tom.* 7. a pag. 45. ad 58. *Tom.* 9. a pag. 235. ad 240. *Tom.* 10. pag. 180. 181.

In his porro febribus cunctis quantam Kinæ Dosin exhibere oporteat, Medici judicio relinquere, quam definire, malim. Si febris intermittens tam vehemens, diuturnaque sit, ut homo eidem sustinendæ vix ultra videatur; si sit Apoplexia, Colica, Pleuritis, Nephritis &c. periodica, de natura febrium intermittentium, remittentiumve, qualem *Morton*, *Sydenham*, *Huxham*, *Lautter* graphice descripserunt; si Malignarum febrium, si Vario-

riolarum, Morbillorum, & malignæ nonnunquam Scarlatinæ, ſi denique febris Continuæ malignis ſtipatæ ſymtomatis, diſcrimina urgeant; Cortex Kinæ liberaliore doſi, unciæ ſcilicet i. vel iß. tempore aut intermiſſionis, aut remiſſionis, exhibendus erit; quo futurus paroxyſmus efficaciter præveniatur. Sin autem febris ejusmodi naturæ ſit, ut eandem ſenſim frangi expediat, media uncia, minusque, detur: quamquam & minutiore tali doſi cortex febrim quandoque inopinato demat, ut in hiſtoria noſtri juvenis p. 34. conſpicuum fuit; qui unica media uncia febre exemtus omni erat, & eadem doſi quotidie continuata exemtus manſit; licet in eandem indigeſtione voluntaria meruiſſet illabi.

Primo tempore notæ in Europa Kinæ limitatior longe doſis erat: quod utrum præſtantiori tunc temporis

transmiſſo Cortici, an aliis cauſis tribuendum ſit, non inquiram; copioſiore ſaltem doſi nunc indigemus. Dum autem rite capta ſit exhibendi ejusdem indicatio, hæcque indicatio urgeat, conſueta doſi haud ſufficiente, ad duplam, triplam, quadruplam, & ultra, doſin adſcendamus oportet, ni velimus gangræna & morte ægrum brevi perire.

An quædam cum Cortice miſta, vim ejusdem ita intenderent, ut longe minore doſi efficeret id, quod majore, ſed ſolus datus, non præſtaret? Necdum mihi experimenta ſufficientia ſunt, ut affirmare hic tuto quid auſim. Interim abeſſe nequeo, quin formulæ copiam lectoribus faciam, quam nuper mecum communicavit Vir nobiliſſimus, &, ſi quispiam mortalium unquam, fide digniſſimus, qua ipſe in longæva ſua vita ſæpius ſibi febrim

pri-

primo ſtitit, alterove, paroxyſmo; & qua ipſe, ejusque Familia, & plures eorum, qui ſic curati erant, homines numeroſos ab intermittente febre, penitus, ac ſtatim, percuraverunt. Eſt autem hæc: R. *Cort. Peruv. unc.* β. *Ocul. Cancr. dr. iij. Antimonii diaphoretici, Concharum calcinatarum* ã. *dr. ij. Rad. Gentianæ albæ dr. j. M. F. inde Pulv. n°. xij.* quorum æger mox a ceſſante paroxyſmo unum ſumat, & ſic unum quovis quadrihorio, donec omnes duodecim abſumſerit: unde nocte ſingulo quadrihorio expergefaciendus ſit ad capiendum pulverem, eosque etiam debeat aſſumere qui ſuperſint, licet alter paroxyſmus inſtaret, aut jam ſæviret; donec duodecim abſumſerit. Repetione nunquam fere opus eſt. Tantum leviſſimo purgante opus eſt lapſis 15. a febre diebus.

Occaſione monitus hujus de leviſſimo (nam gravius reſuſcitandæ febri

eſſe poſſet) purgante 15. die dando, monere juniores Medicos debeo *Sydenhami*, aliorumque præſtantium Medicorum Præceptum, dandi purgantis aliquo temporis ſpatio a quieſcente febre elapſo, ſalutare, imo fere neceſſarium eſſe, ne fiant recidivæ, aut alia mala. An hoc, quod de materie febrili aliquid ſuperſit? An vero potius ideo, quod renatus a febre nimius ſæpe appetitus quid indigeſti collegerit, quod, ni blande expelleretur, aut febrim regeneraret, aut alia incommoda crearet? *Sydenham* menſem expectat, antequam hanc indiſpenſabilis neceſſitatis purgationem det, ne maturius dando febrim reſuſcitaret ſopitam. In hac formula 15. dies determinantur duntaxat. *Ill. Præſes* duas modo expectat, ternasve ſeptimanas. Tuto hunc ſequimur, modo dies 14. recidivarum adeo ferax, præter-

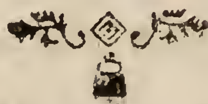
terierit. Consultumque est idem pluries posthac repetere.

Terminabo hoc caput necessario hoc Corollario. Ex nonnullis supra recensitis, & aliis sæpe numero observatis, Medicinæ Tirones mecum animadverterunt a primo febris intermittentis paroxysmo certam Diagnosin peti non posse. Ad trutinam enim signa omnia revocantes, a quibus *Galenus Libr.* 2. *de Crisib. cap.* 4. sic interstingui febres intermittentes censuit, ut qui ipsa prima invasionis die ejus determinare speciem nesciat, is nomen Medici non mereatur; ita de exceptione creberrima convicti fuimus, ut certam inde regulam cudere non potuerimus. Quare alienus quidem a sententia *Campegii*, *in Campis Galeni historialibus*, hoc a *Galeno* fuisse arroganter dictum, scribentis; nihilominus ejus sententiæ sum, quod in-

termittentes febres, noſtro & tempore, & regione, iis, quæ a *Galeno* referuntur ſignis, perſæpe interſtingui ſeſe non ſinant. Contingere equidem poteſt; ut certo quodam tempore quævis Quartanæ iisdem ferme ſymptomatibus, eadem fere diei hora, paroxyſmum ordiantur: fieri poteſt ut omnes Tertianæ in eadem anni conſtitutione, diverſis quidem a Quartana, ſimillimis vero inter ſe ſe, phænomenis inchoent, omnesque eadem præter propter hora, v. g. veſpertina: Quotidianæ omnes ſuo pariter modo. Verumtamen hæ febres ipſæ obſervatæ aliis annis, ſeu epidemice, ſeu ſporadice obtineant, ſic in diverſis variant, ut nullam certam determinandi ſuum, ex primo paroxyſmo genium, relinquant legem.

Tandem quod verbo ſupra jam monui, ex omnibus hiſce obſervationibus

nibus perſpicuum fit, intermittentes febres haud ita expertes periculi eſſe, quam vulgo quidem fertur. Plures Medici cum *Harvæo* notarunt hominem, quem febris intermittens perimat, frigoris tempore mori. Dum anno 1558. paucæ modo Quartanæ, eæque facile ſanabiles, *Delphis* obſervarentur, invenit *Foreſtus Hagæ Batavorum*, ſcilicet ad unius modo horulæ a Delphis diſtantiam, a Quartana legitima, epidemica, multos mori. Et omnes illæ febres intermittentes, quas vidimus demum in Viſcerum indurationes, in extenuationem, in icterum, in hydropem, mortemque demum, commigrantes; tandem & iſtæ, quarum pag. 93. meminerimus, quid aliud clamitant?

CAPUT II.

DE MORBIS ACUTIS.

§. I. Pleuritis, in qua dolor ab inferioribus ad superiora thoracis transmigrat, nedum morbi cum levamine, sed aggravamine potius. Pathologica discussio de bonitate, aut pravitate hujus transmigrationis. Phænomena sanguinis, aliena a communi observatione, incompletam esse sanguinis historiam docent. Sed & ipsa hæc Pleuritis tota mirabilis; quod nec resoluta, nec intra consuetos dies critice soluta, tamen citra gangrænam, citra suppurationem, scirrhumve, spatio duorum mensium demum sic soluta critice fuerit, quemadmodum alias intra duas septimanas. Remedia adhibita. Laus Olei Lini. §. II. Peripneumoniæ historia. Repetitio moniti de incertitudine Phænomenon sanguinis in Acutis; siquidem & dissolutus ille, & compactus, eodem tempore e vena fluxerit. Pulsus Peripneumonicorum durus. Cur Peripneumoniæ factum die 7. judicium dubium esset? Examen practicum sudoris. Sanitas restituta visa per integram septimanam, deinde Recidiva letalis.

lis. Mira denuo phænomena ſanguinis. Varia de calore hominis viventis, & recens mortui. Singularis lucta mortis. Anatome. Epicriſis morbi. Quid proprie malignitas in morbis acutis? An contra Boerhaavium *ſemper verum, quod lata pulmonum cum omnibus, ſive plerisque vicinis, concretio innocue feratur?*

§. I. Acutorum morborum complures nos elapſo anno exercuerunt, quorum plurimi exacte ſatis leges Coctionis, Criſeos, criticæque Evacuationis, ſecuti, *Hippocraticarum* Obſervationum, Præceptorumque, & ſtabilitatem, & æternitatem, abunde nobis confirmarunt; nonnulli vero aut nonnihil, aut notabiliter, a conſuetis illis legibus deviantes, deviam quoque naturam, ab *Hippocrate Libr. Epid.* 1. *pag.* 941. 945. *Epid.* 3. *pag.* 1085. *Epid.* 7. *pag.* 1229. quo ultimo in loco *Fullonis in Syro*, & *Nicoxeni in Olyntho* hiſto-

ſtorias refert, deſcriptam, vivis depinxere coloribus; unus tandem, alterque, quid, Naturam ſuperante morbo, contingere debere *Hippocrates* docuerat, clare demonſtrarunt.

De claſſe priorum non eſt quod verba faciam; cum certam, & tutam, & felicem Medicinam, *Hippocraticis* deberi præceptis, quivis *Hippocratice* edocti, norint: utilitatis plus habebitur naturæ deviantis proſequendo errores; ejusdemque, ubi inſecuta mors fuerit, ſuccumbentis ruinam ſpeculando, addendoque accuratam eorum hiſtoriam, quæ in cadavere detecta fuerint.

Juvencula 20. annorum 5. Aprilis 1766. poſt inſolitam octo dierum laſſitudinem, poſtque debitum Catameniorum abſolutum fluxum, ſæva pleuritide ſiniſtri lateris correpta, altera necdum finita die in Noſocomio ſuſcepta eſt. A fine diei ſecundi, uſque ad

ad quinti fere finem, quinquies ſecta ipſi vena eſt. Cruſtam pleuriticam gravem omnis ſanguis habuit.

Ante quartam V.S. dolor fere omnis a latere inferiore ad ſiniſtrum ſterni latus, humerumque, transmigraverat. Clariſſimi *Trilleri* obſervatione, bona metaſtaſis eſt; ſexque ſuorum eadem evaſiſſe notat: *Ill. Præſes* ſcribit ſuorum periiſſe neminem, quibus illa contigiſſet: *Hippocrates* Libr. de *Victu Acut.* ut malam conſideravit eandem. In noſtra ægra tam prava erat, ut tuſſis omnis, ac fere omnis reſpiratio, cohibebetur. Et bonam, & malam hanc transmigrationem doloris, pluries in praxi obſervavi.

Quæ cauſa hujus differentiæ? Ex laudatis mox magnis viris *Trillero* & *Ill. B. van Swieten*, bona fuit transmigratio hæc doloris obſervata 6ta die; non tollens quidem morbum, ſed bonam

criſin

crisin prænuntians: Ægra nostra medio *quinto* die supernos hos est experta dolores. In *Cl. Trilleri*, & *Ill. Præsidis* ægris transmigrationem hanc morbi comitatum levamen videtur, cum post eandem venam ultra non secuerint: Ægra nostra ad doloris ascensum suffocabatur fere. Hinc debui mox largam evacuationem sanguinis facere, ex *Hippocratis* laudati mox textus præcepto: *Neque copiosum sanguinem detrahere cunctandum est*, inquit. Ratio ergo patet diversitatis observationum.

Dolor porro Ægræ nostræ sexto die a superiore parte Thoracis denuo ad ejusdem mediam inferioremque migravit plagam, morbi cum augmento. quare & quinta sanguinis missio institueretur oportuit.

Sanguinem nunquam huic juvenculæ miserant; hinc a prima & altera ejus missione animo linquebatur. Sed

&

& hinc ſanguis nonniſi guttatim juxta brachium fluxit. Nihilominus cruſtam pleuriticam brevi formavit, $\frac{2}{3}\ \frac{1}{2}\ \frac{2}{5}$ craſſitiei totius inſulæ habentem.

In tertia V. S. ſanguinis continuato jactu exſiliit, donec effluxiſſent unciæ ſeptem: guttatim deinde unciæ ſeptem aliæ exſtillarunt. Sanguis tamen hic æque denſam firmamque cruſtam, quam ille, formavit. Animo non defecit.

In quartæ V. S. ultimum vaſculum jactu veloci ſanguis fluxit, in alterum, & primum, guttatim. Attamen vas primum omnium denſiſſimam cruſtam geſſit, fere talem & alterum, longe tenuiorem tertium.

In V. S. quinta omnis ſanguis aut guttatim, aut brevi quandoque lentoque jactu effluxit, ut perpetuo brachium lamberet; in vas ultimum omnium lentiſſime. Intra horam omnis ſanguis ſuam jam formaverat integram cru-

cruſtam: eamque omnium denſiſſimam compactiſſimamque, medietatem totius maſſæ habentem, ultimo in vaſe, in quod omnium tardiſſime erat exceptus.

Obſervationes *Sydenhami* & *Boerhaavii*, de cruſta denſiore ex velociore jactu cruoris, deque tenuiore exſtillante eodem, ſunt veriſſimæ, aliisque etiam practicis confirmatæ: verum ut in femina hac, ita in perplurimis aliis, obſervationes contrariæ adeo numeroſæ ſunt, ut neque ex prioribus, neque ex poſterioribus, cudi ulla regula poſſit. Dudum ſimile quid obſervaverat *Trillerus*.

In vaſe medio ſectionis quintæ craſſamentum ſanguinis, ſeu inſula rubra, vix ſciſſile, in vaſe tertio facile ſolubile.

Obſcurant hæc omnia ſanguinis obſcuram hiſtoriam; quam inceptam olim, ſed abruptam, dato otio retexam.

Ca-

Calor usque ad 40. morbi diem mane, quam sero, minor: mane quippe fuit 98. 100. 101. graduum; vespere 102. 103. 104. 105. exinde autem mane ac vespere æqualis 98. 99. 100. 101. graduum.

Sputa usque ad 44. morbi diem merè aquosa, & spumosa; exceptis diebus 8. & 9. quando leviter suppurulenti quid habuere; exceptis quoque diebus 18. & 19. in quibus semicocta nonnulla apparuere. Die 44. cepit quotidie plus cocti quid in multis sputis videri; ad 51. semipurulenta jam erant; ex illo die sæpe minus, aliquoties probe, cocta, die 58. 59. 60. 61. copiosa, coctaque: exinde sensim tussis & sputa minuebantur, &, cum restituta sanitate optima, die 71. & seq. nihil tussis fere, excretionisve, ultra observabatur.

Alvum coctam die morbi 8. habuit, subinde talem adhuc postea; passim vero tenuem, crudam: ad finem vero morbi, cum sputis coctis, & coctior alvus fuit.

Sudorem nec levantem, nec judicantem, habuit die uno critico, nempe quinto; duobus diebus minime criticis, scilicet 10. & 26.

Quoad urinas; unam bonam hypostaticam habuit die 10. unicam & 14. 16. 17. 18. & 19. quatuor; unam 20. & 21. duas 22. tres 23. quatuor 24. Et excepto die 34. in quo omnes summæ cruditatis erant; excepta quoque una alterave urina per sequentes dies; omnes urinæ pulcras subsidentias exhibuerunt: sabulum rubrum nonnunquam habuerunt.

Igitur nulla critica evacuatio sputorum, quæ morbum solveret; nulla quoque evacuatio critica per alias vias emunc-

emunctorias: siquidem quomodocunque coctæ adparerent aliæ evacuationes, tussis perpetua ac molesta, pulsus semper naturali major observata celeritas, calorisque justo altior notatus gradus, morbi non evacuatam esse materiem abunde testabantur.

Interim pluries quærebatur Dianosis & Prognosis; quæsita sane sæpius, inventa tamen non est.

Consulebamus gravissimum longumque *Hippocratis* textum 402. *Coacarum*: addebamus *Boerhaavii* de Pleuritide caput; in quo, quidquid in praxi tota notum est, concinnitate, & perspicuitate admiranda, collectum reperitur: ast vero nihil ex iis ad casum nostrum determinabile erat. Pleuritide nec resoluta, nec critice soluta, aut Gangræna, aut Scirrhus, aut prava Metastasis, aut suppuratio timenda Phthisisque, est. Sed horum morbo-

rum omnium phænomena ad nostram ægrotam adplicantes, applicationemque hanc crebro, serioque repetentes; non reperiebamus vel unicum horum morborum, quo eandem laborantem diceremus. Febris enim proprie dicta non adfuit; non ejus post pastum, motumve exacerbatio; non genæ rubentes; nec sudor, nocturnus maxume; nulla major emaciatio, aut hectica dispositio; nulla difficultas cubandi in latus utrumque, dorsumque; hinc nulla timendarum a non soluta Pleuritide ægritudinum inveniri in ea poterat. Dolor, febris, inquietudo, quæ in his morbis augentur, brevi rupturo absceſſu, hic ad 40. diem non observabantur, ubi cocti quid prodire cepit.

Igitur Naturam hic multum a consueto suo tramite deviare, in confeſſo erat; quod enim juxta ordinarias ejusdem leges expectari oportebat, non

est

est secutum. Est certe longe major aberratio nostro in casu, quam in eo *Anaxionis*; qui a Pleuritide, sine alio insecuto morbo, die 34. judicabatur, *Epid.* 3. *Sect.* 3. *ægr.* 8. Femina enim nostra, citra ullum nati ex Pleuritide alius morbi signum, cepit ab ipsa Pleuritide judicari die 51. & perfectius circa 60. diem ita ut perfecte sana die 71. domum rediret.

Si quis forsan rogaverit quo genere remediorum usi fuerimus, ut morbus adeo pertinax, & diuturnus, sine alio morbo perfecte judicatus sit? ea ordine dabo. Missus sanguis quinquies fuit, ut enarravi. Optimi *Trilleri* exemplo, præter V. S. ex brachio lateris affecti, eam quoque pedis tentassem: cum vero nostra ægra linqueretur animo prioribus ex brachio V.S.; crebriusque homines animo linqui soleant pede, quam brachio, venam fe-

cti; eam brachii perpetuo tudi. Loco dolenti primum fomenta, ac cataplasmata, admota sunt; his minus opitulantibus emplastrum, quod ex ¾ Meliloti, & ¼ Vesicantis compositum, applicabatur; morboque pertinaciter furente, vesicans utrique impositum cruri fuit. Mirum quippe tibias inter pectusque consensum in morbis miratus *Hippocrates* fuerat; confirmaverat *Baglivius*; & celeberrimus *Trillerus* Vesicantia Pleuriticorum admota cruribus deprehenderat perquam utilia. Enemata multa pro re nata immissa sunt, laxantia, emollientia, paregorica. Decocta & infusa herbarum, nunc emollientium, nunc attenuantium, expectorantiumque, cum Melle, cum Oxym. aut simplici, aut squillitico, stibioque diaphoretico: numerosæ misturæ ex Aquis pectoralibus, cum eodem stibio: Kermes mineralis ingens quantitas:

Mu-

Mucilaginibus paregorica miſta ad noctem; aut & bono effectu pilula gr. iiß maſſæ pil. de Styrace, una, altera, tertiaque: oleoſa multa tum ore, anoque corpori ingeſta, exteriusque corpori applicata, ac maxime oleum Lini; quod teſte *Tournefortio Lettres du Levant* N° 19. „ Armenii domi perpetuo ſervant, „ adhibentque, ac propterea Pleuritidem, cui inconſtans clima impenſe „ favet, & qua alii impetuntur; raram „ experiuntur: jamque ſcripſerat *Geſnerus* oleum Lini loco olei amygdalini epotum, egregium remedium in Pleuritide eſſe. A die morbi 34. ad 71. uſque, uſa eſt alternatim Miſtura cum oxym. ſquill. ſtibioque diaph. non abluto, & Infuſo pectorali; paregorico pæne omni nocte, quum alias tuſſis omnem fugaret ab oculis ſomnum. Plerumque gr. iiß pil. de Styrace ſufficiebat.

Cura autem ventriculi peculiaris habenda erat, qui multis ab annis miserrimo victu depravatus, a principio morbi, etiam jam antequam in Nosocomium inferretur, sæpius de die in vomitum prorumperet. Paregorica juvabant, & post primum morbi impetum repetita sæpe purgatio; quæ sic adornabatur: R. Rhei. dr. ii. Vesperi affunde aquam fervidam, sequenti mane momento coque, colaturæ unc. iv. adde syrupi Melissæ unc. i. Aq. Cinamomi unc β. cujus ediam partem ilico; & si non operaretur, trihorio post alteram sumeret.

§. II. Faber lignarius, Bavarus, 45. annos natus, qui multo itinere pedestri; multis aeris injuriis, sub dio in itineribus dormiendo, toleratis; victuque præterea duro, firmam corporis compagem, duratamque reddiderat; citraque morbos notabiliores ad hanc

ætatem pervenerat: id modo in Anamnesi retulit, quod a 20. annis, quavis hyeme, longo laborare catarrho soleret, ab eoque bis ter sic afficeretur, ut duobus tribusve diebus cogeretur lecto inhærere; quodque surdaster a decennio esset.

Cum proxime elapsa die 1. Aprilis ex suburbio in urbem cucurrisset anhelus, tenuissimæ suppellectilis subhastationem deprecaturus, lassitudinem talem in reditu patiebatur, ut in media via paulisper interquiescere, ac considere, cogeretur; vespere tussim solito frequentiorem, & cephalalgiam experiretur; noctemque transigeret irrequietam.

Die 2. Aprilis, cunctis subhastatis, nudus cum uxore & infante ædibus expellitur, mendicare coactus: ipsoque hoc die gravi Cephalalgia, frigore, æstuque corripitur: die 3. A-

prilis pariter. Aprilis 4. die remedio quodam ſublevatus, gravi demum febre præhenditur ſub noctem. Paulo mitius quinto die; 6. autem gravius.

Adiit tunc Noſocomium Hiſpanicum; unde Geſtatorio ad nos delatus eſt, Peripneumonia laborans. Quintus morbi dies decurrebat.

Conſueta Methodo inflammatoria emendatio obſervata tanta eſt; ut ſexto die humorum coctio, ſeptimoque critica evacuatio, & ſudore, & urinis omnibus hypoſtaticis, judicium videretur attuliſſe; ita tamen, ut, ablata febre, tuſſis quædam ſicca perſeveraret. Sanitatem cæterum integram ſeptem dierum ſpatio videbatur adeptus.

Notavimus in hoc morbo *primo* ſanguinem de vena dextri brachii die 5. miſſum, ſolutum omnino fuiſſe,

cum crusta subviridescentis coloris, flava, tremula, non coriacea.

Cogitare hic quis posset Peripneumoniam eo usque jam pervenisse, ubi toties eam *Baglivius* miratus erat, cum sanguine scilicet soluto, aquoso: verum eum Peripneumoniæ statum negabat pulsus fortis ac durus; negabat morbi ipsius conditio, ut mox patebit.

Sanguis octo elapsis horis ex lævo brachio detractus, mox a principio habuit & crustam duriorem, & firmius crassamentum, sic ut examinando non, quemadmodum prior, difflueret.

Incautis ex conspecto priore sanguine contraindicare Morbus & sanguis videri poterant; hoc incrassantia, attenuantia illo, naturaliter indicante. Nos vero multiplici experimento edocti, ut adhuc nuperrime in

in relata pag. 96. Pleuriticæ historia, solam morbi indicationem explevimus.

Confirmavitque secundo missus cruor inspissantium indicationem, si eam essemus sequuti, erroneam futuram fuisse.

Monere autem hac occasione debeo, sanguinem primis a missione horis certum de se judicium perpetuo haud præbere: videri quippe principio dissolutum omnino, postmodum vero naturaliter, imo præternaturaliter, incrassari: unde si breviore tempore ante Lectionem sanguis ægrorum fuerit detractus, exhibeo quidem illum Auditoribus, & per pellucida vasa cum ipsis contemplor; nonnunquam vasculum unum vertendo, dividendoque examino; reliqua vero vascula in sequentem servo demonstrationem.

No-

Notavimus *ſecundo* in hoc morbo' in quinto Peripneumoniæ die pulſum magnum, fortem, eundemque durum; die ſexto debilem, inæqualem omni modo; die autem ſeptimo fere naturalem. Unde confirmatur id, quod *Tomo* 9. *Cap.* 2. §. 9. tot argumentis urſi; ſcilicet pulſum debilem in Peripneumoniæ definitione inveniri non oportere.

Advertimus *tertio* coctionem, quæ quocunque morbi die fiat, ſemper bona eſt, noſtro in ægro die ſexto manifeſtam in humoribus, functionibusque plerisque; pulſus enim debilis & inæqualis, eodem die magis procedente, emendabatur; nullam vero ſputorum coctionem vidimus.

Advertimus *quarto* ſudoribus univerſi corporis in die ſeptimo, vere critico, morbum judicatum videri potuiſſe; maxime cum eodem die, bi-

nis-

nisque ſequentibus, urinæ fere omnes hypoſtaticæ eſſent.

At vero ſudor idem die ſeptimo animadverſus, fuerat jam notabili diei ſexti parte obſervatus; unde ſuſpectus ille, inſidusque. Quin & aliud quid ſudorem hunc reddebat ſuſpectum; Cuſtodes ægrorum hyemalia lectorum tegumenta necdum mutaverant; nec attenderam ego. Cum porro caloris, ineunte Aprili, 63. gradum jam notaret Thermometron, egoque caſu tegumenta ægri debito graviora deprehenderem, ſubdubitare cepi num hiſce potius, quam Naturæ, adſcribendus ſudor non eſſet? Præcipue cum jam hinc inde quædam Sudamina comparere viderentur.

Hinc ſtragulorum craſſorum alterum auferens, tenuius ſubſtitui; ſudore autem æque profuſo, abſtuli & hoc tenuius. Continuabatur ſudor

in

in initium uſque diei ſeptimi: deinde ſubſequebatur mollis aliquot horarum tranſpiratio; tandem in medio ſeptimo die ſudor multus ſpatio quinque horarum: ſub quo ſudore, & altero, tertioque die poſtea, quæ ſexto die comparere ſudamina ceperant, evanuerunt.

Hinc ad leges *Hippocraticas* omnia examinantes, hærebamus principio ambigui, utrum ſudor diei ſexti, ut infido die prodeuns, condemnandus eſſet; an vero minus pravus, utpote eo, quo dixi, modo, genitus, foret habendus? Attamen modicis ſub ſtragulis animadverſus die ſeptimo ſudor quinque horarum, una cum hypoſtatica urina, cum abſentia febris, cum notabili functionum emendatione, judicatorius haberi poſſe videbatur. Equidem rigor ſudori non præceſſerat; ſed

ſed alvus ſolutior, Legibus *Hippocratis*, rigoris excluſerat neceſſitatem.

Verum ſputorum perſeverabat, alvique cruditas. Amamus profecto coctionem, coctique evacuationem, per omnia corporis excretoria loca cernere; aut ſaltem ſi per unam, pluresque vias, excretio cocti prodeat, per alias minime, ut per has ſaltem non prodeant cruda, optamus. Sed in comperto hoc practicis eſt, & ſæpius in Noſocomio demonſtratum, quod prægreſſis ſignis Coctionis, ac Criſeos, evacuationes criticæ notabiles ſic emendarent vires, ut & hæ fierent aptæ, quæ paulatim reliquas coquerent, & eliminarent, cruditates.

Ambiguum igitur judicium fuit. Attamen Pulcra fere omnium, ac maxime pectoris, functionum reſtitutio, continuatio urinarum hypoſtaticarum

die

die 8. & 9. plus dabat ſpei, quam metus.

Spem autem dies 14. illuſit; in quo febris rediit, mutata quidem a priore, ſed & ideo pernicioſior. Incepit pulſu celeri ac duro, cephalalgia valida, ſiti intenſa, lingua arida ac rigida, comate. Tuſſis increvit, excernens nihil præter quædam tenuia ac ſpumoſa; ſemel autem quid mucoſi, cum lineis ſanguinis. Alvus interim cocta prodibat; urinæ etiam copia, odore, colore, bonæ, ſed cum pertinaciter ſuſpenſo manente enæoremate. Vena ſecta eſt ad unc. ix. quantitatem.

Die altero recidivæ, totius morbi 15., aderant vomendi conatus, inquietudo vehemens, febris ſingulo bihorio ſævitie auctior, moderatior: cocta interim alvus.

Die 3. Recidivæ, die 16. Morbi, febris enormis, intensus calor, lingua aridissima, ac rigida. Secta denuo vena effluxere sanguinis unciæ xviii. posteaque vesicantia admota sunt. Expectorantia data, & simul ad æstum vehementem contemperandum copiosum Rob sambuci, ac Nitrum. Tussis, Vomituritio, Febris, ad hæc mitescebant; Alvus vero, quæ ab aliquot diebus cocta fuerat, jam cruda iterum & tenuis. Vespere symptomata omnia graviora, insuper singultus, æstus intolerabilis, pulsus celer, plenus, ac valde durus, calor universus, vires bonæ, tertiam in hac Recidiva sanguinis missionem suaserunt.

Die 4. Recidivæ, morbi 17. inchoante, calor 108. graduum in thermom. *Fahrenreitiano*, qui cum 34. in *Reaumuriano* correspondet. Symptomatibus iterum vehementissimis, cum forti

ti duroque pulſu, quarto miſimus in hac Recidiva ſanguinem, Copia xv. unciarum. Calor quidem inde ſex gradibus minor, ſed præcordia, quæ eousque anxietas tenebat duntaxat, jam dolor vexat, vomitusque. Sic quidem, ut topicam hic ſuſpicaremur phlogoſin. Alvus nocte ac mane reddita quinquies eſt, flava quidem, ſed tenuis, nihil miſta; cum pluribus maſſulis viridibus, compactis, quales in Cadorum olei fundo reperire eſt: oleum porro ore anoque ſumſerat multum.

Ad finem hujus diei 4. Recidivæ, ad diem $17\frac{1}{2}$ totius morbi, unico quadrante horæ ante mortem, calor 100. graduum erat. Lucta mortis horæ duravit quadrantem. In hac lucta pulſus, non qualis eſſe ſolet celerrimus ac debiliſſimus, verum lentus admodum, nec parvus, & vix inæqualis. Plus quip-

pe decies ego, aliique, illum exploravimus. Reſpiratio autem tam lenta, ut ſemel alta voce trigeſies & ter numeraverim inter duas reſpirationes. Moriens non convellebatur; brachia tantum in rectitudinem exporrigebat. Oculi bihorio a morte veluti hominis viventis; nihil enim opacati aut corrugati erant. Hoc phænomenon etiam altero die a morte obſervavimus in aliis.

Iteravimus denuo experimentum menſurandi mox a morte caloris, ſpatio $2\frac{1}{8}$ horarum, ſingulis $4\frac{1}{2}$ minutis gradum examinantes, & in charta notantes. Thermometrum noſtrum indiget $7\frac{1}{2}$ minutis ut calorem hominis indicet, addendo gradus duos ad notatum in eo gradum. Si 15. minutis applicatum, beneque tectum manet, haud aſcendit ultra numerum priorem, cui duo gradus additi fuerant. Notabat

au-

autem gradus hos: 88. 95. 96. 98. 97. 98. 97. 98. 98. 97. 99. 98½. 98. 98. 98. 98. 98. 97. 95. 95.

Supereſt examen ſanguinis in Recidiva miſſi. Sanguis primæ miſſionis, mox ubi in vaſa exceptus erat, contractam habuit ac denſam cruſtam, eamque toto in ambitu fimbriatam.

In ſanguine ſecundæ miſſionis cruſta non contracta, non fimbriata, ſed ut in morbi principio, cruſta, & craſſamentum, cum omni Vitreæ Scutellæ ambitu cohærebant. Elapſis horis quinque, cepit in vaſe ſecundo cum Cruſta, tum Craſſamentum, ſe ab uno vaſorum latere ſeparare, ſeque contrahendo exprimere ſerum. Elapſis horis 14. idem obſervari ceptum in vaſculo primo; nondum vero in vaſe tertio & quarto. Cruſta quarti vaſis virideſcit, fere transparet, craſſitudinemque mediæ totius inſulæ habet.

In ſanguine tertiæ miſſionis, poſt quietem 10½. horarum, nec contractæ Cruſtæ, duræve; nec tamen glutinoſæ. Craſſamentum 1. 3. & 4. vaſculi diſſolutum; vaſculi ſecundi valde tenax. Paſſim, quo cruſta minus in lardum contracta eſt, eo minus ſolet & contractum, & durum, eſſe ejusdem craſſamentum.

Tandem ultimæ venæ ſectionis ſanguis, poſt horæ 1½. quietem, tribus in vaſis collectus, habuit cruſtam denſitate craſſiorem quam eſſet altitudo craſſamenti, tremulam vero, nondum conſiſtentem; quomodo poſteriore examine habuerit ſeſe, doleo referre non poſſe, eo quod id chartis mandare neglexerim, nec ſat accurate ſuggerat memoria.

Notavimus itaque primum Recidivæ ſanguinem eo prioris morbi magis fuiſſe phlogiſticum: deinde & ſolutum

lutum ſanguinem, & compactum in eadem Venæ tuſione prodire: præterea ſanguinem unius ſcutellæ longe plus indiguiſſe temporis, quam aliûs, ut ſe contraheret: denique ab omnibus his V. S. pulſum plenum fortemque permanſiſſe, ad uſque breve mortis luctamen.

Calorem ſoli attritui non deberi, quod toties urſi, repetita Exploratio cadaveris ultra ſbihorium producta, confirmavit denuo.

Sed quanta vis in febre caloris! In hac Recidiva plus quatuor Libris ſanguinis detractum eſt, dum interea Calor, naturali calore humano ſemper ſuperior, deprehendebatur. Quanta humorum aut copia, aut rarefactio! Poſt demtas 50. ſanguinis uncias, pulſus ad mortem uſque plenus ac fortis fuit.

Anatomen elapſis 23. a morte horis inſtituimus. Oculi jam opaci & corrugati. Venter nihil inflatus. Caro muſculoſa multa, firma, exiguus adeps.

Aperto Ventre Viſcera ſic ſita, ut Hepar ingens, amplusque Ventriculus, totam anteriorem univerſi Epigaſtrii capacitatem explerent; & ut Inteſtinum Colon, ſub his depreſſum, umbilico fere accumberet. Dolor igitur Colicus fallere nos poteſt, coli ad umbilicum ſitum vix ſuſpicatos.

Colum hoc arctum valde, & ſub Hepate, & ſub Liene, ſe longa ſui parte ſupra ſeſe reduplicabat: ut cauſa magnorum morborum exiſtere potuerit, haud extiterit tamen. Vide Tab. I. Fig. F.

Ileum Inteſtinum ſemipedis longitudine ex Inflammatione jam purpuraſcebat, variis præterea in plagis levius inflammatum.

He-

Hepar ingens lobo minore explebat mediam Hypochondrii *ſiniſtri* latitudinem: alteram mediam hujus Hypochondri latitudinem Splen, triplo major ſolito, occupabat.

Ventriculus duas liquidi menſuras, ſcil. octo libras medicas, menſura capta, continere valens, ſuo minore, eaque ſiniſtriore parte ſupra, ſeu potius ante, lobum minorem Hepatis, & ante Lienem collocatus, reliqua ſui parte eminebat juxta jecinoris crepidinem, ſuoque Pyloro infra jecur decurrens, abibat in Duodenum: quod quoque digiti dimidii longitudine horizontaliter verſus ſpinam decurrens, deſcendere demum incepit. Inflammatio aderat in ea omenti portione, quæ Duodeno pro Meſenterio eſt, uti & in ipſo Duodeno.

Idemque Ventriculus a fundi ſui parte illa, quæ coſtis ſiniſtris accum-

bit, per totam fere ſuperficiem externam poſteriorem, admodum inflammatus fuit, & magis adhuc in eadem ſuperficiei internæ plaga.

Renes boni, magni. Veſica urinaria lotio turgida.

Pulmones firmiſſima celluloſitate concreta ſic cum Pleura, cum Diaphragmate, Mediaſtino, ac Pericardio; ut multis in locis ſine horum, aut Pulmonis laceratione, divelli non poſſent; hocque æque lævo, quam dextro in latere: in ſiniſtro autem latere tantum modo verſus Coſtarum arcum, ſpatium duos fere pollices longum, latumque, erat ab accretione liberum.

Cor ſiniſtrum vacuum; dextrum ſanguinem, non coagulatum, habuit; ſinus dexter polypum album, qui lente extractus, maſſam polypoſam pedis longitudine ex ambabus jugularibus ducebat,

bat, cum rami, quo jugulares inter ſe communicant, abrupta portione.

Bona dura mater: Pia autem ſanguine valde infarcta tota; maxime autem ad lobos cerebri poſteriores. Polypoſus quaſi vermis in ſinu longitudinali. Ventriculi cerebri ſuperiores ne guttulam aquæ continuerunt; nihil aquæ tertius ventriculus, nihil quartus. Totum cerebrum ſicciſſimum. In capitis detruncatione, nihil ex illo; nihil ex theca vertebrarum; nihil ex cranio, dum ſerra dividebatur, extillavit.

Ex quibus omnibus patet inſidam, inſido in die, criſim fuiſſe, quæ ſudoribus, die ſexto inchoantibus, apparuit: partem materiæ morboſæ coctam ſolummodo fuiſſe, & criſi evacuatam; at vero magnam crudi copiam alte infixam manſiſſe, quæ primo alternoque quaternario quieta, ſympto-

mata

mata nulla excitavit; inchoante vero tertio quaternario moveri cepta, corpus vehementer turbavit, ſanguinem inflammatorie corrupit, inflammatione dira affecit Piam Matrem, Ventriculum, Inteſtinorum varias plagas, quarum una in latam gangrænam verſa, inter cauſas mortis recenſeri potuit. Sanguis idem ad mortem uſque inflammatorie ſpiſſus, per minima vaſa impenetrabilis, inter mortis cauſas certe erit annumerandus.

Hæc demum vere maligna febris fuit, vero ſenſu eo, quo τὸ κακοηθὲς intellexerit *Hippocrates*, poſtque eum *Galenus*, omnes *Hippocratis* ſectatores, & ex cunctis his compendioſe *Boerhaavius* *Inſt.* §. 919. Moneo hoc ideo, quod videam a nonnullis eum morbum proprie, uniceque, haberi malignum, qui humores diſſolutos habeat, qui varias maculas, papulasque, expellat, qui

qui ab ipſo morbi initio notabilem virium projectionem comitem habeat: dum interea vera malignitatis in Acutis ſignificatio denotet cauſæ morbi vehementiam; graviorem functionis cujusque, maxime autem vitalis, læſionem; pertinacem adverſus ſelectiſſima, optimeque indicata Artis præſidia, reſiſtentiam; ac ſymptomata non tantum ejus morbi conſueta, ſed variata, aut omnino alia, aut plane anomala.

Situs magnitudoque Jecoris, moles ingens Lienis, Coli inteſtini transverſus decurſus adeo profundus, monitum confirmant, quod toties repetivi de morborum in viſceribus ſede circumſpecte, ac ſæpe dubitanter tantummodo, determinanda.

Pulmonis arcta, ac indiſſolubilis cum omnibus vicinis partibus concretio, malum videtur a longa die natum. Quare & 20. annorum ſpatio, præ

præ pectoris affectione; laboriosas hyemes transegisse videtur. Et in ultimo morbo nimis adhærentes pulmones cruori phlogistico suscipiendo, trajiciendoque ineptiores, letaliter demum infarcti fuerunt. Centena sane exempla sunt, quæ me impediunt assentiri illis, qui latas hasce pulmonum adhæsiones inculpate a mortalibus ferri asseruerint.

Siccitas insolita Encephali, an non a defectu secretionis, ad quam phlogisticus sanguis arteriosus plane ineptus fuit?

CAPUT III.
DE ILEO MORBO.

§. I. *Ileus morbus 6to. die letalis, cum auxiliorum adhibitorum recensione. Epicrisis morbi. Anatome cujus notabilis pars exhibetur Tab. I. Fig. E. De aqua frigida in Ileo. In Ileo letali etiam alvus reddi potest. Varius*

rius in hoc morbo Gangrenæ gradus. Omenti absentia Colicæ causa. Conspectus a morte haud infrequens thalami cordis utriusque perfecte vacui. §. II. *Ileus letalis alius, natus post triennem, & quidem primo periodicam, sub finem autem continuam, Ventriculi Tympaniam. Cum hoc Ileo etiam tenuium Intestinorum & Tympanitis, & Inflammatio. Memorabilis in hoc Ileo Hernia Entero-mesocolica, una cum monstroso Ventriculo, Tab. II. Fig. I. II. III. exhibita. Epicrisis totius hujus Historiæ. Viscera a morbis sua sede exturbantur. Gangræna sine signis suis letalis.* §. III. *Ileus morbus octavo die letalis, assumto etiam Mercurio. Anatome. Figura exhibens duodecim miros Coli Intestini flexus. Vid. Tab. III. Fig Epicrisis. Variæ considerationes super causa proxima mortis in hoc homine, & in aliis hoc morbo detentis.* §. IV. *Ileus morbus curatus, assumto Mercurio. Quædam de Fumo Tabaci immisso. Mercurii per 14. dies in corpore mora.* §. V. *Ileus morbus assumtis vij. unciis Mercurii curatus. Inquisitio variæ doseos Mercurii in hoc morbo a variis exhibitæ. Quæstio agitatur num a Mercurio*

hic

hic morbi Nervorum timendi ; eaque occasione de Auro deglutito loco Mercurii. An Mercurius frigore noceat ? demonstratur frigore potius prodesse : & sic convenire cum Methodo altera Hippocratis *curandi Tetanum. De acribus umbilico applicandis. De Machina Italica.*

§. I. Ileus frequens morbus, semper terribilis, creberrime letalis, quamvis a me in Tomis prioribus periodici hujus operis sæpius recensitus sit, tamen ob recentiores, eosdemque notabiles admodum casus, de integro me cogit de sua ipsius Tyrannide, deque Homicidiis suis, nonnulla propalare.

Juvenis 19. annorum, ileo morbo elapsa æstate periit. Vivo non adfui: quantum autem expiscari ex illis potui, qui eum & noverant, & amicitiæ causa in morbo inviserant, hecticus ante quadrienium a Medico ha-

habitus fuerat, idque dimidii ſpatio anni: exinde paulo rectius ſe habere viſus, tuſſi non frequenti quædam tenuia reddere conſuevit, linguam fiſſam perpetuo conqueſtus eſt, ac frequentioribus Colicis doloribus obnoxius vixit.

Anno 1766. Auguſti Menſis die 5. conſueta ſua Colica, & modica febre, nocte corripiebatur. Clyſmate mane die 6. Aug. immiſſo, mitior dolor, veſpere denuo ſævior fuit. Dato tunc emolliente decocto, cui Chamomillæ flores infuſi, principio levari viſus eſt, deinde autem minime.

Die 7. Aug. Medicus ordinarius arceſſitus, præſcripſit Miſturam ex *Aq. Flor. Chamomillæ unc. vj. Magneſiæ nitri dr. iij. Salis polychr. dr. j. Syr. Althææ unc.* ℥. cujus ſumſit cochlearia tria ſingulo bihorio. Juſſitque Abdomen

inungi Unguento compoſito ex *Ung. Dialth.* & *Flor. Calend.* ā *unc. ij. Camph. ſcrup. ij.* Præterea immitti clyſma emolliens præcepit. His non levantibus, decoctum emolliens cum *Tamarindis* bibit ad noctem; poſtquam alvus, quæ nulla eouſque fuerat, liquida copioſaque prodiit.

Die 8. Aug. Febris magna, duro cum pulſu, fixoque ad latus Ventris dextrum dolore. Miſtura dicta *Hoffmanniana* data eſt; Decoctum *hordei* quoque, cui admiſtum *Oxymel*; nec non pulvis, quem componebant *Scrup. duo Magn. Nitri, gr. v. Nitri puri,* & *gr. x. pulv. Haly*: erat mane hic pulvis, & veſpere ſumendus. Varia inſuper & Cataplaſmata, & Enemata præſcripſit.

Die 9. Aug. æger ſummo mane frigidam aquam clam bibit, brevi autem poſt ventre immaniter doluit, vomuit,

muit, contremuit, friguit. Interea dum Medicus expectabatur, ſumebat conſilio amici *dragmam Rhei*, & Miſturam compoſitam ex *Mentha cum opii granis duobus*; repetivitque clyſma. Tenſus jam venter erat ubique; minuſque latere dextro, magis in medio, dolebat. Tandem Medicus accedens, primam demum Venæſectionem inſtituit, *Hoffmannianam* Miſturam continuaret, ſuaſit, Hordeique Decoctum. *Emulsum* præterea dedit, *cujus Libræ dr. vj. Syr. Diacodii additæ.* Repetivit denique Enemata & Cataplaſmata. Nox peſſima. Pulſus celerrimus, parvus, durus.

Die 10. Aug. Exp. Medicus Miſturam dedit compoſitam ex *Aq. Scorzoneræ unc. vj. Magnes. nitri dr. iij. Salis polychr. Scrup. ij. Nitri puri Scrup. j. Camphor. gr. ij. Syr. Althææ unc.* ß. cu-

jus duo cochlearia quovis trihorio ſumenda eſſent.

Deinde ℞. *Auri fulminantis gr. vj. Arcani duplic. Scrup.* ß. *Nitri puri gr. v.* Eo die ter hic pulvis ſumtus eſt.

Die 11. Aug. pulveres *Auri fulminantis* repetiti. Acceſſit ad morbum Ventris Peripneumonia. Ad ſeptimam veſpertinam moritur, expletis ferme ſex morbi diebus.

Cadavere potiri, nonniſi elapſis 42. a morte horis, potui; hinc calida hac tempeſtate jam fætuit immaniter.

Et in perſcindendo Abdomine, clauſo adhuc Peritonæo, multus, iſque fætidiſſimus, aër, ex tunica adipoſa exhalabat, bullaſque veluti Emphyſematoſas formabat; quales alibi, ſed longe copioſiores, obſervaſſe me retuli *Tom.* 8. *cap. de ileo.*

Aper-

Aperto abdomine Omenti longitudo, ut ut explicata, apparuit vix pollicis lati; ita ut nuda hic hæſerint Inteſtina.

Colum Inteſtinum defiguratum ſic, ut verbis deſcribi nequeat: unde Tabula I. Fig. E. idem depinxi.

Ad omnes haſce miras Coli reduplicationes inflammatio levior detegebatur: materies autem inflammatoria ſanguinis tranſſudando genuerat cruſtam, qua illæ Coli Reduplicationes ſecum mutuo agglutinabantur.

Obex autem durus in hiſce Reduplicationibus nullus eſt repertus.

Ileum Inteſtinum duobus potiſſimum in locis dire inflammatum repe- riebatur, ac colore hic purpureo, illic livido, gangrænoſum. Scilicet in latere dextro infimo, longitudine duorum pedum; & in eodem latere, ſed altius, ac ſecus umbilicum, lon-

gitudine pedis. Fuerantque ambo hæc loca doloris in ileo morbo ſedes. Cruſta flava, quæ in Colo, etiam hic, multas tegebat Inteſtinorum plagas, inflammatas potiſſimum illas, gangrænoſaſque: aderatque & ad Meſenterium.

In Plagis Ilei inteſtini inflammatis nulla inventa coarctatio eſt, nulla Introſuſceptio, nec, quæ tranſitum denegare potuiſſet, dura materies: æqualem hic cum cæteris Inteſtini partibus Inteſtinum habebat Diametron.

Ventriculus, valde expanſus, habebat a facie ſua anteriore, pauxillum ſiniſtrorſum, in ſuæ altitudinis medio, transverſam plagam, longitudinis latitudinisque digiti integri, Zonæ inſtar, inflammatam, ut in pulcerrima injectione: in qua & hoc notabile, quod multis valde in locis exiles extravaſationes exhiberentur, quæ, inter hæc

pul-

pulcre veluti injecta vaſa, plurimas quaſi peticulas, ſeu petechias, referebant.

Hepar ingens lobo ſuo majore in medio Epigaſtrio terminatum; minore autem lobo diaphragmatis inferiori laterali regioni, ope ligamenti fortis membranei, verſus arcum infimarum coſtarum, connexum.

Pulmones, utroque pectoris in cavo, ab omni cohæſione cum vicinis liberrimi, cinereo colore in paucis, livido multis in locis, anterius ac lateraliter, conſpiciebantur: poſtica vero facie univerſa ex rubicundo fere nigreſcentes, ac facile ad levem contrectationem diffluentes. Quin & Pulmones undique preſſi, veluti per poros liquidum tranſſudabant: hoc præcipue in lobo dextro ſuperiore ac medio: duri autem ab infarctu non erant.

In Pericardio liquor non aquosus, sed obscure ruber, paulo forte solito copiosior.

Cor utrumque perfecte vacuum, ut vix reliquiæ tantilli sanguinis versus ejusdem orificia superessent.

Diagnosis morbi Ileus inflammatorius est, ex Colica periodica natus; seu Colica periodica in letalem Ileum versa. Qualisnam autem Colicæ species fuerit, hominem, dum viveret, contuitus nunquam, non ausim determinare.

Quæ causa proxima Ilei letalis? Incertum est utrum hæc in inflammatis, gangrænosisque Ilei plagis, an vero in complicati Coli hæserit locis. Equidem elapsis 42. a morte horis nihil quo intestinum sive coarctaretur, sive obturaretur, inventum est: verum, quamvis non semper, sæpe tamen, relaxantur ejusmodi constrictiones, seu spasmo-

modicæ, ſeu inflammatoriæ; aut ſuapte ſponte, aut gangræna in morte, imo ante mortem: ut pluries in incarceratis herniis vidi. Sed complicatæ coli ſuperioris ac inferioris partes, dum hoc Inteſtinum in principio morbi tenſum repletumque eſſet, potuere citra ſpaſmos, inflammationesque, viam aëri, fæcibusque, præcludere omnem: ſi jam, ut multis in Colicis, *Pictonum* maxime, fit, muſculi abdominales convulſiva contractione arctaverint abdomen, in complicatis hiſce Coli partibus cauſa morbi proxima eo facilius locata fuiſſe intelligitur.

Ex iis, quos a Diro hoc morbo DEO dante, vel curavi, vel hominum illo affectorum interitum procraſtinavi, didici tutiorem certioremque eam methodum eſſe, quæ *tempeſtivis* V. S. quæ multo oleo, quæ purgantibus opio interpolatis, quæ clyſmatibus Fumi Ta-

baci mature valde adhibitis, & si opus est, epoto mercurio, instituatur; quam quæ misturis dictis *Hoffmannianis*; quam quæ sera, imo serissima sanguinis missione, auroque fulminante, tentetur. Aurum fulminans si bene paratum est, nihil agit; non bene paratum, morbum auget. Nec laudavit id, quamvis ab aliis datum, *Cl. Hoffmann Cap. de iliaco dolore*. Clysmata Fumi Tabaci, licet pluries fallant, maxime quando aut causa plane invincibilis obtinet, aut nimis sero ad hoc auxilium confugitur, continuata tamen observatione restituunt multos. Exempla manifesta attuli olim, & in mea vicinia nuperrimum habetur.

An *frigida*, quam æger clam hausit, nocuit? Præstantiam gelidæ aquæ in hoc morbo experimentis evici *Tomo* 8. *Cap. de Ileo*. Sed sero nimis æger noster eam bibit. Gangræna videtur quarto morbi die in priore loco dolo-

ris

ris jam nata fuisse, eo quod, evanescente ibidem dolore, frigus, tremor, pulsusque cum debilitate frequens, observarentur.

An fæces liquidæ ac copiosæ, finiente altero morbi die missæ, boni augurii non erant? Et Iliacos, & Herniosos, cum ejusmodi dejectionibus tam servari, quam mori, pluries vidimus. Vel enim obex solutus totus est, redditusque talis peristalticus motus Intestinis, ut antiperistalticum viribus superet; vel prodit tantum vi enematum aut pars, aut totum stercoreum, quod infra locum ubi causa proxima residet, hærebat; morbo nihil inde levato: vel tandem gangræna, partes relaxans, nata est; quæ si parva, inchoataque tantum, aliquando adhuc curabilis est; si magna, atque completa jam est, mortem infert. Vide quæ *Tom.* 2. 3. 4. 7. & 9. *de Ileo* & Hernia no-

notata ſunt: maxime vero *Tomo* 7. *Capite* 4. *toto*.

Omenti defectum inter Colicæ cauſas haud abſurde quis memoret. Omenti enim eſt, Inteſtinorum reſpectu, tegere illa; fovere, ac lubrica ſervare.

Hepar etiam hic totum fere Epigaſtrium explens, imo ſiniſtro in latere forti ligamento accretum cum Diaphragmate, confirmat toties datum monitum de neceſſaria prudentia in ſede morborum ex ſolo partium ſitu determinanda.

Rarior obſervatio eſt hominis, pectore olim ſic laborantis, ut multo tempore Phthiſicus crederetur, poſteaque ſemper tuſſi aliqua laboraret; cui tamen pulmones ab omni cohæſione perfectiſſime liberi invenirentur. Cæterum Peripneumonicorum referebant Pulmones: Peripneumonia enim periit,

riit, jam in Gangrænam tendente; ut in Acutis toties. Vi inflammationis ſanguis omnis inflammatorie corruptus, ineptus demum fit, qui pulmones permeet; vel & organum Reſpirationis, debilitate a morbo genita, ineptum fit, quod humores, quamvis per ſe adhuc permeabiles, ſat efficaciter tranſmittat.

Cordis vacui thalami utriuſque ſat frequens eſt obſervatio, ut in prioribus patuit, ut in hoc caſu patet, & in §. ſeq. patebit; inane oſtendens conamen omne vitales actiones, eas Cordis præcipue, ſyſtemate irritabilitatis explicandi.

§. II. Delata in Noſocomium fuit 16. Dec. 1766. vidua 57. annorum, cujus hæc Anamneſis. Ante elapſos ab hinc 30. annos viro profectæ ætatis nupſit, ac primo quidem anno peperit, deinceps vero nunquam. Gra-

vida

vida vehementer vexata hæmorrhoidibus fuit; easdemque, poſt Puerperium adhuc valde moleſtas, cum Medici conſilium de aperiundis illis ſprevisſet, fiſtulam ani contraxit: a quo tamen malo operatione fortunata liberabatur.

Sexennium eſt, quod febre acuta laboraret, in qua integris ſex diebus deliravit, & a qua non niſi poſt quatuor ærumnarum exactas ſeptimanas emerſit. Meminit ſitis, eodem in morbo inexplebilis, ut a continuo potu temperare ſibi non poſſet, quantumcunque ne ſibi irreparabile forte damnum inferret, aſſiduo moneretur. Quare etiam ex acuto hoc morbo in Hydropem intercutem brachiorum, crurum, ventris, lumbique, incidit. Ab illo tamen quopiam, quod ignorat, infuſo, brevi curata fuit; ac ſana

na integro poſtmodum triennio, flatu incommodo excepto, vixit.

Vitam ſedentariam perpetuo, & hucuſque, egit. Menſes ſemper regulares in 45. ætatis annum habuit.

Triennium eſt, ex quo ſingulo fere ſeſquialtero menſe latus abdominis lævum, mox ſub coſtis, intumeſceret ſibi, tumore paulatim ultra medium ventrem porrecto, ibidemque veluti in acumen aſſurgente. Non doluit tumor, ſed dum femina jocando ventrem tumentem ſæpe percuteret, reſonuit. Perſtabat tumor tres quatuorve ſeptimanas, perque alias duas treſve ſubſidebat. Diſparente tumore copioſos commodoſque emittere flatus potuit; eodem vero redeunte, nullos.

A medio pene elapſo abhinc anno, urinam reddere cepit adeo acrem, ut

ſibi

ſibi inde pudenda roderentur; copioſam quidem, ſed frequenter urgentem, cum ſedimento copioſo, alboque; in medio limpidam, & quid craſſi in ſuperficie gerentem.

Medius quoque annus erat, ex quo in deglutiendo id incommodi pati cepit, ut deglutita ad certum quendam locum hærerent, quem nos conjectabamur eum eſſe, in quo OEſophagus Diaphragmatis fiſſuram tranſiturus eſt: ſic ut nonnunquam ipſi per aliquot minutorum ſpatium interquieſcendum eſſet, antequam ingerere quidquam de integro auderet.

Octiduo ante morbum, de quo mox, triſtis, præterque morem moroſa, levi quoque ac continua tuſſi, vexata fuerat.

Tandem 12. Dec. tota die inhorruit, citra vel intermiſtum, vel ſubſecutum, æſtum. Appetitu caruit.

Quo

Quo eodem modo & die 13. Dec. se habuit.

Die autem 14. Dec. hora noctis prima Ventris ipsi tormina oriebantur, haud eo, quo solebant loco, verum in Ventre medio, ita ut centrum doloris umbilicus esset, una cum ructibus nauseisque. Prælo quasi sibi præcordia premi, ac contorqueri, conquerebatur, & ex ventre quidpiam versus pectus conscendere, a quo Singultus primo, deinde Vomitus. Toto hoc die Vomitus cum reliquis symptomatibus continuavit, nec minus nocte. Quid vomitu reddidisset rogata; tenuem, regessit, aquosamque materiem.

Die 15. Dec. omnia hæc continuarunt. A biduo alvo carenti immissum Clysma fuerat, quod duram eduxit materiem: repetivissentque, ait, idem, ni a priore Clysmate male habuisset.

Die 16. vomens in Nosocomium Hispanicum invecta Carpento est, moxque inde ad nos, gestatorio.

Auditis feminæ quærelis, mox Ventrem examinavimus. Dolebat ille & in loco antiquo, a margine sinistrarum costarum, jamque adusque Ilei ossis cavum; & in plaga nova, medio nempe ventre: qui dolor ab umbilico, ceu centro, ad semipedis in ambitu latitudinem diffundebatur; centro veluti acuminato.

Nullam aquæ fluctuationem, *tactu* deprehendimus; sed potius, non quidem *sonitu*, sed *adspectu* tumoris inæqualis, ac divisi, adesse Tympaniam judicavimus. Dolor ab attactu augebatur.

Principio quo apud nos fuit, haud vomuit, sed exprobravit; nec singultivit vere, sed eructavit. Febricitantem acute a die 12. Dec. conclusimus ex inflammatione ventris. Cumque febris

cum

cum pulſu duro, eoque pleno increſceret, uncias xiv. ſanguinis de brachio dextro miſimus. In vaſculum primum ſanguis optime fluxit, levem duntaxat cruſtam formans: in alterum vas lente fluxit, & cruſtam modicam, priore tamen denſiorem; in vas tertium celerrime fluxit, & denſiorem prioribus cruſtam exhibuit.

Enema ex *emolliente Decocto*, *cum mellis & olei Lini ā unc. ij. & Nitri dragma*, injiciebatur; unde alvus poſt horam, cum multis parvis ſcybalis, & portione una majore. *Emulſi Libra cum uncia Syrupi Diacodii* dabatur, *molliens Cataplaſma* toti Ventri circumdatum eſt, & *Scutum ſtomachicum*, *ex Uncia Empl. de Labdano*, *granis xij. Camphoræ & totidem Opii crudi*, *& Bals. peruv. q. s.* compoſitum, regioni Ventriculi admotum eſt.

Post hæc omnia, Symptomata, dolore excepto, mitigabantur, appetitus aliquis nascebatur, & absque insequente Vomitu comedit, quod petierat, jus carnis cum panis tantillo.

Venter ad noctem tumidior quidem, sed mollior. Cepitque frigus conqueri internum, cum tepore extremorum; quamobrem plura stragula conjecimus in illam. An frigore hoc nascens ab inflammatione Gangræna notabatur? Sed ipsa febris bidui frigore inceperat, & cum præsenti frigore pulsus parum modo celer, plenusque ille, Gangrænam negabat.

Sitis interim magna continuat. Mala nox fuit ob Vomitus continuos, Ructus, Singultus, Anxietates. Urina tamen, quæ prioribus diebus vix prodierat, hac nocte ultra Libram prodiit, bene colorata, cum crassio-

re-

re enæoremate, brevi ſubſidente; adeoque nullatenus gangrænoſa.

Die 17. Decembris ad 6. matutinam reperi calorem ejus ad Therm. Fahr. 98. gr. pulſumque & fortem, & durum, & celerem. Calor ergo naturalem fere ſuperans, pulſuſque talis, metum removebant gangrænæ; licet quid adhuc ſupereſſet heſterni frigoris internarum partium.

Cum ergo ex enarratis febris aucta videretur, & dolor perſeveraret, aliam Venæ ſectionem tentavi, quam jacens probe ſuſtinuiſſet; ſed dolorum immanitate, & anxietate victa, ſubito erexit ſeſe, erecta autem animo linqui cepit: hinc mox deſtiti captis ſanguinis unciis quinque. Sanguis hic, qui bene fluxerat, non cruſtam, ſed optimæ conſiſtentiæ craſſamentum exhibuit.

Sitis multa perseverat. Enema, heri secundo immissum, hodie ad 5. matutinam cum paucis scybalis; & ad 6. cum materia flava, pultem referente, exivit.

Calor postmodum hominis sani, graduum 96. scilicet; pulsus fortior, durior, frequentior; Respiratio difficilior. Venter tamen mollior, in medio minus, sed per totum æquabilius expansus; in Epigastrio autem plus, quam heri, tumefactus.

Ambiguum profecto morbi statum esse nemo non videbat. Etenim ab una parte inflammationis augmentum in Sextum diem jam continuabat, internumque jam ultra 20. horarum frigus, quod necdum omnino disparuerat, metum faciebant gangrænæ ingentem: ab altera tamen parte Calor, Color, Pulsus, suspicionem hanc penitus fugare videbantur.

Ad

Ad Ileum igitur ſolvendum, allaborandum fuit: quæ enim ab enemate materies iterato prodierat, ex ſolo Inteſtino Colo, haudquaquam a loco inflammato, videbatur prodire; ſiquidem nec pulſus, nec dolor, mitigarentur; quæque pridie ſiluerant ſymptomata, Vomitus, Singultus, Ructus, de nocte repetiviſſent.

Purgante itaque Chyli, Fæcumque, tentandum tranſitum ratus, primo Vomitum opiato ſopire debui, *Sydenhami*, & *Hoffmanni* experientiam, mea pluries confirmatam, religioſe ſequutus.

Cepit itaque quovis horæ quadrante Cochleare hujus Miſturæ uti. ℞. *Laud. Liq. Syd. gtt. xxx. Syrupi Menthæ unc. jß. Aq. Meliſſæ ſimpl. unc. iij.* & propter caſus ambiguitatem, *Extracti Cort. peruv. dr. ij.*

Miſtura hæc, mirum dictu, quam mox ab initio, perque diem totam, cuncta pacaret; Vomitum, Singultum, Anxietatem, Dolorem! Sic ut ægra exclamaret præſtantiorem nunquam in vita ſua ſibi datam Medicinam fuiſſe, deque univerſo morbo unicam ſupereſſe laſſitudinem.

Minus igitur de Gangræna cogitatum eſt: quippe in qua pacantur quidem ſymptomata, ſed dum pacantur, ſimul virium imminutio atque projectio advertitur, celerrimusque cum parvitate & inæqualitate pulſus, vultus præterea oculorumque collapſus, ac frigus: hic vero tota die pulſus decies, pluriesque, & a me, & ab aliis, exploratus, ſubdurus deprehenſus eſt, & plenus, æqualis, & modice tantum celer: nec in vultu, oculisque, quid pravi cernebatur; extremaque calebant.

Toto antemeridiano, totoque pomeridiano tempore, læta ægra fuit, quod tam bene se haberet, quodque eousque, citra periculum suffocationis, citraque Vomitum & Singultum, dextrum in latus cubare non potis, commode jam cubaret in illud; petivitque iterato suam ne auferrem, mutaremve medicinam. Mutandi profecto illam non fuit mihi animus; a qua tam bene se habebat, & quæ spem dabat fore ut pacatis symptomatibus, viribusque adeo constantibus, alvus demum resolveretur, præsertim si molliore frequentique Clysmate sollicitare pergeremus eandem. Poteramus eandem felicem, subitumque ab Opio sperare effectum, quem *Riverius* lætabatur *Cent.* 1. *No.* 12. in suo juvene, cui in ventris acerbissimo dolore, a datis *Laudani opiati sex granis*, tanta rerum mutatio fuit, ut intra bihorium dolor

omnis cum cessaret, tum non rediret: poteramus sperare, ita fortunatam ægram nostram fore, quemadmodum laudatus mox Autor ibidem *No.* 86. refert Sexagenariam fuisse, quæ in dirissimum hunc morbum tertio relapsa, ceterisque haud relevanda artis auxiliis, *granis Opii quinque* a dolore, & reliquis symptomatibus convalesceret, nec relaberetur.

Sed ô vanas mortalium spes! ô fallacias! Dum ad vespertinam horam seminonam clysma, cum pauca flava, ac pultem referente materia, ægrota animose deponeret, anxia reddi cepta est, lævumque reclinata in latus oculos in altum defigere, petere qui assisteret Sacerdotem; ac voce demum destitui. Pulsus interea bonus esse perseveravit, Respiratio vix læsa, Extrema quidem tepida, Vultus autem calidus mansit. Interim nihil eorum,

quæ

quæ circa ſe gerebantur, gnara erat, neque ad validiores clamores vel minimum dedit mentis præſentis indicium. Brevi inde algere cepit, anxie reſpirare, inæqualem habere, parvumque, & celerimum pulſum, pauloque ante decimam animam efflavit.

Toto hoc tempore me, lecto adſtantem, reſpirationis occupabat modus. Irregularis illa fuit, ſed adeo lenta, ut inter ſingulas reſpirationes alta ego voce numerarem unum, duo, tria, & ſic porro ad 20. uſque, iterum ad 30. ad 34. ad 50. & ſemel ad 60. quod minuti circiter ſpatium explet. Inter antepenultimam & penultimam 60. iterum numeravi, inter penultimam & ultimam 30.

Animus fuit thermometro explorare corporis mox a morte calorem; quia vero id ilico ad manum non erat, quinto tantum a morte minuto fere expleto,

to, admotum eſt: quovis ſemiquadrante horæ, adeoque per integram horam octies, idem gradus hoſce, hoc ordine notavit. 92. 92. 94. 96. 97. 97. 96. 95. Nec ſuſpicetur quis thermometron continuata applicatione debito plus incaluiſſe, altioresque proinde notaviſſe gradus; nam nec in homine ſano, quotiescunque ultra quadrantem horæ admoveatur, etiam bihorii ac trihorii ſpatio, vix altius unquam, quam ſpatio quadrantis adſcenderat, adſcendit: deinde, dum ſenſim cadaver ad calorem Atmosphæræ reducitur, calentis thermometri gradus ſenſim quoque diminuuntur, ad eumque Atmosphæræ reducuntur: ita ut perpetuo verus ejus, quod exploratur, corporis, gradus notetur caloris.

Dives profecto doctrinæ clinicæ hic caſus eſt: quo autem ad illam contemplandam aptiores accedamus,

Ana-

Anatomen præmisisse expediet, quæ horis 35. a morte expletis publice facta est.

Oculi utriusque corrugata cornea, & opaca; dextri autem minus.

Rigiditas infernorum supernorumque artuum ea major multo, quæ Cadaveris esse solet. Forti tamen ac lenta flexione Brachia, quæ angulum rectum cum Humero faciebant, in rectitudinem porrigebantur, rectaque manebant. Hæc in præcedentibus sæpius ideo notata vides, quod clari Viri certas veræ mortis determinandæ regulas exinde cudere tentarint, frequentiore examine haud sufficienter instructi. Cum oculis veluti vivis, cum Artuum vel nulla, vel maxima rigiditate, certam mortem adesse pluribus demonstrationibus evici.

Panniculus adiposus digiti lati crassitiem habuit. Venter minus acumina-

natus in medio, minuſque tumidus; ita ut corrugata jam cutis, ſulcataque, conſpiceretur.

Peritonæo aperto, Tympanites & Ventriculi & Inteſtinorum omnium, manifeſta fuit, excepta duarum Spithamarum portione in fine Ilei. Hoc & cetera omnia, quo clarius capiantur, inſpiciatur Tab. II.

FIG. I. II. III.

A. Ventriculus tympaniticus.
B. Ejus os ſuperius.
C. Totum id, quod de Hepate ſub coſtis viſibile fuit.
D. Fundus Veſiculæ felleæ.
E. Os Ventriculi inferius, ſeu Pylorus. In cadavere Ventriculus totum contexit ſub ſe Pylorum: unde hic Ventriculum minus, quam

par

par eſt, turgidum delineare debui, quo & Pylori ſedem, & a Duodeni principio ortam jam Tympaniam, oſtenderem. Una patet ad D. plica Ventriculi, ut & alia ejus plica, antequam Pylorum formet: nam ad uſque F. Ventriculus eſt.

F. Anguſtatio corporis Ventriculi ad fundum Veſiculæ fellis, ex veſicula transſudantis, colore longe lateque tincta profundiſſime.

G. Locus deſignans umbilicum cadaveris, infra quem Colon Inteſtinum protruſum inveniebatur.

NB. Poſt Pylorum, mox tympaniticum Duodenum apparet; cui Literam, ne figuram obſcuraret, non appoſui.

H. Saccus Cæci parvus valde, cum proceſſu ſuo vermiculari; qui proceſſus hic neutiquam vermicularis, ſed

ſed digiti inſtar in rectitudinem porrigitur.

I. Ilei Inteſtini finis, quo in Cæcum ſe inſerit, anguſtus admodum, complanatus, & in ſua complanatione vix digitum latus. Melius conſpicitur in fig. II. & III. ab S. ad X.

K. Flexus Coli Hepaticus, ſeu dexter.

L. Humilis Coli ſitus in Abdomine, qui ut melius conſpiciatur, locus umbilici ad G notatus eſt. Coli quoque hic apparet amplitudo.

M. Colon ſubito vehementerque inter duos flexus arctatum.

N. Flexus Coli Lienaris, qui altior fuit quam in figura exhiberi potuit, ſub Ventriculo quippe delitescens.

OO. Colon valde anguſtum.

P. Iterum triplo amplius.

Q. Coli flexus ultimus, ubi in Rectum

abit,

abit, cum relicta ea tantummodo ſui Meſocoli portione, quæ ad intelligenda ſequentia requirebatur.

F I G. II. & III.

Fig. II. anteriorem, Fig. III. poſteriorem faciem exhibet. Literæ duplices ad utraſque pertinent.

RR. Cæci Saccus.

SS. Anguſtum ileum a ſua in Cæcum inſertione, ad X. uſque, ſpatio duarum ſpithamarum.

TT. Ileum Inteſtinum hic Tympaniticum, ut etiam erant Inteſtina tenuia omnia, ad Pylorum uſque.

VV. Extremum Coli, cum relicta Meſocoli portione.

W. Locus ubi Ileum ex tympanitico arctum fieri incipit.

XX. Plaga in Mesocolo, in fig. II. notata, designat locum, ubi Intestinum ileum suo in Mesocolon ingressu Herniam facit. In Fig. III. inversa, Litera X. Herniam indigitat: utraque autem figura tenuitatem indicat Intestini ilei, Herniam inter, Cæcumque conconstrictum hic valdopere intestinum fuit, sic ut eo educto vix minimi digiti apex per sacci herniosi collum potuerit transire.

In Pericardio vix aqua inerat. Magnum Cor. Sanguis multus grumosus in thalamo ejus sinistro; in dextro autem & copiosior, & polyposior. Pulmo dexter nullibi, sinister inferius superiusque, levi adhæsione cum Pleura nexus: uterque ab anteriore parte colore obscurior, a posteriore solito rubicundior.

Re-

Renes parvi, boni: bona Pelvis, Ureteres, Vesica.

Hepar universum sub Costis reconditum, eam lobi majoris si exceperis portiunculam, quæ ad Lit. C. sistitur.

Vesicula fellea ingens, cum hepate sub costis recondita, fundo suo prominebat infra costas, supra monstrosi Ventriculi plicam, ut ad Lit. D. pingitur. In mundando, dum collum ejus sauciaretur, bilis bene multa effluxit in ventrem; nihilominus adhuc ultra uncias duas ex vesicula eduximus bilis fere nigræ, solitæ spissitudinis.

Plica quam Ventriculus in F formabat, transsudante bile profundissime tincta erat, ad duos in latitudine, ad tres in longitudine, pollices. An sic bilis intra sanguinem resorberi, hocque pacto Icterum creare possit?

Inteſtinum Ileum pluribus in locis leviter, propius ad Herniam multum, inflammatum fuit.

Atque hæc de viſis & repertis in Cadavere ſufficiant; ut ad morbi pathologicam diſcuſſionem, Anamneſi in memoriam revocata, accingamur.

In Anamneſi ea coram ſtitimus, quæ ab annis retro 30. contigerint. Nemo anamneſticam noſtram prolixitatem quæratur. Solemus enim ægrorum anteactam vitam ſcrupuloſe ſemper inquirere, ne quid nos fugiat, quod ad determinandas mali cauſas, naturamque, facere utcunque poſſit. Ea intentione reſponſa illorum Literis mandamus, atque bis, ter, pluriesque, examen repetentes, non pauca ſæpe corrigimus, deſiderata complemus, ac ſic perficimus totum.

Quæ ab annis 30. contigiſſe femina narravit, ad rem præſentem facere

re non arbitror; ſed quidem illa, quæ a Sexennio. Etenim valida febris acuta, in qua, ad ſitim inextinguibilem enormem aquæ copiam fatetur abliguriiſſe ſeſe, monitisque, ne ita ageret, iteratis, ob ſitis intolerabilitatem non obtemperaſſe; videtur corpus vehementer debilitaſſe, intercutem creaſſe Hydropem, tardam reduxiſſe ſalutem, nec vires ad illibatam ſanitatem requiſitas poſt ſe reliquiſſe; præſertim cum ſedentaria vita, quam coluit femina perpetuo, corpus ab ægritudine infirmatum non roboret, ſed debile, & iners, & flaccidum, relinquat.

Fundamentum itaque morbi, ſeu cauſam prædiſponentem, vita ſedentaria una cum ſuperſtite hac debilitate poſuit: Flatus ac Borborygmi, quibus femina poſt acutum illum morbum obnoxiam ſe fuiſſe narrabat, hanc Ventriculi Inteſtinorumque, inertiam

probant; huic deinde diſpoſitio tympanitica in ſiniſtra, eaque ſuperiore abdominis parte, ſe adjunxit: cauſa ſuſcitans prædiſponentem, ut cum eadem morbum, ſeu cauſam proximam, conſtituat, forte haud e longinquo quærenda illi erit, qui perpendit ſecum viſcera cava illuvie nimia ſic extendi, ut multam faciant ſuæ contractilitatis jacturam: qua ex re conſequitur id, ut iterata ſæpius diſtendente cauſa, interea dum ipſe vitæ modus corpus debilitat, hæc ipſa viſcera vix ultra propellant contenta, hinc diſtendantur immaniter; &, cum propulſis contentis aer ſemper præſto eſt, qui in loco calido occluſus vehementer rareſcit, hinc in Tympaniam incidant.

Hæc porro Tympania Ventriculum præcipue occupaſſe videtur, ſiquidem tumor ſiniſtro in latere mox ſub

coſtis,

coſtis, ad uſque medium Epigaſtrium, reſediſſe fertur.

Itaque Ventriculus flatu turgens, videtur primum fuiſſe ab Hepate, ne dextrorſum extenderetur, præpeditus, unde tanto magis anteriora corporis extendit: & quia obſervaverat femina a ſuperioribus paulatim ad umbilicum ſe extendiſſe tumorem, patet etiam ventriculum hunc debilitatum magis magisque, tandem ab aere ita expanſum fuiſſe, ut totam hanc plagam occuparet.

Sed demum mulier ajebat tumorem dextrum quoque impleviſſe latus. Scilicet Tympanites ita crevit, ut pedetentim pepulerit ſua de ſede Jecur, inque ſuperiora truſerit; unde ſic Hepar ſe ſub coſtis recondere cogebatur.

Porro cum id lente admodum factum ſit, Bilis excretio in Inteſtina in-

inde multum passa non est; eo quod Ductus communis, Ductus Cysticus, & Hepaticus, sensim elongati, sine notabili turbatione pervii mansérint: nisi postremo forte vitæ tempore, dum Vesicula bile tanta turgeret.

Ultimo in morbo haud Epigastrii, sed & Hypogastrii est tumor conspectus; Hypogastrii tamen maxime in sinistro latere; quia prope herniam credibile est maximam Ilei expansionem contigisse.

Intestinorum ultimo in morbo nata Tympanites, Herniæ effectusne fuerit, an ejusdem causa?

Pro utraque sententia militat ratio. Primo namque Hernia omnem ex Ileo Intestino transitum negans, in causa fuit, ut hoc Intestinum ab aëre, & alimentis, medicamentisque, vehementer expanderetur. Et confirma-

mari hæc ſententia videtur, eo quod inferioris ventris tumor nonniſi cum ſignis Ilei morbi, ſive Herniæ, comparuerit.

Ab altera parte, ſi a Tympania Ventriculi ſenſim, ut fit, Inteſtina Tympaniam quoque ſibi contrahant, cauſæ Volvulorum, & Herniarum habebuntur in multis locis, iiſque potiſſimum, ubi Inteſtinorum gyri ſupra ſe ſe mutuo reduplicantur. Ponamus Inteſtini Ilei ejuſmodi plicam in pelvi fuiſſe, & văcuatis Inteſtinis Colo ac Recto, evacuataque Veſica urinaria, Ileum ante hanc plicam plurimo aëre tumuiſſe: ſi Coli finis, ſi Rectum Inteſtinum, ſi Veſica urinaria de integro ſua quæque materia amplificentur, utique turgens Inteſtinum Meſocolon removere, in eoque, non ſatis retrocedente, Herniam generare potuit.

Notat autem Anamnesis Tympaniam non fuisse perpetuam, sed quovis sesquimense rediisse, sic ut una alterave septimana sileret. Quæ causa hujus? Si Catameniis suis, hisque quolibet sesqui altero mense redeuntibus, eo tempore adhuc ægra gavisa esset, quæpiam ratio phænomeni haberetur: imo si Mensibus cessantibus supervenisset hæc Tympanites periodica, causam hujus nonnullam ex menstruorum continuante nisu explicare forsitan anniteremur: Sed novem anni a mensium defectu ad principium Tympanias decursi, non admittunt ejusmodi explicationem.

Nunquid *Sanctorii* observatio de menstrua hominum Plethora lucis hic afferat quidquam? Quippe quæ hujuscemodi irregularitatibus aliquando subjecta sit, quibus ea Feminarum menses qualibet 4ta. 5ta. 6ta. 8va. septima-

timana habentium Plethora, ſeu univerſa, ſeu uteri ſaltem topica, obnoxia eſt? Hac ratione cauſam quandam inſultus hujus Periodici caperemus, modo conſtaret *annoſiores* viros, feminaſque, ejuſmodi Sanctorianam Plethoram menſtruatim pati. Verum quidquid de hac excitante cauſa ſit, de eademque conjecturemur, veram certamque definire eam cum non valeamus, quæſtionem totam in medio relinquemus. Cogimur in ſimilibus ignorantiam noſtram candidi fateri. Hodie vir ſexagenario major, convenit me, qui calculum non mediocrem, eumque aſperum valde, in Veſica habet; ut quatuor Medici, unuſque Chirurgus, abſque ulla difficultate, primo Catheteris tentamine deteximus; interea dum a longo admodum tempore calculi cruciatus triduo tantum patiatur, triduoque denuo, nullo adhibito auxilio, liber-

liberrimus ſit. Multa ſimilia in *Rat. Med.* exempla protuli.

Duos autem veluti alios, novoſque morbos, mulier noſtra interea tolerare, medio ante mortem anno, debuit; quorum alter urinæ rodens acrimonia fuit, alter difficultas deglutiendi. Cum neutrius mechanicam in cadavere cauſam detexerimus, Priorem ab humorum Cacochymia mucoſa, acri, ad ouropoieticum ſyſtema determinata; alterum a portentoſa Ventriculi expanſione, in anteriora vehementer aſſurgentis, Oeſophagique proinde finem diſtrahentis, vel Diaphragma quo loco Oeſophagum tranſmittit comprimentis, ſuam duxiſſe arbitror originem.

Tandem Febris videtur duorum dierum frigore, die 12. Decembris incepiſſe, tertioque ejus die vel Hernia entero-meſocolica acceſſiſſe, quæ In-

teſtini

teſtini Ilei inflammationem, tympaniam, gangrænamque genuerit; vel Hernia talis ex Tympanitide Inteſtinorum genita acceſſerit: quæ ipſa Hernia tam ſua conſtrictione, quam nata Inteſtini Ilei ante Herniam Gangræna, mortem 4to. die intulit.

Sed quæſtio gravis ex eo naſcitur, quod femina gangræna periiſſe videatur, interea dum in vita pulſus, pluraque alia phænomena, longe abeſſe gangrænam clamitarent. Quippe defuerunt hic, quæ in Gangræna provecta eouſque, ut mortem & minetur, & inferat, ſigna enarrantur: Virium projectio, Pulſuum cum celeritate parvitas, Frigus extremorum, Oculorum collapſus, Faciei, Labiorumque præcipue, livor &c. Utique ſi cum omnibus hiſce, aut ſaltem præcipuis, videatur æger quiſquam ſibi de futura ſalute blandiri, non eſt,

quod

quod propterea Medicus fallatur, indolentiæ partium, olim dolentium, causam ex Gangræna, eaque letifera, oriundam ratus: at vero nullo pravorum signorum præsente, cessante etiam, quod assuerat, frigore, ægrotam nostram Gangræna interfectam esse, ut & ultima vitæ horula, & anatomicus docuit conspectus; res profecto est, quæ, ut ut illam hinc stupemus, illinc subtiliore ratiocinio quadantenus explicare periclitamur, novum saltem hunc medendi Canonem cudere jubet, ut, quantumvis disparentibus Gangrænæ signis, fallacem, infidamque quamcumque emendationem esse statuamus, quamdiu haud redierit perfecta salus.

Exp. D. De Knobloch, natione Russus, qui biennii, ni fallor, spatio, indefessa diligentia Collegia mea omnia frequentavit, hujusque feminæ & mor-

bo

bo adſtitit, & Anatomæ, Diſſertationis ſuæ inauguralis (quam laudatiſſimam fuiſſe, licet necdum acceperim, reor,) materiem, me annuente, inde ſumſit, dum æſtate elapſa in Alma & Inclyta Univerſitate *Leydenſi* gradum Doctoratus acciperet.

§. III. Sartor 73. annos natus, plurima æſtatis & autumni parte anni 1766. Diarhœa, ac ſubinde Dyſenteria laboraverat, incaſſum numeroſis Medicamentis aſſumtis. Emollientia dein imminuere dejectiones, ſed non ſtiterunt. Agyrta demum arcanis ſuis peſſumdedit hominem, ſic ut 19. Dec. inflammatione Inteſtinorum laborare ceperit, quam biduo neglexit; dein antiphlogiſtica methodo, purgantibus, oleo multo, opio, mercurio crudo, ter ad libram mediam aſſumto, vindicari a morte non potuit, quæ contigit initio diei 27.

Dec.

Dec. Cadaver 30. horis a morte, ejus in ædibus, nonnullis Studiosis, & Medicis, adstantibus, aperui.

In Abdomine aliquot unciæ aquæ rubellæ inerant.

Intestina conspiciuntur in Tab. III. Tenuia erant inflata valde; Crassa autem valde tympanitica. Inflammatio multa iis non aderat, præterquam ad finem Coli, in quo Obstructio notabilis mox enarranda.

A. Intestinum Cæcum in dextra pelvi.

B. Flexus Coli I^mus.

C. Flexus Coli II^dus.

D. Reflexus Coli versus superiora, quam removi parum, quo clarius conspiceretur. In cadavere enim pars D. & E. fere omnino latebat sub B. & C.

E. Flexus Coli, isque iterum sub Hepate III^tius.

F. Flexus Coli IV^tus. isque Lienaris.

Tur-

Turgens hic Inteſtinum valde, Diaphragma vehementer trudebat in altum; ut Cordis actio hinc quoque multum perturbaretur, oportuerit.

G. Deſcenſus Coli ab hoc ſuo lienari flexu.

H. Flexus V^{tus}.

I. Flexus Coli VI^{tus}.

K. Flexus VII.^{mus}.

L. Flexus VIII^{vus}.

M. Flexus IX^{nus}

N. Flexus X^{mus}.

O. Flexus XI^{mus}.

P. Flexus XII^{mus}.

Q. Inteſtinum Rectum.

Maxime notabamus flexus M. N. O. quos uſque ad P. aperuimus. Inteſtinum ſub hoc loco toto M. N. O. complanatum fuit, ut in eo cavitas deeſſet. Pars ejus M. N. L. K. tympanitica compreſſit hos ſubjectos flexus.

Expeditum fuit Iter ex Ileo in Cæcum.

Mercurium splendidissimi salis instar invenimus stercoribus mollibus, non formatis, iisque copiosis, mistum, 1mo in Ileo prope Cæcum, 2do in Cæco ipso. Sed homini dragmam Mercurii dulcis, cum aliis purgantibus, datam in hoc morbo fuisse inaudivi: unde forte qui hic ita splendidus inventus Mercurius fuit, Mercurius ille dulcis fuerit.

Dum circa hæc invicem colloquebamur, & Mercurium hunc eluebamus, chirurgi interea cadaver ob immanem fœtorem consuebant; absque examine facto necessario Intestini tumentissimi ad C. quo constitisset an forte ibi maxima Mercurii moles non hæreret.

Ventriculus parvus.

Pulmo sublividus uterque; anterius firmiter, laxius in latere, laxissime

me in dorso, cum pleura connatus.

Cor utrumque ita vacuum sanguine; ut veluti elotum esset. Grumosus sanguis utriusque in sinu, in dextro magis.

Quæritur utrum solo in abdomine an vero etiam in Thorace, morti sit quærenda statuendaque causa?

Profecto in solo intestino Colo XII. flexus reperti sunt, quorum plerique ad letalem obstructionem sufficiant. Et ut Colon, ita quoque intestina tenuia tympanitica erant. Sic ut & crassa & tenuia Intestina, longe amplius, quo apte continerentur, spatium exigerent. Ut ut enim Diaphragma & Peritonæum cedunt, tandem resistunt: si nunc totus hic tubus adeo immaniter expansus Clysmatibus hinc, Medicamentis, Alimentis, Potulentis illinc, assiduo adhuc magis repletur; si aër, in eodem tubo adeo multus, mora vehementer

rarescat; aër, inquam, qui in Physicis demonstratur decies & sexies amplius, quam primo spatium occupare posse; necesse est omnia hæc tumentissima Intestina inter se se vehementer compressa fuisse, viamque sibi mutuo præclusisse: Hinc ad omnes duodecim plicas, in Colo intestino; ad plicas Tenuium longe numerosiores; letalis obstructio nasci potuisset.

Si præterea vim Mesenterii, quam ex eodem vulnerato, Ruischius didicit in vitam humanam ingentem esse, perpendamus; an non ab ejus in casu nostro compressione, vellicatione, contorsione, ac fere dilaceratione, horrenda phænomena, ipsumque consequi letum possint?

Gangræna equidem aut Mesenterii, ac Mesocoli, aut Intestinorum, nondum vera aderat: verum & hæc, & illa; quando eorundem Arteriarum,

Ve-

Venarum, Nervorumque interceptiones, Nervorum præterea vellicationes, attente recogitemus; universum systema arteriosum, venosum, ac nervosum commovere, Sensorium commune, Vitalesque turbare Actiones, vitam demum sufflaminare, possunt.

Sed Vitales actiones lædere, ac sic sufflaminare, ut Cor vacuum utrumque repertum fuerit, & Hepar potuit, & flexus Coli superior, in sinistro latere: valida quippe horum in Diaphragma appressione, Cor cum suo Pericardio complanari, sicque basi sua flecti potuit, ut sanguis omnis in sinibus colligeretur, hincque vacuus reperiretur uterque cordis thalamus.

Quin & hæc Jecinoris in alta protrusio sola, forte necare hominem posset. Cogita eidem Venam cavam accrescere, hanc una cum illo attolli, violente distrahi, comprimique; cellu-

lositatem fortem qua vena eadem cum omnibus vicinis colligatur, vellicari, lacerari; Nervos in vicinia decurrentes, ac cellulositate eadem implicitos, una cum Vena cava distendi, convellique; an non præter pessima alia symtomata, capiamus sanguinem venosum, ab inferioribus refluum, hac lege præpediri ne in cor dextrum fluat? Idemque Hepar, si latum crassumque est, interea dum Diaphragma violente attollit, an simul non comprimit subjectam Aortam, Venamque cavam, quo universus sanguinis circulus perturbetur?

§. IV. Quinquagenaria Matrona, Cacochymica, Hydropis nonnunquam experta primordia, duro tumore in medio Hypogastrio laborans, frequenterque Colicam clausam, a qua enematibus plerumque liberabatur, perpessa, tandem elapsa hac æstate, dum sat bene se habens aura rurali *Petersdorfiensi*, frue-

frueretur, ſumſit, ſuadentibus in prophylaxin Amicis, lagenam Aquæ Sedlicenſis. Vix vero epota illa, ventrem tormina vexant, nec ſolvitur alvus.

Auctis cum anxietate doloribus, injici jubet clyſterem. Sed nec eo prodeunte, in urbem defertur. Clarus ejus Medicus, poſtquam multa auxilia artis fruſtra tentaſſet, Auri fulminantis vires explorare contendebat; ſed nec ſex ejus doſes quid opis attulerunt. Vocatus fui die quarto in conſilium. Concluſum fuit fumi Tabaci experiri Clyſteres; hisque non opitulantibus, vivum Mercurium cum multo oleo amygdalino propinare.

Injecto porro hoc fumo, fæcum quidem aliquid prodiit, ſed morbi interim increvere ſymptomata. An Tabacum noſtrum vilius fuerit, ideoque non profuerit; eo quod clarus *Heyſterus*, qui hæc enemata tanti fecit, op-

timum ad id commendet Tabacum? Præstantissimum profecto mihi in posterum comparabo.

Igitur die morbi 5to Mercurii vivi libra data est, qui cum Oleo amygdalino, trino haustu, assumptus mox omnem, ut solet, vomitum stitit, Ileumque morbum copiosa alvo brevi solvit. Rescivi postmodum ab illa, nobilissimoque marito, primis ab assumto hoc remedio diebus Mercurium alvo liberaliter prodiisse, deinde vero parcius: sic quidem, ut 14. ab ejus assumptione die adhuc globuli Mercurii cum fæcibus conspicerentur. Ex illo tempore & bona, & quotidiana Alvus est. Reliqua ejus incommoda perseverabant, & Hydrops crurum, femorumque: sed perseverante tumore Hypogastrii, atque Hydrope intercute artuum inferiorum, redeunte, viribus sensim defecit, ac trimestri spatio a curato

to Ileo elapſo periit. Inſpectione cadaveris, ut audio, conſtitit corpus durum, atque ingens, ex Uteri ſubſtantia genitum eſſe. Forte id annorum aliquot ſpatio dolorem & obſtructionem, Inteſtini ſive Ilei, ſive Coli, partem plus minus premendo, creavit, ipſumque demum Ileum: ita tamen, ut Mercurii pondus Inteſtinum compreſſum dilatare, reddereque potuerit permeabile. Optimus Hofmanus notavit quoque, Capite *de dolore & ſpaſmo iliaco*, a ſex Mercurii unciis aſſumtis intra 5. horas alvum prodiiſſe, & cum illa hujus ſemimetalli unciam, ultraque duas hebdomadas ſemper ejusdem quidquam in fæcibus conſpectum fuiſſe. Caſum hunc poſt ſequentem hiſtoriam commentabor.

§. V. Anno 1752. vocabar ad Coquum Ileo morbo laborantem, *a Colica pictavienſi*, ut videbatur, orto. Ple-

raque auxilia frustra adhibita erant. Etiam autoritate *Galeni* ingens Cucurbita admota umbilico fuerat; postquam non modo non levatus fuit, sed in tantas convulsiones incidit, horæ quadrantem durantes, ut a tribus robustis viris vix teneri, vix gubernari, ne sibi noceret, lectove excideret, posset: ex convulsionibus autem, Epilepticorum instar in somnum stertorosum incidit, algido cum sudore, & omni modo pulsu inæquali. Cum autem æger pridie furibunde delirasset; validissimaque convulsione totus quantus in altum esset sublatus, perfectaque Amaurosi affici cepisset; non est cur convulsionem post Cucurbitam natam, Cucurbitæ adscribamus. Amaurosis hæc, ut &, quæ affuit, Ischuria, Ileum, ex Pictaviensium Colica ortum, designabant.

Post hanc convulsionem vomitus continuus fuit potus, alimenti, & medi-

dicamenti. Id autem constanter observatum est, quod cerevisiam, quam clam subinde frigidam hauserat, non evomuisset.

Quarto die sumsit unc. iii. Mercurii crudi cum unc. ii. Olei Amygd. Eo non agente, dedi sequenti mane, scilicet die morbi quinto, unc. iv. verum duas tantum deglutire voluit; duas reliquas sumsit die sexto.

Ut *Celeberr. Hoffmannus*, loco infra citando, in sua Matrona magnam ab assumto Mercurio tranquillitatem observaverat, ita quoque in meo Coquo, a tribus hisce singulisMercurii dosibus, tres noctes longe tranquilliores sequebantur. Alvus tamen nondum solvebatur, nisi repetito enemate. Ab hoc demum Alvus copiosa, sed absque ullo Mercurio. Nihilominus vomitus redibat cunctorum, præterquam frigidæ cerevisiæ. Altero enemate injecto modica

dica prodiit, citra Mercurium, Alvus; ut & poſt tertium enema, quod elapſo trihorio ab ultima alvo injectum erat. Doloribus inde crudeliſſimis obortis, inſedit calido molliente balneo ad jugulum fere uſque $\frac{3}{4}$ horæ. Quartum poſtea enema, idque purgans, injectum eſt; unde alvus quidem prodiit, ſed nullus cum ea Mercurius. Dolorum ferocitas & quintum clyſma, idque oleoſum; & olei cum opio potum; popoſcit. Septimo morbi die, poſt tolerabiliorem ab opio oleoque noctem, ſextum Clyſma injectum eſt, ab eoque cum fæcibus copioſis pars Mercurii prodiit. A ſeptimo & octavo clyſmate, ſine Mercurio alvus. Die octavo poſt nonum clyſma aliquid Mercurii fæces habent. Jam demum ad ſe rediit mens, gutta ſerena ablata eſt, appetitus adfuit, pulſusque omni modo bonus. Nona die ſpontanea Alvus prima, cum plu-

plurima veluti corrofi, ac nigricantis, Mercurii parte. Diebus aliquot fubfequentibus examinatæ fæces, naturali modo quotidie redditæ, nullum amplius Mercurium habuerunt. Graviffimo hoc morbo foluto, nulla fecuta Paralyfis eft; quod in eos noto, qui Paralyfin, a Colica Pictonum oriundam, dato adfcribant opio. Sed hos refutare non eft opus, cum experientia abunde evicerit 1mo. non raro Paralyfin jam cum morbi principio nafci; dum de opio aut dando, aut non dando, nulla adhuc quæftio fit. 2do. Nervorum vellicationibus, & diftractionibus, prudenti opii ufu mitigatis, rariorem longe a Colica Pictonum Paralyfin obfervari, quam quando falfo præconcepta de Opio opinio ufum ejus in hoc morbo damnat.

Refractam valde Mercurii dofin dedi, cum quod fummopere reniteretur

æ-

æger, ut ex hiſtoria patuit; tum quod eandem, eave minorem, ſufficere clari Viri cenſuerint. *Riverius*, 1. 2. uncias ſibi ſcribit ſuffeciſſe. *Sylvius De Le Boe*, *idea prax. med. Libr.* 1. *cap.* 15. §. 53. idem confirmat. *Paræus Libr.* 21. uncias iii. ſufficere teſtatur. Alias majorem doſin Medici exhibere ſolent. *Rhodius Cent.* 2. N°. 80. ſcribit unc. v. melle roſaceo miſtis, Iliacum deploratum ſe curaviſſe. Celeberrimus *Hoffmannus Tom.* 4. *part.* 2. *Sect.* 2. *cap.* 4. *obs.* 4. Matronam unciis vi. ſanavit. Et *Paræus*, qui tres modo uncias dedit, plus dari poſſe cenſuit; laudando *Marinum ſanctum Paralitanum*, qui plus ſimplici vice Libram, imo Libram ſeſquialteram, mulieri dederit, eamque citra noxam alvo viderit brevi ejectam. *Zacutus Luſitanus Prax. adm. Libr.* 2. *observ.* 35. ſtrenuiſſimo Duci Libram optimo cum eventu propinavit. Imo *Libr.* 2. *de Princ.*

med.

med. hist. scribit multos in Ileo conclamato Mercurii libra, cum aqua calida hausta, ab imminente morte liberatos esse. *Kalschmidius in Actis N. C.* Libram quoque dedit. Et Matronæ nostræ §. IV. Libram generose dedimus, 1mo. quia, non ut Coquus, tergiversabatur, sed ad omnia paratam se exhibebat. 2do. quia metus mortis in procinctu erat, ni extemplo levaretur. 3tio. quia cum insons esse remedium constiterit, tutior magna, quam parva, dosis esse videtur.

Verumtamen obstat *Hoffmanni* autoritas, qui caute mercandum esse suadet, eo quod ægri a Mercurio epoto non minus iis, qui Mercurium fodiunt, depurant, aut quomodocunque tractant, Nervorum sibi contrahere morbos possint; idque videtur feminæ demonstrare exemplo, cui ultra 14. dies quid hydrargyrii alvo prodiret: „ ulti-

„ timo vero loco, inquit, id non prætermittendum esse censeo, quod collectis licet viribus, somnoque & appetitu redeunte, tremorem in artubus, atque vacillationem & impotentiam in pedibus, ultra mensis adhuc spatium, perceperit: quæ permolestæ affectiones dextro nihilominus Balneorum usu prorsus demum sublatæ, & discussæ fuerunt.

Negari utique non potest Mercurium, licet in sanis mox alvo elabatur, licet etiam in Ileo morbo sæpe cito pertranseat, tamen in Ileo, obstructis admodum Intestinis, diuturniorem aliquando moram trahere. Coquus noster eum sex diebus ventre continuit; Matrona nostra, & ea *Hoffmanni*, 14. diebus, licet copiosa quotidie alvus prodiret. Utrum duriore fæce, crassove muco, involutus, in Coli cellulis demoretur, an in Cæci de-

delapſus Appendiculum ſit, quibus a locis partitim lenteque depellatur, determinare non auſim. An in hiſce Latebris moratus ab acrimonia quadam erodi poſſit? Sicque Nervos non tantum crudus, ſed & acer factus, lædere queat?

Quodſi hæc ita ſe haberent, annon præſtaret aureos globos deglutire? Aurum enim Mercurio tanto gravius, videretur eſſe quoque tanto ad fæces depellendas potentius; & ſi diutius in corpore moraretur, non foret Nervis inimicum ita, ut Mercurius. In Ileo datum fuerat fruſtra horrendum purgans ex granis. iv. Mercur. Vitæ, cum x. gran. Troch. Alhandal. Deglutitis tandem globulis aureis duobus, ſequenti die copioſiſſimæ fæces prodiere, & globuli aurei poſt 36. horas: vide *Burneti Thes. part. j. pag.* 357.

Sed contra: illuſtr. *Hoffmannus* unicum modo proferre potuit, quo hanc aſſertionem probaret, exemplum: deinde merito quæritur, num hoc exemplo id, quod probare conabatur, vere probaverit? 1mo. enim Paralytici morbi centies obſervantur curatos Iliacos a tergo ſequi, ſi Colica Pictonum in cauſa fuerit, licet Hydrargyron non potaverint. 2do. *Winklerus* apud *Bonetum*, *Med. Sept. Lib.* 3. *cap.* 30. exhibet hominem nobis, qui ope ſucci Librarum ſex putridorum pomorum *Borſtorfienſium* ab Ileo liberatus, nihilominus contractura membrorum, ſpatio 18. ſeptimanarum laboraverit. Et 3^{tio.} ægri mei, Mercurio ab Ileo curati, nullos paſſi ſunt Nervorum morbos.

Sed aliud quid timetur, ne ſcilicet frigore noceat. Unde & nonnullos id calide cum potu, aut jure carnium,

nium, ut mox ex *Zacuto* discebamus, ingessisse videmus: & *Henricum ab Heers Lib.* 1. *obs.* 2. „ ne Mercurius fri-
„ gore suo interranea lædere posset,
„ statim clysterem ex puro cretico vi-
„ no injecisse, legimus. „ Hoc autem experimenta docere debent, quæ an adsint, videamus.

1mo. In Iliaca clari *Hoffmanni*, & in meis, Mercurius Vomitum aut omnino, aut ad tempus, stitit; & symptomata plus minus pacavit.

2do. *Hoffmannus* ibidem casu V. ægræ suæ iliacæ dedit pro omni potu „ aquam fontanam frigidam pu-
„ ram, aqua Menthæ correctam, cu-
„ jus Libræ salis Absinthii dr. j. & suc-
„ ci citrei unc. β. adjecerat, more
„ *Riveriano.*

3tio. Idem magnus Autor gelidæ usum cum Collega *Naboth*, testatur

 egre-

egregium ejusmodi in morbis se observasse.

4$^{to.}$ Experimenta, *Tom. IX. Rat. Med. Cap. V.* relata, docent Ileum morbum *Neapoli* aqua gelida curatum; potum frigidum eidem ægro postmodum, *Viennæ* eundem in morbum relapso, unice proficuum; Herniamque incarceratam gelidæ admotu fuisse sanatam.

5$^{to.}$ Illustris *Hoffmanni* Oenepola vomitu cuncta rejecit, præter aquam gelidam, cui quidem calentis frustulum panis injectum erat, calorem vero ab illo servare non poterat.

6$^{to.}$ Idem in Epicrisi ad hunc Iliacum morbum, hanc suam frigidam aquam laudat impense, testimoniumque *Amati Lusitani* affert, asserentis, „ se atrocem Intestinorum dolorem „ aquæ frigidæ exhibitione subito, „ & incantamenti instar, sustulisse.

7$^{mo.}$

7mo. Idem Autor præterea *Tom. IV. sect. 2. cap. 5.* laudat utrosque Lusitanos *Zacutum*, *Amatumque*, ut „ qui „ Colicam *Biliosam*, (nobis dictam „ *Pictavensem*) cum aquæ frigidæ po„ tu, tum nivis usu, curatam me„ minissent.

8vo. Adjungit ad hæc *Hoffmannus* observasse se se „ Paralysin, hac de „ Colica natam, frigidioribus, quam „ calidis Balneis, magis auscultasse.

9no. *Petrus Forestus Lib. 21. in Schol. ad Obs. 12.* mire quoque utrosque *Lusitanos* laudat „ quod aquæ frigidæ in„ terno, externoque usu, complures „ & a Colicis, & ab Iliacis morbis, „ curavissent.

10mo. *Joannes Crato Lib. 3. cons. 13.* Medicos magnos existere ait „ qui fri„ gidissimam aquam adhibeant in his„ ce Morbis.

11$^{mo.}$ *Burnetus* in *Thesauro Lib. I. pag.* 315. scribit *Franciscum Gautier* nonnisi frigidissimis tantum & exhibitis, & admotis, ab hoc morbo curari potuisse.

12$^{mo.}$ *Septalius Lib. 7. animadv. pag.* 248. Hominem ventris dolore ad omnia rebelli fere enectum, ut algidus sudor jam adesset, nullusque ultra percipiundus pulsus; aqua multa, etiam nive frigefacta, sic mutavit, ut mox in somnum 4. horarum incideret, ab eoque somno alvum copiosissimam deponeret, ac integræ restitueretur sanitati.

Ex quibus omnibus, ni fallor, conficitur id, ut Mercurius frigoris causa non modo non vituperandus, sed potius laudandus sit: ut cuncta in genere frigida actu, motum convulsivum a loco affecto Intestini versus superiora moderando, sedandoque, efficiant, ut

mo-

motus periſtalticus ab irritante in affecto Inteſtini loco cauſa exſuſcitetur, animetur, ſoluſque nunc agens, materiæ obſtruentis determinationem verſus inferiora promoveat.

Num forſitan, cum *Hippocratis* Tetani frigidæ aquæ affuſione curandi Methodo, hujuſcemodi convenirent Obſervata? Profecto ſi toties, aut totus Ileus convulſivus eſt, aut convulſio aliunde accedens, hunc morbum alias fors ſolubilem, jam irreſolubilem reddit, gelidorum Nervis applicatorum efficacia, videretur ex Methodo *Hippocratis* explicanda: & eſſet quoque huc referenda Hiſtoria, quam *Ill. Præſes* ex *Act. Edimb. Tom.* 5. profert, in qua ad morem Hippocraticum prudens gelidæ *affuſio* Ileum morbum, qui conſuetæ Methodo, calentibuſque fomentis, minime obaudiverat, feliciter ſanavit: quo eo-

dem modo illuſtris *Weſterhoff*, *Rat. Med. Tom. IX. pag.* 211. incarceratam Vetulæ Herniam, calidis fomentis immorigeram, aquæ gelidæ applicatione ſanavit.

Eſt tamen Methodus Tetanum curandi *Hippocrati* duplex: altera quidem frigidis, calidis altera admotis; ut demonſtravi *Tom. X. Rat. Med. a pag.* 149. ad 153. Eodemque plane modo duplex & noſtra eſt: plures enim & calidis epotis, & calidis percuramus fomentis; nec, niſi his irritis, ad frigida audacter confugere ſolemus.

Quæſtio ſupereſt an tuto in hoc morbo violenta & acria remedia Umbilico adplicentur?

Varia argumenta videntur huic applicationi patrocinari. I^mo. *Galenum* novimus ingentem Cucurbitam Umbilico admoviſſe, idque plures laudaſſe Practicos.

2do. *Ballonius Epid. I.* „ Vidimus, „ inquit, cuidam acerbitate doloris „ colici detento, placatos esse dolores, „ adhibito Umbilico modico empla- „ stro caustico, & veluti Escharam „ faciente, & intus foras evocante. Sic refert ille, licet haud omnino id approbare videatur, sed, ad affinia effectu remedia, aliquanto autem tutiora, ut confugiamus, hortetur.

3tio. D. *Sennertus Lib.* 3. *part* 2. *Sect.* 2. *Cap.* 2. & quoque *Lib.* 5. *part.* 3. *Sect.* 3. *Cap.* 6. „ Efficax est ad Co- „ licam Oleum Saponis, quod sic „ paratur: ℞. Sap. Hispan. part. I. Cal- „ cis vivæ part. II. Destill. per alemb. „ vel retort. Oleum ab aqua sepa- „ retur, cujus gtt. 6. vel 7. Umbili- „ co cum gossypio imponantur.

4to. Dissertatio *Duispurgi ad Rhenum* prodiit, anno 1763. Autore *Mathæo Bruckner*, de *Colica Pictonum*, cu-

jus in cura commendatur lati, fortiſque Emplaſtri Veſicantis, cum Cantharidibus parati, applicatio, ad locum Ventris plurimum dolentem. „ Hoc, „ inquit, ita agit per Nervos in Emiſ„ ſaria organorum excretoriorum, „ ut diſponantur ad tranſmittendum „ recrementum. Non extimeſcen„ dus eſt ille dolor levis, inde excita„ tus, ac ſi dolorem dolori addere„ mus. Nec volumus inquirere, an „ revellendo, an attrahendo, an ſti„ mulando, agat illud? Scire ſuffi„ cit optatum impetrari effectum, „ puto doloris colici imminutionem „ ex topico tali, anodyno hic om„ nium ſummo. „ Sed cum in Colica Pictonum præcipuus dolor ad umbilicum ſævit, videtur Autor ille Veſicantis ad Umbilicum intelligere adplicatum: imo poſthac id videtur jubere, ſiquidem addit: „ Interea dum, „ hæc

„ hæc aguntur, nempe cum Veſica „ elevatur in regione umbilicali &c. „ Ergo umbilico applicandum jubet, idque diu tenere apertum; ſin minus, a latere alterum imponendum eſſe. „ Ac demum addit: „ curam tutiſſimam, „ citiſſimam, jucundiſſimam, *methodo* „ *noſtra conſtanter obſervavi ſuccedere*, „ qua *Pareſis* arceri & præcaveri po- „ teſt, & debet: & quo citius his ſuc- „ curritur, eo minus periculi.

Non video cur minus in deſperato hoc morbo uteremur Veſicantibus, quam in ſæva Pleuritide, poſtquam debitæ & evacuationes, & applicationes, vehementiam non moderantur doloris: unde cum Veſicans in Pleuritide ſæpe miranda præſtet; cum & Acria, & Veſicantia, Autores in Ileo morbo tantopere laudent; tuto nos in hoc morbo veſicantibus uti poſſe arbitror; poſtquam, ut in pleuritide, con-

consueta artis adminicula incassum adhibita fuerint. Et quemadmodum haud in laterum dolore Inflammatorio duntaxat, sed & in Rheumatico, atque Spasmodico, Vesicantium laudamus, extollimusque effectum, ita quoque in varia Ilei natura eadem consore reor.

Est autem aliquid, hac occasione monendum. Oleum Lini clysmate frequentius injectum, Oleum amygd. recentiss. ore assumtum, morbo huic egregie mederi non semel vidi; ipsum autem Lini oleum, cum nauseosum sit, ægrique hi continue fere vomant, raro ore sumendum dedi: cum tamen idipsum nunc percipiam ab exp. Viro *Gallesky*, *Tilsitsensi Medico*, tot tantisque efferri encomiis, dum unum ejus, alterumve cochleare, quavis hora in potu aliquo calido exhibetur; ita quidem, ut etiam post stercoreum vo-

mi-

mitum ſalutem afferret; tuto quoque inpoſterum explorare expedit.

Machinam Italicam, de qua *Tom.* 8. & 9. egi, in hoc morbo tantopere laudatam, Brutis tantum applicui, non applicaturus hominibus, donec numeroſa *Italorum* exempla majorem ingerant fiduciam audaciamque: tum quod ſemel iterumque ſeſe obtulerit experimentum in Cadaveribus humanis, tantam eſſe nonnunquam Valvulæ Coli reſiſtentiam, ut ne ingens quidem hujus Machinæ potentia eam potuerit ſuperare; tum præſertim, quod mirandus ac formidandus ille caſus, quem *Rat. Med. Tom.* 9. *a pag.* 221. *ad* 229. retuli, homini profecto, ſi contingeret, letum indubitato eſſet illaturus.

CAPUT IV.

DE VARIO HYDROPE.

§. I. *Paracentesis Abdominis fortunata, quam Lympha educta sperabilem non fecerat. Laus Cordicis Peruviani hoc in casu. Phænomena Lymphæ eductæ, & facta cum eadem experimenta.* §. II. *Altera Paracentesis Octennis puellæ. Aliquid circa requisitam corporis in Paracentesi positionem. Remediorum a Paracentesi datorum, Chinæ potissimum, recensio. Experimenta cum Lympha facta.* §. III. *Paracentesis tertia feminæ 28. annorum. Et quoque optimos a Cortice peruviano hæc est experta effectus. Occasione experimentorum, de Lympha captorum, quædam de Lithiasi. Explicatio Textus prognostici ex* Hipp. Libr. ij. Prorrh. *Quædam de Hydrope Peritonæali.* §. IV. *Paracentesis quarta. Phænomena Lymphæ. Duplex in hac femina morbus, Pectoris, Ventrisque. Incertitudo utrum cum Ascite Cysticus, an solus adesset Ascites? Reditus Ascitis post Paracentesin, & tandem Mors. Anatome.*

Epi-

Epicrisis. Tumor in Vita manifestus, in Cadavere non invenitur; ad quod explicandum §. sequens adornatur. §. V. *Tumor Epigastrii mobilis; tumor profundior Ventris veluti emphysematicus, in vita percepti, citra eorundem in Cadavere vestigia. Ascites adfuit. Cur haud instituta in illo Paracentesis? Anatome mirabilis. Epicrisis. Phænomena Lymphæ. Curiosa Membrana inventa in Ventre. Ventriculi degenerationes frequenter prope Pylorum inveniuntur. Quid demum fuerit id, quod nobis tumoris dederit perceptionem? De interna externaque sanguinis transsudatione. De judicatoriis nihil judicantibus.* §. *VI. Cysticus Hydrops, in quo octies est instituta Paracentesis. Enarrantur auxilia, quæ interne externeque admota sunt. Mors. Inspectio Cadaveris. Multa in eodem maxime notanda. Et Virgines quoque uterinos quosdam morbos, quos alias viro usæ, pati possunt. De Vermibus quædam.* §. VII. *Pathologica discussio quintuplicis nobis noti Hydropis, una cum serio examine* I*mo* *Diagnosticorum singuli signorum;* 2*do* *Auxiliorum, quæ peti ad singulum ex Medicina, Chirurgia-*

giaque, ſoleant; 3tio. ex demonſtratione incertitudinis Diagnoſeos, tutior medendi Methodus proponitur.

§. I. Femina 25. annorum, convenit me die 15. Maji anni 1766. referens elapſo abhinc ſesquianno ſe, in quintum menſem gravidam, febre intermittente correptam fuiſſe, ab eaque non liberatam, niſi ſexta demum a Partu ſeptimana. Lochia parciſſime fluxiſſe; vix detumuiſſe a partu ventrem; & in octavam uſque ſeptimanam ſeſe macram, debilemque, lactaſſe infantem: febre autem ſexta a partu ſeptimana exulante, tumidiorem ventrem ſibi redditum fuiſſe, cruraque tumere cepta: hæc tamen poſtmodum, non illum, detumuiſſe.

Deprehendimus manifeſtam in Ventre fluctuationem. Nonnullis Medicamentis fruſtra uſa erat: & licet a

ſex retro ſeptimanis Baccarum Juniperi Infuſum, quod ſæpe confert, largiter bibiſſet, paucam tamen admodum urinam reddebat, multaque ſiti vexabatur. Menſes tamen ſub hujus infuſi uſu redierant, appetitus aderat, & quotidiana Alvus.

Dedi ipſi ſalem Alcalinum in Vino; Vinum ſquilliticum, aromaticum, &c. a quibus dum nihil omnino levaretur, ad Paracenteſin obeundam in Noſocomio manſit.

Paracenteſi 28. Maji inſtituta, prodiere 68. Libræ aquæ, non fætentis quidem, ſed ſubrubellæ, grumoſo ſanguine in Vaſorum fundo paulatim collecto. Lympha ad ignem parte multa avolabat, parte aliqua coagulabatur; admiſtu ſyrupi Violarum colorem non mutabat.

Emulſio leviter paregorica mox dabatur, admiſta uncia unica Aquæ

Cinamomi ſimplicis, a qua moleſti poſt operationem flatus commode diſcutiebantur. Preſſione Aquarum ablata, promota mox urinarum ſecretio & excretio eſt: ſic ut decima poſtea hora urinæ libram mingeret, deque die in diem copioſius, cum craſſo ſæpe ſedimento.

Et hoc die, & toto tempore, quo in Noſocomio fuit, calor 96. 97. graduum, calor utique hominis ſani, fuit. Mox bonus ab operatione appetitus, quamque paſſa inexplebilem erat, ſedata ſitis fuit. Intra 15. dies adeo convaluit, ut repeteret pagum ſuum.

Eventum adeo felicem Aqua, ventre educta, ſperare vetuerat. Copia namque magna cruoris ſingulo in vaſe, quo eam effluentem exceperamus, ſubſedebat. Hinc partis cujusdam Diabroſin, facileque inſequuturam Gan-

græ-

grænam, ſimiles olim captæ obſervationes vereri jubebant.

Ut autem, quoad ejus fieri poſſet, hanc infauſtam Prognoſin averruncaremus, dedimus feminæ mox a conſpecta poſtridie hac Lympha, unciam integram Corticis Kinæ quotidie; domumque redeunti ſemilibram ejus procuravimus illi, ut unciam mediam quotidie adhuc ſumeret.

§. II. Octennis Puella, parvæ valde ſtaturæ, rachitica, Variolas quinquennis paſſa, ſana exinde, ceperat ineunte Octobri 1766. abdomine tumeſcere, & intra 14. dies ejus eſſe molis, quam nobis medio Januario 1767. in Noſocomio, cum manifeſta fluctuatione, monſtravit. Cum ab egregio ſolertiſſimoque Medico *S. Rathberger* optima ac ſelectiſſima remedia, ſumma quidem cum prudentia, incaſſum vero, exhibita eſſent, autor Matri fui, ne inani me-

dicatione vires ultra dilapidarentur, ut paracenteſi aquam extrahi ſineret. Annuit. Jan. 21. eam inſtituimus.

Inſtrumentum triquetrum difficulter intravit, nec ſine dolore ſolito majore. Cauſam rimati, deprehendimus eam hic eſſe, quod jacente corpore Lympha minus in pubem gravitans, ſuperiora verſus fugiat, ſi Venter totus Lympha non expandatur. Unde ſi quis poſtmodum evacuandus Hydrops eſt, qui univerſum ventrem non tendat, corpore erecto puncturam faciemus; ut a gravitante aquarum in Epigaſtrio mole tendatur maxume is, qui pertundendus eſt, locus.

Libræ duntaxat ſex effluxere Lymphæ; nihil fætentis, ad ignem coagulabilis, ex flavo videſcentis, turbidioris, ac ſenſim ejusmodi floccos ſuſpenſaque filamenta contrahentis, ac ſi ſerum, aut lympha, in filamenta jam

coa-

coagulata, in reliquo humore fluctuaret. Alvus, & urina, quæ pigres antea, ac parcæ fuerant, mox liberæ, copioseque, fluxerunt. Dedi illi libram Emulsi cum uncia Syrupi Althææ de die, similemque nocte cum uncia Syr. Diacodii. Nulla sitis. Appetitus, somnus, pulsus, vires, bona. Urinæ plerumque major, quam assumti liquidi copia; sic ut videretur, liberatis ab aquæ compressione visceribus ouropoieticis, id, quod reliquum lymphæ, infimo in ventre fuisset, & absorptum, & renibus feliciter excretum fuisse.

Decima exinde die, quo restaurarentur omnia, & Recidiva averruncaretur, Cortex Peruvianus ipsi datus, eoque 3. septimanarum spatio sic usa puella est, ut decoctum unciæ mediæ Corticis absumeret quotidie. Convaluit egregie, ita ut Matri brevi resti-

tueretur; ac medio ab illinc elapſo anno ſeſe nobis belle valentem ſtiterit.

Lympham Paracenteſi eductam, in tribus majoribus vitris ſervatam, quotidie examinavimus, & necdum putrem eam 4. Febr., die poſt operationem 15., invenimus. Quin denuo hoc 15. die lympham nitido in cochleari igni exponentes, more ſeri ſanguinis, & ſani, & recens educti, in maſſam ſciſſilem, albuminis ovi inſtar, coagulari deprehendimus. Cum Syrupo Violarum tamen virideſcebat; virore poſt biduum evanido toto. An ſignum alcali hæc virideſcentia? Flavi colores ſolent hunc ſyrupum viridem reddere perpetuo. Sed & ſerum non, aut vix, flavum, quod quorundam hominum ſanguini miſſo adeſt, ſyrupum viridem reddere vidimus. Et ovi albumen, minime coloratum, ſyrupi viridem reddit colorem. An igitur cuncti humo-

res

res animales latens quoddam Alcali possiderent, quod syrupus violarum præprimis indicaret? Attamen serum hydropicum §. 1. hujus capitis syrupi haud mutavit colorem: an hoc, quia pauca tantumodo parte coagulabile erat? Verum cur omnis ab hac miscela viror natus, intra biduum evanuit? Sed quoque in Misturis color, eidem a syrupo hoc conciliatus, brevi mutatur.

Die 12. Febr. qui a Paracentesi 23. erat, ipsa hæc Lympha, eousque conservata, manifesto efferbuit cum aceto. Alia ejus portio ad ignem coagulata fuit: indurescebatque præterea in scissilem massam glutinosa illa materies, quæ in Lympha hac primo diu suspensa, ad fundum denique subsederat. Liquor proinde animalis, qui quiete, in aere aperto, 23. dierum spatio, & putrefactus, & alcalinus erat, vim adhuc plasticam suam, seu coagulabilem,

lem, ſervat; ubi tamen humores putredine reſolvi, ac ſua coagulabilitate privari, vulgo creditur. Doleo me tentamen cum ſyrupo Violarum hoc tempore neglexiſſe.

§. III. Femina 28. ann. procera, toroſa, venuſta, convenit nos die 25. Octobr. 1765. enarrans ſequentia.

Decennium erat ex quo nupſerat. Vix nupta autem, dolore, atque ardore Abdominis immani, cepit torqueri ſpatio nucthemeri; qui, ut alvo pertinaciter clauſa ceptus, ita quoque enemate paſſim ſolvi ſolitus eſt. Quotannis hucuſque idem malum repetivit, ſemper autem ad enema conſuetum conticuit. Quinquiennium numerat ex quo intumeſcere cepit Abdomen, paulatimque ſibi viſum eſt augeſcere. Paſſa quoque totis hiſce annis Cephalæam gravem, frequentemque, eſt. Gravida nunquam fuit. Catameniorum

per-

perpetuo ordinatum fluxum habet. Album fluorem primo sex menses passa, citra ullum ardorem, doloremque, postmodum vero tantum circa menstruum tempus. Mane solet tussire, crassamque ejicere, glutinis instar, materiem. Alvus bona. Facies sana, pulcra. Nullus unquam crurum pedumque tumor. Decies & octies, dierum 9. spatio, *Baadensi* balneo usa citra levamen est; nisi quod recuperaverit, quem amiserat, appetitum: attamen angi a pastu solita, appetitum explere non audet. Non sitit unquam fere in vita sua. Sedentaria est.

Ex observationibus, quas occasione alia §. VI. recensebo, Hydropem aut saccatum, aut peculiarem inter Peritonæum ac Musculos abdominales locatum, suspicari quis posset; sed manifesta fluctuatio arguebat Asciten. Quamobrem remediis in Ascite plurimum

mum laudatis, ac potiſſimum Vino, Bulbo recenti Squillæ, Aromatibusque, medicato, morbum debellare ultra duos menſes anniſus, ſpem aliquando magnam fovi ſalutis; verum malo rurſus increſcente, Paracenteſin ſuaſi; quam cum repudiaret, rem commiſit naturæ, nec rediit.

Tandem die 29. Julii hujus, quem vivimus, anni, ſe rurſum ſtitit, monſtroſe tumens, maxime hypogaſtrio, Paracenteſin ſubitura: quam elotis pridie inteſtinis, die 3. Auguſti perfecimus. Aſcites enim haud minus jam, quam olim, ex fluctuatione manifeſtus apparuit: quin & nunc raram Alvum, ac paucam conquerebatur urinam.

Figura hæc abdominis, monſtroſius nunc ad Hypochondrium penduli, atque ad media femora deſcendentis, revocabat nobis in memoriam Ventris effigiem, quam *Job van Mekeren in*

ſuis

ſuis Obſervationibus dederat, una cum phænomenis, eorum, quæ femina noſtra patiebatur, conſimilibus: circa quæ egregius vir *J. B. Morgagni* haud minore cum judicio, quam experientia, commentatus eſt: & circa quæ ipſe poſtmodum fuſius diſſeram.

In Paracenteſi ægra doluit tranſeunte inſtrumento, minus principio, quam fine, antequam totus venter eſſet penetratus.

Aqua limpida, inodora, non colorata, Librarum 54. pondere effluxit; ultimo in vaſe leviter tincta cruore, eo quod aquam omnem vacuare conati, vu nus utcumque irritaſſemus.

Ut omnes, ita hæc femina, nullam debilitatem, nullam anxietatem, nullam vultus mutationem paſſa eſt. Quippe cauſa horum incommodorum prævenitur, hodierno more adaptando machinam Aqualiculo, quæ illum totum

tum pro ratione eductæ Lymphæ molliter, æquabiliterque, ſtringat. Et quod omnes paſſim numeroſi flatus ac borborygmi torquent, noſtra non eſt paſſa, cujus rei mox forte ratio patebit.

Cum nunquam ſitiret, vix bibit die Libram emulſi, & Panadellam in nutrimentum ſumſit. Nihilominus ſex & ultra libras urinæ miſit. Pulſus, ſomnus, optimi. Atque ita a principio operationis bene ſe habens, domum rediit 13. Auguſti.

Verum quemadmodum prioribus, ſic & huic mulieri, Corticem Peruvianum dare cepimus jam tertio ab operatione die, mediæ unciæ quantitate ſpatio nucthemeri; ne ſcilicet operationem Gangræna ſequeretur, ut vires conſervarentur, fluida compingerentur, ac demum adſtringerentur, roborarenturque ſic Solida, ut omnis recidiva, quoad ejus fieri poſſet, averruncaretur. An igitur quod ægri noſtri

ſtri tam belle ſe ſe poſt Paracenteſin, habeant; quod quovis pravo Symptomate careant; quodque tam cito ad negotia ſua redeant; Corticis Peruviani uſui magnam partem adſcribendum eſt?

Lympha aſſervata in ſpatioſo cubiculo, in quo, ope venti admiſſi, calor Amoſphæræ, foras calidiſſimæ, vix 70. gradum excederet, ut non in eductione fætuerat, ita nec toto quatuor dierum ſpatio fætorem ullum contraxit: his demum elapſis ſenſim fætere cepit; omnium vero primum illa, quæ ultimo educta, ſanguinis id pauculum, cujus memini, gerebat. Porro idem ille ſanguis pauxillatim diſparebat, atque Lympham pellucidam relinquebat, minimeque coloratam: hæcque iterum Lympha, corrupta demum penitus, exhibuit nobis copioſam arenam, ad latera vaſis affi-

xam,

xam, eodem plane modo, quo toties in Urinus ægrotantium contemplamur.

Confirmatur inde Lithiaſin haud unice ab urina, verum etiam ab aliis generari humoribus; mirumque propterea non eſſe, quod quocumque humani corporis in loco calculos Medici, atque Anatomici, invenerint. Nec minus capitur cauſa, ob quam ruber noſter ſanguis rubedinem pedetentim amittere poſſit; ſicut demum pallidus humor, vix coloratus, in internis palpebris, labiis, internis naribus, totoque ore interno, appareat.

Lympha hæc & principio, & poſt quatriduum, & cum demum fœtebat, in pure cochleari igni impoſita in maſſam ſciſſilem coibat. Confirmatur hinc obſervatio §. præcedentis.

Redeamus pauliſper ad Diagnoſin noſtram, quæ vel cum Hydrope aſci-

te

te Cyſticum, vel Hydropem peculiarem, Peritonæum inter Muſculoſque abdominales, deſignare videbatur; eoquod in utraque hac ſpecie, collectis ſententiis *Nuckii in Adænographia*, *Gullmanni Tom.* 3. *actor. C. N. Obſ.* 105., *Maucharti Eph. N. C. Cent.* 8. *Obſ.* 14., *Drelincurtii in Reſp. ad Epiſt. de rec. med. ſt. Littræi Acad. Sc. Reg. Par.* 1707. pluriumque aliorum Autorum, id evidenter conſtat, quod menſium naturalis fluor, faciei nativus color, appetitus, vix ſitis, crura non tumida, virium integritas, priore ſaltem tempore, obſervari ſoleant: quæ profecto omnia in noſtra femina aderant. Sed dubium brevi ſolvebatur; ut mox patebit. Eductis Paracenteſi aquis, Venter quidem nobis minus juſto concidiſſe videbatur, verum cum Machina quæ, ſuppoſitis hinc inde pulvinarculis, abdomen arcte conſtringere

re debebat, conveniens ejusdem impediret examen, nostrum suspendimus eodem tempore judicium; donec post Octiduum, machina ablata, tumor ventris appareret, & quidem Cysticus ille, & magnus, & fere medio in abdomine, sub umbilico sinistrorsum locatus, quoque corporis situ vario volubilis in omnem, maxime in sinistram, partem. Sic quidem ut Hydropem cum Cysticum, tum Asciten, una in ventre femina gereret; & hoc punctura ablato, illum adhuc pateretur.

Hæc data a claris Scriptoribus signa Hydropis, sive Cystici, sive inter Musculos abdominales, Peritonæumque locati, ea ipsa sunt, quæ magnus *Hippocrates*, diffuso suo textu *Prorrhet. Lib.* II. ad felicem in Hydrope Prognosin absolute requirebat. Eadem signa nostræ ægræ in Hydrope & Ascite aderant, & Cystico. Ascites hinc

hinc bonum exitum per Paracentesin habebat: sed Hydrops cysticus, si ex bonis istis signis internoscatur, non sustinet tamen bonam Hydropis, quam *Hippocrates* curabilem facile existimabat, prognosin; utpote quæ serius ocyus in interitum vergat. Neque etiam bona eadem signa bonam sæpe Prognosin in ea Hydropis specie formant, quæ Peritonæum inter Musculosque est: quandoquidem distinctos prope Umbilicum tumores crebro habet, a quibus degenerascentibus ejusmodi Hydrops sæpe nascitur, & a quorum malignitate mortem inferre solet. Ergo bona hæc signa faustam quidem prognosin & in Hydrope *ἀνὰ σαρκὰ*, & in Ascite formare sæpe solent; rarius vero in Hydrope Cystico, & eo, qui musculos abdominales inter & Peritonæum fit.

Mulier nostra, quæ, ut retuli, Corticem Kinæ mox a principio sumsit, sumere illum ad medium Augustum, summo emolumento, optimisque cum excretionibus, continuavit. Dolore Colico tunc, cum modica admodum fæcum urinarumque excretione laborans, purgante *Aq. Lax. Vienn.* bis sumto, datisque Paregoricis ac Mulcentibus, brevi convaluit: ita tamen, ut novi Ascitis post hanc Colicam Principia iterum animadverti videantur. Vt autem urinæ fluor, qui post hanc ultimam Colicam parcus erat, promoveretur, sumsit Remedii compositi ex Bals. peruviani dr. jβ. Vitelli ovi n. I. & syrupi Glycyrrhizæ unc. iij. cochleare parvum omni trihorio: hujus auxilio urinæ laudabilissimæ, cum virium, cunctarumque functionum restitutione, tumorisque decremento, hucusque profluunt.

§. IV.

§. IV. Convenit me in Nosocomio femina 33. annos nata, die 26. Nov. 1766. narrans ab ipsa sua infantia difficiliore respiratione se laborasse; sanam cæterum ac vegetam octo infantes se feliciter enixam esse, atque lactasse; ita tamen, ut dum infantem octavum lactaret, nonnihil sanguinis cum sputis redidisset. Elapsis autem 15. ab hinc mensibus, se passam esse abortum, ac sanguinis octo integris septimanis perseverantem fluxum: quo vix cessante, denuo concepisse se, ventremque in eadem graviditate præter consuetum graviditatis morem intumuisse; tussi deinde, ac vomitu, floridique expuitione cruoris laboranti sibi, Venam tusam esse; quo effectum, ut sputi sanguinis cessaret quidem violentia, sed idem tamen cum glutine nonnunquam adhuc prodiret. Nec ventrem solum præ-

ter graviditatis morem extumuiſſe, ſed tribus ante partum ſeptimanis & crura tumida fieri cepta. Medio demum Septembri ſe peperiſſe quidem feliciter, vix vero ventrem concidiſſe. octiduo primo infantem lactaſſe ſe ſe, monente autem Medico, ablactaſſe. Die a partu octavo, more vulgi Auſtriaci, Templum ſe adiiſſe, recreſcentibuſque brevi viribus, & ventrem ſic a data medicina collabi cepiſſe, ut jam durum quoddam in eodem corpus, cum a ſe ſe, tum a medico, deprehenderetur: verum triduo poſt in molem priore duplo majorem extumuiſſe abdomen, idque ita pertinaciter, ut nec priora, nec alia ſelectiſſima remedia, nec ipſa, quæ diu affuiſſet Diarrhœa, quidquam profuiſſent. Reſpirationem laborioſam nunc ſibi eſſe, Tuſſim acrem, noctes inſomnes.

Hac

Hac facta ab illa, maritoque, Anamnesi, ad formandam Diagnosin, & Prognosin, multo non erat labore, opus: ex enarratis quippe facile constabat, quemadmodum in casu proxime priori, Ascitem, & simul aut Cysticum esse Hydropem, aut alius generis tumorem; defectu autem bonorum signorum, quæ supra recensuimus, ambiguam valde esse Hydropis utriusque Prognosin.

Cum manifesta perciperetur Lymphæ fluctuatio, cum vita feminæ miseranda, ac fere intolerabilis esset, Viresque palliantem saltem admitterent Paracentesin, quin & eandem expeteret ægra; 27. Nov. instituimus illam. Haud ultra 30. Libras educere potuimus. His eductis, mox durum corpus, & inæquale, dextro in latere, pone Umbilicum, deprehendi. Thermometrum in oblongo vitro Lymphæ, mox

eductæ, immerſum totum, notavit gradus 99. quos eosdem ipſa mulier paulo ante operationem notaverat.

Lympha educta flava, & limpida, dum & mox a Paracenteſi, & octiduo poſt, igni imponeretur, ſic diſparuit, ut levis modo, ac tenuis, pellicula relinqueretur. Conſervabatur omnis Lympha in 15. vitris majoribus, quorum in uno alterove ſubaciduli quid odore advertebatur die 8vo., die vero 11mo quid putridi, absque ulla tamen cum aceto effervèſcentia. Cubiculum in quo ſervabatur hæc Lympha gradus caloris 62. 64. perpetuo notabat, niſi forte ſemel iterumque paulo vehementius accenſa fornace.

Urinam, poſt Operationem, paucam ſemper ægra reddidit; &, contra id, quod cum in noſtris urinis ſanis, tum in iis febricitantium, quotidie obſer-

ſervamus, urinæ ejus, in 12. diem aſſervatæ omnes, nec mihi, nec mecum examinantibus multis aliis, vel minimum exhibuere fætoris; quamvis indies magis fuſceſcerent, ſedimen formarent, imo ſitum quendam, eæ priorum dierum ſaltem, contraherent. Sedimen urinarum quatuor priorum dierum lateri contrito, ut Hydropicorum ſæpe eſt, ſimile fuit; reliquorum autem dierum ſubflavum.

Quo tempore urinæ ſedimen lateri trito ſimile, eodem tempore febricula adfuit. Cortice actutum tunc dato, & febris ceſſavit brevi, & ſedimen ruffum. Febriculam hanc pulſu, haud vero thermometro, cognovimus: hoc enim perpetuo calorem ſignavit naturalem.

Flatus poſt operationem affuere quidem, ſed haud moleſti. Dolorem a

die quarto a Lumbis ad inguina tendentem quæſta eſt.

Quæ præcedentibus, & huic data emulſa ſunt. Miſcui cum Cortice Peruviano diuretica: hæc nihil operabantur; illius vero ope & febris ſilebat, & renaſcebatur appetitus, ſomnusque, & pectus liberum fuit, & ceſſantibus antiquis torminibus Ventris, alvus quater, quinquies quotidie, cum levamine, commodeque, poſita fuit; vires tandem eo creverunt, ut tota fere die extra lectum eſſe amaret.

Cum omnibus hiſce emendationibus, Lymphæ die 7mo. reditum percepimus, ita ut tamen durum corpus, de quo ſupra, adhuc deprehenderemus.

Itaque duo morbi principes videntur adfuiſſe: alter pulmo debilis, ac, cum tuſſi, ſæpius quid ſanguinis ſputis commiſti, ſemel ſanguinem purum floridumque, ejiciens: id quod a diathe-

ſi

ſi jam infantiæ, a repetita toties graviditate, partuque; nec minus a tot infantum lactatione, oriri potuiſſe facile capimus. Alter morbus, Aſcites; quem in graviditate nona, a nimia per abortum hæmorrhagia eam reor contraxiſſe: qui & ipſe Hydrops aſcites, utrum a tumore quopiam præternaturali cujusquam in ventre Viſceris originem duxerit; an vero præter Asciten verus Hydrops Cyſticus adeſſet, coram Auditoribus determinare non potui.

Creſcente immaniter Ventris tumore, Paracenteſin alteram ſuaſi, viribus egregie conſtantibus: maluit vero illa proprios repetere Lares, aptisque ibidem medicamentis uti.

Poſthac ſæpius ſe ſtitit coram, ſtatum exhibitura ſuum, auxiliumque petitura: hyeme vero aſperiore ſolus maritus venit. Tandem vi morbi vi-

cta maritum urſit, ut in ſella geſtatoria in urbem, & Noſocomium, ſe ſe ferret; quo a me examinari, & ſive medicamentis, ſive altera Paracenteſi, ſuis levari miſeriis poſſet. Marito id renuncianti præ letali ejus debilitate diſſuaſi. Dies 17. Martii calamitatum finis fuit.

Die 18. Martii, elapſis 30. a morte horis, cadaver examinaturus acceſſi, non modicam Medicorum ac Studioſorum inveniens catervam. A diuturna ponderoſi corporis decubitu, ab humorum putredine, vitaque diu minima, conſumſerat Gangræna Lumbos, Femora, Nates: purpureusque color crura, ventremque, deturpabat.

Tumidiſſimus ſane ac monſtroſus Aqualiculus fuit: extantibus cum Sterno coſtarum infimarum cartilaginibus plurimum extrorſum. Eratque adhuc ita tumidus tunc Venter, licet non in

Pa-

Paracenteſeos loco, ſed pone illum, facta ſponte apertura inveniretur, qua liquor de ventre extillaſſet, jamque, moto pauxillum cadavere, ingenti jactu erumperet.

Spontanea hac apertura cultro dilatata, aqua copioſiſſima proſiliit, eaque limpida, ſubflava, fætida admodum. Menſurare eandem, ac ponderare, defectus in his ædibus vaſorum, inſtrumentorumque, vetabat.

Evacuatis illis, animus erat tumoris duri, quem in vita toties deprehendebamus, examinare originem, naturamque; verum nihil ei ſimile reperiimus. Quid ergo Mulier, quid nos, dum videbamur ingens ibidem corpus toties deprehendere, revera deprehendimus?

Cunctorum Inteſtinorum ſuperficies gangrænoſa apparuit. Ipſa vero Inteſtina, in hoc ſpatioſiſſimo ventre, ſpa-

ſparium haud majus, quam in parva puella expleſſent, occuparunt: Aquarum quippe prodigioſa moles Inteſtina omni ex parte in parvam compegerat maſſam.

Sed antequam loco quidquam moveremus, obſtupeſcebamus eam gibbi Diaphragmatis altitudinem; quæ Thoraci, pro corde pulmonibusque locandis, vix ſpatium relinqueret. Haud enim, ut ſæpe, gibba Diaphragmatis pars mammarum æquabat altitudinem, verum una coſta in ſiniſtro latere, duabus coſtis in dextro, altior fuit: Sic ut Cor ad jugulum fere hæreret, Diaphragmate æque altiſſimo, quo loco ad Pericardium connaſcitur, quam alibi.

Aqua haud Inteſtina duntaxat, ſed & Ventriculum, & Jecur, & Splenem, verſus dorſum compreſſerat ſic, ut ipſa hæc aqua ante omnia hæc compreſſa

viſ-

viſcera, interque eadem & truſas extrorſum infimarum Coſtarum Cartilagines, Muſculos abdominales monſtroſe expanſos, elatumque valde diaphragma, ampliſſimum ſane ſpatium occuparet.

Quamvis brevis adeo Thorax, inferius ſcilicet plurimum repandus, nihilominus præ Diaphragmatis altitudine jecur totum intra Thoracem delituit; lobo majore dextrum, mediaque parte ſiniſtrum, non dico Epigaſtrii, aut Hypochondriorum, verum ingentis illius Cavi, ab elato Diaphragmate formati, omnino explens. Vid. Tab. II. Fig. IV. Lit. H.

Hepar pallidum totum; & dum diſcinderetur, non tactu, ſed viſu, apparuit granuloſum.

Modice plena veſicula fellea duriuſculi quid intra ſe gerere credebatur; perſciſſa autem bilem exhibuit, non

ſpiſ-

ſpiſſam modo, ſed & grumoſam, & ut *Hippocrates* Bilem atram depinxerat, fœci olei ſimilem.

Splen magnus valde ab aqua quoque verſus poſtica preſſus, pro maxima parte infra lobum ſiniſtrum Jecinoris locatus erat; mollioris ille ſubſtantiæ, digitisque in pultem facile conterendæ. Lit. G.

Ventriculus magnus ſub conſpectum non venit, niſi Colo Inteſtino remoto; ſic ut oblique deorſum tenderet inferiore valde abdominis loco: id quod facile ibi fieri potuit, ubi Ventriculus Diaphragma, hic non elatum, pertranſit, Oeſophago pollicem & ultra infra Diaphragma elongato; ut pluries in cadaveribus obſervamus, & ut clarus Vir *Morgagni* haud raro obſervavit. Lit. F.

Colon, cæteraque Inteſtina, in locum, id quod mox monui, longe arctio-

ctiorem, collecta erant, cunctaque livebant: tenuia parum, imo solito minus, expansa; Colon vero valde amplissimum a Cæco usque ad plexum in sinistro latere ad C.; ubi vero de suo plexu devolvebatur, ad D. angustius inaniusque fuit: Nec flexum Hepaticum, nec Lienarem fecit, at vero sic decurrebat, ut ad A. ex Cæco Intestino oblique ascenderet ad B. inde oblique sinistrorsum ad C. quo in loco supra se se reduplicatum erat: emersumque inde ad D, non ad latus lævum abdominis extremum, sed secundum Lumborum spinam deorsum tendebat, formaturum ad E Intestinum Rectum.

Boni Renes: Ureteres solito multo ampliores.

Uterus feminæ, quæ decies pepererat, illo Virginum haud major erat: Ovaria bona. Monstrosum sane

sac-

ſaccum apertus totus Aqualiculus referebat: & moles omnium Inteſtinorum ad ſeſe mutuo compactorum, vix molem inteſtinorum pueri æquabat. Laminæ perſciſſi crucialiter Peritonæi, in latera reflexæ, explebant fere totam latam va de Tabulam, in qua Cadaver repoſitum erat; quod, quoad ejus facere potui, in Figura exhibui. Quamobrem eo magis doleo nos, præ vaſorum defectu, effluentium aquarum menſuram, quæ omnem forte fidem ſuperaſſet, capere non potuiſſe. Vide Lit. KKKK. Quæ autem Literis II. notantur, ſunt oblongæ ac leves eminentiæ, quæ a retroflexis cum Peritonæo integumentis formabantur, formantes quaſi latera abdominis.

Atque hucuſque Diaphragma inſolitam ſuam ſervabat, quam prius mirati fueramus, altitudinem: dum vero Thorax incidebatur, mox idem quadam veluti vi deprimebatur: quin

&

& albidi valde Pulmones ſpatioſiorem longe locum mox occupabant. An pulmonibus in ſtatum violentum compreſſione redactis, ea inſedit, ſuperfuitque, expandendi ſe, atque naturalem in molem ſe ampliandi, potentia?

Numquid athmosphæricus aër, glottide in Pulmonem illapſus, mox ab ablata externa preſſione, eousque extendit eundem?

Modica ſiniſtri Pulmonis cum Pleura cohæſio, dextri nulla; id quod in compreſſione adeo forti, & diuturna, vix expectari potuiſſet.

Paucæ guttulæ rubellæ in toto Pericardio.

Cor dextrum primo inciſum, congrumato ſanguine plenum fuit; lævum quoque, ſed dextro minus.

Hydrops igitur fuit Aſcites, a nimia quidem cruoris in Abortu jactura ortus, qui una cum inſequente mox

graviditate inchoans, cum graviditate aliquantum, poſt partum vehementer auctus, remediiſque haud auſcultans, Paracenteſi evacuatus quidem, ſed, cauſa remanente, renatus fuit. Aqua hæc, Paracenteſi educta, non plaſtica, ad ignem fere evaneſcens tota in auras, haud tamen putrida, putredinem valde ſero contraxit; quemadmodum & Urinæ, poſt Paracenteſin miſſæ, ſolito tardiorem contraxere putredinem. Ipſa hæc Hæmorrhagia ut cauſa, quemadmodum vitalem liquorem ita profundit, ut demum ſenſorio communi deficere videatur id, quod Nervorum proſpiciat actionibus; ſic quoque vaſa eandem ob cauſam debilitat, redditque deſidia in agendo. Unde humorum tenuium, haud compactorum, pars aquoſa per flaccida, deſidiaque vaſorum oſcula, in cava Corporis effunditur; ibidemque, quod vaſa inhalantia

ad

ad reſorbendum inepta ſint, colligitur, ac Ventrem explet. Eductis his Paracenteſi aquis, defuit tamen Sanguini id, quod Cerebro debuiſſet dare: manſit flacciditas vaſorum, inertiaque talis, ut ne optima quidem Cardiaca & replentia, & adſtringendo roborantia, apta hiſce vitiis reparandis eouſque fuerint. Unde mox novus oriretur tumor neceſſe fuit. Hunc forſitan altera, tertia, compluresque Paracenteſes, ſuſtuliſſent; ita ut ſic vel mors procraſtinata fuiſſet, vel etiam, auxiliis aptis ſolida ſors reſtaurata, inque ſua fluida rite agentia, penitus hanc Hydropis cauſam deleviſſent. Jam vero Paracenteſi neglecta, Aquæ eouſque Ventrem inundarunt, omniaque impleverunt, ut Viſcera vitalia ad ſuam functionem redderentur inepta; ut Inteſtina compreſſione fierent gangrænoſa; ut gangræna etiam a defectu

Circulationis oborta, corporis extrema corrumperet, & ſic denique ægra ſummis pectoris anxietatibus, viriumque defectu, ſuffocaretur.

Supereſt ad duri tumoris, & ab ægra, & a nobis, toties percepti, ac nulla ſui in Cadavere veſtigia relinquentis, examen nos convertamus. Poſſibilene eſt molis corpora tantæ, ſponte ſcilicet ſua, fatiſcere ſic, ut nullæ eorum reliquiæ, nulla omnino veſtigia, poſtmodum advertantur?

Ad hanc quæſtionem ut reſpondeam, Hiſtoria enarranda alia eſt; poſtquam duos hoſce parietes una fidelia dealbare conabor.

§. V. Mulier a die 17. Maij, anni 1757. ad medium fere annum 1759. nos ſæpe convenerat, varia variis conqueſta diebus, dolorem autem præcipue, ponduſque in medio Epigaſtrio perpetuum; poſtquam pluribus an-

antea annis eodem in loco non, nisi imminente Mensium fluxu, doluisset: pondus hoc durum sibi videri, tendi nonnunquam, volvi, moverique, aliquando in duos tresve globulos divisum sibi visum esse, &c. Gravida interim facta, ultimoque graviditatis tempore miserrime habens, die 17. Jul. 1759. in Nosocomio peperit: qua occasione de morbis gravidarum, parturientium, puerperarum, atque infantum, publice egi. Tempore postremo graviditatis, ipso in puerperio, postque idem, dum illam propter infantis incommoda aliquot septimanis in Nosocomio detineremus, hoc de pondere, atque dolore, vix conquesta est. Brevi autem postea, siquidem lactare infantem non posset, cum redeuntibus mensibus periodicum hoc pondus, atque dolor redierunt, & cessantibus tandem, præ an-

norum L. ætatem, Catameniis, denuo afflixere perpetui.

Tandem anno 1764. menſe Septembri, gravi ex alto in Ventrem caſu, validam Hypogaſtrii contuſionem paſſa eſt, enormemque dolorem; ad quem non modo nullum auxilium adhibuit, ſed &, ad quem ſumma paupertas cogebat, laborem, ligna in 5tam. contegnationem quotidie ferendi, perrexit. Victa demum morbo, lecto commiſit ſe, alvo ab octiduo carens, quam demum ſale amaro ſolviſſe ſe ait. Conquerebatur per Epigaſtrium tubera nodoſque, veluti concatenatos, initio percepiſſe ſe; in Hypogaſtrio autem, quo tempore aut alvum, aut urinam, aut flatus, emiſſura eſſet, adeo vehementes dolores expertam eſſe, ut quos toties enormes paſſa erat partus dolores, eosdem longe ſuperarent. Ad hæc omnia tandem

dem universi Abdominis tumor accessit. Totoque hoc tempore somnum vix oculis viderat, vix appetiverat, nec nisi urinam paucissimam crudelissimo cum dolore miserat unquam.

Duodecim diebus a lapsu exactis, venit demum Maritus in Nosocomium, petiturus auxilium. Vix rem ex illo capiens, palliantia quædam præscripsi, & omnem operam navavi, ut in urbem ac nosocomium deferretur. Die 4. Nov. huc delata est. An motu currus effectum id, ut urinam, quam toto hoc tempore nonnisi guttatim, dolentissimeque reddiderat, copiosam nunc, minusque dolorificam, ac pleno jactu, ex quo in Nosocomium suscepta esset, emitteret?

Ventrem examinavimus actutum. Conspectu ille externo, tactuque, tubera & inæqualitates duras, Tympanias in morem, nobis exhibuit;

 soni-

ſonitum vero Tympanias non dedit, ſed obſcuram potius Aſcitis fluctuantis ideam. Non ſitiebat, nec cruribus tumebat. Itaque Aſcitis atque Tympanitidis ſuſpicio erat; aſt dolor tantus, & ante caſum ab alto, & poſt eundem, perceptus, non ſolet horum alterutrum aut a principio, aut perpetuo, concomitari; præcipue ad Veſicæ, Rectique Inteſtini, excretionem. Anxia quoque pectore perpetuo fuit, nec lecto decumbere unquam, niſi elatiore pectore & capite, potuit. Tuſſis frequens aderat, ſputaque glutinoſa. Alvus perpetuo dolorifica & dyſenterica; flava quidem ac pultiformis, poſthac vero teneſmoidæa, cum muco non pellucido, ſed lineis ſanguineis notato, quibus Recti ſucceſſit Prolapſus. Frequenter nauſeat. Aquarum fluctuatio ſenſim manifeſtior fit.

Ex

Ex principiis artis de Paracenteſi hic cogitandum non erat, ſed pro crebritate ac varietate ſymptomatum, ſæpe contraindicantium, agendum. Varia dedimus ad ea quæ potiſſimum urgerent, iiſque ſolamen multum, inſtabile tamen, conciliavimus. Et cum in Hydropis cura tantopere laudaverint cum Priſci, tum Recentiores Medici, Clyſmata urinæ ſive Ovium, & Aſinorum, ut *Avincenna*; ſive Vaccarum, ut plures Moderni; ſive etiam hominum, ut *Valeriola*; qui Lib. I. Obſ. 2. „ enema ex impube-
„ ris pueri urina parabat, cocta cum
„ tantillo fermento panis, ſeminis
„ Carthami, cum melle deſpumato,
„ eoque mirifice Hydropem allevari
„ teſtatur: nullo enim magis, quam
„ hoc, detumeſcere Ventrem, aquoſa
„ excerni, & flatuoſa diſcuti, æger
„ ſentiebat: eſtque hic, inquit, Cly-

„ ſter mihi in ejuſmodi affectibus fa- „ miliaris, atque probatus. Et in *Actis Acad. Reg. Sc. Paris. anni* 1707. clarus *Lemmery* multa de Iuvencæ urina commentatus eſt, variaſque attulit ad hujus uſum conditiones. *Michelottus* quoque apud ill. *Morgagni* aſſerebat „ Juvencæ urinam ſibi feliciter, nec ſemel, adverſus Anaſarka ceſſiſſe. Et ipſe *Morgagni Epiſt. Anat. Med.* 38. „ hanc medicinam animalem „ petenti ægro conceſſit, & ore qui- „ dem aſſumendam, quæ principio „ quandam ipſi ebrietatem concita- „ vit, ſed non, quam prioribus, „ utilitatem. „

Duo præterea Viri expertiſſimi extranei, hanc noſtram ægram inviſentes, Vaccinæ urinæ enemata ſummopere commendabant, pulcerrimis id experimentis edocti. Unde intra octiduum quater ejuſmodi clyſma injici

cu-

curavi; ſed deſtiti, cum nullam evacuationem notabilem promoveret, & ſingula vice vehementer dolorem augeret. An forſitan malum provectius, quam ut admitteret medelam?

Menſe Januario 1765. major, quam unquam, ventris tumor, ambitu quidem mollior, in medio vero longe durior, & quidem ſic, ut in hoc medio durum corpus ineſſe perciperetur, quod dextrorſum ſiniſtrorſumque extendens ſeſe, in dextro tandem Hypochondrio terminabatur. Ardor illum ac dolor comitabantur. Sed jam cum tumore ſtrepitum validum plures Medici, ac Medicinæ Studioſi, mecum integro adverterunt octiduo; quo elapſo, ultra perceptum hujus nihil. Acceſſit Hydrops intercus. Pectore quoque dolens ac tuſſiculoſa toto quidem morbi tempore, circa vitæ vero finem cum maxime fuit. Gangrænam Inteſti-

testini elapsi, eamque natium, lumborum ac scapularum, licet tribus ultimis vitæ septimanis ægra nunc inscia, nunc involuntaria, lectum putridis fecibus continuo conspurcaret; nos tamen, mutato lecto creberrime; inungendo bis die cunctas, in quas decumbebat, partes unguento, quod ex albumine ovorum cum spiritu Vini paratur; & admoto ad Intestinorum prolapsum Decocto corticis Peruviani; feliciter præcavimus. 20. Martii obiit.

De morte certi Anatomen, transactis 16. ab illa horis, fecimus; mirati externum Corporis, internumque Viscerum abdominalium calorem; quamvis cadaver mox a morte in frigida admodum cavea depositum fuisset. Doleo me antea non explorasse cadaveris ope Thermometri calorem, nec illum, aperto ventre, Viscerum: unde forte detexissemus, quo usque

calor,

calor, quem ſæpius fere naturalem, bihorio poſt mortem, deprehenderamus, etiam hic ſedecim a morte horis cadaveri, ſaltem Viſceribus ventris, perſeveraſſet.

Libras xiv. Lymphæ ex ventre eduximus, quæ ex albo fuſceſcebat, ac plures fuſcas pſeudomeningas gerebat; ubi autem aliquantiſper ſteterat, gelati quid in ſuperficie ſua habebat: In portione Libr. V. poſtremo educta, ſeparatis vaſis excepta, inerat multum gelati, ei conſimilis, quod in educto de venis ſanguine, dum in compactam cruſtam non formatur, ſemipellucidum, ac ſæpe copioſum, contegit craſſamentum ſanguinis.

Sed Pſeudomeninx alia noſtram mentem figebat. Non enim, ut aſſolet, flava erat, ſed plane rubra, tenuia inteſtina tegens, extendens ſeſe ſupra Colon, ipſumque Jecur, quo uſque

que hoc viſcus, ut mox patebit, non erat cum vicinis partibus connatum: emittebatque de ſeſe Proceſſum, qui ad Meſenterii centrum; & alium, qui ad Lienem ſeſe affigens, ſecundum poſticum coli latus in pelvim deſcendebat.

Hepar concretum undique cum Diaphragmate ſurſum, & a poſticis, anterius cum Peritonæo, deinde cum Colo, ipſoque cum Ventriculo; excepta plaga quadam in ipſius, nempe Jecinoris, dextra parte, aliaque ſub Cartilagine mucronata. Concretio hæc fortis, ac membranacea fuit, hinc vi, illinc non niſi viſceris dilaceratione, ſolvenda. Ruſſum Jecur erat, totumque granuloſum.

Ventriculus ab Hepate connato ſolutus, ad Pylorum duos in ambitu pollices durus erat, tuberoſus, ſcirrhoſus; hic

hic tres, ibi quatuor, alio iterum in loco ſex lineas craſſus.

Coli fuſco-purpureus color.

Ren ſiniſter durus; dexter tota ſua corticali ſubſtantia cartilagineus.

In Veſicula fellea pauca flava bilis, & calculus unicus, aſper, fere rotundus.

Uterus exiguæ admodum cavitatis, ſubſtantia ſua nonniſi durum cartilagineum corpus.

Circa pelvim Inteſtinum Colon firmiſſima, ac membranacea concretione cum Inteſtino Recto coaluerat, & contractum glomerem cum omnibus, quibus adjacebat, partibus, referebat, ſic ut hic omnino immobile hæreret.

Pulmones ambo cum Pleura, cum Diaphragmate, cum Pericardio, Mediaſtino, mutuiſque inter ſeſe lobis, firma ac membranacea concretione, unicum veluti corpus componebant:

ſi-

ſiniſter poſtica parte gangrænoſus totus. In una aliave non connata plaga Thorax uncias aliquot Lymphæ collectas gerebat. Modica in Pericardio aqua. Cor ſuo apice cum Pericardio connatum erat ope proceſſus fere cartilaginei, tres lineas craſſi, digitis non dilacerandi. Cordis dextri ſubſtantia tenuis, ac flaccida; ſiniſtri digitum craſſa, atque ita compacta ac ſolida, ut abſolute non videatur contrahi potuiſſe: maſſam quippe refe- rebat præ duritie vix flexibilem. Sanguis grumoſus in eodem, quam in dextro, multo copioſior.

Igitur Hydropem Aſcitem invenimus, adeo vero mediocrem, ut ventri admodum extendendo par non fuerit; ita ut alias cauſas inquirere tanti debeamus tumoris, tantorumque phænomenôn, quæ cum in Viva, tum in

De-

Denata, circa ventrem animadvertꝫrimus.

Ac primo quidem ex tota historia Morbi evidens fit Ventriculum omnium primum se male habuisse, & ex obstructione, vel ex rosione acrium lenta, in enormem hance crassitiem, perfectumque denique scirrhum degenerasse.

Sed hujus mali sedes prope Pylorum inventa est. Notemus hic 1mo. *Ill. Hoffmannum* ejus sententiæ fuisse, ut in Cardialgiis Pylorus & potius, & primario, afficeretur. 2do. Optimum *Morgagni* censere haud quidem omnes, sed plerasque chronicas Ventriculi degenerationes, exulcerationes, indurationes, atque scirrhos, in ea ejusdem parte reperiri solere, quæ pone Pylorum est. *Epist. Anat. med.* 29. Quare a vero haud alienam esse *Hoffmanni* censet sententiam. Multa quoque nobis sua-

dent duros pendulosque tumores in Cadaveribus prope Pylorum inventos, plerumque oriri a laceris, & callosorum ibidem ulcerum membranis, eorumve reliquiis degenerascentibus.

Porro ajebat femina a decennio se in medio Epigastrio pati: ac primum quidem periodice ad mensium tempora: sic ut bene fluentibus illis, dolore, tumore, pondere, anxietate, flatu, nausea, careret; menstruis vero propter ætatem cessantibus, se hisce incommodis perpetuo excruciari. Prava Ventriculi conditio principio exigua, atque paulatim duntaxat aucta, ad menstruam plethoram, motumve, potissimum irritata fuit, eaque soluta, quievit: at vero malum indies crescens deficientium Catameniorum tulit omne pondus; eo profecto modo, quo aliis atque aliis feminis, aut Caput, aut Pectus, aut Lumbus, aut Intestinum, aut

Ute-

Uterus, aut Vesica, a cessante motu menstruo potissimum afficitur. Eamque ob causam, & antequam illa ad nos veniret, & quamdiu apud nos fuerit, ac præsertim postquam lapsus in ventrem violentus hanc partem gravius affecerit, dolor haud ultra periodicus, sed continuus fuerit, oportuit. Atque hæc si sic fiunt, secundum leges ordinarias, secundum communes fiunt observationes. Quod ideo noto, quia lege plane extraordinaria deprehendimus homines nunquam aut hæc, aut similia, in vita esse conquestos, quorum tamen cadavera & has, & his deteriores degenerationes, seu in Ventriculo, seu prope eundem, seu in Visceribus aliis, dudum habuisse, pluries demonstravi.

2do. Causam aliam capimus, ob quam mulier dolorem dolentem in medio Epigastrio primum periodice,

tandem continuo, perpeti debuerit. Actionem Ventriculi, contenta versus Pylorum promovendi, perturbari magis oportuit magisque, partis hujus indies augescente rigiditate, atque crassitudine, ab accedente primum plethora menstrua, seu universali, seu saltem uterina, postmodum ab eadem plethora jam continua. Mirum proinde hoc non est, quod amplificaretur Ventriculus, quodque magis indurescceret; eo quod contenta in se edulia, potum, aeremque, diutius longe debuerit retinere, antequam per eam induratam sui partem, perque arctatum transmittere potuerit Pylorum. Nausearum hinc intelligimus, molestorumque flatuum, quos conquesta toties fuit, originem.

3tio. Ab ejusdem Ventriculi cum Jecore & Colo, cohæsione, actio ejusdem digerens, miscens, movens, compingens,

gens, atque ad Pylorum determinans, vehementer impedita, expoſita mox ſymptomata multum augere debuit.

4to. Sed cur plures nonnunquam tumores, catenatim veluti invicem nexos, loco inſtabiles, & conqueſta illa eſt, & nos aliquando tactu percepimus?

Tactu, viſuque, Tympanitidem ſæpe videre videbamur, eo tantummodo deſiderato, qui Tympanitidis eſt, ſonitu. Sed Lympha, cum Tympanitide præſens, ſuique præſentiam fluctuando notans, an non ſua interpoſitione ſuffocavit ſonitum? Credibile. Itaque cum Inteſtinum Colon, prout in Cadavere patuit, ea emetitum ſpatia ſit, in quibus duri illi tumores obſervabantur, merito credimus Colon hoc ſæpe in globos tympaniticos, & quidem nunc in medio ventre ſuperiore, nunc dextrorſum, deorſumque expanſum fuiſſe, ſicque concatenatorum globo-

rum perceptionem creasse tangentibus: idque profecto eo magis, quo hoc ipsum Colon cum Ventriculo & Hepate firmius esset connatum, hincque sua in actione plurimum turbatum.

5to. A casu in Ventrem gravissimo, Contusio, & Inflammatio ejus Coli partis, qua in gyros convolutum supra principium Recti inventum fuit, immanem illum effecit, quem Anamnesis refert, dolorem: & quia inflammata pars, quod non perspiret, cum vicina coalescit, ac fortiter cohæret, actio omnium harum partium læsa fuit. Inde ea dolorum sævities, quando tanta vi Diaphragmatis, & Abdominalium Musculorum, ad exitum fæcum, flatuum, & urinarum, per coalitas hasce partes promovendum, opus erat; & quando Colum in sua actione Rectum, hocque vicissim illud, in expulsione suæ materiæ distrahebat,

bat, ac vellicabat. Quippe dilaceratione ſæpe proximas fuiſſe haſce, mutuo adeo coalitas, partes, in egerendo neceſſe eſt. Præterea externa Recti Inteſtini tunica cum illa Coli connata cum eſſet, interior ejusdem tunica cedere impetui debuit, anoque prolabi: unde etiam, dum nonnunquam alvus & urina & flatus commodius redderentur, inteſtinum hoc non prolabebatur. Quoad dolorem autem in reddenda urina, licet cum ceteris Veſica haud coaluiſſet, actio tamen reſpirationis ad mingendum neceſſaria, dum æque in Inteſtinorum concretorum glomerem preſſit, quam in Veſicam, etiam mictus creavit dolorem.

6to. Undenam ſtrepitus ille, quem tangendo toties, primum ad Coli principium, deinde paulo elevatius; idque non externe, ſed profundius in abdomine; clare percepimus?

Strepitum ejuſmodi raro, niſi ab aëre in craſſa alicubi materie, aut in cellulositate, diffuſo, percipere ſolemus; non enim memini me aut proprio experimento, aut lectis didiciſſe Autoribus, aëra in cavo Inteſtino tympanitico, aliove cavo majore, ſtrepitum edidiſſe: Non enim ſtrepitum vocamus Borborygmorum murmur. Unde credibile eſt Emphyſema tunc temporis inter varias Inteſtini membranas adfuiſſe; idque vel ideo a morte non patuiſſe, quod diu ante mortem ceſſante ſtrepitu, Inteſtinorum membranæ, abeunte aëre, iterum collapſæ eſſent, & ſic ne aëris quidem veſtigia ſervare potuerint.

7mo Quid de mira illa Pſeudomeninge cogitandum?

Si revocemus nobis in memoriam, quo pacto omnes illæ Pſeudomeninges, a tranſpreſſo ſero ſanguinis Viſce-

ceribus atque Membranis circumfusæ, nascantur, haud multum laboris hæc explicatio habebit. Notavi suo loco in Lympha, ventre educta, gelatam materiem, eamque copiosam, apparuisse: videtur proinde ex arteriis Viscerum abdominalium exhalantibus multa materies, ejus, quæ alias crustam inflammatoriam facit, simillima, exhalasse; visceribus autem pro more minime concrevisse, quod aqua undique alluens, concretionem ad viscerum superficies prohiberet. Igitur exhalans hoc inflammatorium serum in Lympha fluitavit; eodemque modo, quo eadem Lympha in vitris nostris quiescendo collectum hoc serum exhibebat, etiam idem serum, in vita feminæ in aqua fluitans, videtur in diuturno decubitu fundum Lymphæ petiisse, visceribus incubuisse,

& ſic Pſeudomeningem illam cum omnibus ſuis proceſſibus genuiſſe.

Regeres cum Pſeudomeningibus ad Viſcera, Membranaſque adnatis, non inveniri commiſtum cruorem; adeoque, quæ data fuerit, ſolutionem, non ſatisfacere: reſpondeo quemadmodum Viſcerum exhalantia vaſa, ut pro rore ſerum ſanguinis inflammatum tranſſudent, multum dilatentur ſit neceſſe; ita eadem, gradu dilatationis uno majoris, globulos ſanguineos tranſmittere: qua unica ratione explicatur quoque ſudor ſanguineus, quo nonnulli in plena ſanitate ad axillas laborent, & quo quoſdam a metu ingenti, hoſque inter Sanctimonialem, ab invadente milite ſtuprum metuentem, toto corpore perfuſos fuiſſe, Hiſtoria refert. Vide *Schenkium*, alioſque. An non Peripneumonicorum, Pleuriticorumque Sputa, lineis ſan-

ſanguineis notata, eodem modo explicari queant? Unde neutiquam miror amplæ huic Pſeudomeningi tantam adfuiſſe cum flavo rubedinem.

Inſtabis ultra conſideratione mulieris temperamenti, quod a tot tantisque chronicis ærumnis in Hydropem quidem converſum, a ſtatu autem inflammatorio alieniſſimum fuerit. Sed refero in majoribus obſtructionibus, Viſcerumque compreſſionibus, ſanguinem liberis in vaſis comprimi, denſari, compingi, diſponique ad inflammationem: qualem inflammationem videre quandoque eſt in Sanguine Hydropicorum, qui vel ſecta imprudenter Vena, vel narium profunditur fluxu; vel Ventriculo, Pulmonibusve, eructatur.

Confirmavit hanc experientiam meam ipſa hæc noſtra Mulier; dum, nona & octava Septimana ante mortem,

tem, ab ingente febre, eademque continua, & ab intolerabili anxietate, præsentissimo in mortis periculo versans, nec alio sublevanda auxilio, terna sanguinis missione modica ab interitu veluti resurgeret. Sanguis enim singula missione crasse compactus, crustam nobis exhibuit duram admodum, ac flavam, valdeque contractam. Tandem sputa, quovis die, pluribus ante interitum septimanis, nonnunquam partim, nonnunquam tota quanta puriformia, absque ullis Pulmonum Vomicis, Tuberculisque, inventis, hanc perennem Diathesin Sanguinis inflammatoriam ostendunt, evincunt. Verbo, membranas densas, ac flavas, sero coagulabili inflammato genitas, haud secius eorum in Cadaveribus invenimus, quos lenti, quam quos acuti morbi, sustulerint.

At-

Attentionem autem nostram excitat Sputorum, Alvi, atque Urinæ, pluribus ante obitum septimanis, quotidiana Coctio, ac veluti Critica evacuatio; dum interim, in pejus labente de die in diem ægra, cunctæ hæ evacuationes veræ Coctionis, Criseosque, notis caruerint. Profecto in morbis acutis, atque in inflammatoriis, hæc κρίσιμα μὴ κρίνοντα, ut ea *Galenus* vocabat, ne tuta crederemus, toties nos monuit *Hippocrates*, nisi reliqua bona signa una adessent. Videtur autem sic cum hac re comparatum esse: Inflammatoria sanguinis Diathesis, nata a morbo acuto, morbo coquitur, vinciturque sic, ut ultra non adsit. Diathesis eadem nonnullis sanis naturalis, morbo acuto aucta, vi acuti morbi eatenus aut resolvitur, aut critice expellitur, ut id, quod ab acuto morbo antiquæ Diathesi adjectum fuerat, de-

deleatur; ea ejus portione ſuperſtite, quacum olim in ἰδιοσυνκρασῖα tali aſfuerat ſanitas. Nata tandem in corpore eadem Diatheſis tota præternaturalis, ſed ita abundans, ut, quantumvis ſputorum, aliarumve excretionum, ope evacuetur, nihiloſecius inexhauſta perſiſtat; nihil emendationis affert, & demum corpus peſſumdat. Exemplis pluribus *Ratio medendi* hoc demonſtravit.

Atque ita Problemati §. proxime præcedentis, cui poſt relatam hanc morbi, atque Anatomes, Hiſtoriam, reſponſum diſtuleram, abunde me reſpondiſſe reor. Cauſa nimirum intelligitur, cur Tumores, iique & majores, & plures, ita diſparere, ſuapte ſponte, queant, ut poſtliminio ſive in Vita multos annos ſana, ſive etiam perpetuante ſe morbo, ſive denique in denatis corporibus, nullum ſui veſtigium

gium exhibeant. Unaque ex hiſce liquet, haudquaquam omnem eſſe inſanabilem Tympaniam; quandoquidem in utraque hac ægra, in utriusque miſerabili, brevique perituro corporis tabernaculo, ſponte concidit.

§. VI. Anno 1765. medio Auguſto Puellam 16. annorum examinavi, toroſam, optimi coloris, rite menſtruantem; quæ ab aliquot retro menſibus, in plena ſanitate, paulatim tumefieri orſa, plurimum jam tumebat. Tumentis abdominis expanſio inæqualis Tympanitidem quidem referebat, aſt, qui Tympanitidis indicium eſt, ſonitus deficiebat. Deſiderabatur quoque ea, quæ Hydropem Aſciten deſignare ſolet, Fluctuatio. Tribus poſtmodum Medicis, præclaris in arte Viris, mihique, Puellæ repetentibus examen, obſcurior quædam animadverſa Fluctuatio eſt. Dixi Hydrops ſi ſit, eum

cy-

cyſticum eſſe; quam Diagnoſin dudum ex ejusmodi ægris, quorum Cadavera poſtmodum incideram, didici; quamque poſtmodum a Cl. *Morgagni Epiſt. anat. med.* 38. §. 67. 68. 69. 70. 71. multiplici obſervatione confirmare vidi. Nullum enim hic dubium, utrum Cyſticus eſſet Hydrops, ſi revera Hydrops eſſet, an vero illa Hydropis rarioris ſpecies, quæ inter Abdominis muſculos, atque Peritonæum fit: ut ſeq. §. §. clare patebit.

Fluctuatione manifeſtiore indies percepta, Paracenteſis decreta in conſilio fuit, ac die 29. Auguſti inſtituta, ſiniſtro in latere, in ſacci cujusdam majoris veluti fundo: dixi enim ſupra, Ventrem inæquali extenſione loca eminentiora, ac depreſſiora exhibuiſſe.

Prodiit aquæ fuſcæ, turbidæ, non fætentis, copia menſurarum quinque, 20. Librarum medicarum. Nihil ultra

educi

educi potuit. Neque ſubſediſſe Venter nobis viſus eſt. Nullus unquam ſætor in ſingulæ Paracenteſeos Lympha, ſpatio 24. horarum conſervata, obſervatus eſt.

Die 1. Septembris ſimilem copiam ex prominente loco lateris dextri eduximus: inodora lympha fuit, ſed minime turbida.

Finiente ſeptembri in ſiniſtri lateris prominentia facta paracenteſis, haud ultra tres menſuras evacuare potuit aquæ turbidæ valde, inodoræ.

Cum altero die Epigaſtrium univerſum vehementer turgeſcere deprehenderetur; quamvis viſu, tactuque, communicare inter ſeſe utriuſque lateris aquæ viderentur; inſtituta quarta Paracenteſis eſt in dextro latere, paulo altius, pluſque verſus lineam albam, quam antea. Educere non potuimus pluſquam tres Lymphæ ino-

doræ, pellucidiſſimæ, ac ſtraminei coloris, menſuras.

Iterata ſic quater Operatione, Lymphæ, dextro de latere ſemper limpidæ, de ſiniſtro perpetuo turbidæ, Libræ 64. cum aliqua conſidentia Ventris evacuatæ ſunt. Color interim, vires, appetituſque, boni.

Senſim tamen urina inquietudinem pariebat. Toto tempore morbi in Septembrim uſque, urina copia debita, conditione ſana, reddita erat; jamque cum dato Vino ſquillitico & longe profuſior urina prodiret, & longe prominentius abdomen redderetur, concluſimus Diuretica attenuando & ad renes determinando agentia, in hydropicas Cyſtides, veluti Legibus vix ultra ſubjectas Circulationis, non agere ultra; agere in humores corporis ſanos, in quos ſolos agere non debuiſſent: valedicendum ita-

itaque eſſe hiſce, quæ quo operantur potentius, eo plus, humores diſſolvendo, augent Hydropem. Neglectus hujus obſervationis innumeros ægros ante diem, humano more loquendo, perdidit.

Dixi mox Cyſtides hydropicas legibus Circulationis vix ultra ſubjectas eſſe; aliquem tamen locum adhuc ſupereſſe, unde ſanies, ichorve, intra ſanguinem abſorberetur, urina indicavit: hæc enim Septembri menſe, eoque fere integro, turbida fuit, ac craſſa, opaca, ex albo quandoque leviter ſubcæruleſcente pellicula tegebatur, ſedimentumque deponebat furfureum: medio autem ſeptembri fætor, iſque ingens ſæpe, adjunxit ſeſe; ita ut urina quo miſſa momento erat, cum aceto efferveſceret. Qua de cauſa concluſum eſt Corpus potu *Limonada* dicto, quem ægra vehementer amabat, implere; Kinamque porrigere.

Parciori Corticis dosi minime auscultans fætor, tandem mense Octobri liberaliori ejus dosi disparuit omnis.

Interea totus venter tumidior fit, absque ulla, hucusque imminuta Ventriculi, Pectoris, Viriumque integritate. Vide hic iterum *Epist.* 38. *Morgagnianam.*

Ventre igitur longe tumidiore, ex sacco eminentiore lateris dextri eductæ sunt XI. Libræ aquæ limpidæ, atque inodoræ: biduoque post de lævo latere aquæ fuscæ & turbidæ Libræ XIV. Posterioris Paracenteseos hujus vitrum prius nonnihil fætebat, reliqua minime. Ventre æque turgescente, Puella omnes functiones comedendo, respirando, gradiendo, optime perficere pergebat.

Die 4. Jan. 1766. in consilio decretum fuit septimam instituere Paracentesin, in eoque eorum opinio prævaluit

luit ut, lympha educta, ſaccus injectione aquæ hordei mellitæ elueretur, & ab adhærente ad ejusdem parietes muco vel ſanie detergeretur; ut optimis Pariſienſibus Chirurgis moris eſſe *Tomus ſecundus Acad. R. Ch.* fidem facit. Utque etiam cannula bene adaptata, & firmata, qua lympha & mucus jugiter extillare poſſet, in vulnere maneret. Hoc ipſo die hæc omnia tentabantur: quin & vacuo Siphone aërem ſæpius ex vacuo aquis ſacco extrahere tentatum eſt.

At vero, quod ab illis, qui non abiverant in hanc ſententiam, præviſum erat, ilico contigit. Elapſo ſcilicet trihorio dolor ingens oboriebatur, ac Febris valida. Hinc protinus educta cannula eſt. Febrimque, quæ perſeverabat, deinde Cortice peruviano, qui una poſſet metuendæ

Gangrænæ proſpicere, abigere conabamur.

Die 14. Jan. Ventre ubique, ac ſuperius maxime, turgente, Octava paracenteſis facta eſt ſiniſtri lateris; qua non plus tribus libris turbidæ, multumque mucaginoſæ materiæ, educi potuit. Tentata iterum ſacci deterſio, aërisque eductio.

Ex ſeptima autem Paracenteſi dolor Ventris, febriſque continua remittens, ægrotam perpetuo vexarunt, quamvis continuo Kina uteretur. Paucas urinas minxit, eaſque cum copioſo ruffo, rnbrove, ſedimento; appetitu plane deſtituta, noctes inſomnes, anxiaſque tranſigens, quantumvis paregoricis uſa, & inexplebiliter ſitiens. Ita ut, febre, bis ad 10. matutinam, tertio die ad meridiem, cum horrore, ac vomituritione, in-

gra-

gravescente, demum die 27. Jan. piam animam creatori redderet.

Elapsis 24. horis, Cadaver aperuimus. Inducto instrumento per cicatricem Paracenteseos, aut prope illum, materiem partim purulentam, partim glutinosam, eduximus. Aperientes hunc sinistri Hypogastrii saccum secundum ejus longitudinem, deprehendimus eundem omni ex parte liberum, præterquam ad Peritonæum, quocum vagis, fortibusque Fibris, cohærebat. Quibus fibris, ut & iis aliorum saccorum, dissolutis, universum abdomen denudavimus, quo conspectui omnia paterent.

Sed turbatum parumper examen fuit. Quo expeditior Anatome fieret, abdomen Chirurgi perforaverant, ut eductis aquis mox paterent contenta ventris. Animus autem mihi fuerat accurate explorare, utrum Hydrops

Cyſticus ſolus, an quoque Aſcites adeſſet? quod haud inepte quis ex aqua limpida, quam ex dextro latere ſemper eduxeramus, ſuſpicari poſſet. Jam vero elabente ex ſacco pertuſo aqua, corpore ſimul in latus, anterioraque, reclinato, incertum plane fuit, utrum aqua, quæ paracenteſi cadaveris prodierat, effluxiſſet per cannulam omnis; an vero etiam ſaccum inter Peritonæumque, quocum ſacci laxe tantum cohærebant, furtim ſeſe inſinuaſſet. Impediebamur inde quoque examinare num injectio detergens non etiam parte ſui effuſa in Ventrem eſſet.

Peritonæo toto uſque ad margines coſtarum ablato, nihil ab ima pelvi, ad diaphragma uſque, excepto eo, quod primo intuitu credebatur Hepar eſſe, niſi unicus, aſt tumore vario inæqualis ſaccus, Ventrem vide-

debatur explere: quæ inæqualitates in vivente nobis veluti totidem ſacci eſſe apparuerant: videbaturque totus ille, ingenſque ſaccus, ſuam ducere ab uno Hepate originem.

At vero propius omnia intuiti, reperiebamus rem longe alio modo ſe habere: Hepar nempe intra Coſtas deliteſcere totum; quodque Hepar crediderarmus, eſſe peculiarem ſacci tumorem.

Saccus porro qui, ut ſupra relatum, vagis productionibus, potiſſimum prope umbilicum, pauloque altius, cum Peritonæo concreverat, lata valde baſi verſus pelvim cohærebat cum uterino ſyſtemate.

Unde ſaccum univerſum cum Utero, Tubis, Ovariis, e ventre ſolvimus. Apparuit tunc evidenter adhæſionis ſacci principium ad mediam fundi uteri partem inchoare, cohære-

re deinde cum Mesenterio, cum Peritonæo ad ossa pubis, ad musculum Psoam & Iliacum internum, ad Nervum, Vasaque cruralia; terminari tandem digito lato a dictis musculis, dextrosum.

Uteri collum oblongum admodum; sinistra ejus cavitas naturalis capacitatis; dextra in parte, concretis parietibus, cavitas nulla: quam ob rem nec ibi vestigia tubæ. Sed neque sinistro in latere, ubi uterus ceterum naturaliter se habebat, tuba patebat.

Ovarium sinistrum naturali duplo majus, cartilagineum, scabrum, scirrhosum, una denique insigniore, pluribusque exilioribus Hydatidibus, plenum.

De Tuba dextra tota, deque dextro Ovario, nulla vestigia: lata modo membrana a medio uteri fundo ad inguen sese fortiter affigebat.

Por-

Porro crassa hæc membrana tres quatuorve latos digitos lata, a fundo uteri & inguine adscendens, mox expandebatur in saccum inæqualem, tuberosum, integrum abdomen replens, atque inferiore sui parte extuberante universam quoque pelvim explens, protuberantia sua inferiore obvelans crassam illam, unde originem ducebat, membranam.

Veri simile itaque fit, ipsum Ovarium dextrum in hunc immanem saccum degenerasse: cujusmodi Ovarii degenerationes superioribus in tomis retuli complures; maxime *Tomo V. Cap. II.* §. *III.* ubi eodem modo, quam hic, Ovarii saccus accumbendo cum utero concrescens, æque latam in origine basim referebat.

Saccus ipse hic lineam, ibi duas, alibi digitum, pollicemque crassus, hinc inde mollis, nonnullis in locis

car-

cartilagineus, in aliis ſcirrhoſus, in tria potiſſimum tubera diſpeſcebatur, quorum ſiniſtrum maximum erat; inferius, minus; dextrum, minimum; ſed omnium ſolidiſſimum: qua de cauſa, uti etiam ob figuram ſitumque, principio nobis impoſuerat ac ſi Hepar eſſet, a quo ſaccus ipſe naſceretur: color autem eo Hepatis albidior, ipſumque demum altius inventum Hepar, revelarunt errorem.

Notavi ſupra Chirurgos, ante adventum meum pungendo ventrem, magnam contenti in eo liquidi copiam profudiſſe. Quamobrem non potui in ſacco tali loculamentum invenire, ex quo 20. Libras aquæ unica vice eduxeramus; collapſa enim omnia erant. Neque in dextri lateris cavitatibus eam limpidam Lympham reperii, cujuſmodi olim in ſingula evacuatione prodierat. Forte

tem-

tempore poſtremo limpidam haud amplius, ſed turbidam, ſed mucaginoſam, dexter hic Saccus continuit aquam; vel forte, ut ſupra innui, limpida illa aqua aſcitica fuit.

Ipſe ſaccus, qui hucuſque nobis in tres diviſus apparuerat, hoc modo ſe habuit: quocunque in loco incideretur, membranaceis ſepimentis in varia variæ amplitudinis loculamenta diviſus erat. Loculamentorum horum majora, tubercula continebant, quæ aut ſcirrhos inæquales, politaſve cartilagines, referrent; aut hic aquam, ibi pus, alibi mucaginem, continerent. Pus enim, mucuſve tenax, aut aqua, cavitates omnes ſive majores, ſive minores, explebat. Singularis autem nigredo, ſeu ex atro profunde fuſceſcens color, majoribus inerat cavitatibus, haud a Gangræna, ſed eo modo ubique apparens, uti ille, qui

qui in oculo Retinam, Uveam, ciliaresque Processus, convestit.

Itaque Ovarium dextrum, paulatim degenerascens, in tantæ molis saccum excreverat; ovulaque cum calicibus suis in tot loculamenta mutata erant. Hæc porro ovula scirrhosa, cartilaginea, hydatica, facta sic erant in hoc monstroso Ovario, quemadmodum mutata reperiebantur proportione minore, (*en miniature*) in Ovario sinistro : perinde ac Ovarium sinistrum, in sua parvitate, veluti Prototypon esset monstrosi Ovarii dextri.

Membrana autem sacci universi, membranæ cunctorum loculamentorum, tumorumque, rubris vasis, iisque permultis, scatebant; diametro auctis cum ovarii incremento. Non referebant ergo hydaticas membranas, quæ vasis carentes, coagulato albumini ovi, in planum effuso, similes, & æque

que lacerabiles, esse solent. *Vid. Tom. 7. cap. 3.*

His patienter lustratis, ad contemplanda reliqua viscera nos convertebamus. Hepar jam dixi sic intra costas delituisse, ut certo sensu pateret haud errasse *Hippocratem*, Hepar visceribus annumerando Thoracis. Permagnum autem ita erat, ut lobo majore cavum dextrum, a marginibus costarum infimarum, ad altitudinem costæ octavæ, numero ab inferioribus inito, partemque cavi sinistri, expleret; minore vero lobo Hypochondrium sinistrum ad arcum costarum usque, occuparet. Bilem Vesicula copiosam satis, probeque tinctam, continebat.

Sub lobo minore Jecoris Ventriculus, integræ manus magnitudine, a sacco duro complicabatur, ut modica tantum cavitate gauderet. Postque, & sub eodem, Lien non magnus, spi-

næ

næ dorſi, quam arcui coſtarum, proximior. Lienem hoc loco ſæpe inveni: ut dolores tumoresque lateris ſiniſtri externo tactu patentes, perceptive, ſæpe perverſe Lieni adſcribantur.

Inteſtina omnia ab incumbente ſacco compreſſa valde. Colon ab origine arctum, parvis ſcybalis plenum, ſiniſtro in Hypochondrio ante Ventriculum triplo amplius, denuo valde contractum inferiora petebat. Nulli in Inteſtinis Vermes.

Cor cum Pericardio bonum. Nunquam vidi Pericardii extimam membranam pluribus majoribusque ſcatentem vaſis. Cor ſiniſtrum grumoſi ſanguinis multum, dextrum plurimum habuit.

Pulmo dexter omni ex parte a Pleura liber: ſiniſter undique membranaceis productionibus, haud facile dilacerandis, cum Pleura connaſcebatur.

Ita-

Itaque vidimus Puellam tantis cum malis, vultu, oculis, viribus, reſpiratione, appetitu, catameniis, optima ſanitatis indicia præbuiſſe, ad Paracenteſin ſeptimam uſque. *Clariſſ. Bianchi, Taurinenſis Profeſſor*, ejusmodi in morbis bilem ſcripſerat aut nullam eſſe, aut aquoſam inertemque. Hic non ita; nec ita in pluribus Hydropicorum cadaveribus deprehendi; ut ſaltem Viri clariſſimi non ſit univerſalis obſervatio. An bona Puellæ bilis ad tantam tot functionum contulit præſtantiam? Plauſibile hoc foret, niſi prioribus hujus operis Tomis cum bona copioſaque bile, has functiones languidiſſimas eſſe deprehendiſſemus. Vide de his plura *Tom. 4. cap. 3. a pag. 119. ad* 125.

Familiare eſt in feminis, quæ peperere, ſyſtema uteri univerſum hujuscemodi morbis affici: incommoda

graviditatis, inflammationes a difficili partu, a lochiis retentis, generare talia ſolent; ſed in innuptis, in honeſtis, caſtisque puellis, rariòra longe deprehenduntur: fieri tamen quoque in hiſce, & præſenti exemplo, & aliis *in Tomo hujus Operis ſexto*, *pag*. 41. & 48. relatis, conſtat.

Vermium Symptomata in vita paſſa puella non eſt: Vermem unicum in morbo excrevit, poſtea nullum; quod, propter conſpecta, & accurate examinata a Medico excrementa, certo novimus: nec vermis ullus in cadavere reperiundus fuit. Exemplum ſic haberetur *Solitarii* Lumbrici teretis, ut datur Tenia *Solitaria*. At vero ut teretium raro ſolitarium eſſe numerum novimus, ita & Teniarum non ſolitariarum, ſed complurium, exempla nobis ex variis Autoribus collegit *Ill. L. B. van Swieten Tom. 4. com. Cap. de morb. infant.*

infant. Et in cane Auditoribus meis illos numero xii. demonſtravi. Et proferam deinde Hiſtoriam integrarum Teniarum numero Octodecim, quam femina emiſit, necdum a ſymptomatibus Vermium immunis; imo adhuc particulas Teniæ excernens.

Sed putridum urinarum, verumque earundem alcali, qua cretum origine, qua arte ablatum eſt? Putrida materies ex ſacci plaga quadam reſorpta intra ſanguinem, olim mox a bona Natura ad Renes demandabatur: ita ut ſanguis continuo ſe per Renes expurgaret ab eo, quod eſſet reſorptum. Hinc eodem tempore appetitus, vires, menſes, ſomnus, motus, veluti illibatæ ſanitatis. Præſtitiſſet nihilominus putridam non adfuiſſe fomitem, qui metum perpetuum incuteret, ne, aucta ea, penitus corrumperentur diſſolverenturque humores. Interim Corticis Kinæ

requiſita doſis, una cum acido potu, videtur progreſſum corruptionis ſtitiſſe, eandemque jam factam minuiſſe ſic, ut poſthac multa de ſe ſigna præbere, niſi vita ad metam properante, non potuerit. Egregia exempla Noſocomium vidit putredinis humorum in maculis rubris, purpureisque, cutis; & in mictu cruento malignorum morborum; quam feliciter ſtiterit, Cortex. Videtur ſane in hac morborum malignitate putridum omne ex ignoto fomite ſic a ſanguine verſus Cutem, Renesve, determinari, ut primo ſaltem tempore, humores univerſos corrumpere nequeat: ne autem corrumpat demum, MediciPeruviano cortice prævertere conantur.

§. VII. Longus fui, ſed longus eſſe debui, in referenda varii Hydropis hiſtoria; morbi quippe formidoloſi, ac toties eo citius letiferi, quo ſtudioſius

ei-

eidem medicari fueris annisus. Equidem ego in eodem pertractando semper multus, communemque olim Praxin secutus, in specie morbi quacunque, quibuslibet selectioribus remediis, & si mitiora haud opitularentur, generosioribus, aquas pellere conatus sum: hoc vero incassum tentato, ad Paracentesin, ægris si vires necdum confractæ essent, tandem confugi. Quin etiam ipsam hanc Paracentesin, etsi hominem non curaret, nihilosecius laudabam, ut quæ alias imminentem brevi interitum procrastinaret. Nunc vero in Praxi me quodammodo consenescentem, ipsoque propterea usu rerum tutiora edoctum, Palinodiam canere, ac vulgari praxi renuntiare, monet, jubet, urgetque, proximi salus. Porro ut hujus mutatæ sententiæ rationes exponam, necesse erit omnes Hydropis species, seorsim singulas, suo

in ortu, ſuo in progreſſu, ſuo denique in fine, mature examinare.

Quinque Hydropis ſpecies enumerare Medicina ſolet. 1mam Hydropem intercutem, quem & ἀνὰ σαρκά vocant. 2dam Hydropem Aſciten. 3tiam Peritonæalem. 4tam Cyſticum, ſeu ſaccatum. 5tam Tympanitidem.

I. Hydrops intercus, qui aquam, aliquando gelatam materiem, imo & nonnunquam quid aërei intermiſtum habet, cum conſuetis artis auxiliis ſemper tractandus ſit, nos hic morari non debet.

Altera ſpecies, Aſcites, nos aliquantiſper detineat oportet. Aquarum moles eſt, in Ventris, ſeu Peritonæi, cavo collecta. Hanc adeſſe novimus, cauſarum præcedentium primo gnari, Hæmorrhagiæ; Potuum aquoſorum ingluviei; Spirituum abuſus; Colicæ Pictonum; Acutorum morborum

rum male curatorum, aut non rite judicatorum; Febrium intermittentium, similiter se habentium; Urinæ parcioris, non auctis excretionibus aliis; Coloris, oculorumque, a priore statu sano mutationis; Chloroseos; &c. si deinde cum hisce tumor in Hypogastrio, & ad Ilia; si a Venarum Iliacarum inde nata compressione nonnullus observatur crurum tumor; si variato corporis situ fluctuationem quandam observat æger; si moles corporis sensim inde crescit; si Vires, si Vultus, si Appetitus, si Urinæ excretio, si Mensium in feminis profluvium, quocunque modo vitiantur, Asciten agnoscimus.

Si semper hi Ascitici se nobis principio examinandos sisterent, morbum paulo facilius sæpe agnosceremus, nascentemque felicius, atque crebrius, persanaremus. Cum vero annosi, atque inveterati, sæpe nos primum adeant,

deant, fere immemores modi, quo ceptus morbus, quo cretus fuerit, minus profecto certam, minusque tutam formare Diagnosin possumus.

2do. Si jam Venter primo examine distentior est, frustra sæpe expectamus fluctuationem, Ascitis testem: Advertit jam *Duverneyus* junior hic, veluti in Vesica aqua distenta nimis, fluctuationem non percipi.

3tio. Idem clarus autor, &, si quis unquam, in Diagnosi Hydropis cujuscumque sagax, & exercitatus, pro suo, quo erat, candore fatetur, se aliquoties in Diagnosi deceptum fuisse, dum fluctuationem percepisse se ratus, nullam in cadavere aquam, verum Intestina muco & aere plena, deprehenderet.

4to. *Sydenhamus* in suo *de Hydrope* tractatu testatur nobis & Asciten adesse suis ex signis creditum fuisse, & vel

me-

meras excrefcentias carnofas, vel flatus adfuiffe, qui mentirentur Afciten.

5to. *Sepulcreti T. Boneti Tomus alter* plurima nobis exhibet variorum exempla morborum, quos exercitati etiam Medici falfo falutaffent afciticos; ipfiusque graviditatis: quam ego quoque a celebrioribus Artis Antiftitibus pro Afcite eoufque tractatam vidi, donec in lucem prodiret vivus Hydrops.

6to. *Refert Acad. Reg. Sc. Par.* anni 1732. & Hydropem falutatum quendam Ventris tumentis morbum fuiffe, & inftitutam quater, licet nullus unquam humor prodiret, Paracentefin: tumore interim univerfo a Rene finiftro 35. Librarum pondere gallico, & paucula aqua, quæ fluctuationis fenfu Medicis impofuerat, oriundo. Similem utcumque Hiftoriam Renis prioribus in Tomis retuli.

Tertia Hydropis ſpecies ea eſt, quæ inter Peritonæum, & Abdominales muſculos colligitur; & *Hydropis Peritonæalis* nomine venit. Hujus ſigna Diagnoſtica minus evidentia eſſe apparent, quam vulgo credunt, & ſtatuunt.

Egregius *Littræus*, cui in hiſce, aliiſque, multa debemus, Regulas quasdam *Ac. R. Sc. Par. an.* 1707. condidit, quo fiamus præſentiæ hujus morbi certiores. 1mo. *Si Hydropis hæc ſpecies non niſi plurium annorum ſpatio (pluſieurs années) formata fuerit, & progreſſum, maxime in initio, lentiſſimum fecerit.*

Sed & Cyſtici Hydropis lentiſſimum incrementum quandoque eſt. Mulier, §. *III. hujus ejusdem Capitis*, quinquennium numerabat, ex quo intumeſcere cepit Abdomen, paulatimque ſibi augeſcere viſum fuit. Conſtitit autem manifeſto eandem non Perito-

rito-

ritonæali, ſed Cyſtico laboraſſe hyprope: e contrario *Chomel*, *Acad. R. Sc. P. anni* 1707. Peritonæalem Hydropem Puerperæ refert, intra 15. dies, a ſuo principio numeratos, ita creviſſe, ut venter æque jam eſſet, quam ante partum, tumidus. Ergo Regula fallit, cum idem lentoris incrementum morbi & in quarta ejus ſpecie obtineat, & ipſum hoc ſignum in eadem ſpecie deſit.

2.do *Si & circumſcriptus tumor eſt, & tumoris figura mutato corporis ſitu, vix mutetur.* *Camerarius* Pater tamen, & *Drelincurtius*, & alii complures, tumorem circumſcriptum, acuminatum, diviſumque, ſuis in ægris non invenerunt, ſed ventrem æqualiter tumidum. Præterea Ovarii cyſticus Hydrops, dum Ventrem nondum integrum mole ſua explet, circumſcripti tumoris externi figuram habet, tactuque perci-

cipitur circumscriptus: quod si simul Peritonæo accreverit, ut pluries vidi, situ corporis mutato, non ipse mutatur. Ergo & hoc alterum signum Hydropis Peritonæalis fallit.

3.tio *Littræus* vult *ut in conscripto tumore fluctuatio; extra limites vero ejusdem nulla perceptio fluctuationis sit.*

Attamen *Nuck*, *Hochstetter*, *Camerarius* Pater, negant omnem Peritonæalis Hydropis fluctuationem; saltem *Nuckius* absentiam fluctuationis inter bona signa connumerat.

4.to *Si crura aliæve corporis partes non extumescant, nisi provecto jam multum morbo.* Quamquam plures ita censeant, dico tamen primo *Gabrlipii* feminam ab initio tumidis extitisse cruribus: secundo, saltem hanc 3. speciem a subsequente 4.ta non discriminari, in qua idem signum habetur.

5.to

5.to *Si præter ponderis molestiam vix quid incommodi toleret ægrotans.* Pariter, ut ad præcedens, respondeo, & *Nuckii* feminam vehementer sitivisse, vehementerque potantem, urinam parce misisse; & iterum ob idem signum hanc speciem morbi non intersting ui a specie sequenti, qui idem signum scribitur habere.

6.to *Si mox a punctura, antequam aqua emittitur, sonda longa, per Cannulam inducta, per omnem Ventris capacitatem duci nequeat.* Verum idem vidi Chirurgos experiri in tumore quocunque Cystico, sive minore, sive etiam ventrem explente totum, quando divisus in partes, variaque loculamenta est. Dices forte Instrumentum triquetrum in Hydrope Peritonæali mox penetrare in cavum; in Hydrope vero saccato longum emetiri debere spatium, antequam integumenta, mus-

cu-

culos, peritonæum, ipſumque penetraverit ſaccum; adeoque vel ſic diſtinctionis haberi notam. Sed regero, experientia edoctus, inſtrumentum in gracili ventre, & ſæpe gracili Cyſtidis plaga, mox penetrare; adeoque hoc ad diſtinctionem non ſufficere. Vide quam tenuis cyſtidis membrana eſſet in Hiſtoria *Morandi* Ac. R. Sc. Par. anni 1719.

7.mo *Si per eandem Sondam non eas percipiamus inæqualitates, quas Inteſtina, cæteræque formant Abdominis partes.* Hoc ſignum aliquid probaret, niſi Saccos inveniremus tenues, ac fere politos interna ſua ſuperficie, in quibus proinde idem *Sonda* doceret.

8.vo *Si poſt Paracenteſin paucum admodum aquæ in cavo reſtitaverit.* Sed vix remanere quidquam in Aſcite, & in Cyſtico, aliquando deprehendimus.

9.no

9.no *Si post eductas aquas resupinato corpore liquor per cannulum injectus, per eandem extemplo exsiliat.* Idem in Cystico adverti.

Cum præter hæc novem, alia signa apud Autores non enumerentur, hæcque ipsa fallacia esse demonstrentur, imo hanc speciem morbi cum subsequente confundant, concludi fas est, Diagnosin Hydropis Peritonæalis incertam admodum esse.

Quamquam autem *novem* tantummodo signa, ut mox dixi, eaque incerta valde, enumerari soleant, an *decimi* signi loco numeranda non esset iniqua Sexus feminei Sors, in quem fere unicum hæc Hydropis species cadat? Quantum enim pro mea virili Historiam medicam discusserim, necdum plus unico viro, quem invaserit, se obviam mihi fecit; scilicet *Abor-*

nii

nii Adolescens, cujus etiam meminit laudata toties *Morgagni* Epistola.

Hoc sic se habente, haud esset, Viro tumidum gerente abdomen, ulla fere unquam de Peritonæali Hydrope formanda suspicio. Sed undenam solis feminis familiaris? Legendus hic omnino est incomparabilis *Winslow* in *Acad. Reg. Sc. Par. an.* 1741. *a pag.* 76. *ad* 80. & *a pag.* 234. *ad* 250. *Edit. in* 8vo super durioribus atque rigidioribus Thoracibus, qui inferiores feminarum costas deprimendo, comprimendoque Hypochondria, ad hæcce, & alia pessima mala generanda, apti nati esse videntur. Sive enim inde compressa vasa lymphatica in nodulos, quos detexit Anatome, primo assurgunt, ac dein crepando hunc Hydropem generant; sive potius a tumoribus præ Thoracum compressione in cellulositate natis, tandemque sic auctis,

ctis, ut a Peritonæo Musculi abdominales secedant; Vasa lymphatica, a Peritonæo ad hos Musculos pertinentia, rumpuntur, & sic Lympha in hanc intercapedinem illapsa, eandem auget: abunde intelligimus Thoracum pressione gigni hanc Hydropis speciem sæpe & posse, & debere. Præterquam quod, præter alias *Cysticorum* tumorum, de quibus mox, caussas, etiam hac Thoracum pressione eorundem ortus, atque progressus, haud difficulter intelligatur: qua de re legi meretur *Targioni Tozzetti prima raccolta di osserv. mediche.*

Describitur 4.ta *Hydropis species*, *cystica*, seu *saccata*, dicta, quæ a variis Ventris Visceribus, partibusque, originem trahere suam potest.

Ac 1mo. quidem ex Ovario alterutro, quod, quemadmodum pluries demonstravi, & in variis hujus operis

tomis deſcripſi, vel magnam ventris partem explere, vel totum, poteſt.

Secundo, a Tuba alterutra; quemadmodum quoque antea deſcripſi.

Tertio, ab ipſo utero, ut obſervarunt Autores.

Quarta ab Hydatidibus natis in Hepate inſignioribus, Hepatis molem monſtroſe extendentibus; quales Auditoribus meis publice demonſtravi: vel etiam ab Hydatidibus numeroſiſſimis ex Hepate, ex Liene, ex Utero, alioque quocumque viſcere propullulantibus, vel & inter Omenti laminas, in Peritonæo, aut quoque in Cavo Omentum inter, Peritonæumque, formato, inventis.

Signa Hydropis Cyſtidis nunc inveſtigemus accurate. Ore omnium veluti Scriptorum, *Mauchartus*, *Eph. N. C. Cent.* 8. *Obs.* 14. & *Nuckius in Aden:* hæc ſigna collecta dederunt.

„ Quæ

„ Quæ Hydropicæ, ſcribit *Mau-*
„ *chartus*, nec pallent, ſed roſeum po-
„ tius genarum ſervant decorem, nec
„ pedes habent tumidos; ut potius,
„ aucto licet indies abdomine, graci-
„ leſcant cum reliquis artubus & cor-
„ pore: hæ ſi diu, abſque notabi-
„ li actionum læſione ſarcinam hanc
„ circumferant, appetitum habeant bo-
„ num, non admodum ſitiant, nec
„ tuſſiant, alvus autem faciat officium,
„ urina naturalis ſit, & moles abdo-
„ minis nec purgantibus, nec diureti-
„ cis obediat, & præcipue malum a
„ partu difficili, puerperio infelici,
„ molæ geſtatione, aut abortu ducat
„ originem, nec ſigna Cachexiæ con-
„ currant, Hydrope ovarii, ſeu Sac-
„ cato, vel Cyſtico dicto, ſæpe tenen-
„ tur.

Et *Nuckius*: „ Ego, inquit, expe-
„ rientia didici illas, quarum facies co-

„ lore grato eſt roſea, quæ ſatis bene
„ comedunt, bibunt, alvum deponunt,
„ urinamque ſine notabili moleſtia ex-
„ cernunt, quarum corpora nec pur-
„ gantibus, nec diureticis, nec dia-
„ phoreticis, multum auſcultant, illas,
„ inquam, ordinario affectu Uteri,
„ Tubarum, vel Ovariorum, laborare
„ hydropico, Lymphamque peculiari
„ ſacculo incluſam nulla arte curari
„ poſſe.

Obiter advertamus Scriptorum horum priorem de ſolo Ovarii hydrope agere, poſteriorem de eo, & Ovarii, & Tubæ, &Uteri: priorem malum deducere a partu difficili, puerperio infelici, mole geſtatione, aut abortu; non excludere tamen ab hoc morbo virgines bene menſtruantes, quales vidimus, cum non dicat has *ſolas* affici, ſed *præcipue*.

Ad-

Advertamus ſecundo nullam in utraque hac deſcriptione fluctuationis fieri mentionem, quam, ut ut ſæpe abeſt, obſcuriorem ego deprehendi tamen, & *Clar. Targionius* in ſua Matrona invenit manifeſtam. Ergone & abeſt & adeſt, ut in Peritonæali? ob idque nihil in Diagnoſi juvat?

Si nunc animo perpendamus pleraque ſigna in hoc Cyſtico Hydrope veluti Diagnoſtica, imo Pathognomica tradita, convenire cum iis, quæ in Hydrope Peritonæali ſignorum Diagnoſticorum, atque Pathognomicorum nomine cluebant, convincimur præter conjecturam, aut ſaltem præter probabilitatem, nihil reliqui fieri.

Sed ad alia quam plura attendamus oportet. Dantur *veri* Cyſtici tumores, dantur & *ſpurii*; & ſic quidem, ut crebro ſigna nobis deſint, quibus verum a ſpurio diſcriminemus, ſpuriumque

a vero. Neque veluti gratis me hæc asserentem ii incusabunt, qui hac in re pluries se sua in praxi norint esse deceptos. Videantur quæ *celeberrimum Valsalvam* observasse Clarus per omnia referat *Morgagnus*. Tumido in vita existente abdomine, a morte tumor invenitur pondere 25. Librarum, e Mesenterio enatus, processibus suis Jecur & Lienem premens, infra cum tumido teste sinistro communicans; substantiæ cancrosæ.

Mulieri adest in vita ingens medio in Ventre tumor: in denata illius basis invenitur ad Mesenterium, ipseque cum colo unitus; hic firma, ibi mollior. *Marcellus Donatus* ejusmodi tumoris meminit, pure repleti.

Post tumidum admodum in Vita ventrem, tumorem cadaver exhibuit prægrande hominis caput æquans, natus ex uteri postica parte, carnosa substan-

ſtantia durior, duos in ſaccos diviſus, quorum alter vacuus, ſevo alter plenus. Primum liber tumor, poſtmodum utpote cum vicinis concreſcens, immobilis fuerat.

Tumor ingens, immanis, totius non Epigaſtrii, quod notandum, ſed Hypogaſtrii, ſæpius de die variæ magnitudinis, diu ægrum torquet. Invenit *Valſalva* molis ingentis Ventriculum locatum in Hypogaſtrio. Similem refert *Mangetus* anatomen. *Illms Morgagni* immenſum talem Ventriculum deprehendit, qui etiam vacuus, vix a pubis diſtaret oſſibus. *Illms Macneven o Kelly ab Agrim* in Diſſ. *de raro Ventriculi caſu*, 1760. edita, Ventriculum demonſtravit, Scirrho Pylorum fere obturante, eam in molem amplificatum, ut, ſacci inſtar, univerſum abdomen expleret, ſuoque fundo inter Rectum atque Veſicam ſeſe inſinuans, cauſam

tenesmi extitisset, frequentisque stranguriæ. Ingens adeo hic Ventriculus erat, ut, referente Clarissimo Autore, „ filum arcui majori circumductum, an„ tequam evacuaretur, ulnam *Bohemi„ cam*, cum tribus quadrantibus & duo„ bus pollicibus, æquaret: minor ar„ cus tres daret ulnæ quadrantes „ cum uno Pollice. Et, quem apud *Riverium Antissiodorensis* Medicus *Jodon* describit, Ventriculus, quantane mole ventrem extenderit, qui nonaginta Librarum pondere liquidum intra sese comprehendere, inventus est? *Moinichenius* Ventriculum vidit sic universum explentem abdomen, ut cooperiret Intestina omnia. Profecto similes tumores, antequam ventrem penitus impleant, Cysticorum more se habere, nobisque imponere possunt; & grandescentes demum sic, ut & expleant totum ventris cavum, & li-

quo-

quore turgeant, fluctuatione ſua Aſciten mentiri queunt.

Inteſtina concreta mutuo inter ſeſe, ac conglobata, ſenſum tumoris inæqualis ſaccati Medicis exhibuerunt. Monachus creditur Aſcite mediocri laborare, una cum tumore forte cyſtico, quo preſſo flatus per inferiora excludebantur. In Cadavere invenitur tumor a conglobatis Inteſtinis tenuibus & partim quoque craſſis, ope craſſorum atque cartilagineorum ligamentorum. Qui hanc Hiſtoriam refert *Morgagnus*, addit ſe in alio principium hujus tumoris una cum Aſcite inveniſſe. Anni ſunt 23. quod publicæ lucis fecerim Hiſtoriam feminæ, cui Paracenteſin tres Medici feceramus, veluti Hydrope Cyſtico laboranti; in cadavere invenimus ope Omenti monſtroſi, geminos digitos craſſi, Ventriculum, Jecur, Colon, Jejunum, Duo-

denum, in unam veluti fasciam coivisse & concrevisse. Rubellus liquor, quem pondere 16. vel 17. Librarum Paracentesi eduxeramus, & qui integro triduo post hanc foramine extillaverat, in unico ventris cavo, quod in sinistro latere inveniebatur, non saccato, hæserat.

Cysticum tumorem mentita Vesica urinaria est, quam *Ill. Morgagni* invenit immensam in bursam esse amplificatam, ac Peritonæo connatam: ex Vesicæ quippe orificio corpora quædam alba excreverant in Vesicam; unde perpetuum quidem urinæ stillicidium, sed etiam urinæ plurimæ diuturnior in eadem mora; quo sensim factum, ut in stupendam hanc molem Vesica excrevisset, in parietibus suis digito crassior. In *Boneti Sepulcreto* tumor ventris ingens, isque Cysticus,

re-

reperitur, ab abſceſſu ingenti, inter Veſicæ tunicas anteriores oriundo.

Tom. IV. Rat. Med. demonſtrationem publicam communicavi Jecinoris atque Lienis, ſubſtantiæ quidem optimæ, ſed molis adeo incredibilis, ut viſcera hæc utraque univerſum Ventrem, Hydropis ſaccati modo explerent, parva modo parte verſus pubem excepta.

Tom. VI. exhibui immenſæ molis Omentum, omnia explens, & univerſa Abdominis viſcera fere obvelans. Similia & *Ruiſchius* deſcripſit.

Ren invenitur apud *celebr. Morgagni* cujus portentoſa mole cuncta ventris viſcera premerentur in Peritonæum. Medici *Pariſienſes* homini cuiquam tentaverant quater Ventris aquas paracenteſi educere; nec eduxerant quidquam. Ren demum in cadavere invenitur 35. Librarum Gallicarum.

Se-

Semel quoque ejusmodi Renem publice demonſtravi.

Uterus, vel in cavo ſuo hydropicus; vel pure, ichore, ſcirrho, in ſubſtantia ſua horrendæ molis; aut graviditatem mentitus ſæpe eſt, aut Hydropem. Omitto tumidos Ventres a Vermibus, ab Aneuriſmate, a Syſtemate Venæ Portarum obſtructo, &c.

Sed & ipſa Ovaria, ut ut Hydropem cyſticum verum formant, ita non minus frequenter ſpurium, ut ante jam monui; utpote aut pro majore parte, aut tota, ſive atheromatoſa, ſive ſteatomatoſa, ſive cartilaginea, ſive ſcirrhoſa, ſive cancroſa, &c.

Ex quibus omnibus mature conſideratis ſponte, opinor, liquet, & Diagnoſin 3. & 4. ſpeciei Hydropis plerumque dubiam haberi, & Paracenteſin, rariore quidem caſu proficuam,

ple-

plerumque vero aut periculoſam, aut letalem eſſe.

Quinta Hydropis Species eſt *Tympania.* Tumor ſcilicet Ventris natus ut plurimum ab aëre & materia chyloſa, mucoſa, ſtercorea, Ventriculum & Inteſtina vehementer extendente. Negandum tamen non eſt conſtitiſſe experimentis, quæ rite capta ſuppono, rariſſimis tamen, Tympanitidem naſci poſſe, ſi aër Peritonæum inter Ventrisque viſcera contineatur; aut ſi aër & Inteſtina diſtendat, & ventris cavum; aut ſi & aër ſimul & aqua cavo in ventre reperitur; aut denique aër Inteſtina tumefaciat, & aqua Abdomen.

Signum 1.mum Tympanias Medici ponunt Ventris minorem, quam in Aſcite, tumorem: hoc ſignum fallax eſſe demonſtravit Tympaniticus, cujus Hiſtoriam dedi *Tom. 2. Rat. Med.*

2.do

2.do Ajunt fluctuationem non percipi. Hoc certe non ita generale signum est, quin candidus *Duverneyus* junior fateatur se *aliquoties* deceptum fuisse, dum fluctuationem se percipere credidisset, & postliminio deprehendisset, loco Lymphæ, aëre, ac multa glutinosa materie, repleta Intestina fuisse.

3tio Sonitum Tympani madentis, aut obducti, statuunt Tympanitidis signum esse. Quanquam sæpe numero id verum est, fateri tamen debemus hunc sonitum, neque perraro, adeo esse obscurum, ut utrum adsit, nec ne, jure dubites. Symbolam tamen hæc tria enumerata signa conferunt, si cum hisce homo est ad Stateram levis; cum e contrario in Ascite, & Hydrope quocunque alio, ponderis insignis ægri sint ob colluviem aquæ.

Ve-

Verum neque hoc quidem ultimum citra exceptionem in diuturniore Tympanitide admittebat Vir præstantissimus, hac elapsa æstate nobis morte ereptus, *Werlhofius*. Et dum amplissima Tympaniticorum Intestina *Duverneyus* crassa materie mediam partem repleta videret, an hoc signum levitatis ponderis admittere potuit? Ad rem hic *Morgagni*, „ *Hurterus*, „ inquit, in Tympanitico puero cum „ miraretur crassa præprimis intestina „ distenta adeo, ut Colon sua mole Je- „ cinori vim attulisset, & sinistrorsum „ compulisset; materiem intus invenit „ tanta copia, quanta id facere po- „ tuerat, pultiformem, spumescen- „ tem, & ex albo flavescentem: quæ „ res in morbo, quem adstricta al- „ vus comitatur, tunc, opinor, ma- „ xime conjicienda est, cum aut pau- „ lo antequam morbus evidenter in-

„ ci-

„ ciperet, multa ægri ingesserunt, „ aut non perpauca, postquam ince„ pit, porro ingerere perrexerunt. „ Adeoque non erunt tales, ratione suæ molis, pondere leviores.

Et quoad penultimum, de Ventre resonante; in *Casparo Lombria*, Patricio Veneto, Ill. *Morgagni* describit Ventrem tumidum *Tympani instar resonasse*, dum tamen in Anatome „ Venter aquæ fœtidæ, ex viridi fla„ væ, copiam habuit, quantam ma„ ximam præter omnem modum di„ stentus habere potuit „ Nec modo aliquando deest hoc signum in Tympania, verum etiam adest in Opistotono sic ut Arætæus Cappadox Lib. 1. de C. & S. Ac. Cap. VI. illud inter signa hujus morbi Diagnostica ponat *προπετέες κοιλίην καὶ θώρηκα . . . ἐπιγάστριον ἐπιτεταμένον, καὶ ἐι ἐπικρόυοις, ἐνηχῦν.* Opistotonos autem nihil commune

cum

cum Tympanitide habet. Sic ut etiam resonantia Tympani non monstret perpetuo Tympanias præsentiam.

Atque ita demum Hydropis, singulas suas in species divisi, signa tantum probabilia invenimus: quæ sane & alterum, & tertium poscunt, antequam quid certi aut statuamus, aut pronuntiemus, examen: quamquam & aliquando tunc adhuc hæsitare Medici prudentis sit. Quod enim centies olim, quod nostris toties contigit temporibus, ut Viris, vere in arte præclaris, hæc res turpiter imposuerit, idem & aliis, & nobis omnibus, potest contingere. Quare nihil indecentius turpiusque in Medicorum consilio est, quam quod suam quisque sententiam acriter, crebroque in aliter sentientes ignominose, proferat ea in re, de qua nemo certitudinem, ad summum vero meram ha-

beat probabilitatem. Exemplo nobis hic ipſe ſit præclarus *Morgagni* qui *Ep. A. M.* 39. in referenda conſultatione quinque Medicorum, ſuper tumido Ventre Rev[mi] *Brixiani* Antiſtitis habita, vel ob id ſolito longe diffuſior eſſe videtur, quo diſcerent Medici omnes & in ægrorum ſalutem, & in mutui tutamen honoris, ſuam quique mentem, ſuam quique proferre ſententiam. Dum ipſe quartus perorans, ſuam ſententiam dixerat, „ Veruntamen, addebat, non hæc a me di„ ci, quaſi aliorum ſententiæ conje„ cturam præferrem meam, quam om„ nium judicio ſubjicerem, nihil ip„ ſe ut in re ardua, & præobſcura, „ definiens, ideoque, nec quod aliis „ viſum eſſet, contemnens.

Diagnoſi variarum Hydropis ſpecierum plerumque incerta, incerta ſæpe quoque prognoſis erit; minus

ta-

tamen crebro, quam Diagnosis: sæpe enim calamitatem ægrotantium, vitæque discrimen, agnoscimus ex functionum læsione, cæterisque prognosticis signis, licet genuinam necdum capiamus naturam speciemque morbi.

De curatione nunc pauca videamus.

Ac primo quidem in ejus Hydropis cura, qui consultis cunctis experientiæ regulis nobis Ascites esse appareat, isque verus, cum alia quacunque specie non confusus; in hujus, inquam, cura, Indicans, Indicatio, & Indicata, omnium optime invenientur in Immortalis *Boerhaavii Capite de Hydrope*: potissimum si una conferantur, quæ ex numerosis Autoribus, ac multiplici sua praxi & experientia, ad hoc Caput, pulchro concinnoque ordine, *Ill. L. B. van Swieten*

ten commentatus eſt: ea tamen lege, ut ſi æger ab auxiliis ſelectiſſimis non emendetur, imo pejoretur potius, ſerio perpendamus, num forſitan Hydrops hic aut non complicatus ſit, cum alia ejus ſpecie; aut inveteratior, quam ut ſolis internis levetur, abigaturque auxiliis.

De Paracenteſi tunc deliberandum eſt, ne, ſi ſit inſtituenda, ea demum ægro incurabili facto, in artis vituperium inſtituatur. Quæ ſi levet ægrum, rarius unica vice ſalutem affert; unde pluries repetenda eſt.

Novi equidem claros in *Anglia* Viros conatos fuiſſe, injectione in Ventrem adſtringente ac roborante, compoſita ex Aqua Briſtolenſi & Vino rubro, calide injecta, reditum præcavere aquarum poſt Paracenteſin; ſed cum bona illorum venia necdum imitari illos auſus ſum. In ſua enim Hiſto-

ſtoria candide enarrant, ægram ſub ipſa injectione, pungentes pectore percepiſſe dolores, perque omnia viſcera lancinationes, habuiſſe reſpirationem difficilem, pulſum vacillantem, redeuntem Syncopen, aphoniam: quæ profecto, licet ægra reconvaluerit, quam parum a vera morte abfuerint, cuique liquet. Quantane hinc inquietudo! Quanta, ſi mors ſequeretur, Artis noſtræ exſurgeret infamia! Si tamen exempla complura hanc curam confirmarent abunde, ſequeremur eam audaciores. Solemus autem curarum eximiarum poſteriores, quæ priores confirment, ſæpe fruſtra deſiderare repetitiones, ac ſi quapiam duntaxat fortuna prima vice contigiſſent: ad quod credendum eo magis adducor, quo crebrius viderim, quanti laboris ſæpe ſit in locis externis, v.g. in Tibia, ſic vaſa lymphatica conſtrin-

gere, ut nunquam ultra ſuam lympham effundant.

Quæ porro reliqua de Aſcitis cura monenda ſint, hæc in curatione cæterarum ſpecierum ſponte patebunt.

Quæritur igitur quænam curatio 2dæ ſpeciei Hydropis ſit, ſcil. Hydropis Peritonæalis?

Viri doctiſſimi, *Tulp*, *Van Mekeren*, *Nuck*, *Coſter*, *Walæus*, commendarunt Paracenteſin. Cenſet *Nuckius* Peritonæum, Lympha educta, brevi cum abdominalibus muſculis coaleſcere, & ora vaſorum lymphaticorum, Ductuumque glandularum excretoriorum, olim abrupta, jam hoc coalitu Peritonæi cum Muſculis ſic claudi, ut omnis ſit ablata Hydropis cauſa.

Et hanc curam ſe ſe ab ipſa didiciſſe natura quidam ſcribunt; contemplati in *Abornii* hiſtoria, *Eph. N. C. Cent.* 9. *Obs.* 100. quo pacto Natura bis exiguo

iguo a ſe foramine facto levamen attulerit, felicem tertio ſanationem: & quo pacto in femina, cujus cauſa *Cl. Chomel Act. Ac. Reg. Sc. ann.* 1728. ſuam diſſertationem adornavit, Natura aperiundo Umbilicum, Medicis oſtenderit viam ſalutis: quomodo præterea Doctiſſ. *Brehm. Act. N. C. Tom. IX. Obs.* 79. feminam ſolo per umbilicum facto ſponte, die alterno, ſub alvi exoneratione, aquarum copioſiſſimarum effluvio, Natura curaverit.

Verum enim vero licet Natura aliquoties hac via attulerit ſalutem, intulit quandoque via eadem interitum; ut *Hagedorn in N. C. Cent.* 2. demonſtravit.

Secundo, in laudatis hiſce hiſtoriis, ita fortunatis, dubitatur, num revera Peritonæalis Hydrops adeſſet?

Tertio, licet Natura ſic revera hunc morbum curaſſe ſtatuatur, hoc non im-

pedit, quo minus Paracenteseos negotium magnis implicitum difficultatibus agnoscamus. Si præter aquam nihil vitii locus habet, fortunata aquarum eductio esse potest. Verum Cadavera toties, post eductas aquas, tumores nobis revelant pravos, ulcerosos, cancrosos; quos occultaverat Lymphæ moles. Hinc *Perill. Morgagni Ep. A. M.* 38. „Ac priusquam, ait, a te „suscipiatur æger, exquiras diligenter „velim, num durities, aut tumor a„liquis antea fuerit, quem nunc ma„gna abdominis extensio occultet: „præterea num dolor, non eum dico, „quem ipsa illa distensio parit, sed „ulcerosus, testis erosionis, ægrum „torqueat, aut certa aliqua in parte „arctius a te contrectati abdominis „excitetur. Ratio cur Paracentesis tunc nedum juvet, sed mortem præcipitet, Aër est, qui putredinem acces-

su

ſu ſuo exulceratis affert partibus: imo & abſque acceſſu aëris Paracenteſis non levat, eoquod exulceratæ partes pergant more ſuo corrumpi, augeri; quodque ex eroſis, apertisque lymphaticis vaſis, ſcaturigine ſcilicet prioris Hydropis, novus Hydrops regeneretur. Equidem Autores nonnulli Methodum commendarunt ejusmodi exulcerationes depurandi & curandi, verum quid de ea cogitandum ſit, mox patebit in ſequentibus.

Profecto ſi ab una parte cum tentatæ curationis periculum, tum acceleratam ab illa mortem, intueamur; ab altera vero parte morbi ſibi demiſſi cum tolerabilitatem, tum etiam diuturnitatem; ne quam curam unquam, ſive in hac, ſive in ſequenti ſpecie, ſuſcipiamus, facile perſuademur. *Tulpii* femina, cujus mortuæ venter 110. Libras aquæ inter Peritonæum & Muſ-

culos gerebat, tulit hoc malum integro generosa septennio; sic, ut potuerit, perinde atque sanissima, deambulare, peregre proficisci, imo & *Cliviensium* conscendere turrim. Femina *Brebmii* morbum tulit 14. annis. Virgo *Munnickii* annorum 18. spatio. In *Actis Anglicanis* mulier alia morbum 30. annis tulit, alia annis 44.

Consideranda 3tio. Hydropis, quem saccatum ajunt, Cura. Et Paracentesi hanc perficiendam esse Medici arbitrantur: quin & nonnullæ enarrantur, paucæ tamen, curationes ejusmodi fortunatæ. Vid. laud. mox *Act. Ac. Reg. Sc. an.* 1728.

Verum enim vero, cum antea constiterit, quam difficulter Diagnosis vera hujus morbi capiatur; cumque ab altera parte laudatæ Curationes sanitatem reddentes, num res ita se habuerit, anatomica demonstratione

haud

haud potuerint evincere, curationes eædem id non probant, quod earum intendunt Autores.

Alios proinde consulamus. Egregius *Duverney* junior, in *Actis iisdem anni* 1707. multus est in docenda arte ea, qua, post Paracentesin, ope injectionum, saccorum exulcerationes depurentur; postea etiam comprimantur ac vinciantur; ipsique si adsint tumores, incidantur, suppurandoque consumantur. *Acad. Chir. Reg. Par.* in suo *altero tomo* consimilia suadet.

E contrario 1mo Innumera exempla monstrant, præter eum, quem pertuderis, saccos dari plures: sic ut vel aqua, vel pure, vel glutine, ex sacco uno educto, & alii & complures, sacci adsint, qui nihil communicantes cum priore, minime concidunt;

dunt; interea dum aër in aperto priore omnia diſponat ad corruptionem.

2.do Plures etiam ſi pertundantur Cyſtides, quid demum id proderit? Scimus enim ſepimentis, inter ſe ſe neutiquam communicantibus, ſuam ſingulo in ſacco contineri, ut plurimum, materiem: unde non raro a Paracenteſi vel nullus, vel parcus admodum materiei effluxus.

3.tio Et unicus modo Saccus ſit, isque Sepimentis non diviſus, quid inde? Certine ſumus, ſi ille aut nihil, aut partim tantum, cum Peritonæo concrevit, nec Omentum intereſſe, nec Inteſtinum, quod infeliciter forte pertundatur? Aut poſſimusne aſſeverare de aperto ſacco non effluxuram in cavum Ventrem materiæ corruptæ portionem, quæ letum inferat brevi?

Imo

Imo evitari ſe hoc ajunt poſſe, feminam locando in ventrem pronam, quo totum Cyſtidis pondus in Peritonæum gravitet. Verum *Ill. Morgagni* id principio poſſibile quidem eſſe concedit, minus vero, quando ſaccus nunc ab evacuatione flaccidior, minus apprimitur ad Peritonæum: neque etiam hunc effluxum tunc impediri, quando filamenta in liquore natantia cannulam obturaverint; liquore tunc juxta cannulam in Ventrem tranſſudante. Et demum aër, quacunque adhibita cura furtive intrans, Sacco minabitur gangrænam. Quotiesne præterea ſaccus pauculorum ſpatio dierum æque, atque antea turget, & pejorem ſequenti Paracenteſi materiem fundit? Frequenti enim Cadaverum apertura didicimus collabentis ſacci aperturam coire, ut ex eodem denuo repleto nihil in ventrem effundatur: ſin autem quandoque

non

non coiverit, ut perpetuum fiat corruptæ materiæ in Ventrem ſtillicidium, ſicque iterum ob aliam, quam hucuſque expoſui, cauſam ægra pereat neceſſe eſt.

Sed Cannulam, inquiunt, in apertura relinquemus, ut ſaccus continua novæ materiei evacuatione concidat tandem, materieique, ſacci collapſu, coalituque, ſcaturigo annihiletur. Reſpondeo, ut olim, ita & nunc, cannulam irritando, aeremque continuo admittendo, gangrænam mortemque accelerare; ut allato ſuperius exemplo in noſtra Puella conſtitit.

Hinc neceſſe foret ſaccum poſſe conſumi. *Littræus* quædam hunc in finem propoſuit: *Cyprianus* etiam aliquid tentare auſus fuit; ſed in occaſione tam rariſſima, ut mille, milleque Medici, eandem nunquam aut fuerint adepti, aut adepturi ſint. Vide ejus tractatum impreſſum poſt Librum, cui titulus:

Bel-

Belloste Chirurgien de l' Hopital. Chirurgi Parisienses *in Actis Acad. suæ*, Ovarii exstirpationem audacter proposuerunt, eo quo brutæ femellæ castrantur modo; hæc autem, speculatione ingeniosa genita, non videntur per tot annos, qui exsequerentur, habuisse. Vide quæ *Tom. IV.* de hac re disserui.

Duverneyus tamen judicabat, educta materia, collabi saccum, collapsosque inter sese coire parietes; eoque modo par feminarum se integræ reddidisse sanitati. Cum vero vixerint postmodum ambæ, neque apertæ a morte fuerint, de natura illarum morbi, incertam adeo Diagnosin habentis, jure merito dubitamus.

Et quidni dubitemus? Ipso scilicet hoc claro Autore sponte, & ingenue, fatente: „ Je n'en ai point vu „ guerir: au contraire plusieurs fem-

„ mes

„ mes, qui jouiſſoient d'une aſſez bon-
„ ne ſanté, & qui n' avoient point
„ d'autre incommodité, que celle de
„ porter un gros ventre, ont peri en
„ peu de tems, pour avoir voulu s'en
„ defaire.

Nec *Nuckii*, licet ſpeculative Paracenteſin propoſuiſſet, alia ſententia fuit; eas nempe, quæ Cyſtico Hydrope laborarent, nulla arte curari poſſe, candide aſſerentis. Adſtipulatur *Targionius*.

Nullane igitur in Cyſtico Hydrope Paracenteſis locum habet? Nullane auxilia alia? Quod *Duverneyus*, & *Nuckius*, & *Targionius* mox, idem ego, idem mecum complures teſtantur; omnes ſcilicet feminas, quibus, in hac morbi ſpecie, aut inſtituta Paracenteſis fuerit, aut multa antihydropica remedia exhibita, morbum brevi habuiſſe calamitoſiorem, citiusque letalem.

In-

Interim bonum vitæ regimen, nimiique qui nocere poſſet, motus, nec non violentarum animæ paſſionum, ſollicita evitatio; Diæta quoque ſalutaris, aërque ſalubris, conferent multum. Riſu crepuit Cyſtis in *Cl. Morgagni* Matrona, unde peſſimus natus Aſcites. Feminæ meæ, de qua *Tomo IV.* a motu nimio per plateas, ſaccus crevit, & funeſtus quoque ſequutus eſt Hydrops.

Quid ſi probabilitas magna eſt & Cyſticum Hydropem adeſſe, & Aſciten? Servatis regulis generalibus, Paracenteſis profutura videtur, ut ſaltem ſaccus, eductis aquis majore libertate gaudeat. Quid de remediis demum internis? Si ceterum femina valet, abſtineat ab illis; cum ſive per diureſin, ſive per alvum, ſive per ſudores, hæc agant, ſemper turbabunt corpus, alias bene ſe habens;

& citra ullam ſacci, extra leges circulationis hærentis, emendationem, vires ægræ fruſtra dilapidabuntur. Sin vero femina male habeat, palliative, pro re nata, adjuvetur.

Quintæ denique ſpeciei Hydropis, Tympanitidis dictæ, curam, moderata frictione, medicamine atque alimonia vires reſtaurantibus, inertesque inteſtinorum fibras apte extimulantibus, tentare ſolemus: interpolamusque purgantia, quæ, dum in morbo nondum conclamato, deſides Inteſtinorum fibras in actionem cieant, aërem, contentamque in Inteſtinis materiem eliminando efficiunt, ut area morbi finibus conſcribatur arctioribus, atque ita morbi cauſa minatur, ac forte tollatur. Cortex Peruvianus, qui multos haud minus alvo laxat, quam viribus reſtaurat, addita frictione, affert aliquando plurimum boni.

CAPUT V.

ANATOMICA QUÆDAM, ET EXPOSITIO TABULARUM.

Viſcerum, ac potiſſimum abdominalium, ſitum, configurationemque, in ſingula cadaverum apertura, ut Auditores mei accurate notent, hortari ſoleo; ut exinde intelligant, quam crebro 1mo viſcera hæc eum non occupent locum, quem vulgo credimus eadem occupare. 2do Quam ſæpe contingat, ut eorundem moles, longitudine, latitudine, amplitudine, capacitate, connexione, vel partim, vel integre, aucta, imminutave, reperiatur. 3^tio^ Quam fallax noſtrum judicium ſæpe in morbis ſit, dum v. g. Hepar in dextro Hypochondrio quærimus, ubi idem in-

tra coſtas totum deliteſcit: dum Hepar in dextro tantummodo latere locari arbitrati, non raro idem vel totum Hypochondrium ſiniſtrum, vel magnam ejusdem occupare partem reperimus: dum Hepar ſolito in loco eſſe creditur, idque tamen invenitur a Diaphragmate ad Umbilicum, imo & ad longe inferiora, ventrem occupare: dum Splen in extrema parte ſiniſtri Hypochondrii, ſub arcu Coſtarum, quæritur; ubi interea ſæpe aut nihil omnino infra coſtas eminet, aut verſus dorſi ſpinam locatur, aut in abdomine infra Hepar depreſſus invenitur, aut intra lobum minorem Hepatis, jam maximum, involutus: dum dolente ægro in læva, atque media Epigaſtrii plaga, ventriculus accuſatur; isque interea ſæpe aut poſt jecur dorſum verſus, aut poſt tympaniticum Colon, aut totus fere in

de-

dextro Hypochondrio ; aut elongato Oesophago infra crassum Jecur ad umbilicum protrusus sive horizontaliter, sive etiam perpendiculariter locatus est; aut mole ingens totum sæpe Epigastrium sic implet, ut tangat utrinque infimarum costarum arcus ; aut totus deprimatur infra umbilicum ; aut tandem explet sic universum ventrem, ut aperto Peritonæo omnia viscera a Diaphragmate adusque pubem contegat: quam e contrario autem aliquando adeo parvus sit, ut vix uncias quatuor, tres, imo duas, capiat ; & parvi contracti Intestinuli formam habeat: dum Intestinum Colon in Colica accusamus, ubi illud in loco dolente minime jacet; & e contrario veri colici dolores iis in plagis hominem torquent, in quibus nemo fere Colon quæreret: dum ipsum hoc Intestinum supra Jecur, Ventriculum, ac Lie-

nem decurrens, imo cartilaginibus coſtarum ſpuriarum ac mucronata cartilagine tectum, aliarum potius partium morbos refert, quam ſuos.

Ipſa autem prava conformatio; quam pro parte jam in recenſione loci, quem occupant, alieni, magnitudine aucta, minutave, vidimus; mirificum ſæpe adſpectum præbet, docetque homines multas cauſas proegumenas morborum intra ſe ſe gerere, ut puta, Colicæ variæ, imo etiam Pictavienſis; Ilei, Tympanitidis, &c. quorum alii ejusmodi morbos pluries in vita vario perpetiuntur inſultu, alii rarius, alii vero nihil omnino: docet præterea Morbos complures immedicabiles ſæpenumero eſſe, quia eorumdem cauſa prædiſponens tolli nequit; Medici tunc eſſe, ut in cauſas evigilet excitantes: quibus averruncatis, haud raro Diatheſis ſopietur ſic, ac ſi corpori non ineſſet.

Tan-

Tandem dum partium degenerationes, ſæpe enormes, obſirmatas, ac proinde antiquas, eorum cadavera revelant, qui in vita ſua ſigna harum degenerationum præ ſe ſe non tuliſſent, docet hæc eadem Denatorum inſpectio aut 1mo. partes miſere affectas, non quo loco hæreant, gignereque morbos debeant, ſed in diſſitis multum plagis ſeu Nervorum commercio, ſeu quadam arcana lege, corpora laceſcere: aut 2do. grandes morborum cauſas Mortalium ineſſe Viſceribus, quæ in actum prorumpant nunquam.

Diſcimus igitur ex his omnibus prudentiam in Diagnoſi formanda; diſcimus cur ſæpe eandem deprehendamus fallacem; diſcimus Prognoſin majoris quandoque non eſſe certitudinis; & proinde curam ea prudentia & cautela incipiendam, promovendamque eſſe, ut, quando auxiliorum ad-

motorum effectus intentioni non respondent, imo morbum exasperant, serio inquiramus, an forsan causa in his, de quibus hic sermo est, quærenda, reperiundaque non sit?

Tabulæ hic adpositæ multa eorum, quæ dixi, explanabunt. Sunt in iis, quæ ad varias historias hujus *Tomi XI.* pertinent; sunt quæ minime: *hæc* prout sunt, repræsentabuntur, & explicabuntur; *illa* paginam Libri notabunt, in qua historia eorundem enarratur.

TABULA I.

FIGURA A.

Intestinum Colon juvenis 18. ann. qui Hydrope Ascite, sed potissimum Pectoris, & Pericardii periit.

A. Cæci amplus saccus.

B. Flexus Hepaticus.

C. Reflexus supra se.

D. Tertius flexus.

E.

E. Quartus flexus.

F. Quintus.

G. Hucusque Intestinum tympaniticum, jam post volvulum suum gracilescit, & format flexum Lienalem, flexum scilicet sextum.

H. Flexus septimus, ab eoque ad renem pergit.

I. Flexus octavus a rene ad latus abdominis.

K. Flexus nonus.

L. Flexus decimus.

M. Saccus magnus tympaniticus.

N. Principium Recti.

Juvenis hic triennio ante mortem Dysenteria laboraverat. An infirmatum inde Colon, in hasce degenerationes abiverat? Intestinum, quo loco contractum, in eo crassum valde sua in substantia erat. Historiam reliquam ob sui mirabilitatem in aliam occasionem reservo. Cæterum morbi

ex hac mala conformatione non extiterunt.

FIGURA B.

Viri 26. annorum eſt, qui ſex ſubſequentium ſibi annorum ſpatio febre, partim tertiana, partim quartana, laboraverat; a ſeptem autem ultimis vitæ annis non amplius; ſed quidem tuſſi frequentiore, ac ſemel Hæmoptoe; jam vero præter tuſſim quandam a biennio ſanus, demum in febrim ardentem incidit, ejusque 21. die periit.

A. Flexus coli hepaticus.

B. Flexus lienaris; a quo uſque ad C. tympanitica expanſio.

C. Subita Coli contractio uſque ad D.

D. Flexus iliacus, mox abeuns in tympaniticum ſaccum.

E. Subita & priore arctior contractio ad F. uſque.

F. Tertius ſaccus tympaniticus.

G. Contractio Coli tertia breviſſima.

H. Quartus tympaniticus ſaccus.

I. Contractio quarta.

K. Rectum Inteſtinum dilatatius.

Homo hic nunquam ventris incommodis, quantum ex tota anamneſtica hiſtoria ſciri potuit, laboravit. An forte puerorum juvenumque conſuetudo, alvum cohibendi, occaſionem formandorum ejusmodi ſaccorum præbere poſſit? Sic ut loca fæcibus aereque repleta, expandantur, & irritatio inde nata contrahat loca intermedia, non expanſa?

FIG. C.

Colon Inteſtinum pueri novennis; ſpina ventoſa peſſima mortui.

A. Inteſtinum Cæcum profundis cellulis a parte externa inciſum ita,ut fæces per anguſta admodum ſpatia ſe penetrare debuerint.

B.

B. Appendiculus Cæci.

C. Flexus primus Coli ſub Hepate.

D. Flexus levis alter.

E. Flexus tertius. Tumor Inteſtini hic loci inter Hepar & Peritonæum extabat; & potuerat in vivente puero, ceu tumore magno Hepatis exiſtente, imponere, & pro dolore colico, Hepatis fingere dolorem. Præterea Colon hic ſæpe turgens, & Hepar fricans, comprimens, ac veluti contundens, potuiſſet Inflammationem, Indurationem, Scirrhum, Hepatis efficere.

F. Flexus Coli quartus. Locus, quem hic ſub Hepate ad uſque F. & ab F ad mediam partem ſpatii F. P. Colon occupat, cum ſit Inteſtinorum tenuium conſueta ſedes, imponere poſſet pro dolore colico iliacum mentiendo.

G. Coli flexus quintus admodum altus.

H.

H. Sextus & ſeptimus flexus parvus Coli.

I. Octavus flexus.

K. Nonus ubi Rectum L. format.

M. N. P. Hepar magnum, ad umbilicum fere pertingens, magnam quoque ſiniſtri Hypochondrii explens partem. Igitur cum hoc frequenter Jecur faciat, erramus dum Hepatis morbos in dextro duntaxat Hypochondrio quærimus. Lien, qui hic apte exhiberi non potuit, ingens quoque erat, & digitum latum infra arcum coſtæ ultimæ prominebat. Utriuſque autem Viſceris bona ſubſtantia fuit.

O. Ventriculus ſub Hepate, infraque idem, fere perpendicularis, & ultra umbilicum extenſus, ſi doluiſſet parte dextra ſua, non ſui, ſed tenuium potius Inteſtinorum dolorem mentitus fuiſſet.

FIG-

FIG. D.

Inteſtinum Colon Hominis ſexagenarii, qui Aſthmate peſſimo diu laborans, de futuro mox Paroxyſmo, ex anxietate & dolore ventris, præmoneri ſolitus erat. Sed quod in ventre præſentiebat, nonniſi cauſa excitans Aſthmatis fuit, cauſa prædiſponente in Thorace abundanter inventa, de qua alia occaſione.

A. Cæcum Inteſtinum tympaniticum.

B. Inteſtinum Ileum contractiſſimum antequam in Cæcum abiret.

C. Proceſſus Vermicularis ad Lacunar tympanitici Cæci.

D. Coli principium anguſtum, ad E. anguſtius, ubi ſub ſui portione F. G. decurrit.

F. Circumflexio Coli hic iterum dilatati.

G. Reflexum colum anguſtiſſimum.

H.

H. Flexus Coli Hepaticus, qui jam tertius eſt.

I. Brevi ultra I. Contractio firma Coli notabilis. Ab I. ad O. Colon eſt naturaliter expanſum.

K. Levis ejusdem deſcenſus.

L. Flexus Lienaris.

M. Flexus quintus.

N. Flexus ſextus.

O. Contractio magna Coli, brevis tamen.

P. Dilatatio ejusdem. Q. Anguſtatio. R. Dilatatio. S. Anguſtatio. T. Dilatatio. V. Ejusdem denuo anguſtatio antequam in Rectum abeat.

Notemus hic maxime Coli a K. ad L. adſcenſum ſupra jecur, id eſt inter jecur & Peritonæum; Ileique Inteſtini ad B. coarctationem; & Coli quoque univerſi viciſſitudinariam expanſionem, & coarctationem. Cum enim

enim æger futurum paroxyſmum dolore & anxietate ventris præſentiret, eumque non eodem ſemper in loco; cum præterea æger nunquam diutius liber ab Aſthmate eſſet, quam alvo per epicraſin perpetuo ſoluta; an ergo colo toties a materia fæcali ad omnes has anguſtias irritato & convulſo, Aſthma Nervorum iteraſſet conſenſu? An idem irritatum ac tumidum, interque K. & L. inter Peritonæum & Hepar locatum, Hepar irritavit, quod certe *Doeveriano* experimento irritabile Viſcus eſt; Hepar autem, Diaphragmati connatum, ipſum Diaphragma irritando paroxyſmum genuerit? Aut potius Colon inter K.& L. Hepati vim inferens, illud ſurſum truſit, ſic ut Diaphragmate irritato, & ſurſum pulſo, cor & pulmones miſere affecti redintegrarent paroxyſmum?

FIG.

FIG. E.

Exhibet Ventriculum, & Intestinum Colon, Juvenis, Ileo morbo defuncti: vide Cap. III. §. I. ubi Morbus & Anatome describuntur.

A. Cæcum valde tumidum.

B. Colon a principio valde amplum, levem contractionem ad B. habet, ac toto suo transverso cursu Ventriculi basi incumbens.

C. Colon adscendens circum Ventriculum.

D. Colon hic sub Ventriculo ad Oesophagum pertingit.

E. Idem a D. & ultra E. sub ejusdem portione C. D. comprimitur. In ipso cadavere C. D. multo magis supra D. E. extensum erat, & Ventriculus magis supra C. D. incumbebat.

F. Angustius Colon.

G. Flexus paulo amplioris coli iliacus, isque totius Coli tertius.

H. Flexus quartus.

I. Quintus.

K. Sextus.

Hi tres flexus a se se versus latera reclinati repræsentantur, quo distinctius appareant; cæterum in cadavere supra se invicem positi erant, & crusta crassa flava inter se mutuo connexi; quæ eadem crusta partes C. D. & D. E. inter se se conglutinabat. De causa Ilei morbi vide textum ipsum, Cap. III. §. I.

FIG. F.

Intestinum Colon hominis, cujus morbus & Anatome Cap. II. §. II. habetur.

A. Cæcum Intestinum.

B. Flexus Coli primus.

C. Colon compreſſum valde ſub portione ejus E.

D. Flexus Coli ſecundus.

E. Flexus tertius.

F. Compreſſum iterum Colon ſub flexu D.

H. Colon prope umbilicum, una cum Ventriculo, hærebat; arctius autem multo contractum, quam vitioſa hic figura exhibet.

G. Flexus quartus.

I. Flexus quintus.

K. Flexus ſextus. Cauſæ hic apparent multorum in Inteſtinis morborum, qui tamen in homine non affuerunt.

TABULA II.

FIG. I. II. III.

Notas hic adjicio nullas, ſiquidem eæ inſertæ ſunt in Hiſtoria ipſa Capitis III. §. II.

FIG. IV.

Exhibet ventrem Hydropicæ feminæ Cap. IV. §. IV. cujus notas quoque singulas Historia continet.

TABULA III.

FIG. I.

Exhibet Jecur, Splenem, & Colum Intestinum Juvenculæ 28. annorum, ab ipsis incunabulis per omnem vitam valetudinariæ; quæ demum in sua secunda Hæmoptoë in Nosocomium deferebatur. Ab altera Hæmoptoës die dira Ophthalmia 67. diebus laboravit: a die 52. morbi, quem a secunda Hæmoptoë numero, usque ad 67. diem, cordis passa est Palpitationes: a die 22. morbi, usque ad 93. diem febrim fere quotidianam, cum frigore diuturno incipientem: ab hoc vero die usque ad 154. diem, qui & mortis fuit, febrim hecticam quotidie exacer-

ban-

bantem, fere ſine frigore: a frigore, die morbi 93. ceſſante, Diarrhœam; quæ ad mortem, 15. diebus exceptis, duravit: a die 108. morbi, ad ipſam uſque mortem, ſputa aut ſemipurulenta, aut purulenta. Digna eſt hiſtoria, quæ integra alia occaſione referatur, nunc tantum quæ ad rem præſentem.

A. Hepatis lobus major.

B. Lobus ejus minor.

C. Lien parvus ſeminudus hic ſub margine Coſtarum conſpicuus.

D. Hepatis lobus minor, ab arcu lævarum Coſtarum retroflexus & Lienem intra ſe ſe comprehendens, atque ad medium ſub Ventriculo Epigaſtrium denuo pertingens.

E. Lien involutus totus reflexo Jecinoris minori lobo.

F. Arcus punctis notatus, quo quidquid Jecoris ac Splenis infra mar-

ginem Coſtarum eminuerit, notatur.

G. Inteſtinum Cæcum, in ſiniſtro Hypogaſtrio, eoque medio, locatum, quod fæcibus, flatibusque turgens, alvum cohibere potuit; potuit & Vaginam uteri, Uterum, & Veſicam urinariam ſæpe turbare. Poteſt Recti, Veſicæque, dolores, validosque creare teneſmos, qui huic forſitan cauſæ minus adſcriberentur. Equidem vix ejuſmodi effectus inde ægra noſtra paſſa eſt, ut ſæpius malorum in corpore cauſæ exiſtunt, quæ raro, aut nunquam, in effectum prorumpunt; prorumpere tamen poſſunt, ac ſæpe prorumpunt.

H. Flexus Coli primus. Notemus hic Coli longitudinem, quod jam pedis, & ultra, abſolvit longitudinem, antequam in aliis naſci ſoleat;

leat; quodque præterea duodecim ſuis flexibus multum percurrit ſpatium. Sic ut, menſura capta, inventum fuerit hoc Colon dupla fere parte conſuetam excedere longitudinem. Potuiſſet tardior hinc alvus naſci; potuiſſet Colica frequens, eaque flatulenta, ſtercorea, pictonica; potuiſſet Ileus in longo atque adeo tortuoſo Inteſtino facile oriri.

I. Flexus Hepaticus.

K. Umbilicus hic notatur, ut iterum pateat colicos dolores ibi naſci, ubi colum adeſſe minime creditur.

L. Colon hic præter naturam expanſum, ut alibi præternaturaliter tenue.

M. Flexus lienaris.

N. Flexus quintus.

O. Flexus ſextus.

P. Septimus.

Q. Octavus.
R. Nonus.
S. Decimus.
T. Undecimus.
U. Duodecimus.
W. Inteſtinum Rectum.

FIG. II. TAB. III.

Expoſita hæc eſt ſuo loco Cap. III. §. III.

FIG. III.

Eſt Inteſtinum Colon hominis quadragenarii, qui laborans carie Antri Higmoriani, ex corrupto dente nata, quæ fundum Orbitæ jam exederat, oculumque totum de Orbita extruſerat, demum in Noſocomium venit, in eoque anno 1760. obiit. Notandum hic eſt virum hunc nulla incommoda ventris ſuſtinuiſſe, alvum autem per omnem fere vitam ſingulo 3. aut 4. aut ultra die, eamque duram, ſcybalo-

losam, tantum deponere potuisse; eoque modo eandem, Mensis spatio, quo apud nos fuit, deposuisse.

AA. Inter duo AA. solum Cæcum Intestinum est hic adeo dilatatum, & elongatum. Situs Cæci usque in sinistrum Hypogastrium productus, ut in Fig. I. hujus Tabulæ; verum non ita noxius Intestino Recto &c. quia eo altior.

B. Processus Cæci vermiformis.

C. Principium Coli intestini, ubi ingressus Intestini Ilei in Colon & Cæcum.

D. Alter flexus crassorum Intestinorum seu primus Coli, Hepaticus.

E. Flexus lienaris.

F. Reflexus in dextrum Hypochondrium usque.

G. Flexus lienaris alter sub priore compressus.

H. Reflexus in ſuperiora ſub parte F.G., ut punctis notatur, ab eodemque valde compreſſus. Celluloſitate fortiſſima ubique, & undique, hic flexus accretus erat; maxime autem ad ſuperiora & latus externum Renis.

I. Reflexus Coli verſus inferiora.

K. Flexus ejusdem iliacus.

L. Flexus exiguus in ſuperiora.

M. Ultimus flexus Rectum formans.

N. Rectum. Decem flexus numeravimus.

Thoracem primo aperiuntes, mirabamur Diaphragma plurimum in ſiniſtro thorace protuberare; ſed poſtmodum tantam Inteſtini reflexi toties molem intuiti, mirari deſtitimus. Ipſum hoc cauſa morborum in vitalibus partibus multiplicium exiſtere poſſet, quos protopathicos falſo crederemus. An morbus aliquando incurabilis, in quo cum fervore quaſi aquæ ebullientis,

tis, borborygmorumque ſonororum, ſimili quandoque cauſæ tribuendus?

F I G. IV.

Ventriculus, Cæcum, & Colon, mulieris, cujus hiſtoria data *Rat. Med. Tom. VII. cap. II. §. I.*

A. Ventriculus media ſua ſiniſtriore parte magnus.

B. Idem ex magna amplitudine mox contractiſſimus.

C. Pylorus, Via inter B. & C. pauxillum aperta duntaxat, præ corrugatione villoſæ maxime tunicæ.

D. Duodeni principium.

E. Cæcum Inteſtinum cum inſerto Ileo, & cum ſuo vermiculari proceſſu: Ampliſſimum hoc, ut & coli principium.

f. Flexus Coli primus.

F. Flexus ejus alter, hepaticus,

G. Flexus tertius.

H.

H. Quartus.

I. Quintus, Lienalis.

K. L. M. Ne figuram literæ turbarent, has tres a latere interno adſcripſi: ab I. ad K. flexus ſextus: ad L hoc ſic flexum Inteſtinum, flexum ſuum, eumque ſeptimum, continuando, ſub ſe ipſo decurrit, & ad M. emergit; & format mox flexum octavum.

N. Flexus nonus.

O. Flexus decimus.

P. Ultimus.

Hic verum volvulum inteſtinalem videmus, cujus tamen ſymptomata in vita non apparuerunt: quin imo laxior feminæ alvus, pluriesque, etiam ſub vitæ finem, diarrhœica diu fuit. Ubi tamen Ileus letalis inde natus eſt, videmus fidem adhibendam Autoribus, qui tale quid ſe inveniſſe ſcripſerint. Cur in cunctis his figuris, quasque

ha-

habeo, aliis, longe frequentius eſt Coli inteſtini adaucta moles & altitudo, quam in latere dextro? An impediente magna mole Hepatis, Inteſtinum hoc flatu diſtentum, adeoque & ampliare, & elongare ſe ſe annitens, locum aptiorem nanciſcitur, Liene ſæpe ab arcu coſtarum ſiniſtrarum remoto, & Ventriculo in ſua inanitate minus hoc quaſi vacuum replente? An ideo in ſiniſtro Hypochondrio illa incommoda frequentiora, de quibus in Fig. mox hanc præcedente, ſub finem, egi?

TABULA IV.

Inteſtinum Cæcum, cum Coli principio, hominis, cujus Tympanitidis atque Ilei morbi hiſtoriam dedi *Tomo II. Cap. V.* Ob rei mirabilitatem totam Inteſtinorum cum tenuium tum craſſorum, molem ſervavi: cum autem in hoc XI. Tomo toties de Tympania

&

& Ileo ſermo ſit, addo hic effigiem Co-li, & principii Ilei, eadem exacte magnitudine, non qua olim fuit; nam indies magis corrugatur, & plicatur; ſed qua nunc eſt.

Quo quis de hac Figura rite judicet, oportet cum recenti Inteſtino eandem conferre; exſiccatione enim multa mutantur. Figura *Tulpii*, & *Heiſteri*, & *Morgagni*, exhibent Inteſtinum recens; ut & illa magni *Albini Exerc. Acad. Tom. III. Tab. V.* quæ inſtar omnium eſt. *Bidloi* autem Figura de inflato atque exſiccato Inteſtino deſumta eſt. Mea eſt Inteſtinorum morbo inflatorum, dein poſt exſiccationem cum ſpiritu Thereb. ſæpe illitorum, contra teredinem, quæ nihilominus pluribus in partibus hæc Inteſtina jam corrodit.

In recenti Inteſtino quævis ſtatu naturali ſe habentes conſpiciuntur partes:

tes : in inflato , atque exſiccato, plus minus degeneraſcunt. Sed ipſæ hæ degeneraſcentes partes rerum intellectum facilitant , illuſtrantque , Ortum exhibendo , & nexum Valvulæ, habenarumque ejus, & modum quo Coli cellulæ formentur, Ligamentorum rationem, decurſumque: ac tum demum machinæ hujus admirandæ ſtructuram, uſumque capiemus, quando nihil ex recenti citra exſiccatam , nihilque ex hac absque illa , concluſerimus. Sed & ipſa, quam exhibeo, figura, in Pathologicis conferet ad explicandum Vomitum , haud fæcum duntaxat , quæ , ut vidimus , ex ipſo Inteſtino Ileo prodire queunt, verum etiam Clyſmatum, atque Suppoſitoriorum, quæ in Rectum Inteſtinum immiſſa impoſitave fuerant : tympanitica ſcilicet Inteſtinorum diſpoſitione, Valvularum rictum ita diſtrahente, ut quæ-

quæcumque in Inteſtinis craſſis hoſpitabantur, commode nunc in Tenuia tranſeant. Quapropter haud absque ratione celeb. *Haguenotus Acad. Reg. Sc. Par. anni* 1713. cenſuit iteratis nimium Clyſteribus, vix effluentibus, Colon, Cæcumque dilatari, ſic ut Valvulæ ora diducantur, formentque hiatum: id quod profecto in hujus morbi pertractatione ſummopere eſt attendendum. An in omni ſtercorum cum Clyſmatibus vomitu quid ſimile contingeret? Nunquid Vomitus Enematum, Colique fæcum, non fieret, minus expanſo Cæco, adeoque Valvula ſe naturali modo claudente? Verum contra, Coli Valvulam, non expanſo multum Cæco, ſuperavit Aqua in humano Cadavere in anum injecta per Machinam Italicam. *Rat. Med. Tom. VIII. Cap. V.* Ergone Violentia jactus per hanc Machinam exer-

ercitata, ea longe ſuperior, quæ ab Enemate, inverſoque Periſtaltico motu fit, Valvulam cedere cogit? Et an Valvulæ reſiſtentia tanta eſt, ut, ſine violenta expanſione Cæci ac Coli Inteſtini, vi enormi hujus Machinæ, ut cedat, indiget? Imo ut etiam bis validiſſimam ejusdem potentiam eluſerit? Cæterum ut quæcumque partes muſculoſæ duplo, decuplo, uno, quam alio in homine valentiores ad agendum, reſiſtendumque ſunt, idem de noſtra Valvula ſtatuamus oportet. Superari autem cum vitæ integritate poſſe, & exemplo eorum, qui olim poſt Enematum vomitum in ſanitatem redierint, & eorum hominum, canumque, qui aquam in anum injectam vomitu reddiderint, conſtat.

Explicatio Figuræ.

A. Fundus ſacci Cæci.

B. B. Sacci dilatatio, cujus in maxima amplitudine diameter ſex pollicum *Viennenſium* eſt, qui faciunt *Rhenolandiæ* pollices ſex, cum Linea una & duabus tertiis; pollices *Pariſienſes* ſex, minus duabus lineis; *Londinenſes* ſex cum tribus lineis; *Palma di Roma* octo & fere dimidium. Utor porro pede *Viennenſi* perpetuo.

C. C. C. C. Ligamentum primum, & alterum, quod proprie unicum origine eſt, una cum tertio ligamento, dicto Meſocolico: etenim in parte averſa ſacci Cæci, quæ hic demonſtrari non poteſt, tria hæc ligamenta in hoc inteſtini Cæci ſacco una naſcuntur, inque tria tunc dividuntur, quorum primum & alterum conſpectui hic ſe offerunt, tertium Meſocolicum eadem, qua duo priora, origine na-

natum, ſolitarium decurrit antequam Meſocolon Inteſtino adnaſcitur, & non modo contrahit, ſed efficit ut in interna Coli parte ſtria appareat, quæ ad Lit. D. viſitur.

D. Ad hoc ligamentum valvula terminatur.

E E E E. Feneſtra exciſſa ex Coeco & Colo, ut interiora pateant.

e e e e e e e e e. Circumferentia Valvulæ Coli magnitudinem, adeoque & veram amplitudinem Inteſtini Ilei, cujus unius proles Valvula eſt, determinans. Summa inferioris Valvulæ partis altitudo eſt pollicis cum quatuor lineis; ſuperioris autem eſt undecim linearum.

f f f f f f f f. Totidem frœna, ſeu habenæ, quæ valvulam moderantur.

G. Valvula ordinaria Coli, quales numeroſas, & aliquas hac duplo eminentiores, tria Coli ligamenta, Inteſtinum contrahendo, formant.

H. Hiatus tympaniticus valvulæ, dextra aſpicientium parte paulo rotundior; læva, paulo acutior: in latitudine pollicis & octo cum dimidia Linearum, in majore altitudine Linearum ſeptem.

I. Apertura Appendiculi vermiformis.

KKKKK. Colon Inteſtinum hic adeo leviter contractum, ut inter primum alterumque ligamentum fere Veſicam repræſentet, cum relictis tantummodo contractionis veſtigiis. Cur tamen longe contractius eſt verſus BB? Ill. Vir *Hallerus Elem. Phyſ. Tom. VI. pag.* 143. „ Major, inquit, ſolet „ eſſe Cellula, quæ inter nudum „ anterius Ligamentum eſt, & „ Meſocolicum. „ Sed hic etiam inter ligamentum alterum, Omentale Illuſtri *Hallero* dictum, & Meſocolicum, ſic ſe habet.

Errata

Pag.	Lin.		Lege
10.	7.	Cap. 2.	Cap. 4.
17.	1.	ruſtico, labore,	ruſtico labore,
19.	18.	tempus	initium
25.	15.	ὀλέθρια	ὀλέθρια.
30.	5.	quotidiana	quotidianæ
45.	15.	κατττ᾽	κατ᾽
66.	8.	Ranun.	Ranun-
83.	19.	illabi	relabi
93.	6.	transmigraverat	transmigraverat.
98.	11.	unicam	unicam,
104.	13.	ediam	mediam
104.	18.	njuriis	injuriis
118.	12.	eruſtam	cruſtam
141.	20.	profectæ	provectæ
142.	3.	moleſtas,	moleſtas experta,
155.	6.	celerimum	celerrimum
157.	7.	quæ	quam quæ
168.	8.	Epigaſtrii,	Epigaſtrii tantum,
176.	16.	quam	quem
177.	3.	aitum	altum
206.	5.	cordicis	corticis
218.	2.	ſquiila	ſquilla
222.	18.	pure	puro
229.	3.	labore, opus:	labore opus:
230.	17.	accenſa	accenſo
243.	14.	ſors	fors
257.	7.	hance	hancce
260.	9.	eontinua	continua
261.	17.	bant	ban-
270.	2.	ἰδιόςυνκρᾶσια	ἰδιοσυγκράσια
282.	6.	dextroſum	dextroſum.

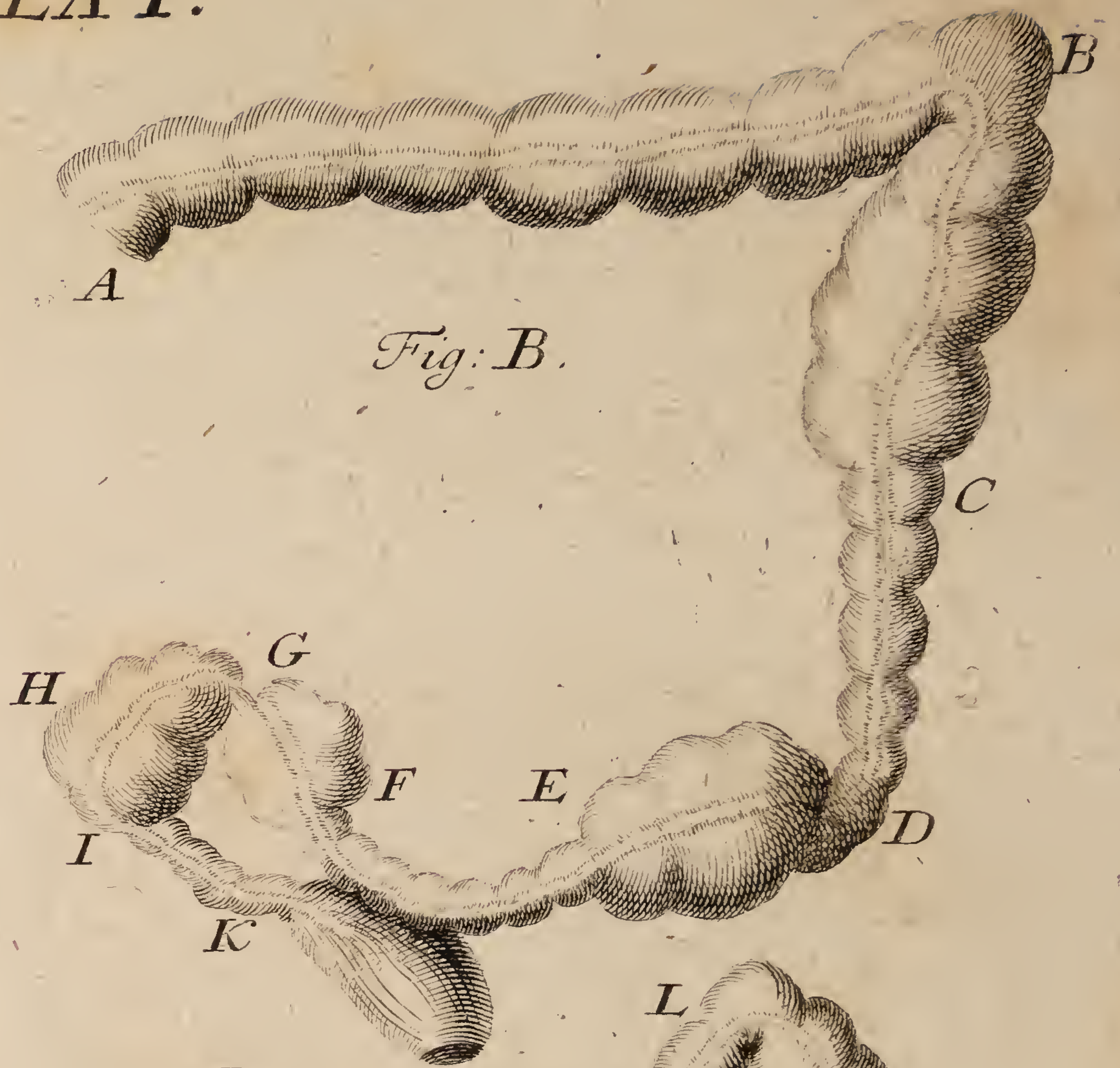
301.

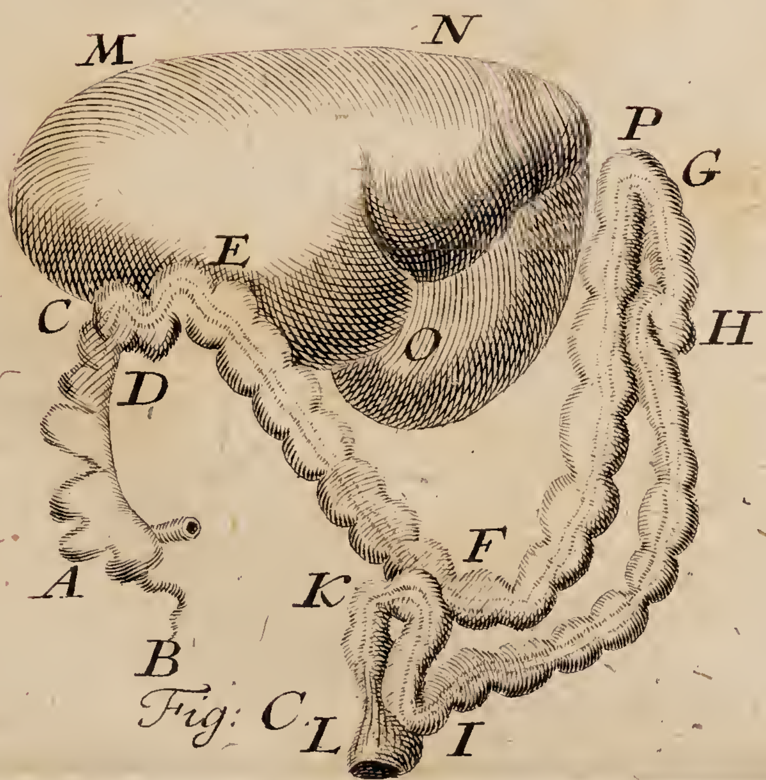
301.	8.	qui	quæ
307.	13.	purgantibns	purgantibus
320.	17.	Arætæus	Aretæus.
338.	18.	minatur	minuatur
362.	21.	lege ſic;	An morbus ſiniſtri hypochondrii, non raro incurabilis, in quo fervor quaſi aquæ ebullientis, borborygmorumque ſonororum mugitus, obſervantur, ſimili cauſæ tribuendus? An non inde horum ægrorum cordis palpitatio, inſultusque aſthmatici, dum aut fece, aut flatu, aut utroque, colon turgeſcit, intelliguntur?
369.	6.	indiget?	indigeat?

TABULA I.

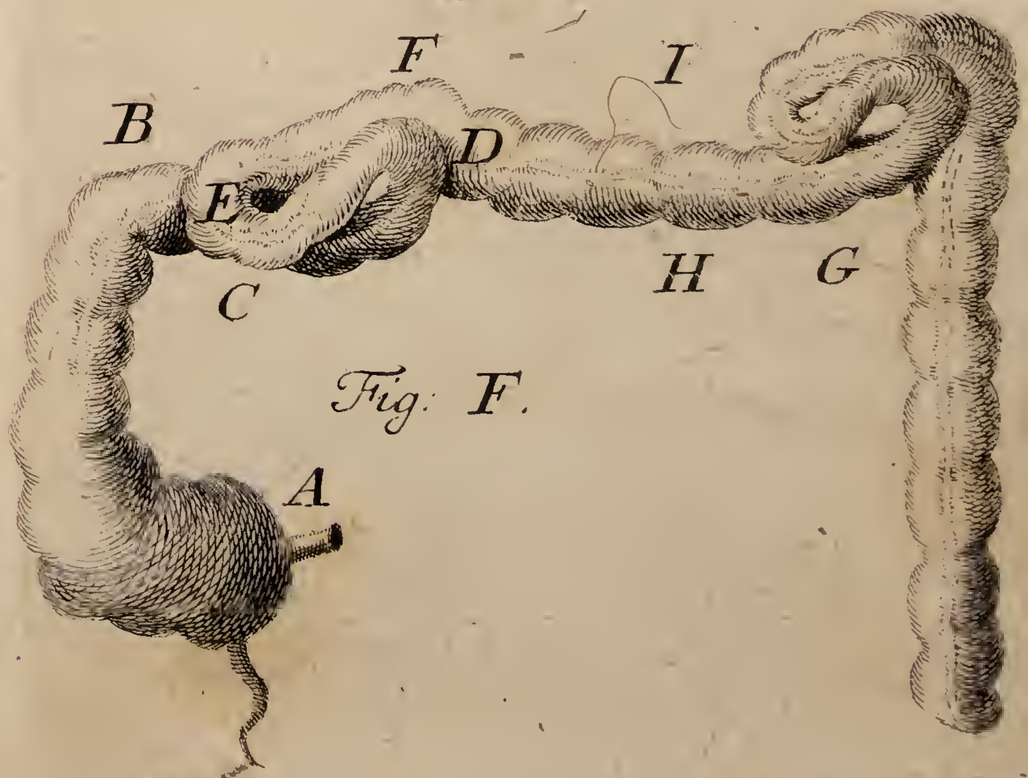

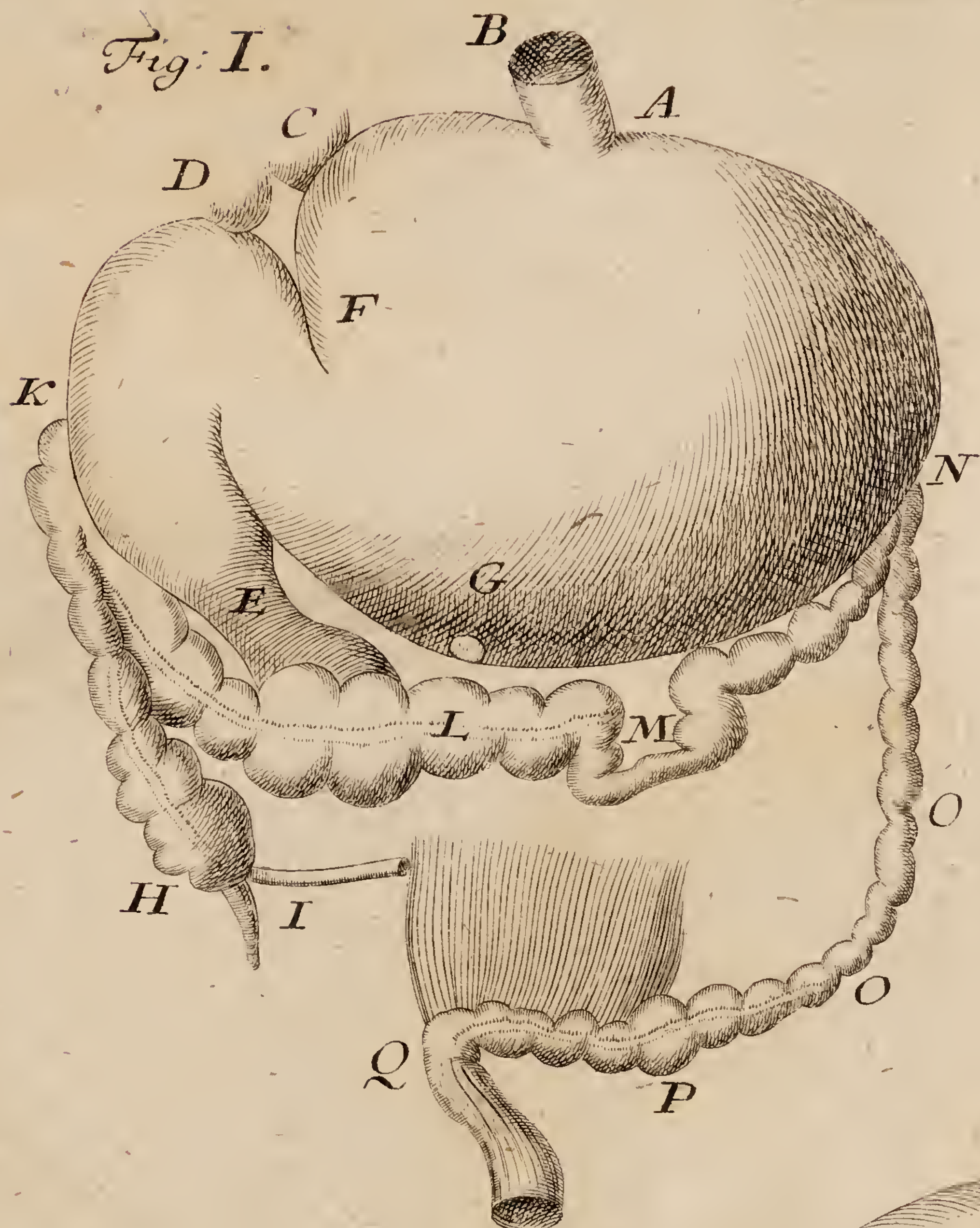

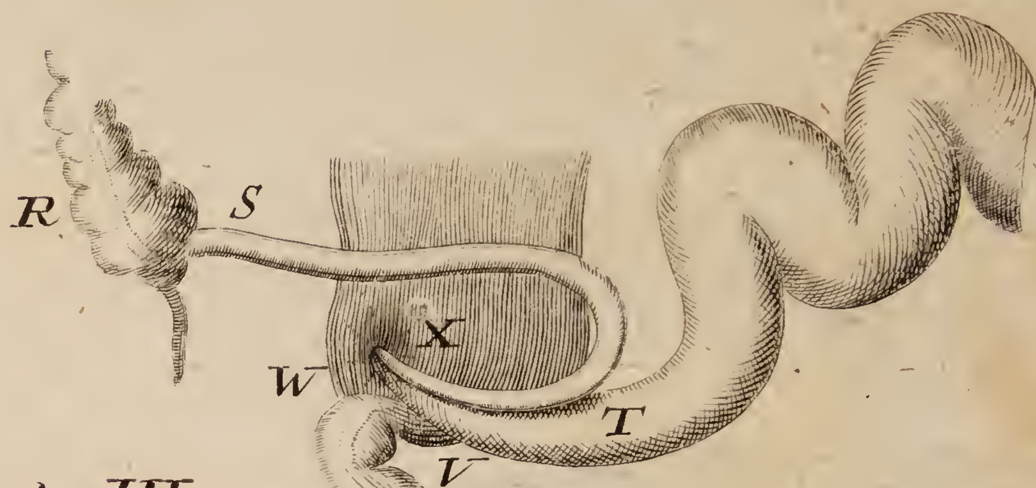

A: Cipps M: St: sculpsit.

TABULA II.

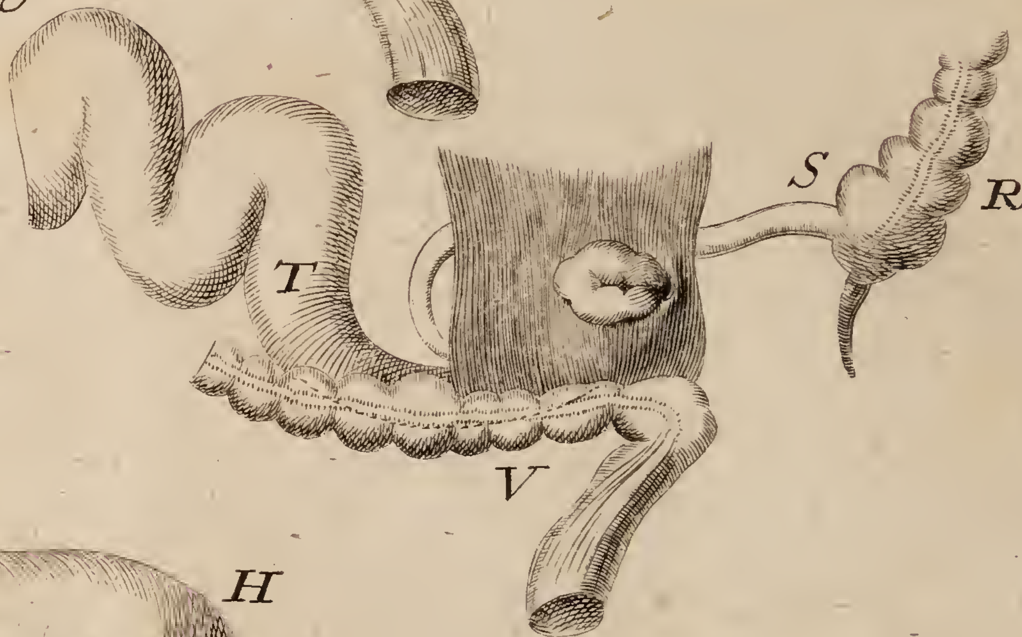

Fig: IV.

H

h

h

G

K

B

K

F

C

I

I

D

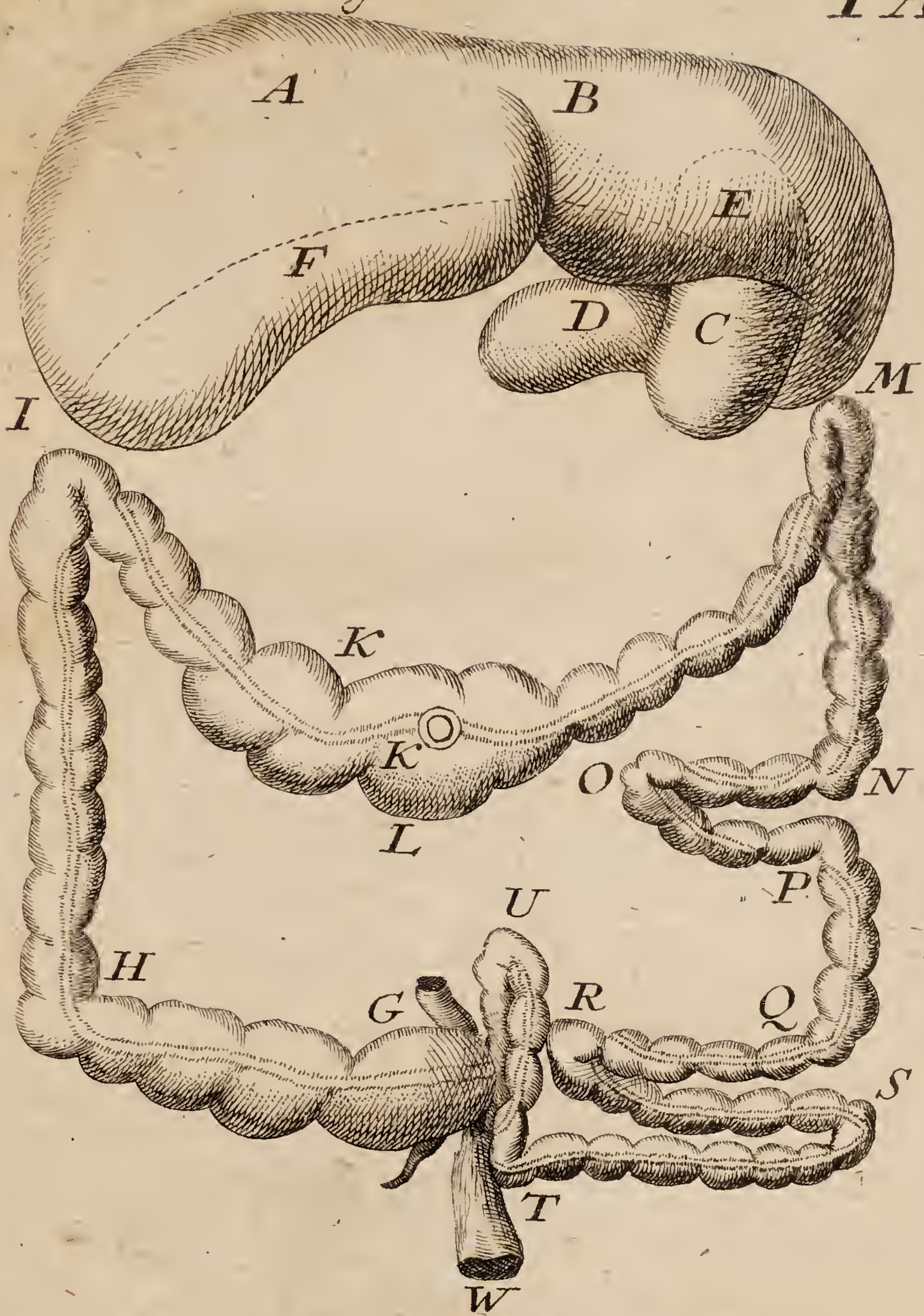
K

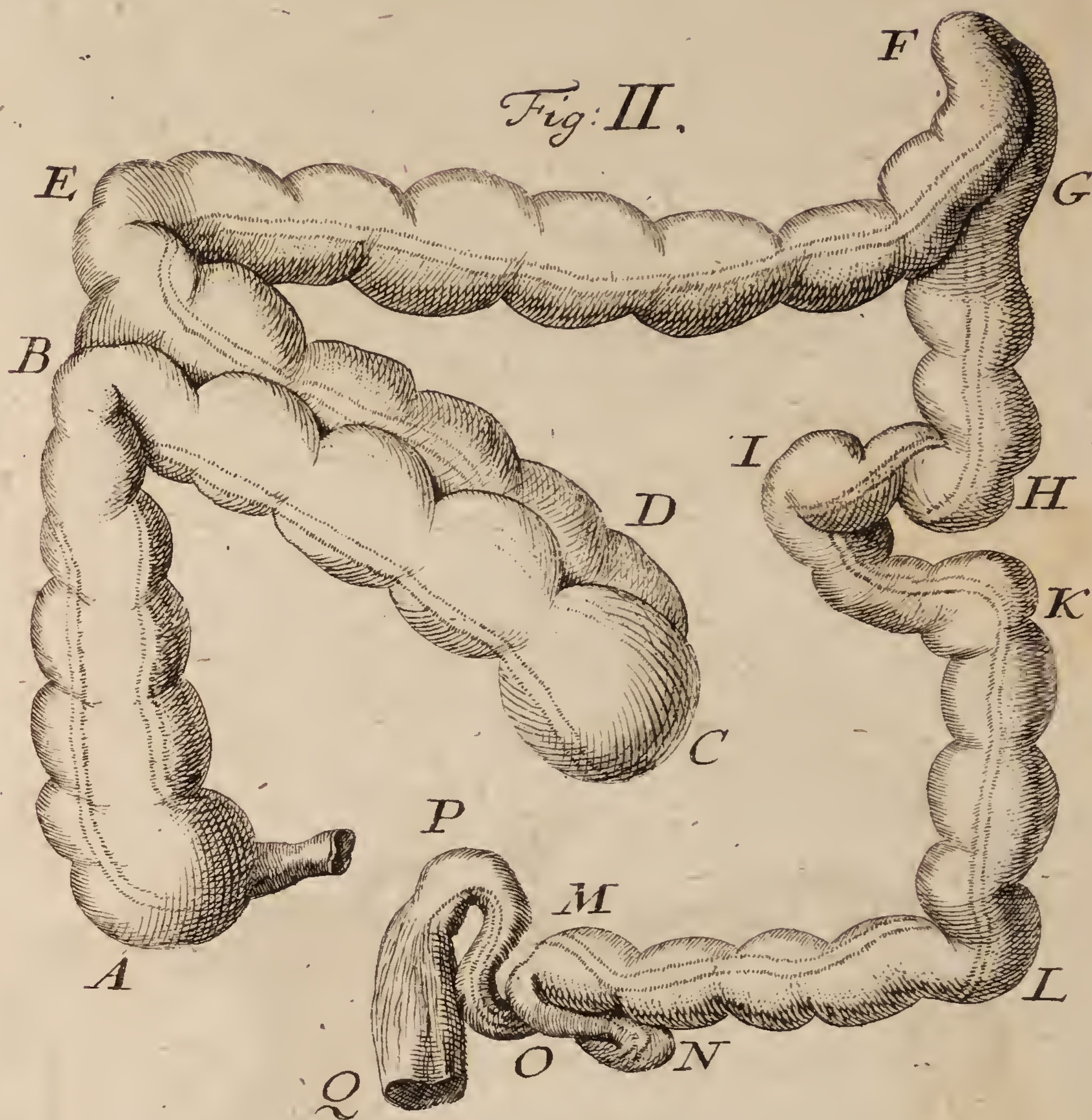
A

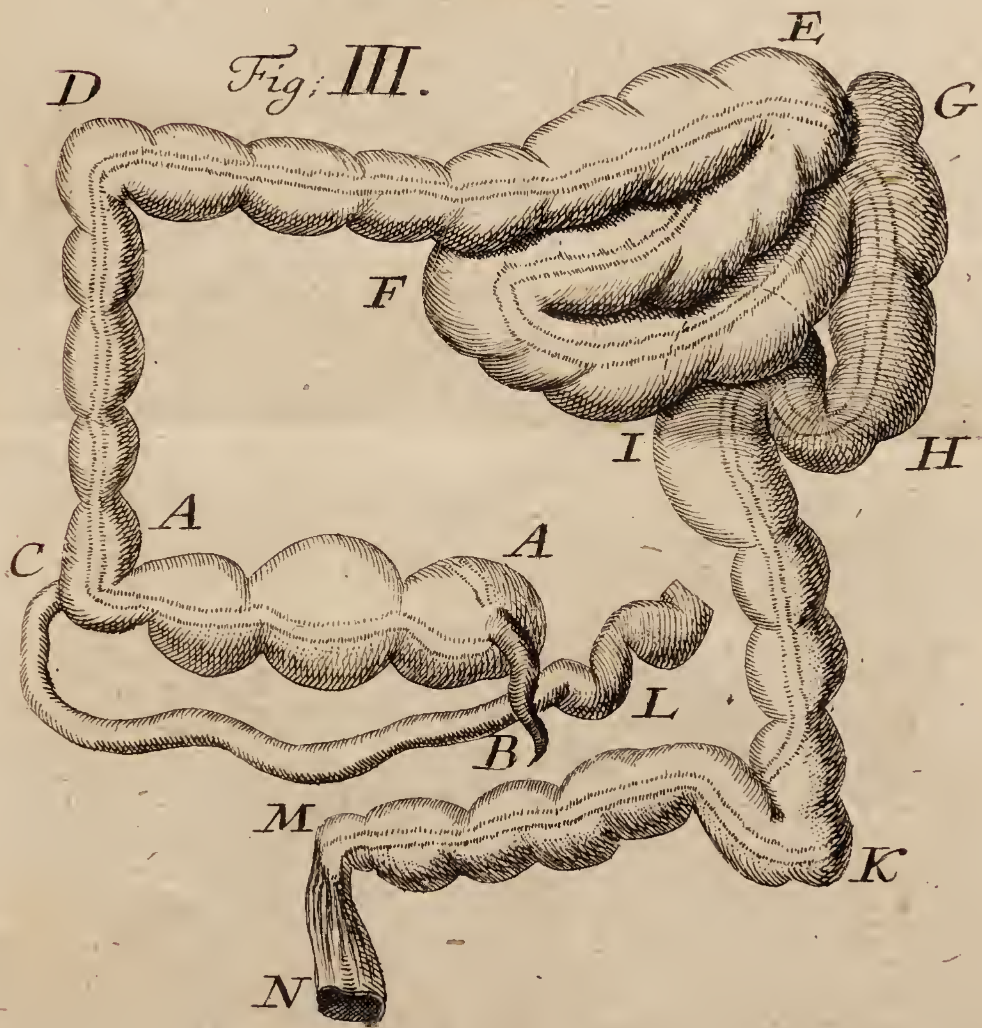
K

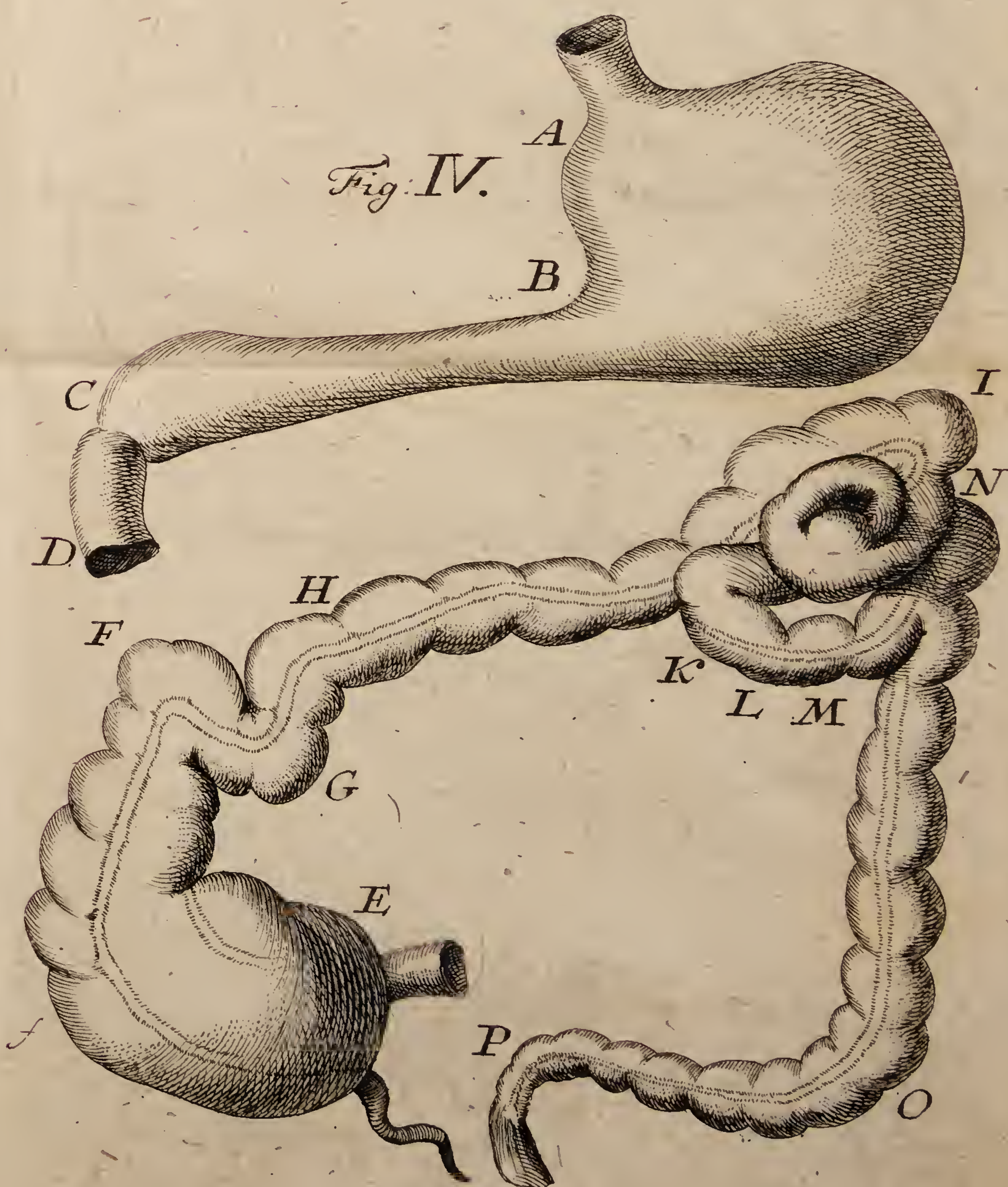
E

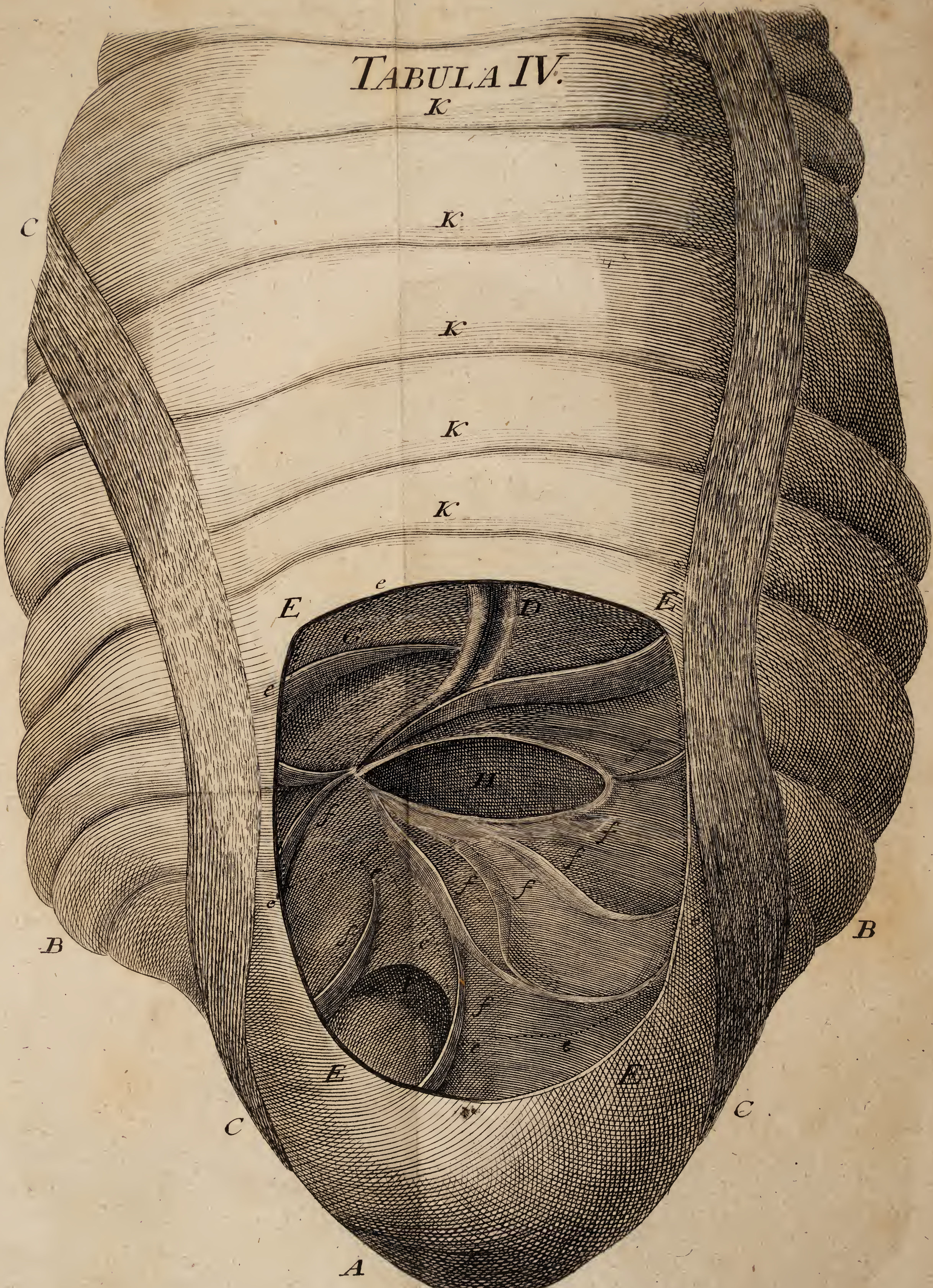
TABULA III.

Fig: I.
A
B
E
F
D
C
M
I
K
K
O
N
L
P
U
H
G
R
Q
S
T
W

F
Fig: II.
E
G
B
I
H
D
K
C
P
M
A
L
Q
O
N

E
D
Fig: III.
G
F
I
H
A
A
C
L
B
M
K
N

A
Fig: IV.
B
C
I
N
D
H
F
K
L
M
G
E
P
O

TABULA IV.
K
K
K
K
K
C
E
e
D
E
H
B
B
E
E
C
C
A